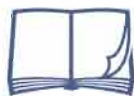

DÜNYA ƏDƏBİYYATI
KLASSİKLƏRİ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN

**“Dünya ədəbiyyatının görkəmli
nümayəndələrinin əsərlərinin
Azərbaycan dilində nəşr edilməsi haqqında”
2007-ci il 24 avqust tarixli
sərəncamı ilə nəşr olunur.**

CON MILTON

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

Con Milton. Seçilmiş əsərləri.

Bakı, "Şərq-Qərb" Nəşriyyat Evi, 2013, 496 səh.

ISBN 978-9952-32-110-4

Tərcüməçi və ön sözün müəllifi:

ZAHİD SARITORPAQ

Redaktor:

SALAM SARVAN

Korrektorlar:

AQŞİN MƏSİMOV

LƏTAFƏT SƏMƏDOVA

Mətn: Bakı Slavyan Universitetinin
nəşriyyatı

© "Şərq-Qərb" Nəşriyyat Evi, 2013

www.eastwest.az

www.fb.com/eastwest.az

TƏRCÜMƏÇİDƏN

Con Milton dünya ədəbiyyatının elə nadir nümayəndələrindənədir ki, əsərlərinin sirri, sehri zaman-zaman öyrənilsə də, sanki, hər dəfə yenidən kəşf olunur. Bu üzdən onun yaradıcılığına olan maraq üç əsrdən artıqdır ki, tükənmək bilmir. Xüsusilə də yaradıcılığının şah əsəri sayılan “İtirilmiş cənnət” poemasına zamanın hansı dönəmində olursa olsun nəzər saldıqda, bu əsərin dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin özəyində nə durduğunu dərk etmək baxımından sanballı bir tutalğa olduğu görünür.

Con Milton kim idi? O, 1608-ci ildə Londonda doğulub, 1674-cü ildə, elə orada dünyasını dəyişən böyük ingilis şairi, siyasi xadimi, mütəfəkkiri idi. Con Milton əvvəlcə evdə, sonra müqəddəs Pavel məktəbində, daha sonra isə məşhur Kembric universitetində mükəmməl təhsil almışdı. Kamilləşmək yolunu davam etdirən gənc, atasının London yaxınlığındakı Hortonda yerləşən malikanəsində özünə qapılıaraq özünüdərkə və özünüdəqiqə geniş vaxt ayırmışdı. O, bu yolla qarşısına qoyduğu dünyəvi, fəlsəfi, dini suallara cavab tapmağa çalışırdı. Onun ömrünün bu dönəmi son dərəcə maraqlı məqamlarla zəngindir. Görünür, təkəcə daxili dünyasına qapılmaqla kifayətlənməyin yanlış olduğunu dərk eləyən gənc Milton səyahətə çıxmağı vacib sayır, 1637–38-ci illərdə Fransaya və İtaliyaya səfər edir. Bu ölkələrə səyahət etməsi formalaşmaqda olan yaradıcı insan kimi ona xeyli mənəvi material verir. Onun bioqrafiyasını öyrəndikdə belə bir qənaətə gəlmək olur ki, Con Milton bu səyahətə, sadəcə, gəzmək, görmək məqsədilə deyil, həm də o dövrün tanınmış simaları ilə tanış olmaq, görüşlər keçirmək amacıyla çıxmışdı. Onun bu səyahət zamanı dahi Qaliley və o dövrün digər məşhur şəxsiyyətləri ilə də görüşdüyü məlumdur.

Bütün bunlara rəğmən, düşünmək lardı ki, Con Miltonun ömrünün qaynar çaqları, yəni gənclik illəri fəvqəladə hadisələrlə zəngin

olmuşdur. Amma onu bütün dahilərdən fərqləndirən cəhət ondadır ki, o, ömrünün birinci yarısını, demək olar, bütünlüklə sakit, könül rahatlığında, dincliklə keçirmişdir. Ruhi əzablar və iztirablar isə böyük mütəfəkkiri yalnız ahıl çağlarında, qocalıq illərində haqlamışdır.

Onun gənclik illərinin ruhi durumunu həmin dövrdə yazdığı ilk poemaları səciyyələndirir. Qələmə aldığı “Şən” adlı poemasında o, ideallaşdırdığı insanın işıqlı həyatı, qayğısızlığı haqqında söhbət açarsa, “Dalğın” poemasında onun kədərini və qayğılarını təsvir edir. Bu poemalar həcmcə qısa olsa da, ülvə hisslərlə yoğrulmuş, incə duyğularla süslənmişdir. Onu da qeyd etmək lazım gəlir ki, şairin bu üslubda bir daha nəşə yazdığına rast gəlinməyib.

O dövərdə qələmə aldığı “Laysidas” və “Komus” əsərlərində də ehtiraslı gəncliyin nəbzi döyünür. Adları çəkilən poemaların birincisində Con Milton kənd həyatının ideal təsvirini verir. Amma əsərin ovqatı qəlbi vətənpərvərlik duyğularıyla döyünən şairin inqilabi notlara fanatikcəsinə aludəcəiliyini göstərir. “Komus” əsərində isə təbiətin sonsuz gözəlliyi ilə insan qəlbinin ayrılmaz bir varlıq olduğu ustalıqla qələmə alınmışdır. Ümumiyyətlə, həmin dövərdə Con Milton öz əsərlərini oxucu dairələrinə çıxarmaqla, sanki, öz iç dünyasının parametrlərini göstərir, daha böyük bir aləmə baş vurmağa hazırlaşdığına işarə edirdi. Sözsüz ki, bunlar fərziyyədir və onu sevən tədqiqatçıların sayğısından irəli gələn mülahizələrdir.

Əgər bölgü aparmış olsaq, 1640–60-cı illəri Con Miltonun yetkinlik illəri kimi götürməliyik. İtaliya və Fransa səfərindən zəngin təəssüratlarla dönən şair Londonda yerləşir, öz bacısı (bəzi mənbələrdə qardaşı) uşaqlarının tərbiyəsi ilə məşğul olur. Bu işə olduqca dərinləndən könül bağlayan şair “Samuel Hartlibi tərbiyə etmək üçün traktat” adlı əxlaqi dəyərləri özündə əks etdirən risalə də yazmışdır. Burada o, əsasən, öz bioqrafik maraqlarını ön plana çəkməklə hər hansı ətalət və geriliyə mənfi münasibətini açıqlayır.

Con Milton ömrünün otuz beşinci ilində Meri Pauel adlı bir xanımla evlənir və tezliklə bütün sakit həyatı alt-üst olur. O, ailə həyatıyla bağlı bir sıra bəlalarla və maddi çətinliklərlə üzləşir. Həyat yoldaşı evliliklərinin birinci ilində ondan üz çevirir. Bu isə, öz növbəsində, şairi dəhşətli ümitsizlik hissi ilə baş-baş

buraxır. Odur ki gümanı qələm və kağızdan başqa heç nəyə və heç kimə gəlməyən Con Milton öz şəxsi ailə uğursuzluğu haqqında polemik xarakterli “Boşanmanın doktrinası və intizamı” adlı bir risalə də yazır.

Geniş ailə mühitində özünü yalnız görən şair, qocalığı bax beləcə – tam tənhalıq şəraitində qarşılmalı olur. Düzdür, o vaxta kimi onun həyatında bəzi məqamlar baş vermişdi; məsələn, Meri Pael geri qayıtmışdı. Amma onunla çox az yaşamış, tezliklə dünyasını dəyişmişdi. İkinci arvadı və qızları isə onun mənəvi dünyasına tamamilə biganə idilər. Con Milton qızları ilə heç cür dil tapa bilmirdi. Hərdən onlara anlamadıqları dillərdə ucadan bədii əsərlər oxutdurur, beləliklə, qızlarında özünə qarşı ikrah hissi oyadırdı. O, tamamilə özünə qapılmışdı. Tənhalıq və eyni zamanda böyük yarıdıcılıq üfqləri ona geniş qucağını açmışdı. Bu isə artıq ömrünün müdriklik çağı, sonuncu dönməsi idi. Elə o illərdəcə – 1660–74-cü illər ərzində şair üç məşhur poemasını – “İtirilmiş cənnət”, “Qayıtarılmış cənnət” və “Mübariz Samson” əsərlərini yaradaraq böyük rezonans doğurmuş, hər yerdə şöhrət qazanmışdı. Qeyd etmək lazımdır ki, Con Milton bu əsərləri yazana qədər də İngiltərədə kifayət qədər tanınmış nüfuzlu bir şəxs idi. Hələ neçə illər öncə o, müstəqillər partiyasına üzv olduqdan sonra günün vacib məsələlərini özündə cəmləşdirən müxtəlif siyasi pamfletlər yazaraq yarım-rəsmi mətbu orqan olan “*Merkurius politikus*” jurnalının səhifələrinə çıxarırdı, İngiltərənin ictimai-siyasi həyatının, demək olar ki, bütün təbəqələrinə nüfuz edirdi. O, yetkinlik dönməsi adlandırdığımız çağlarında söz azadlığı tələbindən tutmuş, ta katolik kilsəsinə qarşı yönəlmiş reformasiya hərəkatına və azad birliklər qurmaq üçün səmərəli yollar təklifinə qədər, demək olar ki, bütünlüklə ingilis inqilabını əhatə edən mövzularda, təxminən, 25 pamflet yazmışdı. Bu dövəmdə İngiltərədə parlamentli idarə sistemi yaranmışdı və Con Milton hökumətdə latındilli yazışmalar üzrə katib vəzifəsini tutmuşdu. Onun bir sıra dövlətlərlə beynəlxalq siyasi yazışmalar apardığı da məlumdur. Amma zaman öz işini görürdü. Taleyin acı hökmü bu dahi mütəfəkkiri öz caynağına alırdı. 1652-ci ildə onun gözləri tutulmuşdu. Bu, onun nəinki mənəvi və cismani, eləcə də maddi durumuna pis təsir göstərirdi. Partiyasının süquta uğraması da onun üçün ağır zərbə idi. Bütün bu məhrumiyətlər isə onun

ölümünü yaxınlaşdırırdı. 1674-cü ilin dekabrında böyük mütəfəkkirin qəlbi əbədi olaraq susdu.

Bu gün Con Miltonun adı dünya ədibləri sırasında ucalardadır. Daha ucalarda – Merkuri planetinin kraterlərindən birində isə onun adı əbədiləşdirilmişdir. Onun qısa tərcümeyi-halı yuxarıda qeyd olunanlardan ibarətdir.

Qayıdaq əsas məsələyə: “İtirilmiş cənnət”in epik janrda yazılması bir tərcüməçi kimi mənim üçün çətinliyin əsas tərəfi deyildi. Onun ilahi kitablara söykənən bir əsər olması, sanki, özünə daha ciddi münasibət tələb etdiyini, tarixi faktlara söykənən obrazlarla zənginliyi baxımından da xüsusi diqqət istədiyini bildirirdi. Bu əsərlə canlı təmas qurmadan, onu özlüyündə yaşamadan nəinki tərcümə etmək, heç onun ruhuna belə yaxın düşmək olmazdı. Burada bir məqamı xüsusi vurğulamaq istəyirəm: dilimizin daha çox lirik imkanlarını və epik janrda yazılmış bu əsərin tarixi, dini, mifik, xüsusilə də coğrafi faktlarla, terminlərlə, adlarla hədsiz yükləndiyini nəzərə almağı və çıxış yolu tapmağı vacib bildim. Oxucunu yormamaq üçün milli dastançılıq ənənələrimizin zəngin təcrübəsinə müraciət etməklə ingilisdilli orta əsr sərbəst nəzmini sxolastik bir müstəvidən Azərbaycan dilinin lirik, oynaq və qafiyəli şeir müstəvisinə keçirməyə maksimum cəhd göstərdim. Amma bu zaman əsərin daxili nizamına, strukturuna, adları çəkilən bütün amillərin maksimum qorunub saxlanılmasına çalışdım. Sözsüz ki, burada Con Milton əsərlərinin dünya dillərinə tərcüməsi praktikasına da istinad etməyi önəmli saydım; məsələn, məni 1859-cu ildə rus tərcüməçisi Y.Jadovskayanın belə bir cəhd göstərəkən yaşadığı problemlər də qorxutmadı. Çünki sonrakı dövənlərdə, məsələn, 1871-ci ildə bu əsərin başqa bir rus tərcüməçisi S.Pisarev tərəfindən rus dilinə çevrilmiş olduqca uğurlu variantı faktını aşkarladım. Bu da məni daxili imkanlarımı səfərbər etməyə ruhlandırırdı.

Tərcümə prosesində süjetin daxili inkişafına, orada gedən proseslərə o qədər aludə olmuşdum ki, hərdən özümə belə bir sual da ünvanlayırdım: görəsən, bu əsər, doğrudanımı, insan təxəyyülünün məhsuludur, yoxsa qavranılası mümkün olmayan ilahi bir diktədir? Həm dünya əhəmiyyətli bu azman əsəri, həm də onun ölməz müəllifinin bioqrafiyasını mükəmməl öyrəndikdən sonra belə bir qənaətə gəldim ki, bu poemanı yalnız Con Milton kimi

keşməkeşli bir tale yaşamış insan, fəvqəladə istedad sahibi olan bir yazar, puritan təfəkkürlü bir dindar yaza bilərdi. Buraya onu da əlavə edim ki, əgər səmavi kitablar olan Tövratın və İncilin süjet xətti Con Milton tərəfindən başlıca meyar kimi götürülməyəydi, yuxarıda sadaladığım keyfiyyətlər bütünlüklə bu bitkin epopeyanın ərsəyə gəlməsində yetərli olmazdı.

“İtirilmiş cənnət” yolundan saparaq Tanrıya qarşı qiyama qalxmış mələklərin aqibətindən və ilk insanın süqutundan bəhs edən ortodoks bir xristian dünyagörüşüylə yazılmış on iki hissədən ibarət epik poemadır. Əsər 1667-ci ildə on hissədə, 1674-cü ildə isə on iki hissədə ilk dəfə oxuculara təqdim olunmuşdur. Bu epik yaradıcılıq nümunəsi öz bədii həllini, əsasən, fəvqəlbəşər obrazların Tanrı səltənətindəki gərdisində, mələklər aləmində cərəyan edən hadisələrin inkişafında tapmışdır. Böyük mütəfəkkir özündən əvvəlki dahi söz ustalarından fərqli olaraq poemada təkə ilk səmavi kitabların obrazlarından istifadə etməklə kifayətlənməmiş, həm də bu ilahi kitabların üslubuna müraciət etmişdir. O, bəzi antik dönmə şairlərinin qəhrəmanlıq epopeyalarında, orta əsr yazarlarının məşhur əsərlərində, məsələn, A.Dantenin “İlahi komediya”sında qabarıq nəzərə çarpan şair təxəyyülünün geniş imkanlarına, sanki, bilərəkdən yer verməmişdir. Bununla da son dərəcə çətin bir yol seçmiş və onun öhdəsindən layiqincə gəlmişdir. Burada söhbət Tanrının ucalığını, yenilməzliyini göstərmək üçün edilən çılpaq cəhdlərdən getmir, sadəcə, bütün bu deyilənlərə ilahi bir rakursdan baxmaqla həmin məqama olduqca peşəkar tərzdə yanaşmaqdan gedir. Əsərdə realizm əlamətləri yox dərəcəsidir. Buna səmavi obrazların böyük üstünlüyü imkan vermir. Con Miltonun sillogizmi heç də uydurma obrazlar üzərində inkişaf etməmişdir. Poemadakı surətlərin, demək olar ki, hamısı xristian həyat tərzi yaşayan xalqın təsəvvürlərində, ənənələrində dərin köklər saldığı üçün şair düşünülmüş surətlərə, təxəyyül məhsulu olan obrazlara müraciət etməmişdir. Çünki o, ənənələrə və xalqa sıx bağlı olan, bu anlamda öz prinsipiallığı ilə seçilən şəxsiyyət idi.

Əsərin misilsiz əhəmiyyəti göylə cəhənnəm arasında gedən mübarizənin psixoloji mənzərəsinin yaratdığı ovqatdadır. Özünün ictimai-siyasi həyatında üzləşdiyi ağılaşmaz mənzərələr Con Miltonu ölməz İblis obrazı yaratmağa sövq etmişdir. Bu obrazın

başlıca səciyyəsi azadlıq yanğısıyla hər şeyi itirən İblisin şərə necə qovuşması, süqutundan qürur duyması və cəhənnəmin girdablarında mərəkə (pandemonium) qurması, oradan göylərə hədələr göndərməsidir. Əsərin əvvəllərində verilmiş İblisin məğlub silahdaşlarına xitabən ilk səslenişi alleqoriya xarakteri daşıyan dini üslubun ruhuna yad olmaqla diqqəti çəkir. Təsadüfi deyil ki, poemanın məhz bu hissəsi dünya romantiklərinin əsərlərində demonizmin inkişafına təkan vermiş, xüsusilə Bayronun yaradıcılığına öz güclü təsirini göstərmişdir. Adəm və Həvvanın cənnəti itirməsi isə insan nəfsinə açılan, hələ də davam edən ilahi bir cəbhənin ilk qurbanlarının psixoloji durumunu xarakterizə edir. Əsərdə Yerin, Göyün, İnsanın yaradılması səhnələri, İblis nifrəti, İnsan və Tanrı sevgisi, Mələk sədaqəti, Ölüm, Günah, Şər kimi əbədi və əzəli məsələlər inanılmaz boyalarla verilmişdir.

“Qaytarılmış cənnət” isə Con Miltonun ilahi kitablardan götürülmüş motivlər əsasında yazdığı ikinci böyük əsəridir. Əsər 1668-ci ildə yazılmışdır. Amma “İtirilmiş cənnət”dən fərqli olaraq o, İncilin süjet xəttini özündə ehtiva etmir. Şairin sərbəst təxəyyülünün məhsulu olan bu əsər şərə qarşı ilahi dirənişi əks etdirir. Burada İsa Məsihin mübarizə tarixinin mühüm səhnələri əks olunmuşdur. Bu əsərdə şairin ustalığı onun yaratdığı əbədi Xeyir və Şər konfliktini fonunda önə çəkilən tarixi mənzərələrin təsviriylə üzə çıxır. Halallığın əbədi tənənəsinin heç bir real tarixi gedişata boyun əymədiyini və ucalarda durduğunu göstərən şair oxucunu saxta dilemmələr qarşısına deyil, həqiqi seçim önünə gəlməyə məcbur edir. Doğrudur, “İtirilmiş cənnət”dən fərqli olaraq burada mövzunun sanbalı arxa plana keçir, bir qədər soyuq və əhatə dairəsi məhdud kimi nəzərə çarpır. Bütün bunlara baxmayaraq, “Qaytarılmış cənnət” şairin yaradıcılığında əsas yerlərdən birini tutan dini-fəlsəfi əsərlər silsiləsinin mühüm hissəsidir.

Zahid Sarıtorpaq

İTİRİLMİŞ CƏNNƏT

(poema)

İTİRİLMİŞ CƏNNƏT

BİRİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Birinci kitab əvvəlcə əsərin məzmununu qısaca bəyan edir: nəyin ucbatından Cənnətli – öz məskənlini itirmiş İnsanın dinlənilməsi, sonra süqutun səbəbi göstərilir. İlan, daha doğrusu, İlan cildində Tannya qarşı qiyama qalxmış İblis saysız-hesabsız Mələklərin legionlarını üsyana cəlb edir, amma Tannın hökmü ilə bütün qiyamçı qoşunlarla birlikdə Göy Üzündən Cəhənnəmə atılır. Bu hadisələri xatırladaraq poema dərhal əsas məsələyə – İblisi və onun Mələklərini Cəhənnəmdə təsvir etməyə keçir. Heç də Yerin mərkəzində deyil, zülmət qaranlıqda, daha doğrusu, Xaosda yerləşən Cəhənnəmin təsviri davam edir (güman olunur ki, Göy və Yer hələ yaradılmamışdı, bu səbəbdən də onlar üzərində mənfurları cazibəsi yox idi). Alçaldılmış və devrilmiş İblis öz Mələkləri ilə birlikdə qaynar gölün içində uzanır, amma tezliklə sarsıntıdan ayılıaraq rütbəsinə və ləyaqətinə görə özündən sonra birinci olan silahdaşını yanına çağırır. Onlar öz bədbəxt vəziyyətləri haqda söhbət edirlər. İblis yaddaşsızlıq içində hələ də eləcə donub-qalmış bütün legionları oyadır. Onlar qalxaraq saysız-hesabsız döyüş cərgələri ilə düzülür, onların baş rəhbərləri aqibətlərinə görə Xanaanda və qonşu ölkələrdə məşhur olan bütələrin adlarını daşıyırlar. İblis Göy Üzünü yenidən geri almaq ümidli ilə döyüş yoldaşlarına müraciət edərək onlara təsəlli verir, qədim öncəgörelərin bildirdiyi və Göy Üzü Səltənətindən bəyan olunduğu yaranması gözlənilən yeni dünya və yeni canlı varlıq haqqında xəbər verir. Bir çox qədim Ataların fikrinə görə, Mələklər görünən varlıqlar meydana gəlməmişdən çox-çox əvvəl yaradılmışlar. İblis bu öncəgöreliliyi götür-qoy etmək, sonrakı fəaliyyətə müəyyənləşdirmək üçün ümumi məşvərət çağırmağı əmr eləyir. Döyüş yoldaşları onunla razılaşırlar. Zülmətin dibindən İblisin Pandemonium adlı imarətli peyda olur. Cəhənnəm kübarları orada əyləşib müşavirə keçirirlər.

Qadağan olunmuş o meyvə haqda,
 Gələn ilk vəhydən, o ilk soraqdan
 Oxu, oxu bizə, dağlar Muzası.
 Hər şeyi yerbəyer eləyib qoyan,
 Yenidən Cənnəti bizə qaytaran,
 O Böyük İnsanın gəlişinəcən
 iztirab gətirən bizim dünyaya,
 fəlakət gətirən, ölüm gətirən,
 Ədəm Cənnətini əlçatmaz edən
 o meyvə haqqında oxu, oxu sən.
 Sən en təpəsindən sirlə Sinayın,
 Sehrlə Xorivin en zirvəsindən.
 Həmin o yerdən ki, ordaca çoban
 Dediyn nəğmədən ilham almışdı,
 Hansı ki əvvəllər xalqa Dünyanın
 Xaosdan olduğun başa salmışdı.
 Siloam bulağı, Sion təpəsi –
 Tanrı kəlamının o əhatəsi
 Doğma, əziz olan həmin o yerdən
 Səni köməyimə çağırıram mən.
 Nəğməm quşlar kimi qanadlanaraq
 Helikon üstündən keçir uçmağa;
 Nə şerin, nə nəsrin vəsf etmədiyi
 Uca Ənginlikdə qanad açmağa
 Cəsarət eləyib can atır bu gün.

Təmiz ürəkləri ibadətqahdan
 Üstün hesab edən ey Müqəddəs Ruh,
 Yolumu nurlandır müdrikiyinlə!
 Sən bir göyərçintək qədim zamandan
 Uçurumlar üstə qanad çalırsan,
 dibsiz zülmətlərə işıq salırsan.
 Doldur işıqla qaranlığımı,
 Fani vücudumun yansın çırağı;
 Tanrı qüdrətinin haqq olmağını,
 Vəsf edim İlahi hikmət sayağı.

Öncə söylə bilək – Cənnət, Cəhənnəm,
Sənin əlindədir. Və sən bilirsən,
müqəddəs ocaqda, xoşbəxtlik içrə
Göylərin misilsiz mərhəmətiylə
Hökmünə Kainat bağışlanmış
Birinci cütlüyü nə vadar etdi
Belə üz çevirdi Yaradanından?
Onun yasağını yeganə pozan –
Cəhənnəm İlanı!
Bəli, bu odur,
İntiqam eşqiylə, öc almaq üçün,
Ulu Anamıza yaltaqlanaraq
aldadıb yolundan azdırdı bütün;
Göylərdən qovulmuş o xain düşmən,
Qiyam edən Mələk qoşunlarına
başçılıq eləyən o lovğa həmə
Haqq-taalanın Taxtı-tacını
Sarsıtmaq istədi. Özünü ona
tay tutmaq istədi. Amma ki, heyhat,
Coşdu o sarsılmaz Göylər birliyl;
Bu qiyam baş verdi çox əbəs yerə.
Qəzəbdən kükrəyən O Uca Qadir
Silahlı və qaba qiyama görə,
əbədi olaraq Cəza oduna,
Alovun içinə, dİbsiz zülmətə,
Zəncirli, buxovlu dərin zillətə
Atdı ucalardan İnadçıları.
Odlu dalğalarda öz ordusuyla
Ölümsüz düşmənin qüvvəsi bitdi.
Əzablar içində çapalayırkən
Faniyə qul olan zaman da ötdü,
Doqquz qat sürətlə ötüşdü, keçdi.
Alnının yazısı məhkum edibdir:
O, heç vaxt gərtiyə qayıtmayacaq.
Heç vaxt dönməyəcək ağır kədəre.
Və bir də əbədi əzablar haqda

Heç vaxt dalmayacaq düşüncələrə.
 Nifrəti, qorxusu və məğrurluğu,
 bir də ki sahilsiz iztirab dolu
 gözündə gizlənmiş bir həsrət ilə
 dayanıb seyr edir o dörd bir yanı...
 Mələyə xas olan bir sürət ilə
 Süzür o gizlicə bu boş məkanı.
 Alovu püskürən qorxunc zindanın
 Odsaçan işığı çətin ki sönsün.
 Ulduz deyildi, yox, o yanırdı ki,
 Cəhənnəm zülməti yaxşı görünsün.
 Kədər məşəqqəti, qəm səltənəti,
 barışın, dincliyin olmadığı yer;
 qarsan istilərin, sonsuz ələmin
 əlindən bir ümid qalmadığı yer;
 Qaynayıb, alışıb, axan kükürdün
 Axdıqca ağuşu dolmadığı yer
 İndi ayrılmışdı üsyançılara:
 Onu ayırmışdı Əbədi Hakim.
 Özündən, Göylərdən üç dəfə uzaq
 Elə zülmətdə ki, yetişməz heç kim.
 Ora Kainatdan çox-çox aralı,
 Uzaq qütbdən də ün yetməz ora.
 Bu yerlər necə də ölçüyə gəlməz,
 Tən gəlməz ötəki Ucalıqlarla!
 Gur ləpəddöyəndə, od girdabında,
 Silahdaşlarını gördü bu ara.
 Rütbədə, həm də ki yaramazlıqda,
 Tək özündən sonra ikinci olan,
 Fələstində isə xeyli sonralar
 Velzevul adıyla şəstlə anılan
 Özünün əzəli dostunu gördü.
 İblis – bu yazıda bundan o yana
 Adına Baş Düşmən deyilən, həmən
 duraraq ucadan səsləndi ona;
 O, qorxunc sükutu qırıb-tökərək

Kobud kəlmələrlə nə dedi görək:
– Sənsənmi qarşımda? Ah, bir an dayan,
Şəfəqlərdə çimən Göy qübbəsini
parlaq işığıyla kölgədə qoyan
gör necə yuxıldı uçurlara!
Sənsənsə gördüyüm əgər doğrudan –
mənimlə qınılmaq birliyə girən,
ağır döyüşlərdə bəşib-bərkiyə,
niyyətl, ümidli, məğlubiyyətl
mənimlə bir olan, bilirmi, görən,
hansı ucalıqdan hara yuxıldıq?
Onun şimşəyinin qüdrətli siri
Kimə bəllidir ki, görəsən, kimə?
Şiddətli silahdır! Amma eybi yox,
Qaldırsın üstümə o Uca Qadir.
Yox, mən əyilmərəm, yox, mən bilmərəm,
Tövbə nə olan şey, peşmanlıq nədir,
Ondansa şəfəqlim sönsə yaxşıdır...
Hələ qərarlıyam, tükənməmişəm,
Mənim bu tapdanmış düşüncələrim
Məğrur qəzəbimlə kükrəyib-daşır.

Həmin o qəzəb ki, odladı məni –
Üsyankar Ruhlann qoşunlarını
Qaldırdım ayağa mən Ona qarşı.
Həmin qoşunlar ki, Ona nifrətlə
Məni seçmişdilər qəbiləbaşı.
Onun taxt-tacını biz uğursuzlar
Laxlatmaq istədik, uduzduq amma.
Axın nə oldu? Öldümü hamı?
Rəm olmaz iradə fitil kimidir,
Odladı sahilsiz bir intiqamı,
Güzəşt olmayacaq heç zaman, əlbət.
Qələbə deyilmi bəs bu? Bizim ki
Sönməz şərəfimiz hələ də durur!
Yüz yol uduzsaq da, sınımaz bu qürur!

Onu ala bilməz o, zorla heç vaxt.
 Əgər mən bir zaman səltənətini
 Bu əllərim ilə silkələdiyim
 Düşməyə diz çöküb yalvaracamsa,
 Onda xəcalətdən rüsvay olaram.
 Şərəf şahlığında, fəlakət içrə
 Taxtı devrilənə mən tay olaram.
 Bizim bu əyilməz göylər ordumuz
 Tanrı gücündədir, üzülməmiş, yox,
 O ki döyüşlərdə bişib-bərkimiş,
 Qələbə ümidi kəsilməmiş, yox.
 Gələcək döyüşdə biz ustalıqla
 Yığış gücümüzü yıxarıq Onu.
 Hələ zəfərini qoy bayram etsin,
 Çatar zülmkarın tezliklə sonu!

Ram edib kədəri yıxılmış Mələk
 Lovğa bir ədayla qürrələnərək
 Silah yoldaşına cürətlə dedi:

– Hökmdar! Ey saysız şah ordusunun,
 Döyüşkən Serafim Mələklərinin
 Başçısı! Ey cəsur əməlləriylə
 Göylər Padşahını qorxuya salan,
 Yenə də dururmu o ali məram.
 Qorxunc məğlubiyyət bizim ordunu
 Görürəm, nə qədər zəif salıbdır.
 Amma dərd eləmək gərəkmə bunu?
 Nə qədər göylərdən qovulsaq da biz,
 Bizim o Tanrısal Göy oğulları,
 Nə qədər, nə qədər yenilsələr də,
 Hələ yerindədir öz ağılları.
 İztirab boğsa da fərəhimizi,
 Şanımız əbədi itmiş olsa da,
 Güc də qayıdacaq, ruh da dönəcək.
 Amma bir sual var, gəl onu çözək;

Niyə toxunmadı o Qalib, görən,
Bizim ruhumuza, gücümüzə bəs?
(Boynuma alıram, O, çox güclüdür,
Zəliflər bizləri məhv edə bilməz!)

Bəlkə, ona görə toxunmadı ki,
İntiqam almaqçün əzablar çəkək?
Ya ona görə ki, bizl qul kimi
Atıb Cəhənnəmin zülmətlərinə,
Qatıb Cəhənnəmin zillətlərinə,
İşlədə o döyüş qanunlarıyla,
Qova alovlarda belədən-belə?
Zülm çəkməkdisə əbədi qismət,
Bu gücdən, qüvvədən nə gələr ələ?
Nə mənası olar ölümsüzlüyün?

Etiraz elədi Dönük həmin an:

– Ey məğlub Heruvim! Sən hələ dayan,
Düşsün bəlalara zəlf olanlar!
Bizim Xeyir ilə nə işimiz var.
Şərə tapınmaqla bu gündən belə
Çıxarıq biz Onun hökmünə qarşı.
Əgər Şərimizdə Xeyir cücartsa,
Biz də döndərərik hökmün çarxını,
Qazanıq Xeyirdə Şərin arxını...
Bizim uğurlara O qəmiənəcək,
Onu öz yolundan sapdıracağıq,
Hədəfdən azdınıb, yoldan çaşdınb
Gizli iradəsin biz qıracağıq.
Fikir ver Göylərin Qisasçısına!
Cəza qoşununu çağırmış geri,
Çağırmış Fələyin qapılanna.
Bir vaxt atılarda odlar içinə,
Bizl döyəcləyən kükürd leysanı,
Kırmək bilməyən od burulğanı,
Gör necə kırılyb susmuşdur indl.

Sanki, ildırımlar azmışdır indi,
 Ya da tükənmişdir kəskin oxları;
 Artıq az uçurlar bizlərə sarı.
 Düşmən ya qəzəbdən, ya rişxənd üçün
 Bu gözəl imkanı vermişdir bizə.
 Olmaz bu fürsəti qaçıрмаq bu gün.
 Böyük işlər düşür üzərimizə.
 Budur, bax, bu çıpaq, bu ölü diyar,
 Ölü işıqları qaranlıqlarda
 bir xeyli səngimmiş cansız alovlar;
 Burda bu bəndlərtək sığınacaqımı var?
 Yığanq dağılmış qoşunumuzu,
 Təzədən bir yerə qoyanq sözü,
 Götür-qoy edərik bu son durumu –
 Çözə bilərikmi görək sorunu.
 Ya gücə arxayın zərbə vurmali,
 Ya da ki biryolluq geri durmalı!

Beləcə söylədi İblis axırda.
 Bir ümid işığı keçdi üzündən,
 Qaldırdı başını uçurlara –
 qığılcım yağdırdı onun gözündən.
 Qalxıb toz qoparan azman bədənini
 Geridə qoyardı qorxunc divləri –
 Hətta Yupiterə düşmən kəsilən
 Yer nəhəngi olan Əcinnələri.
 Paseydonun oğlu Briarey kimi,
 Tarsın yanındakı bir mağarada
 Kök salıb yaşayan qorxunc Tifontək
 Nəhəngdir, nəhəng.
 Dənizlər azmanı Leviafan kimi
 Azmandır, azman.
 Həmin o Leviafan bir gün sularda,
 Norveç sahilinə yaxınlıqlarda
 yatmışkən adətək,
 yan alıb ona

atmış lövbərini azmış gəmiçi,
atmış, ilişdirmiş pulcuqlarına.
Qorumuş gəmini əsən küləkdən,
gözləmiş dan yerl sökülənəcən...

O cür uzanmışdı Baş Düşmənin eynən
Dalğalar üstündə, girdaba bağlı.
Tanının bəlası gəlməsə göydən,
Heç vaxt oynamazdı başından ağılı.
Qaranlıq işlərə, cinayətlərə
Ona meydan açdı qəzavü-qədər.
Yenə də qurşandı o lənətlərə,
Hər hansı rəzillik, hər hansı bir Şər
əbədi girsə də Xeyir cildinə,
di gəl ki fəlinə düşənlər onun
böyük mərhəmətlə əfv olur yenə.
Üçqat zərbə dəyir düşməyə onda.
Kükürd dağlarını itələyərək
Sıçradı alovlar arasından o,
İki dağ uçaraq uçurum yaratdı,
O da qanadlanıb göyə can atdı.
Ona yad görünən bir yükün altında,
Uçub ağır-ağır quruya çatdı.
Quru da nə quru – közərməmiş daşdı,
Durusu doldurmuş boş dərələri.
Haçan ki Pelorun zirvələrində,
Ya da ki iç üzünü atəşlə dolu,
Partlayıb gurlayan bir səslə dolu,
Odlu püskürərək astarı üzə,
Qayası dərəyə, dərəsi düzə çevrilən
Etnanın o yerində ki,
üfunət qoxuyan dar dərələrdən,
qaranlıq tüstülər göyə ucalır,
qayalar yananda, torpaq yananda
qaralır, bozanır, belə rəng alır.

Bütün bu şeyləri duyurdu Düşmən
 Lənətlərə gəlmiş canında indi.
 Eləcə durmuşdu Silahdaşı da,
 Lovğa bir sevincə yanında indi.
 Ağır bir damğanın çirklı suyundan
 Gūman edirdilər onlar azadmış.
 Guya ki, Göyləri inkar edərək
 Tanrı qüvvəsinə əlləri çatmış.

– Gör nəyə dəyişdik biz güzəranı,
 Göyün işığı qaranlığımı? –
 Söyləndi beləcə o məğlub Mələk, –
 Qoy olsun, neynək!
 O – qadir, güc isə həmişə haqdır.
 Məqsəd ondan ancaq uzaq olmaqdır!
 O, ağılda deyil, gücdə böyükdür,
 Qalan hər bir şeydə biz bərabərik.
 Əlvida, əlvida, müqəddəs diyar!
 Sənə salam olsun, uğursuz cahan!
 Xoş gördük, Heenna – sən, ey Cəhənnəm!
 Ruhu nə zamandan, nə də məkandan
 qorxu bilməyəni qəbul et daha,
 qəbul et Yiyəni. O, öz içində
 Cənnətdən Cəhənnəm düzəldə bilər,
 Ya da Cəhənnəmi Cənnət eyləyər.
 Hayanda olsam da, mən elə mənəm –
 Özümə sadıqəm. Mən heç şübhəsiz,
 Şimşək sahibindən deyiləm aciz.
 Burda biz azadıq. Bu yerləri O
 Həsəd olunası yaratmayıbdır.
 Bizi buralardan qovmaz da, yəqin,
 Bunu nəzərində O tutmayıbdır.
 Burda hakimiyyət bizdədir qəti,
 Bütün sonsuzluğun hakimiyyəti
 keçir himayəmə. Bəxtin naxşıdır!
 Mənə Cəhənnəmdə hökmdar olmaq

Göydə qul olmaqdan daha yaxşıdır!
Gəl daha şərəfli sadıq dostlan,
Buraya atılmış dərddaşlan, biz
Çağıraç atılmış o göldən, barı.
Dərdli sığınacağı onlarla bölək,
Birləşib təzədən qərara gələk,
Görək ki, Göyləri geri almağa
Çatarmı gücümüz? Ya Cəhənnəmdə
bir səbəb varmıdır bunca qalmağa?

Belə dedi İblis. Velzevul İsə
Qalxaraq səsləndi dostuna sarı:
– Ey cəsur ordunun Başçısı, eşit,
Tək Qüdrət Sahibi yenər onları!
Yenə də gurlasın qoy sənın səsin –
Bizl dar məqamda ürəkləndirən
Ümidin sarsılmaz o təntənəsi!
Qalxsın çağınştək qoy ucalara,
O səsi dinləyən düşərmi dara?
Döyüş sığınalı tək qoy qaldırsın o,
Yanar bataqlığa atılmışları,
Huşsuz, hərəkətsiz udulmuşları.
Mətinlik qaytarsın silahdaşlara,
Çox-çox ucalardan yıxılmışlara!

O susdu, yerindən elə həmin an
Qalxıb da yeridi Girdablar Xanı.
Kürəyində nəhəng, Aya oxşayan,
Efrirlərdə bişmiş girdə qalxanı;
Valdarno, yaxud da Fyezol dağından
Toskana müdrikl seyr etmiş onu,
Dağlan, düzləri, materikləri
Bu əlvan kürədə ayırd edərkən
Seyr etmiş öz nəhəng durbini ilə.

Dönük söykənmişdi öz mızrağına,
Həmin o mızraq kl, baxanda ona,

Lap Norveç şamından olsa da belə,
 Ən nəhəng gəminin dor ağacı da
 Zərif bir qamışa oxşar yanında.
 Közərmiş daşların üstüylə indi
 Gedirdi irəli. Çoxdanmı, görün,
 Yerimiş, keçmişdi maviliklərdən?
 Onu incidirdi bürküş, üfunət,
 Ağrıya, əzaba boş verə-verə,
 Kükürlü girdaba gəlib yetişdi.
 Üz tutdu sustalmış döyüşçülərə –
 Meşədə Etruri palıdlarının
 qaranlıq kölgəli çətiri altda
 yayğın axıb keçən lal çeşmələrin
 üstünə səpilməmiş yarpaqtək odda
 sərələnib qalmış döyüşçülərə;
 Belə sərilmişdi Qara dənizin
 Yanında qamışlar o zaman çin-çin.
 Orionun əsən qorxunc yelləri
 Suların dibini yırğalayanda,
 Buzirisi, onun Memfisdən olan
 Qesem Torpağının oğullarının
 Ardınca çaparaq hay-haray salan
 Atlı dəstəsini qərq eləyəndə,
 Elə sərilmişdi ölümlər suya –
 Hər biri bir döyüş arabasının
 Sınıqları altda, sinəsi üstə...
 Qaçqınlar sahildən durub baxırdı,
 Baxıb da keçirdi hey dəstə-dəstə.

Beləcə hər üzgün qiyamçı kəsi
 Sərilmiş görəndə bağırırdı Başçı –
 Bütün Cəhənnəmi bürüdü səsi:
 – Bəylər! Döyüşçülər! Qulaq asın bir,
 Göylər üçün bunca məyusluq nədir?
 Axı boş havadan ötrü bu qədər
 Üzülüb qalmağa dəyərmə mägər?

Döyüşçü olmaqdan yorulduunuzmu?
Ya bu girdablara vurulduunuzmu?
Ya bura Cənnətin bucağıdırımı?
Şirin yuxuların qucağıdırımı?
Özünüz bu qədər alçalmış ikən,
Bəlkə, and içmişiz, siz o Qalbin
Haqq qazandırasız diləklərinə?
O isə göz qoyur yıxılmışlara –
Heruvim, Serafim Mələklərinə.
Baxır da qınılmış silahlarına,
Cınlıb-sökülmüş bayraqlarına!
Bəlkə, gözləyirsiniz o təqibçilər
Baxıb da Göylərdən bu zəifliyə,
Atılıb ildırım nizələriylə
Bizi Cəhənnəmə gömsünlər. Niyə?
Qalxın bir! Hər şeyin sonu deyil, yox!

Utanıb-qızarıb xəcalətindən
Sıçradı yerindən döyüş dəstəsi.
Necə ki yuxulu hərbi keşikçi
Diksinər gələndə sərkərdə səsi.
Anıb öz zülmünü, bədbəxtliyini,
Ölü bir nöqtədən ayağa durdu.
İblisə itaət elədi birgə,
Bu saysız-hesabsız, bu nəhəng ordu.
Bir zaman Mısirin qara günündə,
İbrahimin oğlu bir an içində
Qüdrətli əsanı qaldırmağıyla
Çayırtkə buludu göyləri aldı,
Günahkar fironun torpağı üstə
Zülmət gecə kimi göydən asıldı,
Bürüdü qaranlıq Nil diyarını;
İndi Cəhənnəmin göyləri altda
Alovlar yalamış güclü bir ordu
Həmin o buludlar kimsiydi eynən,
Görünmürdü onun əvvəl, ardı.

Hökmdar mizraqla işarə vermiş,
 Budur, aram-aram enir taqımlar,
 Kükürlü çöllərdə bir izdiham var.
 Buzlu qurşağından heç vaxt bu qədər
 İnsan püskürməyib çoxminli Şimal;
 Onun oğulları Dunay və Reyni
 Bir göz qırpımında keçərək dərhal,
 Keçərək basanda Cənubu seltək,
 Cəbəlüttariqin və Livianın
 Başının üstünü alanda yeltək
 Bu qədər deyildi qoşunun sayı.
 Rəislər ayrılır öz dəstəsindən,
 Hamısı Rəhbərə can atır həməən.
 İnsanla yanaşı qoymağa dəyməz,
 Onların Tanrısız gözəlliyini.
 Bir vaxt Göy Üzünün səltənətində
 Hürü yaşamağın özəlliyini
 Onlar dadmışdılar. Amma indisə
 Cənnət dəftərində yoxdur adları.
 Nifrətlə pozmuşlar kimliklərini
 Ömür Kitabından inadlılann.
 İnsan zəifliyin sınamaq üçün
 Tanrı göndərmişdi onları bura.
 O vaxt ayama da qoşmamışdı heç
 Hələ Həvva nəslə qiyamçılara.
 Az qala, hiylə və yalanlarıyla
 Bütün Adəm nəslin pozmuşdu onlar.
 Əsl Yaradanı unutduraraq
 ağılda gör nələr cızmışdı onlar;
 Bəzəkli-düzəkli bir heyvan kimi
 Təqdim etmişdilər o müqəddəsi.
 Yalnız Şər Ruhlara ibadətlərə
 Cəlb eləmişdilər onlar hər kəsi.
 Elə o vaxtdan da yapma Tanrılar
 Bir qayda olaraq büt adlanırlar.

Söylə, sən, ey Muza, həmin adlan:
bataqlıq içindən bir çağınşla
birinci, sonuncu kim oyadıldı,
kim qalxdı üsyana alovlu başla?
Ordu uzaqdaykən rütbələr üzrə
Başçının yanına kimlərdi gedən?

– Bunlar Cəhənnəmdən qaçıb da itən,
Yerdə qənlmətlər gəzənlər idi.
Hər biri özünün bütxanasını
Tanrı məbədinin həndəvərində
Mehrablar yanında düzənlər idi.
İblisə ibadət təlqin edərək
Çaşdıranlar idi qəbilələri.
Heruvimlər içrə, ildınlara
Sion zirvəsindən hakimlik edən,
İeqovanın saf səltənətinə
İddia eləyib, yerini güdən
Küfr aşıqları, bu büt-pərəstlər
Girdab zülmətini Haqq işığıyla
Cəhd edib üz-üzə qoymaqdan ötrü,
Müqəddəs nə varsa qıymaqdan ötrü
Məbədin özünə soxulmuşdular!

Qabaqda gedirdi Savaş Mələyi,
Qorxuncdu. Günahsız qurbanlarının
batmışdı qanına başdan-ayağa.
Nahaq hönkürdü valideynlər;
O ki rəhm etmirdi heç bir uşağa;
Cəlb edib atəşə öz mehrabında
Və ölüm öncəsi fəryadlarını
Qaval səsləriylə, kərənaylarla
Ört-basdır eləyib boğurdu qanda.
Nəmişlik Ravv düzü və Arqobada,
Vasanda, Armonun sahillərində
Bu Savaş Mələyi minmişdi ada.

Bir sayğı var idi ona dərindən,
 Ammonitlər xalqı edirdi bunu.
 Müqəddəs yerlərə o soxularaq
 Yoldan çıxarmışdı şah Solomonu.
 Düşərək şah onun iyərnc toruna,
 Tanrı Məbədinin düz qarşısında,
 Uca bir büt-xana tikmişdi ona.
 Bir üz qarasıydı o vaxtdan o dağ;
 Təhqir edilmişdi Yennom vadisi,
 Ona həsr olunmuş pəlidliq ilə,
 Adı Cəhənnəmlə qoşa çəkilən
 Heenna adlanır Tofet hələ də.

İkinci – Hamosdu gedən, əlbəttə –
 Moav oğulları adına yamaq...
 Nov və Aroera torpaqlarında
 Avornmanın ütük çölündə ancaq
 Səltənət qurmuşdu, şahliq edirdi.
 Yezevon, Oronaim və Siqon yurdu
 və Sivma – çiçəkli, üzümlü vadi,
 Yeleal – hüdudsuz, sonsuz bir diyar,
 Ona itaətdə yaşayırdılar.
 Sahilinə qədər Ölü dənizin
 Hamı tək-cə ona boyun əyirdi,
 Tək onun önündə bükürdü dizin.
 Misiri tər-k etmiş israillilər
 Sittimdə düşdülər onun toruna;
 Onları cəlb edib Feqor adıyla,
 Aldadıb, yandırır günah oduyla,
 Xoşbəxt günlərini yetirdi sona.
 Həyasızcasına eyş-işrətini
 Savaş Mələyinin qanıçəniəri
 Hökmranliq edən büt-xanalara
 Yaxın meşələrə, uzaq dağlara
 Yö-nəldə bilmişdi. O vaxtacan ki,
 Mömin gəlməmişdi və çəkməmişdi

Ağır sədd İosi günahlarına.
Hər şeyi səmtinə yollamamışdı –
Bütləri o İyrənc bütxanalardan
Cəhənnəm oduna tullamamışdı.

Eyni ayamalı, eyni ləqəbli
İki ruh gedirdi onun dalınca.
Fərat sahillindən Suriyayacan,
Ehramlar şahlığı Vaalamadək
Hamıya tanışdı Astarta adı;
Kişi söyləyirdi biri özünə,
O biri özünə deyirdi qadın.
Ruhlar istəyəndə çevrilə bilir
Cins deyilən şeyin hər ikisinə.
Həm də ikisinə birdən çevrilir
Ehtiyac olanda, lazım gələndə.
Çünki varlıqları təmiz və yüngül,
Bədənsiz, dərisiz, sümüksüz idi.
Hər kimsin üzündə zühur etsələr –
Parlağın, tutqunun, ya işıqlının,
Çaşdırar yolundan, alar ağlını;
Ya şəhvətə çəkər, ya azgınlığa.
Necə ki İsrail oğullarını
Necə dəfələrlə azdırmışdılar,
Taleyi tərsinə yazdırmışdılar.
Onlar Yaradana nifrət edərək
Və Onun haqq olan məbədlərini
Ruhlara aldanıb etmişdilər tərki.
Heyvan bütlərinə tapınmışdılar
Və baş əymişdilər günün birində;
Odur ki başları düçar olmuşdu
O cür əyilməyə düşməni önündə.

İndi Ay çələngli o Aştaretin
Ardıyca gedənlər içində həm də
Astartayla birgə Finikyanın

Göylər şahzadəsi vardı bu dəmdə.
 Gecə bədirlənmiş Ay doğduğunda
 Onun şərəfinə Sionlu qızlar
 Heykəli önündə dua edərək
 Xor oxuyardılar şirin avazla.
 Ona göstərilən bu ehtiramlar
 Siona ləkəydi göz qabağında.
 Bir məbəd tikmişdi sevimli əri
 Qadını adına Küsü dağında.
 Nə qədər ürəyi böyük olsa da,
 Sevgisi ucundan düşmüşdü bədə;
 Həmin o büt-pərəst qadına görə
 İtaət edirdi o iyrənc bütə.

Onun da ardınca Tammuz gedirdi;
 Suriya gəncliyin o şikəst bimar
 yığardı Livana hər il yay çağı,
 onu ağlardılar hər gün o ki var.
 İnanardılar ki, Adonis varsa,
 Dənizin üstündə haqdır möcüzə –
 Onun yarasından tökülən qanlar
 Al-qırmızı rəngdə axır dənizə.
 Vurğun olmuşdular bu müəmmaya
 Şəhvətlə alışan Sion qızları.
 Onlar baxardılar min qəmzə ilə
 O sirli-sehrli hikmətə sarı.
 İzekiil onların seyrinə daldı
 Ziyarət edəndə məsum dərgahı;
 Qarabasma kimi gözünə doldu
 Bütün satqınların, ayrılmışların
 Büt-pərəstliyinin iyrənc günahı.

Dalınca, Kivotun vəsiyyətiylə
 əsirlər qırarkən onun bütünü
 gerçəkdən ağlamış bir Ruh gedirdi.
 O bütün yıxılmış qırıq bədəni

Sitayış əhlini xəcil edirdi.
Daqon deyirdilər adına onun,
Yan balıq idi, yan da adam.
Dəniz möcüzəsi idi o, çünki
suda balıq idi, quruda adam.
Bütün Fələstində, Qef, Askalonda,
Akkaron, Qəzzada adı gələndə,
Tır-tır əsirdilər onun önündə.
Hər yerdə zəhmliylə qalmışdı yadda;
Onun təmtəraqlı uca məbədi
Şəfəqlər saçırdı nurlu Azotda.

Onun dalyca da Rimmoy gedirdi –
O da inanırdı haqq olduğuna.
Avan və Farfann sahilləritək
Dəməşq gül qoynunu açmışdı ona.
O da küfr etmişdi Haqq dərgahına;
İtirib cüzamlı xidmətçisini,
Yerinə tapmışdı Əxəz şahını.
Vadar etmişdi ki, əyyaş hökmdar
Tann məbədinə eləsin tar-mar,
Öz məğlub etdiyi bütələr uğrunda
Qurban gedənləri yandırsın deyə
Suriya dəbində qurbangah tikib
Hər cür təmtəraqla ucaltsın göyə.

İblislər güruhu gedirdi sonra:
Geniş dəstələrin başında duran
Bir zaman Misirin mömin əhlini
Sehrlə, caduyla yoldan azdıran
Osirisdi, Qordu, İside idi.
Bir zaman kahinlər onlara uyub,
Öz insan surətli Tanrılarına
İman-etliqadı kənara qoyub,
Heyvan bütələrinə tapınmışdılar –
Və çaşdırmışdılar hər bir insanı.

İsrail qaçmışdı bu fəlakətdən,
 Qurtulmaqdan ötrü bələdan canı,
 Bir buğa heykəli töküb qızıldan
 ucaltmışdı bir gün Horivendəcə.
 Elə buna görə qorxunc hökmdar
 Danodan, Vefildən keçib bir gecə,
 Nə qədər Misirdə belə heykəl var
 Darmadağın etdi bir zərbə ilə.
 Hamını əzaba düşər elədi.
 İlk körpələrin üzünü başını,
 Mələr Tanrıları tar-mar elədi.

Velial göründü hamıdan axır –
 Ruhların içində ən əxlaqsızı.
 Özü də özünə pozğun deyirdi,
 Sevirdi bu işi özündən razı.
 Bütxana yox idi onun adına,
 Tikilməmişdi heç bir mehrab belə.
 Bəs onda kim idi məbədə girib
 Hamını yolundan çıxara bilən?
 Pozğunluq edərək kahinləri də
 Müqəddəs ocaqda günaha salan,
 Bir vaxt İliyanın oğlanlarıtək
 Tanrı Evindən də əhdini alan,
 Kim idi axı o, görən, hər yerdə?
 Gəmidə, sarayda, gur şəhərlərdə
 Utanıb-qızarmaz şəhvətli səslər,
 Eys-ışrət içində qərq olan hisslər,
 Ən uca qüllədən ucaya qalxan
 Zorakı həmlələr, utanclı sözlər,
 Toran düşdüyündə küçələrdəcə
 Əlaqə yaradan, azğınlıq edən,
 Dəstəylə Velial oğullarıydı.
 Onları beləcə – içkili, sərxoş,
 Əvvəl Sadom, sonra Qiva görmüşdü.
 Rəzil pozğunluğu durdurmaq üçün

Onlar qətiyyətlə qərar vermişdi;
O gecə çağırıb arvadlarına
Nişan vermişdilər qonaq evini.
Məcbur olmuşdular bu işə yəni.

Budur hakimiyyət və rütbə üzrə
ən əsas olanlar. Uzun vaxt çəkər
Başqa məşhurları biz saysaq əgər;
Onlardan birisi İonilinin
Keçmişdən tanınan səcdəgahıdır;
Bura bir zümrənin ilk pənahıdır.
Valideynləri Yerdən və Göydən
Çox da ki sonralar gəlmiş cahana –
İavanlar nəsli tapınmış ona.
Öz saysız-hesabsız uşaqlarıyla
Sonra Titan gəlir ilkin sırada
və onu haqqından məhrum eləyən
Qardaşı Saturn gəlir sonra da.
O da səltənətli vermişdir bada;
Onun Reydən olan güclü oğlu Zevs
Ata taxt-tacını oğurlayaraq
Bütün səltənətə sahib durmuşdu –
Özünə qanunsuz şahlıq qurmuşdu;
Bu tanrı kütləsi Kritdə, İddə,
Məşhurluğu ilə sığmırdı həddə;
Sonradan qalxdılar və ucaldılar,
Qarlı zirvəsinə Olimpın onlar.
Göy üzü onların son sərhədiydi,
Onların şahlığı burda qətiydi.
Höküm yerləriydi Delf qayalığı,
Dodonun, sonra da sərhədlərini
aşdı Doridanın bu hakimiyyət –
Bundan o yanısı yoxuydu, əlbət.
Qoca Saturna qoşulub gedən
Hesper çöllərinə qaçanlar kimi,
Keçib Adriatik dalgalarını

Kelt adalarına köçənlər kimi,
 Gedirdi Ruhların saysız sürüsü.
 Həsərdən keyləşmiş bəbəklərində
 Solğun bir təntənə işığı vardı.
 Onlar çətinliklə görürdülər ki,
 Başçı iradəli bir hökmdardı.
 Hələ qapılmayıb umudsuzluğa,
 Hələ bütünlüklə qırılmayıblar.
 Çoxu sanırdı ki, şübhə kölgəsi
 Örtübdü Dönüyün tutqun üzünü.
 Amma o, hamıya tanış qürurla
 Çağırış elədi, dedi sözünü.
 Qovub dağıtmaqçün qorxu hissini,
 Ölmüş cəsarəti diriltmək üçün
 Boğazdan yuxarı, təkəbbür dolu
 Sözlərlə bir çıxış elədi o gün.
 Əmr etdi, səslənsin döyüş şeypuru,
 İldırım nərəli sədalar altı
 Qaldırılsın yenə qüdrətli bayraq.
 Əzazil – o azman, nəhəng Heruvim
 – Qaldırılsın! – dedi alqışlayaraq.
 Parlaq alov rəngli nizəyə bağlı
 Bir bayraq dikəldi göyün üzünə,
 Dikəlib andırdı qaçılmaz hərbi.
 Qəfil parıldadı meteor kimi,
 Bərq vurdu üstündə Serafım gerbi;
 Tikməsi qızılı, lələyi rəngli,
 Qənimət müjdəli, sevinc ahəngli.
 Şeypurların səsi guruldayaraq
 Bütün sonsuzluğu aldı başına.
 Qoşunun dəhşətli oyanışına
 Nəinki Cəhənnəm titrədi göydə,
 Xaos səltənəti, qədim Gecələr
 Coşqu görməmişdi hələ bu qədərlər.
 Qorxunc toranlıqda bir an içində
 Qalxmışdı ayağa min-min qiyamçı.

Azman meşə kimi dalğalanırdı
Cod tüklər asılmış hər nizə ucu.
Birləşib qalxanlar dəbilqələrlə
Keçilməz bir divar yaratmışdılar.
İblis ordulan addımlayırdı,
Burda hər qoşunun öz nizamı var.
Səslənən Dorida fleytalan,
Sümsülər, tütəklər cəng andınrdı,
onlan döyüşə ruhlandınrdı.
Bir zamanlar əski qəhrəmanlara
Bu səslər igidlilik aşılıyadı.
Koranə quduzluq hissələri deyil,
Əyilməz kişilik aşılıyadı;
Döyüşdə ölümə üstünlük verər,
Qaçmağı qorxaqlıq sayardı onlar.
Bu ahəng o qədər gözəl idi ki,
Şübhəni kənara qoyardı onlar
və belə birlikdən güc alardılar.
Ölümə yollanan hər ölümsüzdən
Ağn-acılan qovardı bu səs.
Beləcə çağlayan fleytalann
Ahəngi içində qiyamçı hər kəs
Qızmar torpaq üstə addımlayırdı.
Canlannda dinclik, üzündə həvəs,
Nəhayət ki, ordu dayandı, durdu.
Qorxunc cəbhə boyu saysız qoşunun
Mizrağı-qalxanı panıldayırdı.
Qədim ordulann igidləritək
Silahı, sursatı süsləyirdilər.
Hamısı səssizcə, böyür-böyürə
Sərkərdə əmrini gözləyirdilər.
Baş Düşmən dayanıb sərraf gözüylə
Ordunun bu nizam-intizamına,
Silahlı Ruhlara nəzər yetirdi;
Ruhlann Tannsal gözəlliyinə
Baxdıqca fəxrlə qıbtə edirdi.

İnsan yaranandan bu günə kimi
 Bu sayda döyüşçü cəm olmamışdı.
 Hesab et, onlarla müqayisədə
 Bir vaxt durnalarla döyüşə girmiş
 Cırtdanlar ordusu bir ovuc imiş.
 Lap elə Fleqriy nəhənglərinə
 Bir vaxtlar qoşulmuş igidlər nəsli;
 Fiv və Troyanın yaxınlığında
 Döyüşə həvəsli, qana həvəsli,
 Tanrılarla birgə cəngə atılmış,
 Hər iki tərəfdən yardımçı olmuş
 Həmin o igidlər, o qəhrəmanlar;
 Haqqında hər cürə miflər, dastanlar
 yazılmış Uterin nər igidləri;
 həm Britaniyanın, həm Armorikin
 əyilməz cəngavər ərləri tək
 Qılinc yiyələri, ox yiyələri;
 Ömürlük Dəməşqin və Mərakeşin
 Trapezund, Montalban, Aspramontun
 Döyüşləri vaxtı şöhrətə çatmış,
 Şir kimi çarpışıb qanlara batmış,
 Afrikanın Bizert sahillərindən
 Şarlemanla cəngə girməkdən ötrü,
 Fontarabiyisk çöllüklərində
 Ölümlərə sinə gərməkdən ötrü,
 çarpışan qoşunlar sayca çox azdı –
 İnsan orduları ha cəmlənsə də,
 İblis ordusuna yenə çatmazdı.
 Bu ordu söykənib sərt Rəhbərinə,
 qala qülləsidir onun qaməti.
 Yox, heç də itməyib bütün ümidlər,
 əvvəlki əzəmət itməyib qəti!
 Onun Göylər nuru tutqunlaşsa da,
 Baş Mələk surəti qalırdı onda.
 Sübhün şəfəqləri içinə girmiş,
 Günəş də beləcə baxar dumanda.

Ya da ki önünü Ay tutan anda,
Necə ki yanmıçq, uğursuz işiq
Dünyanı bürüyər qatma-qanşıq,
Əsdlər içni hökmdarların
Qiyam və çevrilmiş əlamətitək –
Tutqun bir işiqlə örtər dünyanı
İstədiyi anda bu qorxmaz Mələk.
Eləcə şimşəklər çapmış üzünü
Örtmüşdü tutqun bir dərdin izləri,
Qalın qaşlannın altından baxan
Məğrurluqla dolu iti gözləri
“İntiqam” deyirdi, sonsuz intiqam,
Çatmışdı həsrəti çəkilən məqam.
Amma ki o qəddar baxışlarında
Günahkarlıq dolu etiraf hissi
Xırda qığılcımtək yanib-sönürdü.
Həm də cinayətkar silahdaşın,
Bir vaxtlar özünün xoşbəxt saydığı
Əbədi məhv olmuş məsləkdaşın,
İndi gözlərində dərdə dönürdü.
Onun ucbatından milyonlarca Ruh
Qovulmuş, atılmış Uca Göylərdən,
Acı sul-qəsdin qurbanı kimi
Məhrum olmuşdular işıqlı yerdən.
Ötən şöhrətləri getsə də hədər,
Yenə də Rəhbərə sadıq idilər.
Göyün alovundan yanan meşədə
Közəran palıdlar, küknarlar kimi
Müntəzir durmuşdu hamısı indi.
Hamısı susurdu. Söz Rəhbərindi.
İşarə elədi Başçı nitq üçün,
Taqım başçıları sıxlaşdı bütün.
Durdular hamısı qanad-qanada,
Tezəcə iki cərgə düzlənən ordu
Gözləri Rəhbərdə, daldı sükuta.
O isə söz demək yerinə qəfil

Hönkürdü, gözünün tökdü yaşını.
Yalnız Mələk belə ağlaya bilər.
Söz deyə bilmədi, tutdu başını.
Budur o, boğaraq hönkürtüsünü,
döyükmüş Ruhlara tutdu üzünü:

– Ey əbədi olan Ruhlar güruhu!
Siz ey Güc ordusu! Mən hər bir Ruhu
Əmin edirəm ki, biz şərəfliyik.
Zalımla döyüşdə uduzsaq belə,
bütün ümidləri versək də yelə,
sonucda olsaq da biz məhvə məhkum,
yənə də adımız üstümüzdədir.
Bu günü dərk edib, keçmişini anan
Təsəvvür edərməi bunca sabahı,
Uca tanrıların birgə ordusu
Məğlub olacaqdır deyərmi axı?
Kim cəsarət edib inanardı ki,
Məğlub edilərək göydən qovulmuş,
Göyləri boşaltmış bu qadir ordu
Qaytarmaqdan ötrü o nurlu yurdu
Bir daha ayağa qalxmayacaqdır?
Əlimin altdadır Mələk qoşunu,
Mənim qorxularım, tərəddüdlərim
Ümidsiz qoymuşdur yoxsa ki onu?
Yox! Ancaq şöhrəti, şanına görə,
Zülmkar sarsılmaz Taxt-tacını
Qorudu və gəlib bu günə çatdı.
Hökmdarlığının əzəmətiylə
Ört-basdır eləyib döyüş gücünü,
Bizləri qiyama qaldırıb uddu.
Çağırمامalıyıq Onu döyüşə,
Hər işi gizlicə etmək gərəkdir;
Nəyi ki döyüşlə əldə etmədik,
Ona hiylə ilə yetmək gərəkdir.
Qoy bilsin: qılıncda gələn qələbə

Yalnız qələbənin bir hissəsidir.
Yeni sülh fəzalar yarada bilər,
Başqa ümidlər var, məni isdir.
Çoxdan şaylə var Uca Göylərdə,
Bir dünya yaratmaq istəyir ki O,
Ona tay olmasın heç vaxt, heç yerdə.
Ora elə varlıq yerləşdirəcək,
Sevəcək onları mələklərlə.
Öncə həmin yerə biz soxularıq,
Bu dilsiz Cəhənnəm bizə bəs etməz.
Demək istədiyim budur sizə, bəs
Bu Göy Ruhlarını sonsuzluğadək
Zəncirdə saxlaya bilməz Xaos da.
Yaxşıca götür-qoy eləyə bilək
Gərək biz bu fikri öz aramızda.
Eşidin, heç zaman sülh olmayacaq!
Kimin itaətə meyli var burda?
Billin, müharibə məxfidir ancaq!
O susdu. Bir anda dikəldi göyə
Milyonlarca yanıp-parlayan tıyə.
Elə bil, Başçıya cavab olaraq
Cəhənnəm nur saçdı işıqlanaraq.
Bütün qıyamçılar asi düşərək,
Göylərə üz tutub, lap vəhşillərtək
Qılıncla qalxanı döyürdülər hey,
Bağırır və söyüş söyürdülər hey.

Dağlarda bir zirvə od püskürürdü,
Elə bil, qayalar işıq saçırdı.
Kükürdün işiydi – yerin dibindən,
Sanki, göy üzünə cığır açırdı.
Necə ki orduda istehkamçılar
Qoşundan irəli atı qamçılar,
Lazım olan yerdə səngər qururlar,
Tıqib bərkidərlər baş ordugahı,
Ora tələsirdi uçan legion.

Dəstəyə başçılıq edirdi Mammon;
 Yıxılmış Ruhların o ən alçağı,
 Tamahkar gözləri bir vaxtlar hər an,
 Tanrı dərgahına dikilən zaman,
 Orda müqəddəslik axtarmırdı, yox,
 İstərdi həmişə o nəzər sala
 Göylərin sərvəti olan qızıla.
 Nümunə olmuşdu o, insanlara
 Zinət aramaqda dağlar bətnindən.
 Xəzinə yarmağı o öyrətmişdi,
 Dünyanın tükənməz təbiətindən.
 Belə tamahkarlıq kaş olmayaydı,
 Qızıl bu torpağın qucağında
 Qalaydı əbədi, tapılmayaydı.
 Yamacda bir anda parladı süxur,
 Mahir ustalann bacarığıyla
 Qızıl külçələri elədi zühur.
 Cəhənnəmdə qızıl çətin şey deyil,
 Torpaq münbit olsa, olar səməri,
 Cücərdər, yəqin, o parlaq zəhəri.
 Siz, ey insanların yaratdıqları
 Fani gözəlliyin boş müştəqları!
 Tərif söyləməkdən bezməzsiz. Sizi
 Babil möcüzəsi heyətləndirir.
 Memfis tabutunun təmtəraqları
 çəşqin qəlbinizə necə də girir!
 Amma ki düşünüb-daşınmaq olar,
 Qüvvəyə, Şöhrətə, İncəsənətə
 Tikilən nə qədər abidələr var,
 heç nədir nəsibsiz bir Ruh əlində:
 Sizin əsrlərlə tikdiyinizi
 O, qısa bir zaman içində qurar!

Tiyanlar qurulub dağın dibində,
 Filiz ərilməyə tikilib soba;
 Buraya göllərdən axıdılaraq,

Novlarla tökülən parlaq alova
Atıb əndirlər dağ süxurunu;
Xəlîtə ərtyir, xəkə aynlır,
Növlərə bölülrlər işçilər onu.
Bir dəstə usta da yerin üzündə
Çeşidli biçimdə qəlib düzəldir;
Həmin qəliblərə qaynar qızılın
axıb tökülməsi necə gözəldir:
Deyirsən baxdıqca axan alova,
Orqan alətinin nəfəsliyindən,
yəqın kl, beləcə süzülür hava;
bütün boşluqları doldurur belə,
nəğmə belə doğur və gəlir dilə.
Tezliklə torpaqdan bir buxar kimi
Tökmə külçələrin zərif nəğməsi,
Şirin simfoniyası altında sakit
Bir məbəd dikəlir gözlər görəsi...
Azman, dördguşəli, tağlı divarlar,
Dorıda üslublu sütun meşəsi,
Hər tağın üstündə qızıl atma var,
Oyma işləməli hər bir guşəsi.
Tağ-tavan, biçilmiş döymə qızıldan,
Qübbədə sökülür, sanki, qızıl dan.
Nə Babil, nə də kl gur əl-Qahirə,
Assuriya, Mısır yanşdığı vaxt
Məsrəf etməmişlər belə boş yerə.
Heç vaxt o şahların nə dərğahında,
Nə də kl onların tannlarının –
Belin, Serapisin səcdəğahında
Bu qədər təmtəraq görünməmişdi.
Budur, dikəldi də bu nəhəng saray,
Qalxıb da dayandı ucalığında.
Bürünc qapıları açıldı tay-tay,
Nələr görünmədi gen qucağında:
saxım çilçiraqlar – nur kəhkəşanı,
yanıb ətir saçan mädən qatranı.

Dumana bürünmüş Göy cismi kimi,
 tüstülü qübbələr çəkir baxanı.
 Sevincək kütlələr heyrət içində
 Dolurlar içəri, baxırlar bir-bir.
 Kimi bu binanın əzəmətini,
 Kimi memarlığı tərif eləyir.
 Budur, oturubdur öz kürsüsündə
 Bu Göy sarayının Baş Mələkləri.
 Onlar Şahənşahın fərmanı üzrə
 İdarə edirlər məmləkətləri.
 Şöhrətə layiqdir hər pərəstişkar,
 Qədim Yunanıstan torpaqlarında
 Var idi Mulsiber adında memar.
 Miflər deyirlər ki, Yupiter onu
 Bir gün büllur dişli çəpərə görə
 Olimpın başından atmışdır yerə;
 Elə fırlatmış ki, səhər obaşdan
 Qürub çağınacan uçmuşdu göydə.
 Axan ulduz kimi yollar keçərək
 Lemnos adasına düşmüş Egeydə.
 Amma bu əfsanə həqiqət deyil;
 Ondan çox-çox əvvəl öldürülmüşdü
 Mulsiber qiyamçı döyüş çağında.
 Tikdiyi qüllələr, ağılı, peşəsi
 Kömək etməmişdi memara onda.
 Atmışdı Yaradan başısağğı
 Həm onu, həm onun ustalarını
 Birbaş Heennaya – tikib-qurmağa...
 Qanadlı carçılar car çəkirdilər,
 Rəhbərin əmriylə müşavirəyə
 Hamını yığmağa əlləşirdilər.
 Şeypur səslərinin sədası altı
 Carçılar hay salıb bağırırdılar.
 İblisin və onun Mələklərinin
 Paytaxt şəhərinə uca saraya –
 Pandemoniuma çağırırdılar.

Dəstələr dəyərlı döyüşçüləri
Seçib göndərirdi bu toplantrya.
Seçilmişlərısə yola salanlar
Sel kimi axırdı, gəlmirdi saya.
Uca daş eyvanlar dolub-daşırdı.
(Elə bil, cıdırı yığışmışdılar,
Elə bir cıdır kl, ağır zirehli
Azman cəngavərlər at oynadırdı
Hökmədar taxtına baxıb fərəhli.
Hamı gözləyərdi udub səsini –
Ölüm döyüşünə çağınanlar
Ya həmin döyüşə gedərdi naçar,
Ya da sındırdı öz nizəsini.)
İndi yerdə, göydə qaynaşırdılar,
Qanad çala-çala səs salan Ruhlar;
Günəş adlayanda Buğa bürcünə
Çıxır pətəyindən minlərcə an.
Qaynaşır, doluşur güllər içinə,
Belə qarşılıyır gözəl bahən.
Ya da toplaşarlar pətək ağzına,
Təzə mum qoxulu hamar taxtaya.
Dövlət işlərini nizamlayarlar,
Nəyisə götür-qoy edərlər, guya.
Hava qoşunları belədir eynən,
Buludtək keçərlər göynən.

Amma kl
İşarə verilib – burda hikmət var! –
Bütün yer üzünün nəhənglərini
Çoxdan ötüb-keçmiş həmin azmanlar,
İndi çevriliblər – çırdan olublar;
Sayı-hesabı da yoxdur onların.
Amma yerləşirlər bircə ovuca
Lap Hind dağlarının yallarındaca
Yaşayan balaca Pıqmeylər kimi;
Ya da kl elə o cubbulu Elfər –
Hər gecəyanısı rəqs eləyirlər

Meşə qırağında, çeşmə başında.
Yol azmış hər yolçu görür onları,
Ya aşkarda görür, ya da huşunda.
Ay hakim olanda onların üstə,
Bəyaz gecələrdə dəstəbədəstə,
Onlar rəqs eləyir və dövrə vurur.
Gözəl musiqidən, həm də qorxudan
Ürək həm sevinir, həm də ki durur.
İndi bax eləcə kiçilmiş Ruhlar
Dolmuşdu saraya saysız-hesabsız.
Keçmiş boy-buxunu qalanlar ki var,
Yəni ki, minlərcə yarım tanrı –
Bütün başçıları Serafimlərin
Orda, dərinlikdə – gizli şurada
Qızıl taxtlar üstə oturmuşdular,
Kiçik bir sükutdan sonra hamıya
Elan elədilər bu çağırışı:
Böyük məşvərətin başlandı işi!

İKİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Müşavirə başlanır. İblis sual edir: İtirilmiş Göyləri geri almaqdan ötrü yeni döyüşə cəsarət eləməyə dəyərmə? Bəziləri – müharibənin lehinə, digərləri – əleyhinədir. İblis tərəfindən əvvəl deyilmiş üçüncü təklif qəbul olunur: mələyəbənzər və ya onlardan heç də geri qalmayan yeni canlılar nəsli və hansısa dünya barədə Göylər əfsanəsinin və ya öncəgörümünün həqiqiliyinə əminlik; həmin canlılar və dünya indiləraradılmış olmalıdır. Yığıncaq heyrət içindədir: bu qədər mürəkkəb bir kəşfiyyata kimli göndərməli? İblis Baş Rəhbər kimli bu qədər məsuliyyətli bir səfərə təkbəşinə özünün gedəcəyinə qərar verir.

Ona eşq elan eləyib əl çalırlar.

Məşvərət bitdikdən sonra İblis qayıdanacan vaxtı keçirmək üçün hərə dağılışıb bir səmtə, özünə uyğun olan bir iş dalınca gedir.

İblis yola düşür və Heennanın qapılanna çatır, aşkar edir ki, onlar qıfıllıdır və qorunur. Gözətçilər onun hökmüylə qapılan açılar. Onun önündə, Cəhənnəmlə Göylər arasında ucu-bucağı görünməyən bir uçurum açılır; o, böyük çətinliklərlə oradan adlayır. Bu uçurumun qədim hökmdarı Xaos İblisə arzusunda olduğu yeni yaradılmış dünyanın yolunu göstərir. Nəhayət, o, yeni yaradılmış dünyanı uzaqdan görür.

Hökmdar başına almazlar səpən
Nə qədər İsrəfçı Şərq ölkəsini,
Hindistan və Hörmüz xəzinəsini
Parlıtısı ilə kölgədə qoyan
Bir padşah taxtına çıxmışdı İblis;
Fəlakətlə dolu bu ucalığa
Əməlinə görə qalxmışdı İblis.
Bir hökm sahibi olmuşdu yenə,
Ümidsiz girdəbdən dıklənmişdi o.
Döyüş havasına köklənmişdi o.
İndi can atırdı acgözlük ilə

Yenidən Göylərlə döyüşə girsin.
 Sanki, unutmşdu acı keçmiş,
 Soyumaq bilmirdi nifrəti, hirsli.
 Təkəbbürlə dolu istəklərini
 Hayqırırdı içi: – Ey sonsuz Göylər!
 Ey hakimiyyətlər, hökmranlıqlar!
 Uduzsaq da bir vaxt, duyun bizləri;
 Heç bir qazamatın yetişməz gücü
 Əbədi saxlasın Ölümsüzləri!
 Eybi yox, deyək ki, məğlub olmuşuq,
 Uca dərinlikdən biz qovulmuşuq,
 Göylər itirilmiş sayılmamalı.
 Qüvvə tükənməzdi, girdabdan çıxıb,
 İkiqat bir şərəf çələngi taxıb
 Təzədən mətinlik qazanmışıq biz,
 Daha sərtik indi əvvəlkiərdən,
 Bir daha uduzsaq, sınımanq həmən.
 Qanuna, qaydaya görə, Başçıək
 Uca Dairədən seçilmişəm mən.
 Məni təsdiqləyib hamı birlikdə,
 Döyüşlər keçirib ad qazanmışam,
 Məşvərət eləyib taxt qazanmışam.
 Bu taxt bəlalarla bağlıdır mənə,
 Könüllü vermisiz onu öhdəmə,
 Bizim getdiyimiz bu doğru yoldu.
 Kim ki ali rütbə aldı göylərdə,
 Ali şərəflə də adı yoğruldu.
 Ona qibtə etmək mümkündür, amma
 Özünü sipərtək sizdən ötəri
 İldırımsaçana qarşı qoyana,
 Hamıdan, hamıdan öndə dayanan,
 Qisməti əbədi əzablar olan
 Rəhbərə kim edər qibtə, görəsən?
 Harda xeyir yoxsa – çəkişmə yoxdur.
 Cəhənnəm həmişə yandırır-yaxır,
 Burda birincilik kim istər axı?

Şöhrətpərəstlikdən öna keçməyə
Kim öz əzabını kiçildər bunca.
Odur söyləyirəm mən arxayınca:
Etibar möhkəmdir Göylərdəkindən,
Çökməz nə bu birlik, nə bu ittifaq.
Bizim İrsimizi, mən inanıram,
Hökmən bu üstünlük geri alacaq.
Bizi xoşbəxtlikdə aldadan uğur
bədbəxtlik cildində qaytarılacaq.
Hansı yolu seçsin bəs Ruhlar nəslİ –
Açıqımı yaxşıdır savaşı, ya gizli?
Əsas sual budur. Qoy cavab bilən
Söyləsin fikrini, dinləyirəm mən!

Söyləyib nitqini o, susar-susmaz,
Bütün qıyamçılar içərisində
hamıdan güclü və qəzəbli olan,
məğlub görünüşü əzablı olan
dərhal Cəng Mələyi qalxdı ayağa.
Bir zaman özünü güclü bilərdi,
Zəlf olmaqçansa, ölüm dilərdi.
İtirib ümidli bərabərliyə,
Boğub Heennaya qorxu hissini,
Əbədi olana nifrətlə dolu
Ucaltdı Cəhənnəm qarsan səsinə:
– Mən açıq döyüşün tərəfdarıyam!
Xəyanətimlə də fəxr eləmirəm.
Usta da deyiləm fitnə-fəsada.
Hiylə qurmağı da heç diləmirəm,
indİ dadımıza yetişməz o da.
Göylərdən qovulmuş döyüş nərləri
Tormu toxuyacaq oturub indİ?
Tiranın bu zülmət qazamatında,
Bu utanc gətirən basqı anında
Nəyi gözləyirik biz durub indİ?
Yox! Cəhənnəm odu qoy olsun silah,

mübarizə ruhu işıq saçaraq
 qoy bizi aparsın Göylərə doğru;
 çəkilən işgəncə dönsün mərmiyə;
 qoy bütün zülmətin partlasın bağı,
 səslər Heennadan ucalsın Göyə.
 Onun Mələkləri saçsa ildırım,
 Üfunətlə qara od püskürərik.
 Od ilə doldurub taxt-tacını,
 Əsl Cəhənnəmi biz göstərərik,
 Bəlkə, bu cürətli hücum planı
 Silkələmir sizi, qorxu gətirir?
 Bəlkə, düşünəndə bu hücum haqda
 Xəyallar qorxulu yuxu gətirir?
 Huşsuzluq gölündə içilən suyun
 əgər təsirindən oyanmırsızsa,
 yadınıza düşər biz kim olmuşuq,
 əgər huşunuza bir işıq sızsa.
 Biz ki təbiətən üstünlük axı,
 Efiədən yoğrulmuş tüstüyük axı.
 Bunca gərəək deyil yanıb-yaxılmaq,
 Mələk varlığına yaddır yıxılmaq,
 Yenə ucalara dikələcəyik.
 Haçan ki qırılmış qoşunumuzu
 Qovdu uçuruma o qəddar Düşmən,
 Zülmə Xaosun dərələrindən
 Enincə nə çəkdi qanadlarımız,
 Unutmağınıza inanmıram mən.
 Eybi yox, geriyə rahatca dönən
 Bu səfər, yəqin ki, biz olacağıq.
 Yoxsa qorxursunuz? Əgər bu dəfə
 Qüdrətli Yağının acığı tutsa,
 Bizi qırmaq üçün əvvəlkilərdən
 yüz dəfə əzablı işə əl atsa,
 deyin Heennanın alovlarında
 qorxmağın mənası varmıdır onda?
 Rəhmsiz Cəlladın sönməz odunun

Qullan əbədi yaxdığı yerdə,
Dibsiz uçurumun girdablarında
Bizi gözgörəsi boğduğu yerdə,
Xoş günü itirib, əzaba dözüb
Qalmaqdan kədərli nə ola bilər?
Bəs onun zülmündən məhv olsaq necə,
Təmiz yoxa çıxsaq, daha nə qorxu,
nədən qorxuruq bəs onda beləcə?
Niyə qısılinq qəfil Tiranın
qəzəblərə düçar olacağından?
Zalım əllərlə onun eləcə
Efrdən yoxluğa dönsə bizim can,
Yəni ki biz xoşbəxt ola bilmərik?
Əgər qul taleyi düşübsə dünyən,
Onda nə keyri var ölümsüzlüyün?
Amma ki zatımız ilahidirsə,
Mələk varlığını durdurmaq olmaz.
Əgər belədirsə, hər necə olsa
bizə qorxu üçün yoxdur bir əsas.
Sınaqlar göstərib, Uca Göyləri
Gücümüz bəs edir silkələməyə.
Göylər hakiminin səltənətini
Tale təkə ona verir deyər
Bizim əllərimiz yetişməsə də,
Möhkəm həyəcana salmışıq amma.
Ağla batmasa da qələbə çalmaq,
Amma imkanımız var intiqamal!
Sözünü qurtarıb çatdı qaşını,
Bu cür od töküüb də baxışlarından
Tənnilər başlayar öz savaşını.
Bu vaxt üzbəüzdən qalxdı Velial,
İnsan görünüşlü, həlim və xoşhal.
Göydən qovulanlar arasındasa
Zatən o, hamıdan gözəl də olsa,
Yaranmış olsa da şan-şərəf üçün,
Sözlü şirinsə də, yalandı bütün.

Hər yerdə bu ütüük şöhrət sərsəmi
 Söylərdi yalanı həqiqət kimi.
 Təhrif eləyərdi məsləhətləri,
 Alçaq fikirliydi hər şeydən əvvəl,
 Pisləkdə mahirdi, düzlükdə tənbel.
 Yenə də hamını məftun eylədi,
 Bəlağətlə dolu sözlər söylədi:
 – Ey Ruhlar! Siz məni düz düşün başa,
 Mən də hə deyərdim açıq savaşa.
 Heç də az deyildir mənim nifrətim,
 Amma ki savaşa belə çağırış
 Mənim düşüncəmi dəyişdi qəti.
 Uğursuz şübhəyə döndü ümidim.
 Necə olur axı o şirlər şiri,
 Ağır döyüşlərin baş cəngavəri,
 İnanmır özünə və qılincına,
 Yox olmaqda görür qəhrəmanlığı?
 Bilmirəm bu fikrin mənası nədir:
 Özünü yox edib sərt qisas almaq –
 O nə qisasdı ki, ondan söz gedir?
 Silahlı dəstələr qoruyurlarsa,
 Göylər qalasını necə alasan?
 Bu heç də gəlməsin sizlərə asan.
 Bizim Uçurumun yan-yörəsində
 tez-tez ordugahlar qururlar onlar.
 O qara qanadlı kəşfiyyatçılar
 Qorxmur ki, rast gələ bizlərə qəfil,
 Süzülər Gecələr səltənətini,
 Heç bir şey onların vecinə deyil.
 Əgər güc yoluyla getmək istəsək,
 Bütün Cəhənnəmi çəkib aparıb
 Göyün işığını örtmək istəsək,
 Onda Böyük Düşmən taxt-tacını
 Daha da möhkəmcə qoruyacaqdır –
 Saf efir hər şeyə vermir önəmi.
 Asanca yandıır O, Cəhənnəmi,

Bizim təntənəmiz az olacaqdır!
Bir də məğlub olsaq, heç şübhəsiz ki,
Dərin uğursuzluq saracaq bizi.
Nələr gözləyəcək biz ümitsizli...
Qaliblər qalibi o hökmdarı
Məcbur edəcəylik hirsini töksün,
Bizi məğlub edib zülmətə büksün.
Xilas bundadırmı? Əfsuslar ki, yox!
Kim razı olardı zülmün içində,
Ağır bəlalara susub dözəndə,
Ağlı, düşüncəni döndərüb qəti,
Yoxluğuyla ölçə əbədiyyəti?
Hərəkət etmədən, duymadan getmək,
Hələ yaranmamış Gecədə itmək
Və sonsuz bətnində yox olmaq onun...
Hər şeyin beləcə yetirsə sonu,
Kimin haqqı var ki təsdiq eləsin,
İstənilən qədər umurmu Düşmən,
Bizi bircəfəlik məhv etsin həməni?
Şübhə var, Ruhları qınb-çatmağa
Onun gücü olsun, amma etməsin!
Yoxsa, doğrudanmı, alovlar saçıan,
Bir göz qırpımında hər yarıdan uçan
O qəzəb oxları düşüb qüvvədən,
Bizim xeyrimizə dönüb qəfildən
Əbədi zülm üçün ayrılmışları –
Yəni qurbanları – məhv edib bircədən?
“Müddətsiz edama məhkumuqsa biz,
Nəyi gözləyirik? Bu etdiyimiz
Heç də zülmümüzü artırmayacaq;
Bundan da betəri, yox, olmayacaq” –
Çağırılar savaşı tərəfdarları.
Amma biz rahatıq. Bir verin fikir,
Məşvərət edirik – kim ziyən çəkir?
Budurmu pis durum? Anlamıram mən...
Bizi izləyəndə qəzəbli düşmən,

Amansızcasına Göy gurlayanda,
 Bizi ildırımlar yalayan anda,
 Töküləndə dibsiz uçurlara,
 Dibsiz Cəhənnəmdən İmdad güdəndə;
 Kükürd göllərində ah-uf edəndə,
 Sığıncaq gəzəndə yaxşıydı məgər?
 Qorxunc kürələri yandıran külək,
 Əgər bundan güclü əsəsi olsa,
 Bizdən ötrü qalxan qorxunc alovu
 Hər yana pərdətək asası olsa,
 Yenə ucaların gizli qəzəbi
 Parçalasın deyə bizi daha çox,
 Silahlandıranda qanlı əlləri,
 Qəzəbli Tanrının uçurumları
 Açılanda ağzını bizlərə sarı,
 O an Heennanın günbəzlərindən
 Bir alov leysanı başlasa birdən,
 Onda necə olsun, bəs onda necə?
 Götür-qoy edincə savaş barədə
 O, bizi tufanla qovura bilər.
 Ya da qayalarda çəkər çarmıxa,
 Qaynar dənizlərə sovura bilər.
 Buxovlu-qandalı qalanq orda.
 Ümidsiz, əlacsız o girdablarda,
 Qat-qat indikindən pis olacaqdır!
 Bax ona görə mən önəm vermərəm
 Nə açıq, nə də ki gizli savaşa.
 Onu yıxmaq olmaz kələklə, güclə,
 O, hər şeyi görür, bilir birbaşa.
 İndi ucalardan O baxır bizə,
 Gülür də bu miskin söhbətimizə.
 Düşməni əzməyi bacardığı tək
 Bacarı görməyi hiyləgərləri:
 Fikri aydın olsun, ya da qarışıq.
 Ey Göy Övladları, yoxsa, doğrudan,
 Əbədi alçalıb tapdalanmışıq?

Yoxsa, doğrudan da, bu Cəhənnəmin
əbədi zəncirli məhkumlanyıq?
Əfsus ki, belədir. Məncə, ağılınan
Biz bu əzablan daşımalyıq.
Yoxsa lap pls hala düçar olmalı,
Bundan betər gündə yaşamalyıq.
Qaçılmazdır bizim bu acı tale,
Bir də Qismətimiz bax belə imiş;
Yəqin, bunu Qalib belə diləmiş.
Əzaba, əmələ eyni hədd qoyub,
Qanunla hər şeyə O sərhəd qoyub.
Yaxşı olardı ki, belə Düşmənlə
Bu qədər şübhəli mübarizənin
Sonucu indidən düşünləydi.
Gülməlidir mənə o dəliqanlı;
İndi o ötkəmdir. Keşke biləydi,
Qılınc da heç nədir bu son döyüşdə,
Bir də görəcək ki, keçib iş-ışdən.
İşgəncə, əsirlik, rüsvayçılıqlar,
Qalibin verdiyi nə ki hökm var,
Hamısı indidən qorxudur onu.
Amma neyləməli, qismətimizdir,
Eyblni görməmək – bu daha pisdir.
Olsun ki, nə vaxtsa Uca Rəqibin
Zaman ötürşükcə qəzəbi yatar.
Biz onu sancmasaq, soyuyar bu kin,
Bizə zülm etməyin daşını atar.
Bu od səngiyəcək O üfürməsə,
Biz ki efirdənik – safdır ruhumuz,
Bu ağır üfunət dözəmməz bizə;
Ya da, uzaqbaşı, öyrəşəcəyik –
o, dərd olmayacaq ürəyimizə.
Dəyişə bilərik biz də, nəhayət,
Elə öyrəşərik, uyğunlaşarıq,
Bu odlu istilə verməz əziyyəti.
Bu dəhşət yan keçər, keçər bu zülmət.

Heç kim deyə bilməz bizə bu yerdə,
 Tale nə vəd edir gələn günlərdə.
 Düzdür, qədərimiz kədər doğurur,
 Amma son hədd deyil bu dərd, bu ağrı.
 Əgər bəlalara can atmasaq biz,
 Bir də acı olmaz bu taleyimiz!

Guya, ağıllı bir təklif elədi,
 Velial hamıya qorxaqlıq dolu
 durğunluq dilədi. Bu çox pis haldı.
 Onun arxasıyca Mammon söz aldı:
 – Əgər savaş açmaq istəyiriksə,
 Qoyun bir soruşum: ümid nəyədir?
 Yoxsa haqqı geri qaytarmağadır,
 Ya Göylər şahını devirməyədir?
 Uğur mümkün ola bilər o vədə
 Bu qədim Taleyi, öz mehvərindən
 laxladan Təsadüf idarə edə
 və Xaos da ola mühakiməçi.
 Çevriliş eşqinə düşmək əbədi,
 Haqqın da yolunu bu sevda kəsdi.
 Görəsən, bizimlə olmasa Zəfər,
 Göylərdə əlimiz bəs nəyə yetər?
 Tutaq ki, yumşaldı Göylər Padşahı,
 Keçdi bizim üçün hər cür günahı;
 Deyək ki, itaət elədik ona,
 Diz çöküb and içdik ucalığına;
 Onda rəzilliyi həzm etməliyik,
 Onun Qanununu, Taxt-tacını,
 İlahiliyini vəsf etməliyik.
 Riyakarcasına məddahlıq edib
 Tabe olmalıyıq zorakılığa.
 Onun amiranə taxt-tacına
 Qibtə etməliyik göz baxa-baxa.
 Biz – orda diz çöküb tir-tir əsənlər,
 Baxıb görməliyik qönçə süsənlər

Onun mehrabının qabağında
Necə ətir yayır gül aç-aça.
Göylərdə şərəf və xoşbəxtliyimiz
Bundan ibarətdir. Sonsuzacan biz
Nifrətli Hakimə qul olmalıyıq.
Bundan betər qismət olarmı, görün!
Gücün çatmayanı diləmək niyə?
Təklif olanasa yaxın dururuq.
Niyə can atınq bu köləliyə,
Düşünüb, daşınıb, başa vurmuruq.
Səadət gəzirik Göylərdə hətta,
Gəlin özümüzçün azad yaşayaq,
Cəhənnəm də olsa, yansaq da odda.
Kimdənsə asılı olmaq nə gərəkdir,
Bitmiş yaltaqlığın boyunduruğu –
Azadlıq yüküdür – üstünlük verək.
Yoxdan var edərək burda, qalxarıq,
Pisliyi xeyirə çevirərik biz.
Səbirlə, zəhmətlə Cəhənnəmdə də
Dincliklə əzabı devirərik biz.
Gəlin düşünəyin biz bir anlığa,
Başqa bir yol varmı firavanlığa?
Qorxudurmu sizi bu zülmət dünya?
Amma unutmayın, Uca Hökmdar
Qalın və qarqara buludlar ilə
Tez-tez bürüyəndə Səltənətini,
Taxanda çələngtək Göylər tacına
Zülmətin hüdudsuz əzəmətinə
Quduz ildınlıq nərildəyərək
Göyləri yandırır lap Heennatək.
O, necə zülməti əxz eləyibsə,
Biz də mənimsəyək Göy işığını.
Bu möhnət sərvətə çevrilər onda,
Qızıl da, daş-qaş da, ləl-cavahir də
Gizlənilib zülm adlı sirri-sehrdə.
Üzə çıxardarıq bu möcüzəni,

Bizim də vaxtımız çatacaq yəni.
 Onda əzablar da şirin olacaq,
 Onda ağrılarla doğmalaşaraq,
 Biri-birimizə biz qarışaraq
 Onları heç zaman duymayacağıq.
 Budur sülhün kökü, sülhün əsası,
 Götür-qoy edəyin, gəlin, qıyası.
 Görək ki biz kimik, nədir bu məqam,
 Qalsın bir qıraqda savaşı, intiqam.
 Mənim məsləhətim budur. Bu qəddər.
 Mammon susan kimi uğultu qopdu,
 Sanki, mağaradan əsən bir tufan
 Dənizə sübhədək tutaraq divan.
 Dan üzü səngidi. Dənizçilərə,
 Elə bil, bir azca dinclik gətirdi.
 Qayalı körfəzə atılan lövbər
 Qalxdı – öz işini sona yetirdi.
 Beləcə, Mammonu alqışladılar.
 Onun sülh təkifi qəbul olundu.
 İndi Heennanı saran ruhları
 Yaman qorxudurdu ikinci yürüş;
 Mikayıl qılını, Göylər şimşəyi
 Önündə gətirən gərəkdə duruş.
 Ruhlann tək bircə arzusu vardı:
 İmperiya qurmaq bu Cəhənnəmdə,
 Ağilla, zəhmətlə idarə edib,
 Göylərlə rəqabət eləmək həm də.
 İblisdən sonrakı baş sima olan
 Velzevul anladı bu fikirləri.
 Hökmlü, qayğılı durdu ayağa,
 Sanki, Cəhənnəmin ağır tirləri
 Hamısı birləşib bir sütun oldu,
 Beləcə dikəldi, dayandı, durdu.
 Üzünün mənalı cizgiləriylə
 O, müdrik, ağıllı, əsil xan idi.
 O məğlub olsa da – qəhrəman idi.

O çox nəhəng idi. Kürəklərinə
çatsan – yerləşərdi Atlant şahlığı.
O baxdı gözücu və hamı susdu.
Sanki, hər tərəfi bir an içində
Bir yay gecəsinin sükutu basdı:

– Efir övladları! Şahları İgidləri
Bəlkə, biz əl çəkib öz rütbəmizdən
Cəhənnəm Bəyləri adlanaq indil?
Görünür, belədir. Üz-gözünüzdən
Kim deyir, sizləri duymaq çətindir.
Hamınız deyir ki, Cəhənnəmdə
Quraq özümü zə güclü bir ölkə.
Əlbəttə, arzudur. Düşünək, bəlkə?
Bu dibigörünməz həbsxananı
Bizimçün yaradıb Göylər Sultanı.
Elə düşünməyin təzədən Ona
Sul-qəsd eləsək, əlləri çatmaz.
Əksinə! Götür-qoy eləyin bir az,
O, bizi göndərib bu sürgünə ki,
Əbədi inləyək boyunduruqda.
Biz nə bilirik o Hökmdar haqda?
Bütün yuxarılar və aşağılar –
hamısı tabedir ona – hər nə var.
Sanmayın sarsılıb hakimliyyəti
Bizim qiyamımız baş tutan kimi;
əksinə – böyütdü O, Cəhənnəmi.
Hər şeyin sahibi yalnız tək Odur,
Bilin: O, birinci və sonuncudur.
Əlinə götürüb qızıl əsanı
Göydə otarardı bizləri bir-bir.
Burdasa otanr dəmir əsayla,
Yenə otaracaq. Dəyişən nədir?
Ya savaşı, ya da sülh – nə istəyirik?
Bir kərə qurşandıq ağır savaşa,
Gör nələr itirdik, nə gəldi başa!

Heç kim barış üçün əl uzatmadı,
 Onu bir təklif də edən olmadı.
 Buxovda, zindənda cəzalananda
 Qul hansı barışı diləsin ondan?
 Nə təklif etməyə gücümüz çatar?
 Düşmənlilik, ədavət, intiqam... nə var,
 Hamısı yönəlsin Zəfərçalanın –
 baxıb zülmümüzə hey həzz alanın
 zəfər sevincinə zəhər qatmağa,
 aramla məqsədə gəlib çatmağa.
 Təzə və uğursuz bir davadansa,
 Qəfil zərbələrdən, mühasirədən,
 Heç nədən qorxmayan qarşı tərəfin
 Önündə əzilib tablamaqdansa,
 Qoy yollar axtaraq mübarizəyə.
 Olmazmı bir qədər asan yol seçək?
 Məsələn, bir yer var – özgə bir dünya
 (köhnə şayiədir Göylərdə, guya),
 Xoşbəxt bir canlının evidir ora,
 İnsan söyləyirlər o sirli fərdə,
 Yaradılmalıydı lap bu günlərdə.
 Çox güclü, çox yetkin olmasalar da,
 Bir suyu bizlərə çəkir onların.
 Bütün canlıların ən üstünüdür,
 Çox sevimlisidir o, Hökmdarın.
 Özü bilgi yayıb Tanrı bu haqda,
 Tanrılar içində bir aralıqda.
 Heyrətə gətirib andı Göyləri.
 Gəl ora yönəldək düşüncələri,
 Görək nə məxluqdur o yaradılmış,
 Görək zatı nədir, istedadı nə.
 Gücü, zəifliyi nədədir, görən,
 Necə doğru olar aldatmaq onu,
 Yalan söyləməklə, yoxsa məcburən?
 Bağlıdır Göylərə gedən yolumuz,
 Orda öz gücünə, əzəmətinə

İnamlı Hökmdar hökm edir yenə.
Bəlkə, təzə dünya həmin şahlığın
yerləşir ən ucqar bir nöqtəsində.
Oranı qorumaq qalıbdı, bəlkə,
İnsan deyilənin öz öhdəsində.
Bəlkə, orda nəsə eləyə bildik,
Haqq-hesab çəkməyi bacardıq, bəlkə;
Cəhənnəm oduna bələyə bildik,
O təzə dünyadan öc aldıq, bəlkə.
Necə ki bir zaman bizi göylərdən
Qovub tökmüşdülər eşiyə həməni;
Qovub bütünlüklə o gücsüzləri,
Bəlkə, əlimizə aldıq o yeri.
Əgər qovmaq nəsib olmasa bizə,
çəkərik onları tərəfimizə.
Onda Tannın dönər düşməyə –
Öz əlləri ilə yaratdığını
Öz əlləri ilə məhv edər yenə.
Adı intiqamı üstələrik biz,
O narahat olar, biz sevinərik –
Bu cür ruhumuzu məst elərik biz.
Biz çəkən əzabda boğulmaq üçün
Yıxılırkən insan Cəhənnəmlərə,
Qısa xoşbəxtlikdən çəkib əlini
Göz yaşını tökəndə o zülmət yerə –
O narahat olar, biz sevinərik.
Düşünün: cəsarət etmək yaxşıdır,
Yoxsa Cəhənnəmdə bir dövlət qurub
Ağır girdablarda itmək yaxşıdır?
Verməklə şeytani tövsiyəsini
Beləcə, Velzevul təsdiq elədi
İblisin dediyi giriş sözünü.
Hüceyrədə boğmaq İnsan nəslini,
Bununla alçalmaq Tann mislini,
Qanşdırmaq Yeri Cəhənnəm ilə –
Bəlağətirəndən başqa, görəsən,

Bu, kimin ağlına gələrdi belə?
 Amma ki bu alçaq xəyanət yenə,
 Xidmət etdi Onun şan-şöhrətinə.

Bu yeni təklifin xəyallarıyla
 Heenna məclisi qanadlanırdı.
 Gözlərdə səadət cilvələnirdi,
 Sevinc işıqları alovlanırdı.
 Hamı bu plana uğur dilədi,
 Velzevul sözüünə davam elədi:
 – Bu gün yığılaraq, ey uca məclis,
 Doğru mühakimə elədiniz siz.
 Sizin böyüklüyün son nəticəsi
 Belə bir qərarla şad etdi bizi.
 Yəqin, acığına acı taleyin
 Biz bu Cəhənnəmdən yox olacağıq.
 Çatıb şəfəqlərin hüdudlarına
 Və müttəfiqlərin silahlarıyla
 Biz özgə Göylərə soxulacağıq.
 Orda tapacağıq xoş sığınacaq,
 Hər gün üstümüzə nur dağılacaq.
 Zülmət əriyəcək şərq işığından,
 Əsincə o yerin məlhəm yelləri
 Sağalacaq bütün yanıq yerləri.
 Ora kəşfiyyata kimi göndərək?
 Kim bu işi bilər, hanı o zirək?
 O, hansı cəsurdur sərgərdan olub
 Dibsiz sonsuzluğu ölçüb də gedər?
 Bu ucu-bucağı yox qaranlığın
 Tezliklə yol tapıb sonuna yetər?
 Kimin qanadları hey yorulmadan
 Çarpar kainatın boşluqlarında.
 Döyünər, döyünər, uçar durmadan,
 O xoşbəxt diyara yetişər sonda.
 Hansı güc gərəkdir, hansı bacarıq,
 Göylər keşikçisi Mələkələrin

Sayıq dəstəsindən adlamaq üçün.
Ayıq olmalısan burda sən bütün.
Bax biz də eləcə – elçi seçəndə
Yüz ölçüb, bir biçək ehtiyat ilə.
Sonuncu ümidli, taleyimizi,
Verək etibarlı və möhkəm ələ.
Danışdı, oturdu, baxdı dörd yana,
Bilmək istədi ki, kim necə baxır
İrəli sürdüüyü bu sərt plana.
Hamı susub durub, götür-qoy edir,
Hər kəs içindəki qara-qorxunu
Baxıb başqasının üzündə güdür.
Susub da dinmədi bir nəfər ola,
Bircə qəhrəman da tapılmadı ki,
tənha vanb gedə bu qorxunc yola.
Dikəldi yerindən İblis burdaca,
Hamıdan şöhrətli, hamıdan uca.

Səsləndi hökmdar əzəmətlyə:
– Emplrey taxt-tacı! Göy oğullan!
Doğrudur, səsimiz kəsilib bizim,
Bizli qorxu deyil, qurtuluş əziz.
Burdan – Cəhənnəmdən işıqlığacan
Yollar çox uzundur, yollar çox ağır.
Dağılmaz qübbəsi alovlar saçan
Bu doqquzqat zindan bizləri sıxır.
Burdan dik yuxarı açılan qapı
Möhkəmcə örtülüb, odda közərir.
Hətta keçən olsa nəşə yol tapıb,
Gör onu bu yolda nələr gözləyir;
Bilinməz bir gecə, açılmış boşluq...
Girdəbdən adlayan sonsuzluqda o,
Dibsiz dərələrə yığıla bilər.
Xəbərsiz-ətərsiz yox ola bilər.
Hansısa dünyaya yetsə salamat,
Ona nə vəd edərdi ordakı həyat?

Bəlalər bilinmir irəlicədən,
 Qaç da bilməz heç ondan hər yetən.
 Mən layiq olmazdım hökmdarlığa,
 Əgər maneələr və təhlükələr
 Ümumi iş üçün etdiyim cəhdin
 Qarşısını alar, öhdəmdən gələr.
 Bu ali mənsəbə, bu səltənətə,
 Qulluğuma görə yetməzdim nə də;
 Qəbul eləyirkən monarx tacını
 Üstümə çəkirəm çətinlikləri,
 Şöhrəti, həm də ki ağı-acını;
 O da, o biri də məxsusdur şaha.
 Bunu eyni bilər hər bir hökmdar.
 Ucalığı qədər şərəf gətirir
 Ağır tapşırıqlar, ağır sınaqlar.
 Ey azman Qüvvələr, Göy şimşəkləri,
 Yıxılmızsızsa da, göstərin qayğı,
 Buralar hələlik öz evinizdir,
 Gərək fəlakətlər azalsın axı.
 Sehrlə, filanla, nəyləsə barı,
 Azaldın bir qədər iztirabları –
 Dözümlü eləyin siz Cəhənnəmi.
 Yuxusuz Düşməndən siz ayıq olun,
 Biçimsiz zülmətin sahillərindən
 O yana başlayır bu gündən yolum.
 Gedirəm hamını azad etməyə.
 Təkcə cəhd edəcəm mən buna ancaq.
 Bu qorxunc iş üçün riskə gedirkən
 Heç kim olmamalı mənimlə birgə!
 Bitirdi nitqini, dikəldi Monarx,
 Qadağa qoydu o, etirazlara.
 Müdrək mühakimə etdi bu yerdə,
 Bildi ki, indicə neçə sərkərdə
 Onun səfərindən ilham alaraq
 O yerə yollanmaq istəyəcəkdir
 (həm də etiraza əmin olaraq).

Həmin o yerə ki, bir qədər əvvəl
Hamını qorxuya salmış əlbəəl,
Getmək istəyənlər indl artacaq;
onun göstərdiyi hünərli cəhdə
kimsə açıq-aydın ortaql olacaq.
Amma ki hökmdar Rəhbərin səsi
əmələndən betər dəhşətə salır.
Hamını ayağa qaldırır bu səs,
Göylərin üzünü şimşəktək alır.
İblisə baş əyib bir Tanrı kimi
Onu tay tuturlar Göylər Şahına.
Hazır olduğuyçün qurban getməyə
Ehtiram edirlər bir-bəbir ona.
Nəsihsiz zülmətin cəsur Ruhları
Lovğalıqla dolu bir təşəbbüsün
Təsin altında qanadlanaraq
Qoydular bir yerə sonuncu sözü.
Bütün şübhələri kənara qoyub
Yeganə hakimi alqışladılar.
Bu cür Şimal yeli oyanır ancaq,
Yığır buludları nə ki göydə var.
Dağların yalında sürünüb gedir,
Qara torpaqlara səpələyir qar.
Vida şəfəqlə solğun günəşin
buludları içindən güləndə üzü,
qəfil diriləndə çöllər, çəmənlər,
Səs-səsə verəndə quşlar dəstəsi,
Dünyanı doldurur həyatın səsi.
Heyhat! Sən, ey insan rüsvayçılığı!
Görün bu lənətli iblislər içrə
Necə hökm sürür fikir birliyi.
Ağılla heyvanı ram edən insan
Amma görə bilmir bu məkrliyi.
Özünə necə də nifaq yaradır.
Amma şəfqətinə Uca Göylərin
Ümid eləməyə onun haqqı var.

Tanrı öyüdüdü o bilir qəti;
 Qorumaq gərəkdir sülhü əbədi.
 Di gəl ömrü keçir düşmənçilikdə,
 qırıb məhv edirlər bir-birlərini.
 Amansız savaqlar üzdükcə üzür,
 əsl düşməninin bilmir yerini
 (birlik gətirməli idi bu duyğu).
 Sanki, insanlara quyu qazanlar
 Heennadan başqa bir yerdə də var...
 Bitdi yığıncığı damğalıların,
 İblis seçmələri dağılıdılar.
 Onların içində özündən razı
 Keçirdi Baş İblis şah kimi, azı.
 Sanki, Yaradana qarşı durmağa
 Onun təkbaşına gücü çatardı.
 Sanki, Cəhənnəmin tək sahibiydi,
 Onun da Tanrısal qoşunu vardı;
 Silahlı, bayraqlı ağır dəstələr
 O keçən yol boyu düzölmüşdülər.
 Əmr verildi ki, surlar çalınsın,
 Qoy sonuncu qərar elan olunsun.
 Dörd azman Heruvim metal borudan
 Yayı dörd tərəfə elanı bu an.
 Cərcilər sözləri təkrar etdilər,
 Bütün sonsuzluğun uçurumları
 Sanki, bu qərarı dil-dil ötdülər.
 Qoşun alqışladı həmin qərarı.
 Sonra sona yetdi coşqun təmtəraq,
 Yalançı ümiddən ilham alaraq
 Hərə bir tərəfə getdi arxayın.
 Cəhənnəm ordusu dağılışınca
 Mürgülü tüstülər arasındaca
 Çökdü çiyinlərə ağır yük kimi
 Vaxtı öldürməyin dərdli seçimi;
 Baş İblis səfərdən qayıdanadək
 Nələrə aludə oldular görək;

Biri dağa qonmuş, birisi çölə,
Uçub yanşırlar bir-biri ilə.
Qaçışda sınaıyr bəzi özünü,
Sanki, xatırladır həmin yanşlar
Olimp yanşını – Pifly dövrünü.
Cəng arabaları çapır bir yanda,
Bir yanda od yallı atlar bəzənir.
Bir yanda cərgəyə ordu düzlənir.
Görünür buludlu göy qübbəsində
Üz-üzə dayanmış döyüş alayı.
Məğrur şəhərlərə elan edirlər
Dava barədəki mühüm olayı.
Dava başlayınca birinci gedir
hava atılan – əllərdə mizraq.
Sonra əlbəyaxa döyüşə girir,
xüsusi dəstələr nərtək qızaraq.
Yanar tiyələrin pənaltısından
Odlara bələnir göydə hər nə var.
Tifontək coşub da bir özgə ruhlar
Dağları, daşları parçalayırlar.
Onlar qayaları toza döndərir,
Tutub tufanları yəhərləyirlər.
Hətta Cəhənnəm də dözə bilməyir
Bu vəhşi yürüşə, görən, nə dözər.
Budur, məğlub Alkid Exallıyanı
tərk edir. O örtür yaralarını
zəhərli sarıqla – amma ki dözür.
O, qəzəb içində, Fessal şamını
kökündən çıxarır, dibindən üzür;
Etinin, Lixasın zirvələrindən
Ebvey sulanna – dənizə atır.
Həlim xasiyyətli bir başqaları
Etibarlı yerdə sığınacaq tutur.
Arfalar çalınır, keçənlər haqda
Mələk avazıyla ötürlər orda;
Oxuyurlar. Axı bu acı gərdiş

Azad ruhlarını qula çevirmiş.
 Nəğmə qərəzli də olsa bir qədər,
 Dinləsən, az qala, içini didər
 (başqa cürə ola bilməz də axı
 Ölümsüz olanın xor oxumağı).
 Dəyib-toxunmurdu qulaq asana,
 Cəhənnəm də güzəşt edirdi ona.
 Çəkilib qırağa bir başqaları,
 Söhbət edirdilər təpələr üstə
 (ağıl – nitq istəyər, ürək – musiqi).
 Dalmış düşüncəyə həmin o dəstə:
 Onlar düşünürdü tale barədə,
 Çəkirdi xəyalı azad iradə.
 Yazılmış qismətdən, şərtsiz qədərdən
 Hamı söz açırdı indi bu yerdə.
 Hər şeyi götür-qoy eləyirdilər;
 Sevinc və izzət, xeyir ilə şəf, əl-
 əlbəttə, sönüklük, həm də ehtiras,
 xəcalət və şərəf, boş-boş fikirlər,
 qüssəni, qorxunu cadulayaraq
 havayı ümidlər oyatdı nahaq.
 Sirlə bəlağətlə az bir zamanda
 Canlara işlədi dərinlərdən dərin.
 Axı necə oldu o, ürəkləri
 üçqat zirehinə bürüdü səbrin.
 Başqa dəstələrsə qovuşub azad,
 Cəsarət eləyib bu nəhs dünyada
 Sığınacaq gəzirdi bir azca rahat.
 Ölüm şırnaqları göllər yaradan
 Aiddən axan dörd çay boyunca
 Yer axtarırdılar hey uça-uça:
 Qanlı düşmənçilik çayı Stiks,
 Dərd çayı Axeron – qara və dərin,
 Ağladığı üçün Kotsit adlanan
 susmayan suları başqa bir nəhrin.
 Nəhayət, qəzəbli Fleqetonun

Alovlar qaynayan qorxunc axan
Çəkirdi onlan özünə san.
Onlardan uzaqda rast gəlinirdi
Nəm labirintini çöllərə yayan,
Huşsuzluq gətirən Leta adlı çaya.
Kim ki bircə kərə içsə suyunu,
Dönüb unudurdu kim olduğunu.
Unudurdu dərdi, acı kədər,
Sevincin yaddaşda qalmırdı yerl.
Vardı o tərəfdə böyük məmləkət,
Lül Buzlar ölkəsi – vəhşi və zülmət.
Kədər in əbədi qamçıladiğı,
Burulğanlanndan dolu yağdığı,
Dolusu əriməz daş topasitək,
Qədim bir binanın xarabasıək.
Orda qann, buzun dibi görünməz;
Damiat və Kasiem dağı yanında,
Ordular qər q etmiş öz qucağında,
Serbon bataqlığı kimi görünməz.
Orda İliyəcən işləyir hava,
Şaxtalar, elə bil, dönür alova.
Tufan İlahəsi Furi burada
Salır caynağından günahkarları.
Məhkumlar zülmə düşər olurlar
Düşüncə içinə çovğunun, qarın:
Efir istisini soyutmaq üçün
Atırlar onları alovdan buza.
Düşüb uzun müddət qalırlar elə,
Ağnlar içinə çəkirlər əzab.
Təzədən geriyə qaytanlırlar,
Atılırlar yenə odun içinə.
İkiqat çoxalır məşəqqətləri,
Leta çayı üstündən keçirlər yenə.
Cəhənnəm əzabın unutmmaq üçün
Bir damla nəmişlik diləyir onlar;
əyilmək İstərkən sulara yəni

tale kəsir yolu – Qorqondan olan
 dəhşətli Meduza güdür bərəni.
 Sular axır onun dodaqlarından,
 Bir zaman Tantalıdan axdığı kimi.
 Cəsur dəstələrin rəngi ağarıb,
 Ağarıb qarların ağılığı kimi.
 Donuq şüşə kimi soyuq bəbəklər
 İndi hər tərəfə baxır ümitsiz.
 Deyəsən, ilk dəfə başa düşürlər:
 Tale ümitsizdir, uğur ümitsiz;
 Heç yanda sığınacaq tapmamış onlar.
 Çöllərdən keçmişlər – qaranlıq, soyuq,
 neçə dərdli ölkə adlamış onlar,
 odlu, buzlu dağlar, mağara, oyuq,
 göllər, bataqlıqlar, darca dərələr,
 hər yerdə ölümün kölgəsi gülər.
 Tanrının yaradıb lənətlədiyi
 Ölüm hakim olan bütöv bir aləm
 Ancaq şər işlərə yaraya bilər;
 Canlısı ölüdür, ölüsü canlı,
 Burda əcinnələr dünyaya gələr.
 Korlanmış təbiət iyrəncilər doğar,
 İnsanın başına gəlsə belə iş,
 Bəlkə də, dəhşətdən özünü boğar.
 İyrənclik üstündə, sanki, bəhs edir,
 Ölüm əjdahası, Qorqon və Qıdr.
 Tanrının, İnsanın düşməni olan
 Sürətli uçuşlu İblis bu zaman
 Üz tutdu Heenna qapılarına,
 Mətləbə yetişmək gərəkdi ona.
 Gah sağa, gah sola uçub gedirdi,
 Dərin dərələri, dar uçurları,
 Sanki, qanadıyla ölçüb gedirdi.
 Hərdən də süzürdü odlu qübbədə.
 Deyirlər, uzaqda – dənizin üstə
 Necə ki buludda gəmilər üzür,

Gün yan olanda yağır mussonlar,
Benqal sahilinə yan alır onlar,
Temata və Tidor adalanndan
ədvlyyat gətirən cəsür tacirlər
Həbəş dənizindən necə keçirlər,
sükan saxlayaraq Kap sarı yenə,
üzür Cənubi Xaç göstərən yönə,
eləcə üzürdü göylərdə İblis.
Qorxunc tağ-tavanın çatdı sonuna,
Cəhənnəm sərhədi görsəndi ona.
Doqquzqat qapıyla qorunurdu o:
üç qatı dəmirdən, üç qatı misdən,
üç qatı adamant adlı filizdən.
Bir cüt əcinnəydi hər iki yanda,
Sözsüz, onlara tay yoxdu cahanda;
Biri qurşağadək gözəl bir qadın
Qurşaqdan aşağı ilan kimiydi.
Dışında var İdi ölüm zəhəri,
üstü pulcuq-pulcuq, sürüşkən olan
İyrənc quyruğunun yoxdu təhəri.
Cəhənnəm İtləri sürüylə qaçır,
Serber cinsli İtlər – azman cəhəngli.
Qulaqlar kar olur onlar hürəndə,
Səsləri, küyləri ölüm ahəngli.
Nədənsə qorxsalar, həmin andaca
Qaçıb təpillirlər o əcinnənin
Bətninin içinə. Və qamındaca
Hürür, ulayırlar, zingildəyirlər.
Bir vaxt Kalabriya sahilləriylə
Trinakriy qayası aralarında
Dalğalar qoynunda üzən Stsilli,
Bunca sarmamışdı dəhşətlər onda.
Gecə sehrbazı bir çağınşla
Qoxusuna doğru uşaq qanının
Uçub da keçəndə göyün üzüylə,
Laplənd cadugərlər xoru ötürəcə,

Yorğun Ay sönüncə cadu gücüylə
 Köpəklər o qədər qorxunc deyildi.
 İkinci əcinnə, demək olar ki,
 Biçimsiz kölgətək bir kabus idi.
 Ayırd edilmirdi başı, bədəni,
 Zülmət gecələrdən zülmət idi o,
 Furi ilanından on dəfə hirsli,
 Cəhənnəm kimi bir zillət idi o.
 Nizəsi uzağa uzadılmışdı,
 Ona baş əvəzi qulluq edən yer
 Monarx çələngiyə bəzədilmişdi.
 Yaxın gəldiyini görüncə qəfil
 Bir anda sıçrayıb İblisə sarı
 Yeridi qəzəbli addımlar ilə.
 Yerşi titrətdi qaranlıqları,
 Cəhənnəm titrədi belədən-belə.
 Amma gördüyünü anlamaq üçün
 Qorxmada heyrətlə baxırdı İblis.
 Qorxmurdu heç zaman yaranmışlardan,
 Tək Tanrı önündə o çökmüşdü diz,
 Bir də ki Tanrının Oğlu önündə.
 Hirsli əcinnəyə nifrətlə baxıb,
 Başladı nitqinə belə bir yöndə:
 – Lənət olmuş kabus, hardasan, kimsən?
 Eybəcərliyini mənim yolumu
 Nə cürət eləyib belə kəsirsən?
 Açıq olmalıdır önümdəki yol,
 Səndən soruşmadan keçib-gedəcəm,
 Qapının ağzından çəkil də, rədd ol!
 Yoxsa sənün üçün baha oturur;
 Bilməmiş olmazsan, Göylər Ruhuyun
 üz-üzə gəlməyin sonunda nə var.
 Əcinnə bağırdı: – Ey satqın Mələk!
 Sənsənmiş Göylərdə sülhü, inamı
 Tapdalayıb keçən o xain, demək.
 O, sənsən özünün lovgalığıyla

Göylər ordusunun üçdəbirini
Qaldırdın Tannya qarşı qiyama.
Odur, tanıtdılar sənə yerini.
Sən də, elə sənİN həmkarların da
Orda, Cəhənnəmin alovlarında
Dözülməz əzablar, həsrət içində
əbədi məhkumsuz o Heennaya.
Hansı cəsarətlə indi özünü
Ald eləyirsən sən Mələklərə.
Təhqir püskürürsən və mənə qarşı
Təpki göstəyirsən çox nahaq yerə.
Başa düş, bu yerin şahı özüməm;
Bu yerin – deməli, həm də ki sənİN.
Qayıt öz yerinə, çək də cəzanı,
Mənfur və yalançı, coşdurma məni!
Əs ki sən önümdə, geri uçmanı
əqrəb qamçısıyla tezləşdirməyim.
Nizəmin tək bircə zərbəsi ilə
Səni fəlakətlə üzləşdirməyim!
Bunları dedikcə qorxunc kabusun
Onqat da çoxaldı eybəcərliyi,
Dəhşətlər saçıldı hədələrindən,
İblis dayanmışdı qorxmadan həməN.
Qəzəbdən yanırdı; elə bil, indi
Arktika üstündə göy qübbəsini
Alova bələyən bir komet idi.
Və İlandaşyan bürcündən Yerə
Səpirdi, elə bil, bəla toxumu,
Atırdı, elə bil, dava oxunu.
Rəqiblər hazırkı bir-birlərini
Bircə zərbə ilə məhv eləməyə.
Durublar üz-üzə. Sanki, indicə
İki nəhəng bulud gələrək göyə,
Asılmış Xəzərin suları üstə.
Dərhal gələcəklər kəllə-kəlləyə,
Dəli küləklərdən işarə gəlsə.

Onların çatılmış qaşından indi
 Cəhənnəm qaralıb – budur əzəmət!
 Onlarda həm qəzəb, həm güc eynidi.
 İkisi birləşsə bir yada qarşı,
 Güc vursa, inan ki, titrədər ərşi.
 Budur, baş verəcək dəhşətli bir şey,
 Misli görünməmiş döyüş olacaq!
 Bu vaxt açarların sahibi olan
 Həmin yarıqadın və yarılan
 Qəfildən soxulur araya ancaq:
 – Ata, nədən ötrü əl qaldırırsan
 Sən doğma oğluna? De, hansı kindi,
 Ey övlad, atanı nişan alırsan
 Mizraqla vurmağa? Düşün bir indi.
 Sənin sədaqətin kimədir axı?
 Sizintək köləyə ucadan baxıb
 Gülür o, öz qəddar qərarlarını
 Yerinə yetirən sizlərə, yəqin.
 Sizin ikiniz də məhv olacaqsız
 İçində bu qədər kin-küdurətin!

Heenna taunu həmin o kabus
 Bunları dinləyib bir az soyudu.
 İblis cavab verdi özünəməxsus:
 – Sənin dediklərin boş hay-haraydı.
 Elə mənasızdı söylədiklərin,
 əlim də qalxmadı səni vurmağa.
 Bunu, lazım gəlsə, sübut edəyəm,
 İndi marağım var səndən sormağa:
 Ey ikili varlıq, sən nəyə axı?
 Niyə gördüyündə ilk kəs sən mənə
 Cəhənnəm çölündə ata deyirsən?
 Əcinnə kabusu oğul yerinə
 mənə sırmaqla nə istəyirsən?
 Səni tanıyıram, mənfur eybəcər,
 Mən bu vaxta kimi sizlərdən betər

Özgə bir varlığa rast gəlməmişəm!
Etiraz elədi qapıçı xanım:
– Məgər çıxarmışsan yadından məni?
İndi tyənirsən sən məndən yəni?
Sən ki axı məni gözəl sayırdın,
O vaxt, o üsyançı Seraflımlərin
Arasında idin məni görəndə.
İlk dəfə baxışın sataşan kimi
Qəlbinə əzablı ağrı girəndə,
Hər şeyi unuttun məftun olaraq.
Çevrilib sən oldun nur yayan ata,
İşıq saça-saçə büründün oda.
İkiyə ayrıldı sol yandan başın,
Mən sənənin başından gəldim həyata
Göylərin ən gözəl İlahəsitək.
Məndən üz çevirdin qorxudan o vaxt,
Mələklər adımı Günah qoydular,
Məni uğursuzluq rəmzi saydılar.
Amma öyrəşdilər sonralar mənə,
Çünki uyğun idim istəklərinə.
Cəzb edə bilirdim handa sərtini,
Ancaq hamıdan çox çəkirdim səni,
Böhlürdük gizləndə sevgi həzzini.
Və mən döl bağladım, duydum qoynumda
Böyüyən varlığı anbaan onda.
Bu vaxt Göy Üzündə başlandı dava,
Döyüş meydanına döndü yurd-yuva.
Çaldı üstümüzdə O qələbəni
(başqa cür heç ola bilərdi yəni?),
Bütün Empirey fəzalanından
Sizləni qoydular qaranlıqlara.
Məni də atdılar göydən eləcə,
Gözetçi qoydular o vaxtdan bura.
Verib bu açarı, əmr elədilər
“Qoru bu qapını”, – belə dedilər.
Hələ bu qapıdan keçən olmayıb,

Mən özüm könüllü buraxmayınca.
 Yalqızlıq çox uzun sürmədi ancaq,
 Bu zaman bətnimdə böyüyən dölün
 Sancısı başlandı əzabla dolu.
 Sənin o törəmən, o çirkin varlıq
 İçimdən qanlı yol çəkdi bayıra.
 Ağlımı başımdan aparən ağrı
 Az qaldı canımı məndən ayıra.
 Və o – mənim balam, qəddar düşmənim,
 Elə ağuşumdan düşüncə mənim
 Qaldırdı üstümə ölümlər saçan
 Tiyəsi od tökən o mizrağını.
 Və mən – biyabana üz tutub qaçan –
 Yayıdım hər tərəfə sinə dağımı:
 Ölüm! – deyə bir səs qopdu içimdən
 Cəhənnəm titrədi qorxunc səsimdən.
 Heç kimə, heç yana çatmadı əlim,
 Dərələr səsimə səs verdi: Ölüm!
 Qaçdıqca, o, mənim yortdu dalımca,
 Tutub qucağına məni alınca
 (gördüm qəzəbdən çox, şəhvətdən yanır)
 Zorla murad aldı qorxmuş anadan,
 Həmin cinayətkar yaxınlaşmadan
 Gördüyün bu itlər doğulubdu, bax!
 Onlar dörd yanımda mınıldayaraq
 Hürürlər durmadan. Və hər saat mən
 Döl götürməliyəm bu iyrənlərdən.
 Beləcə, mənimçün əzab doğulur,
 Ac qalıb bətnimə bir də soxulur,
 Məni içəridən didib-tökürlər.
 Yeyirlər, doyurlar, çıxırlar çölə,
 Məni qorxuzurlar hey bilə-bilə.
 Canıma həyəcan salırlar hər an,
 Mənə nə dinclik var, nə də bir aram.
 Doğma anasını parçalayacaq,
 Yeməyə əlinə keçməsə bir şey –

Oğlum – alçaq yağı, o kabus Ölüm,
İtləri üstümə qızıqdır hey.
Əgər yemiş olsa, o da öləcək,
Çünkü mən zəhərli ola biləm,
Mənə hücum edib üstümə gələcək.
Belə yazılıbdır bu Tale, belə,
Ata, ehtiyatlı ol onun ilə.
Onun nızəsindən özünü qoru,
Efir zirehinə arxayın olma.
Bacardıqca ondan sən zərbə alma.
Tək Uca Göylərin Şahı deyilsə,
O aman verməyib hələ bir kəsə.

O susdu. Bu zaman hiyləgər Düşmən
Ona qəzəbini yumşaltdı həməni.
Nəvazişlə dedi: – Əziz qızım, sən
(neyləyim, sən mənə ata deyirsən)
Təqdim eləyirsən gözəl balamı,
O gözəl günlərdən bizə qalanı.
Həmin o günlər ki, keçdi bir anda ,
Dəhşətə gəlirəm xatırlayanda.
Sən də dəyişmişən, mən də yamanca.
Sizin yanınıza gəlişim bunca,
Düşmən kimi deyil, dostsayağıdır.
Mənim ki içmi bir dərd dağıdır:
Ruhlar birliyini, həm də sizləri
Qurtarmaq bu dibsiz qaranlıqlardan.
Məni qovulmuşlar göndərib bura,
Hazıram verməyə özümü qurban.
Bir dünya gəzirəm, yeni bir dünya;
Çoxdan söhbət gəzir haqqında onun.
Deyirlər ki, artıq yaradılıbdır,
Geniş, yumru, gözəl bir görkəmi var,
Göylər qapısında bir həzz yeridir.
Bu təzə dünyada yeni məxluqlar,
Bir özgə canlılar sakinlik edir.

Bəlkə də, olsun ki, Uca Göylərdə
 Bizim yerimizi onlar tutacaq.
 Onlardan çəkinir, deyən, O ancaq
 Uzaqlaşdırıbsa özündən əgər,
 Deməli, qorxur ki, üsyan eləyər
 Artan əhalisi o məxluqların.
 Deyirəm, qoy gedim kəşfiyyat edim,
 Bəlkə, gizli fikri var Hökmdarın?
 Tezəcə də dönəcəm, qayıdacağam,
 Səni və Ölümü aparacağam.
 Korluq olmayacaq qida sarıdan,
 Nə qədər desəniz yemək var orda.
 Ətirli havada qanad çalacaq,
 Göylərdə sərbəstcə süzəcəksiniz,
 Bütün qənimətlər sizin olacaq,
 Özünüz tezliklə görəcəksiniz!
 Bunları söyləyib kiridi İblis.
 Əcinnə uçundu sevindiyindən.
 Təbəssüm qarışıq acıqlı bir hiss
 Bürüdü Ölümün üzünü həməən –
 Acıqlı məmnunluq hissi idi bu.
 “Bol yemək” sözünü eşitdiyindən
 Deyən, sevinmişdi bu qarınqulu.
 İyrənc kölgəninə çirkin anası
 Şadlıqla söylədi valideyninə:

– Böyük Hökmdarın qərarı ilə
 Cəhənnəm açarı verilmiş mənə.
 Əmr də almışam, burda bu Qapı
 Gərək açılmasın heç vaxt heç kimə.
 Güc tətbiq olunsa – hazırdı Ölüm –
 Onun nizəsinin önündə hələ
 Davam gətirməyib bir varlıq belə.
 Mənə nifrət edib Tartara atan,
 Zülmətlər içində əzaba tutan,
 Bu alçaq yaşama məcbur edənə

Borcluyammı görən qul olum yenə?
İlahə olmayan Göylər Qızıyam,
İçimi gəmlirib ulayan, hürən
Öz əntərlərimdən gör nə çəklirəm!
Sən – atam, sən mənim valideynimsən,
Həyatverənimsən mənim sən axı.
Mən kimə itaət eləməliyəm?
Kimin arxasınca bəs getməliyəm?
Apararsan məni o işıqlığa,
Xeyirxah tanrılı xoşbəxt elə.
Öz qızın, həm də öz istəkin tək
Sənin sağ yanında olaram elə.
Yaşaram bir şəhvət yorğunluğuyla,
Mən nəfəs alaram hökmran kimi!
Susaraq böyründən dartıb çıxardı
Bəla və müsibət rəmzi sayılan,
bədbəxtlik gətirən o nəhs açarı.
Sürüşkən quyruğu tərpendi o an.
Sürətlə süründü Qapıya sarı.
Dəmir barmaqlığı aldı bir anda,
Qaldırdı yuxarı, açarı saldı,
Burub da yaylan azad elədi,
Dəmirilər, bazaltlar bir-bir boşaldı.
Cəftələr, rəzələr cırlıdadılar,
Dabanı üstündə buruldu laylar.
Səs salıb qurtuldu ağır qifildən,
Taybatay açıldı Qapı qəfildən.
Şaqqıltı, gurultu sardı hər yanı.
Ereb silkələndi kökünə kimi.
O açdı qapını. Bağlamağınsa
Onun əllərində deyildi hökmü.
Geniş açılmışdı Qapılar indi,
Nəhəng qoşunlar da keçə bilərdi.
Əlində açılmış döyüş bayrağı
atlı alaylan keçib-gedərdi.
Ordan tüstü qalxır alovqanşırıq,

Sanki, tiyan altdan qalxıb burulur.
 İndi üç nəfərin düz qarşısında
 Cəhənnəm Qapısı astanasında
 Qocaman uçrumun sirri durulur:
 Hüdudsuz okean – quruluşu yox,
 Bənzərsiz qaranlıq, bilinməz məkan.
 Nə en var burada, nə də uzunluq,
 Nə də hündürlük var, nə də ki zaman.
 Burda Təbiətin ulu əcdadı –
 Xaos və çox əski, qocaman Gecə,
 Aramsız, qatışıq səs döyüşündə
 Qədim pozuqluğu qoruyur necə.
 Çünki nizamsızlıq yaşamdı burda.
 Əbədi qovğada dörd rəqib də var –
 Quraqlıq, Rütubət, Soyuq və İsti,
 Birinci olmağa can atır onlar
 və girir döyüşə döl hüceyrələr
 Çəşidli qəbilə nişanı altda.
 Həm ağır, həm də ki yüngül silahlı,
 Zirək, astabasar, iti, ovxarsız,
 Qum kimi hesabsız, qır kimi barsız.
 Ya nəhəng bir dəniz gəmisi kimi,
 Yelkəni küləkdən qabarsın deyə
 Girir dalğalarla cəng eləməyə.
 Harda ki hüceyrə bir az çox olur,
 O yerdə üstünlük dərhal çoxalır.
 Onların hakimi Xaos neyləsə,
 Necə qərar versə, artır iğtişaş –
 Nəticəsi ona xeyirdi birbaş.
 Onunla yanaşı hakim Təsadüf
 Mühakimə edir bütün həyatı.
 Girdablar diyarı hey yırğalanır,
 Bəlkə, məzandır bu, kainatın.
 Və orda alovun, odun, dənizin,
 Qitələrin yoxdu bir nişanəsi.
 Onların hamısı döl maddəsində

Qanşır, döyüşür və itir izi.
Hələ Uca Hakim icazə vermir
Yaratsınlar təzə bir dünya ondan.
Durub sonsuzluğun kənanndaca,
Baxıb Cəhənnəmin astanasından
Gedəcəyl yolu İblis düşündü:
Körfəz deyildi ki, tez üzüb keçəl
Ağır gurultuya hər yan büründü.
Elə bil, Bellona top mərmisiylə
Vurur mühasirə olan şəhəri.
Əgər uçsaydı da göylərin tağı,
Qınılsaydı belə Yerin mehvəri,
Qopan səs bu qədər güclü olmazdı,
Batmazdı Düşmənin qulağı bunca.
Budur, qanadını yelkəntək açdı,
Yerdən təkan verib aralanınca,
Minərək üstünə uçan tüstünün,
Buxardan adladı, çiskindən aşdı.
Sürətdən əridi sis topalan,
Dağıldı İblisin mindiyl tüstü.
Qaldı sonsuzluğun boşluqlannda,
Nahaq qanad çalıb özünü üzdü,
Getdi başaşağı qurğuşun kimi.
Ölçməyə vaxt tapdı onca min fatom
Əgər kükürd və od yüklü buludlar
Dəhşətli partlayış törətməsəydi,
Burub da yığılan bu sərgərdanı
Təzədən yuxarı yönəltməsəydi,
Hələ də gedirdi başaşağı.
Kırdı, elə bil, o dəli girdab,
Düşdü bataqlığa qəfil o, tirtap.
Nə su var, nə quru. Sıyıq çamırda
Getdi zorla özün o, darta-darta.
Sanki, qanad yelkən, ayaq avardı –
Onu İrəliyə dartıb apardı.
Bir vaxt qızılını oğurlayaraq

qaçan Arimaspın dalyca Qrif
 beləcə gedirdi lehməyə girib.
 İndi Qrif kimi dözümlü İblis,
 Keçib bərkin, boşun içindən o cür,
 Çamırdan, səhradan, dərədən qoşdu,
 əlləri, qanadı, ayaqlarıyla
 çırpındı, yeridi, süründü, uçdu...
 Aramsız bir fəryad eşitdi birdən,
 Qorxmadan çevrildi həmin o səmtə,
 Nizamsız çığırtı, uğultuları,
 Qarıışıq səslərin min cür çaları
 gurlayan tərəfə baxdı ki bilsin,
 bu, hansı Ruhların məmləkətidir.
 Bir marağ bürüdü burda İblisi:
 Bu dərin uçrumun qaranlıqları
 Görən, apararmı işığa sarı?
 Birdən o, Xaosun hökmdarının
 Gördü dayanıbdır taxtı önündə.
 Gördü qurulubdur onun çadırı,
 Sonsuz aşırımın dərəsi endə.
 Oturmuşdu Gecə ikinci taxtda,
 Ondan yaşlı varlıq yox idi, yəqin,
 Tərədən-dırnağa bu qaranlıqda.
 Onunla yanaşı Ork ilə Aid,
 Bir də Demoqorqon – ayamasını
 söyləməyin belə qorxuncdur sonu.
 İztirab, Təsadüf, bir də Şayiə,
 Mindilli İxtilaf, bir də ki Qiyam
 Elə çığır-bağır salmışdılar ki,
 Az qalırdı səslər zülməti oya.
 Səsləndi onlara İblis qorxmadan:

– Siz Ruhlar, ya Güclər – Alt Sonsuzluğun
 Qədim padşahları – Xaos, sən dinlə.
 Həm də sənirləyəm, Gecə, sənirlə!
 Gəlməmişəm bura bir casus kimi,

Sirrini öyrənəm sizin şahlığın.
Sizi devirmək də amacım deyil.
Azmışam, tapmıram mən yolu heç cür.
Tərs kimi işığa gedən doğru yol
Sizin bu zülmətin içindən keçir.
Azmışam mən tənha və bələdçisiz,
Sizin səltənətin ağır zülməti,
Hayanda bölüşür Göylə sərhədi?
Yəqin, elə bir yer vardır ki burda,
Alınıbdı sizdən bu yaxınlarda.
Mənə yol göstərin, ora gedirəm,
Yüzqat əvəzini sizə ödərəm.
Əgər qova bilsəm mən işğalçını,
Qaytarıram o yeri ilkin zülmətə.
Verrəm özünü (məqsədim budur),
Qalqırram təzədən bayrağınızı.
Mənim sözlərimə siz qulaq asın;
Sizə – qazanc, mənə – intiqam qalsın!
Anarx – o dəyişkən sifətli qoca:
– Ey qərrib, sən mənə tanışsan, – dedi, –
Qüdrətli Mələklər başçısısan sən,
Göylər Padşahına qarşı üsyanda
Məğlub edilərək sən yenilmişsən.
Bunu həm görmüşəm, həm eşitmişəm.
O saysız-hesabsız qoşunlar ki var
Tökülüb gedərək başısağğı
Dibsiz uçurumdan çətin adlayar.
Amma milyonlarca qəzəbli alay,
Qapılar olunca Göydə taybatay,
Qovub izləyərək üsyançıları
Sel kimi zəfərlə axışib getdi.
Hökmdar olduğum bu səltənətdə
O kiçik hissəni mən qoruyuram.
Amma sizin qılsas yan ötməz ondan.
Zülmət Gecələrin qədim dövləti
Onun ucbatından çox çəkmiş ziyan;

Sizə həbsxana düzəltmək üçün
 Əvvəl qoparıldı geniş Cəhənnəm.
 Sənin alayların qırılan yerdə
 İndisə Göylə Yer – Qızıl zəncirdən
 Başımız üstündən asılan dünya.
 Eşit, gedirsənsə o yerlərə sən,
 Uzaq deyilsə də, yol qorxuludur.
 Düş yola, yubanma! Mənim üçünsə,
 Bədbəxtlik, fəlakət – əziz, uludur!

Bir an da cavaba vaxt ayırmadan,
 Dərbədərlik adlı azman dənizin
 Bilincə sahili yaxınlıqdadır –
 Sevinci birə-beş artdı İblisin.
 Yeni qüvvə ilə elə sıçradı,
 Elə bil, bir səhra sonsuzluğundan
 Dikəldi alovdan nəhəng bir ehram.
 Sıyrılıb qırıldı həndəvərindən,
 Elə bil, hər şeyi o elədi ram.
 Toqquşan qayalar içində Arqo
 Bosforda heç belə dərd görməmişdi.
 Sükanı burmaqçün qonşu sulara
 Sol böyrü üstündə Haribdi ötən,
 Uliş də dözməzdi bu sınaqlara.
 Amma ki inadla uçurdu İblis,
 Zorla adlayırdı maneələri.
 Hər şeyə o qalib gəldi. Bu zaman
 Onun köməylə endi də İnsan.
 Qorxunc yol bir gözəl yola çevrildi;
 Geniş yol salaraq hökmüylə Göyün
 Günah ilə Ölüm ardıyca gəldi.
 Qaynaya-qaynaya girdabın dibi
 Heennadan Yeni Dünyaya kimi
 Tələsik, ölçüsüz bir körpü saldı.
 Şər Ruh insanları cəlb etmək üçün
 Çapırdı o yolda hey ora-bura.

Tarıya, Mələyə hər cür imandan
Azdınb salırdı onlan tora –
Cəza verirdilər sonra amansız.
Budur, səpələnr müqəddəs işıq,
Bu nuru çiləyən Göy qübbəsidir;
Doldurur şəfəqlər tutqun gecəni,
Artıq Təblətdə döllənmə gedir.
Məğlub düşmən kimi çəkilir Xaos,
Səsi dərinlərdə kiriyir onun.
Xeyli asanlaşır İblisə uçmaq,
Görür dalğalann dinc olduğunu,
Nurlu toranlığı rahatca aşmaq,
Sanki, ləzzət verir, zövq verir ona.
Ağır fırtınayla mübarizədə
Yelkəni, kəndini, doru itirən
Gəmilər beləcə girir limana.
Açıb qanadını geniş və səssiz,
Havaya bənzəyən seyrək mühitdə
Empirey Göyünü seyr edir İblis.
Dördküncüdür, girdədir, bilinmir nədir,
Geniş bir fəzanı uçur, seyr edir.
Onun gözlərində endikcə yəni
Diş-diş divarlan sapfirdən olan
Uca qüllələrlə əski vətənin,
Ayla müqayisə olunan zaman
kiçik bir ulduza qəfil oxşayan;
bir dünya var idi – balaca, girdə,
asılib qalmışdı qızıl zəncirdə.
İntiqam eşqiylə həmin mənfur Ruh
Getdi nəhs bir vaxtda o yerə doğru.

ÜÇÜNCÜ KİTAB

MƏZMUN

Öz taxtında oturmuş Tanrı İblisin yeni yaranmış dünyaya sarı uçduğunu görərək onu Oğluna göstərir. Və İblisin insan nəslini uğurla yoldan çıxaraçağını öncəgörümlə bildirir, aydınlıq gətirir ki, İlahi hökm və müdriklik qüsursuzdur, belə ki, İnsan azad yaradılmışdır, nəfsə qarşı dayanmağa tamamilə qabildir. Amma O, İnsanı İblis kimi yaranışdan acıqlı olduğu üçün deyil, onun tərəfindən aldadılaraq şirnikləndirildiyi üçün bağışlamağı nəzərdə tutduğunu bəyan edir. Tanrının Oğlu Atasına İnsana göstərdiyi mərhəmət üçün alqışlar söyləyir, ancaq Rəbb bildirir ki, İlahi ədalət təmin edilməmiş həmin mərhəmət olunmayacaq; çünki İnsan özünü İlahi hesab edərək Tanrının böyüklüyünü təhqir etmiş, buna görə də bütün nəslə ölümə məhkum edilmişdir və onun əvəzinə əgər kimsə tapılıb günahı öz üstünə götürərək cəza çəkmək arzusunda olana qədər o ölməlidir. Tanrının Oğlu könüllü olaraq İnsanın günahını yumaqdan ötrü Özünü qurban verməyə hazır olduğunu bildirir. Ata qurbanı qəbul edir, oğluna özünü təcəssüm etdirməyi hökm edərək onun Yerini və Göyün bütün adlarıyla təriflənməsini və bütün Mələklərin ona səcdə etməsini əmr edir. Mələklər itaət edərək xor birləşmələri və arfaların müşayiəti ilə Ata və Oğulu himnlərdə tərənnüm eləyirlər. Bu zaman İblis bizim kainatın sonuncu qatına enir. Buraları gəzərək o, hər şeydən öncə sonralar Halə, Faniyyənin Astanası adlandırılacaq bir yer tapır. Buradakı bütün fəxslərin və əşyalının quruluşuna diqqət yetirir. Sonra İblis Göylərin Qapısına yetişir; buraya aparan pillələrə, Göyləri yan ötüb axan sulara diqqət edir. İblis daha sonra Günəşə doğru bir uçuş yönəldir, bu planetin hökmdan Urilə rast gəlir, kiçik bir Mələyə çevrilərək riyakarlıqla Serafimi əmin edir ki, qızğın cəhd etməsi yeni yaranmış dünyanı və Yaradan tərəfindən burada məskunlaşdırılmış İnsanı görmək üçündür. O, İnsanın yerini öyrənməyə cəhd edir və əvvəlcə Nifat dağına enir.

Ey müqəddəs işıq! Ey Göyün ilki!
Sənə alqış olsun! Cürət tapıram,
Məhkum olunmamış şüalannla
Mən səni əbədi adlandıram.
Hansı ki Tanrının özü işıqdır.
Baqi və əlçatmaz bir dünyadasa
Hələ yararlanmamış o zatın nuru
Səndənmi saçılır, səndədir yoxsa?!
Hardandı səndə bu efir saflığı?
Mənbəyin hardadı, kim deyər mənə?
Tanrının sözüylə təzə dünyanı
Müqəddəs cübbətək geydin əyninə.
Elə bir dünya ki, təhərsiz boşluq,
Doğmuşdu ölçüsüz qara sulardan.
Adlayıb Cəhənnəm yarğanlarını,
Çıxıb dolaşdığım qaranlıqlardan
Cəsur qanadlarla qayıtdım yenə.
Zülmətdən, Xaosdan dönrükən sənə
Orfey avazında mədh etmədim, yox,
Özgə bir avazla cəhd etdim dinəm.
Yox! Göylər Muzası doldurub məni,
Zülmət aşınmlar ensəm də yəni,
Yenə zirvələrə dikələ bildim.
Bu yol çətin sə də, qeyri-adıdır.
Mən sənə yetişdim, yenidən gəldim
Dirçələn gücünə çıraqlarının.
Mənim gözlərimə dolmursan amma,
Sənin şəfəqini gözlərim hər an
Çırpınır, axtarır... amma nahaqdan.
Onlan söndürüb qaranlıq sular,
Bəlkə də, gözümün ağrı sıxlaşıb.
Müqəddəs nəğmələr aşiqi kimi
Kəsmərəm bu yurda ziyarətimi.
Bura Muzaların gözəl məskəni,
Meşəsi kölgəli, sulan parlaq,
Günəşli vadilər cəlb edir məni.
Üstünlük verirəm mən sənə, Sion,

Sənin ayağının dibindən axan
 Güllü bulaqlara gəlib hər axşam,
 İki kor kişini xatırlayıram:
 Mən həm Tamirisi, həm Meonidi;
 Bizim taleyimiz, sanki, eynidi.
 Ah, bərabər olsaq şöhrətdə əgər!
 Bir də ki yadıma Teresi düşür,
 bir də Finey düşür – iki cadugər.
 Ahəngli nəğmələr doğulduğunda,
 Ruhum düşüncəyə qapılır onda.
 Zülmətlər içində quşlar beləcə,
 Yuxusuz nəğmələr ötər hər gecə.
 Fəsillər ötüşür, il çatır başa,
 Yaz yaya çevrilir, payızsa qısa.
 Amma bütün bunlar məndən yan ötür;
 Mən daha bilmirəm gündoğan nədir,
 Mən daha bilmirəm günbatan nədir.
 Həm yaz çiçəkləri, həm yay gülləri,
 bulud karvanları, insan üzləri,
 elə bil, mənimçün bir əfsanədir.
 Qara bulud kimi saran qaranlıq,
 Dünya həyatından ayınb məni.
 Qəzəbli əbədi uzaqlaşdınb,
 O kitab – götürüb oxusam yəni,
 Öyrənə bilərdim çox gözəl işlər,
 Kor üçün pozulub hamısı indi,
 Bağlıdır üzümə nur səhifələr,
 Bağlıdır Müdriklilik qapısı indi.
 Ruhumun gücünə şəfəqlər salıb,
 Ey Göylər işığı, parla sən yəni,
 Dağıt dumanları, göz yetir ona,
 Ölümün gözünün görmədiyini
 Doldur gözlərimin qaranlığına.

Pak, təmiz Empirey ucalığından,
 Uca səltənətdən Qüdrətli Ata
 Baxırdı özünün yaratdığına,

Baxırdı aşağı, coşqun həyata.
Yığışib qədərsiz ulduzlar kimi,
Durub Yaradanın həndəvərində,
Onun baxmağından həzz alırdılar,
nurla dolurdular öz yerlərində.
Taxtda oturmuşdu misilsiz Oğlu –
Şəfəq təcəssümü Uca Tannın.
Yaradan baxırdı Yerlərə doğru,
Baxıb izləyirdi yaratdığıni,
Görürdü misilsiz Cənnət bağıni;
Bizim əcdadlan – xoşbəxt cütlüyü,
Ölməz meyvəsini sonsuz sevginin
Xoşbəxt tənhalıqda dadmışdı onlar.
Xoşbəxtlik adında hər nə vardisa,
Uca məqamına çatmışdı onlar.
Sonra da Yaradan bir baxış ilə
Süzdü Cəhənnəmin girdablarını.
Göy ilə Gecələr səltənətinin
Gördü arasında İblis hannı.
Yığaraq o, yorğun qanadlarını
Enirdi aramla təzə dünyaya –
Çılpaq, Göydən məhrum, qeyri-müəyyən,
Amma ki qitəyə bənzər dünyaya.
Bilinmirdi nədir tutan hər yanı;
Hava ümmanıydı, ya su ümmanı.
Dünəni, bu günü, sabahı görən
Baxaraq indi öz Ucalığından,
Uzaqgörənliklə dedi Oğluna:

– Ey əvəzsiz Oğlum! Bizim Düşmənin
Yirtici cəhdinə Sən də ol əmin.
Nə Mənim ən ciddi sərəncamlarım,
Nə də Cəhənnəmin uçurumlan,
Nə bəndlər-bərələr, nə dəmir zəncir,
Onu öz yolundan saxlaya biləm.
İntiqam eşqiyə bu acıqlı Ruh

sərf edir bu yolda var qüvvəsini,
 amma məhv edəcək özü-özünü.
 İndi uçur orda Göylərə yaxın,
 Təzə yaradılmış Yerə o baxır;
 Düşünür İnsanı güclə məhv edər,
 Yalanla, hiyləylə şimikləndirər.
 Şirnikləndirər də – qayğısız, asan.
 Yalana, hiyləyə aldanan İnsan
 Mənim yasağıma əməl eləməz,
 Bütün nəslilə birgə məhv olar.
 Kimin günahından baş verər bu bəs?
 Əlbəttə, özünün! Yazısında mən,
 Onu pisləklərdən xali etmişəm.
 Təmiz yaratmışam, həm də xeyirxah,
 İradə vermişəm – ya Şəri qovsun,
 Ya da ki məhv olsun təslim olaraq.
 Mənim yaratdığım Efir Gücləri
 və Ruhlar üçündür həmin bu qanun;
 Hər məğlub olana aiddir o həm,
 Hər Mənə sadıqə dəxli var onun.
 Dözməkmi yaxşıdır, əhdi pozmaqmi? –
 Onların özündən asılıdır bu.
 Azad olmayanlar, görən, nə ilə
 Mənə sevgisini, etibarını,
 Sadıq olduğunu bildirə bilər?
 Əgər öz borcunu süni, bayağı,
 zərurət üzündən ödəsəydilər,
 kimlərə gərəkdi bu xidmət axı?
 İradə, düşüncə yoxdursa əgər
 (ağlın özü də sərbəst seçimdir),
 Yolu bağlıdırsa sərbəst seçimin,
 Mənə yox – nəfsinə edirsə qulluq,
 Mənim dediyimə ziddir biryolluq.
 Onları haqsevər yaratmışdım mən.
 Olmaz Yaradana arxa çevirmək,
 Taleyin üzünə ağ olmaq olmaz.

Olmaz öz zatında təqsiri görmək,
Guya, kainatın ali qüvvəsi
Taleyin pozulmaz qanunlarıyla
Onları idarə edərək əziz.
Onlar qərarlıydı qiyama – mən yox;
Əgər bilsəydim də belə bir iş var,
Heç nə həll etməzdi bəsirət burda.
Lap deyək qiyama qalxmasaydılar,
Nəylə həll edərdi Tale axırda?
Ruhlar tabe oldu məkrilə dolu
Gərəksiz seçmə, hökmə – günaha.
Hürr yaradılmışlar – azaddır onlar,
Qul əsarətinə girənə kimi
Onlar eləcə də qalmalıdırlar;
Ruhlara azadlıq verən qanunu –
Pozmaq gərəkdir olar təzədən onda.
Pozub da onların təbiətini
Yazmaq gərəkdir olar təzədən onda.
Günahı özləri seçmişlər onlar;
Yalana, bir də ki əxlaqsızlığa
Özləri özünü etmişlər düşər.
Onlara aldanan İnsan məhv olar,
bununçün onları əfv edəcəyəm,
Amma Şər Ruhlari çətin əfv olar.
Ədalət məhkəməm, bir də şəfqətim
Yayar şöhrətimi Göydə və Yerdə.
Belə şəfqət ilə parlayan dünya
İlk və son olaraq tapılmaz bir də.

Yaradan sözünü bitirənəcən
Ətirşah ətrinə Göylər büründü.
Şirin qoxusundan bəxtiyarlığın
Şad ruhlar bir az da xoşbəxt göründü.
Ata varlığını əks edən Oğul
Girmişdi qutsallıq şəfəqlərinə.
Mərhəmətlə dolu müqəddəs üzü

Şəfqət bulağıydı, sevda güzgüsü.
 Sanki, qanad verdi hissələri Ona,
 Üz tutub söylədi O, Atasına:
 – Rəhmli hökmünü verdin, ey Ata!
 İnsan amandadır bu gündən belə!
 Sənə tərif deyir Yerlər və Göylər,
 Sənin taxt-tacının ətrafındaca
 Müqəddəs nəğmələr hey qanad açar.
 Canlılar içində ən cavan olan
 İnsanın ölməyi mümkünmü, görən?
 Sənin kiçik oğlun, sevimli oğlun,
 Aldanıb batdığı günaha görə
 Gözünü dünyaya yummalıdırımı?
 Sən bu fikirlərdən uzaqsan, Ata!
 Yeganə günahsız, tam ədalətli,
 Varlıqlar Hakimi sənsən dünyada.
 Doğrudanmı, görən, Sən o Düşməne
 Aman verərsənmi qəsd etsin Sənə;
 Yəni bu ilahi xoşbəxtlikləri
 Alt-üst eləyib də o çırpın yerə.
 Qaliblək güc versin Şər qüvvələrə?
 Düşar eləsən də ağır cəzaya,
 O intiqam alsın, öyünəcəkdir.
 Çəkib zorladığı İnsan nəslini
 Birbaş Cəhənnəmə o dönəcəkdir.
 Doğrudanmı, görən, bundan ötrü Sən
 Özün Öz əlinlə yaratdığını
 Şəxsi şərafincün məhv edəcəksən?
 İlahi varlığın böyüklüyünü
 Şübhələrdə qoyar belə bir sonluq.
 De, bu işdə varmı başqa yozumluq?

– Ey Oğul! – deyərək dilləndi Tanrı, –
 Ey könlüm fərəhi, köküm pöhrəsi!
 Birim, bircə dənəm, ey Aqilliyim,
 Ey Yaradan Qüvvəm, ey Sözüm, Səsim!

Sən Mənim əbədi qərarlanmın
Duydun və anladın dərinliyini:
İnsan axıracan məhv olmayacaq,
İstəsə, qurtula biləcək yəni;
Əlbəttə, özünün gücüylə deyil,
Mənim iradəmlə, şəfqətimlə həm.
Azğın ehtiraslar, günahlar içrə
Ölmüş qüvvəsini Mən dirildərəm;
Gücünü duyunca Düşmən önündə,
duyunca içində sönməyən odu;
Anlayar, bilər ki, o itaətsiz
bundan ötrü yalnız Mənə borcludu.
Xüsusi şəfqətə layiq görərəm
Bəzi üzdə olan seçilmişləri.
Mənim iltifatım, lütfüm belədir.
Amma qalanların günah işləri
İfşa olunacaq. Bundan ötəri
Aman diləsinlər Tanrıdan gərək.
Nə qədər gec deyil Rəbbin nurundan
Bir nıcat umsunlar bəhrələnərək.
İnsan zəkasının qaranlığını
İşığa boyaram. Daş ürəkləri
yumşaldıb gətirərəm Mən itaətə.
Etiraf, yalvarış və diləkləri,
Kar və kor deyiləm – biləcəyəm də.
Onların qəlbinə İnsaf salaram –
Yəni ki həm Rəhbər, həm də ki Hakim.
Özün xilas edər, könül səsinə
Dünyalar içində dinləsə hər kim.
Amma Yaradanın səbrinə nifrət
Bir də Əfv Gününə sayğısız olan
Bağışlanmayacaq heç zaman, əlbət.
Artsın qəddarlığı qoy qəddarların,
Kor zəka bir az da girsin zülmətə.
Yıxılsın dərinə itaətsizlər,
Bağışlanmayacaq heç kim yenə də.

Lakin Mən hər şeyi söyləməmişəm;
 İnsan qadağaya məhəl qoymayıb
 Düzlüyü, imanı tapdalayacaq.
 İnkâr eləyəcək Göylər hökmünü,
 Özünü Tanrıya o tay tutacaq –
 və son rifahdan da mərhûm olacaq.
 Odur ki sükuta məhkumdur İnsan,
 Heç nəylə yuyammaz xəyanətini;
 Həm onu, həm ondan törəyənləri
 Ölüm izləyəcək həmişə yəni.
 Ya O ölməlidir, ya Haqq-ədalət,
 Onun əvəzinə kim istəyər ki,
 Bizim sərt qanunun qurbanı olsun.
 Kimdə tapılar ki, belə bir sevgi?
 Ey Uca Qüvvələr, cavab verin Siz!
 Kim qərar verər ki, fani olmağa,
 İnsanın yerinə öz ölümüylə
 Ağır günahları gedib yumağa?
 Xilas eləyərmikə kafiri mömin?
 Vardırımı Göylərdə bir canıyanan;
 Hər şeyi anlayan – kim edər yəmin?

O sordu, amma ki Empirey susdu.
 Lal oldu, elə bil, Göylər xoru da.
 Çatmadı cəsarət bir kimsədə ki,
 İnsanın yönünü tuta burada.
 Onda qalmış ola onun yerinə
 Kimsə öz-özünə durub qəsd edə,
 Günahkar yerinə Ölümə gedə...
 Belə ki, Ölümə və Cəhənnəmə
 Ağır məhkum olmuş İnsan nəslinin
 Günahı yuyulmaz, məhvi qaçılmaz.
 Amma Tanrı Oğlu himayədadır,
 Dolğun təcəssümlü ilahi sevda
 Onun sözlərinin ruhunda vardır:

– Ey Ata, Sən bəyan etdin ki, İnsan
Məhrum olmayacaq Lütfündən Sənin.
Bütün varlıqlara yol tapa bilən,
Bütün çaparlardan tez çapa bilən
Şəfqətin mümkünmü yan ötə ondan?
O qədər xoşbəxt ki İnsan, heç ona
Çağınış da gərək deyildir əsla;
Şəfqət özü gəlir o keçən yola!
Günahlar içində gücü də çatmır,
Ölür, tapa bilmir çarə dərdinə.
Mən kömək edərəm, yaxşı bax mənə,
O yuyar özünün günahlarını,
Yuyar dua ilə, qurbanlar ilə.
Mən ömürə ömür təklif edirəm,
Gəl onu mənimlə Sən əvəz elə.
Sənin qəzəbinlə qoy cəzalanım,
Amma ki Sən məni İnsan say daha,
Mən də unutmayım bu gözəl anı.
Bölməyim Səninlə şöhrətli yan,
Biryolluq tərək edim qoy ağuşunu,
Məhv olum həvəslə yolunda onun,
Qoy Ölüm qəzəblər saçsın üstümə.
Onun o qaranlıq səltənətindən
Tezliklə qurtula biləcəyəm mən.
Sən mənə əbədi həyat vermişən,
Mən Sənin içində sağam əbədi.
Və orda Ölümə tabe olaraq
Ölümlük borcumu verərəm ancaq.
Elə ki borcumu verib qurtardım,
O iyrenc tabutda qoymazsan məni.
Qoymazsan Ölümün çəngində heç vaxt
Bu təmiz ruhumu çürüsün, yəni.
Dirilib duraram qalibiyətlə,
Fəth edib Ölümü – mən o afəti,
Alaram əlindən qürur duyduğu,
Fəxarət duyduğu o qənlməti.

Bir ölüm yarası alar əlimdən
 Çevirəm fani bir toza Ölümü.
 Sonra Cəhənnəmi əsir edərək
 Kim ki zülmətlərdən yayırsa zülmü,
 Qatıb qabağıma sürükləyərək
 Zəncirli, qandallı göstərrəm Sənə.
 Sonra da baxaram mən fərəh ilə
 Baxıb ucalardan gülümsəmənə.
 Mən məhv eləyəyəm düşmənlərimi,
 Sonuncu – Ölümü. Onun meyiti
 Doldurar sonuncu məzarı qəti.
 Azad elədiyim ruhlar dəstəsi
 Çevrəmdə – dönərəm Göylərə yenə –
 Çoxdan görmədiyim doğma yerlərə.
 Sən yenə qəzəbsiz baxarsan mənə,
 Ağrısız, əzabsız baxarsan mənə.
 Qəzəb də, əzab da əbədi itər;
 Sənin yan-yörəndə yalnız xoşbəxtlik
 və yalnız səadət hakimlik edər!

Sükuta daldı O. Susması ilə
 Ölümlü İnsana ölməz sevgisi
 Həlim gözlərində səssizcə dindi.
 Qurban eləyəyək özünü özü,
 Cavab gözləyirdi Tanrıdan indİ.
 Heyrət içindəydi bütün Göy üzü,
 Bu fikri, məqsədi həzm eləməyə
 Çata da bilməzdi heç kimin gücü.
 Ata cavabında elədi bəyan:
 – Sən yeganəsən ki, burda və Yerdə
 Günahkar yerinə cəza çəkməyə
 və sülh yaratmağa hazırsan hər dəm!
 Ey mənim təsəllim! Məlumdur Sənə
 Mənə çox əzizdir yaratdıqlarım.
 Onların içində ən sevimlisi
 Əlbəttə, İnsandır, bil, ey vüqarı.

Səndən aynlıram ondan ötəri,
Əlimdən, sinəmdən azad eləyib
Səni göndərirəm, xilas et Yer! –
Xilas et məhv olmuş İnsan nəslini.
Sən yuya bilərsən günahlarını,
Yalnız Sən bacara bilərsən bunu.
Odur ki bu yolu deyirəm Sənə,
Calaşdır zatını İnsan nəslinə.
Yaşa içlərində ölümlülərtək.
Sən gözəl bir Qızdan doğulacaqsan
və Adəm övladı sayılacaqsan.
Əvəz edəcəksən itaətsizli.
Adəm məhv eləyən İnsan nəslinə
Sən özün başçılıq eləyəcəksən.
Xilas yolu yoxdur səndən kənardə,
Kimi xilas etmək mümkünsə orda,
Onu öz nuruna bələyəcəksən.
Bütün qol-budağı, törəmələri,
Yüklənib Adəmin günahlarıyla.
Əvvəlki işlərdən kim ki əl çəkir,
Kim Sənə sığınib qalmaq istəyir;
Sənin ligidliyin o olacaq ki,
Azad edəcəksən onları bir-bir.
Uca haqqa görə İnsandan ötrü
İnsan özü ola cavabdeh gərək.
Mühakimə olub o öləcəkdir.
Sonrasa təzədən o diriləcək,
Həyatını verib günahın yumuş
Qövm-qardaşını dirildəcəkdir.
Ruhunda Göylərin uca sevdası
Qəddar Cəhənnəmi alt-üst edəcək,
Özünü ölmə məhkum eləyib
Günahlar yumağa qurban gedəcək.
Amma məhv eləyir yenə Cəhənnəm,
Alır ağuşuna asanca yəni
Özü öz xeyrini rədd eləyənli.

Zatina, ruhuna qovuşdururkən
 nə alçalt onları, nə təhqir elə.
 Sən mənə bərabər bir hökmdəsən,
 İşıq paylamaqda birsən mənimlə.
 Səninlə bölürəm Haqq Şərəfini.
 Bu gündən dərgahı tərک edib yəni,
 Gedirsən dünyanı xilas etməyə.
 Doğuluşundan çox, öz xidmətinlə
 Sən Tanrı Oğlusan. Xeyirxahlığın
 böyükdür ölçüdə güc-qüdrətinlə.
 Şöhrətin nurundan, şanın nurundan,
 Sənin sevgi nurun güclüdür mənə.
 İnsanı Göylərə qaldıracaqsan,
 Sözsüz ki, özünü Sən yenə-yenə.
 Bir canın içində Tanrı və İnsan –
 Hakim İnsan Oğlu və Tanrı Oğlu,
 Sən bu kainatın Hökmdarısan.
 Ucal və əbədi idarə elə!
 Bütün bu Taxt-tacı verirəm Sənə,
 Bu Güc, bu Başlanğıc, Səltənət belə,
 bütün hökmdarlar Sənin hökmünə
 diz çöküb, baş əyib tabe olacaq.
 Göylərdə, Yerlərdə və Heennanın
 yeraltı əbədi zülmətlərində,
 hər nə var ucada, nə var dərinədə,
 hamısı önündə diz çökəcəkdir.
 Zühur eləyərsən əzəmətinlə
 Bəyaz buludları yarıb keçərək.
 Qorxunc Haqq Divanı haqda, deyərsən,
 Hamıya bildirsin Cəbrayıl Mələk.
 Dirilər tələsər hər bir tərəfdən,
 Bir də görərsən ki, ölülər durur.
 Yüz illər irəli ölənlər belə
 Qalxar gor evindən çalınanda sur.
 Axmaq insanlara və Mələklərə
 Divan qur müqəddəs dairədə Sən.

Sənin cəza hökmün günahkarları
Atar Cəhənnəmə – dözsün qoy dözən.
Cəhənnəm dolub da inlər əbədi.
Dünya isə yanar. Küldən və közdən
çırpınıb çıxar da təzə Göylə Yer.
Göylə Yer – möminlər İqamətgahı
Qarşılar təzəcə doğan sabahı.
Orda uzunsürən zülmün dalyca
Günlər qızıl kimi, işlər qızıltək.
Möminlər sevginin, haqqın içində
Baxırlar firavan, gülümsünərək.
Hakim əsasını qoyarsan yerə,
Daha qalmayacaq ehtiyac ona.
Həminin içində olacaq Tənn.
Budur, dediklərim yetişir sona.
Necə ki ehtiram edirsiz mənə,
Ölümə könüllü özü gedənə,
Siz ey İlahilər! Ehtiram edin!

Yaradan nıtqını bitirən kimi
Qiy cəkdi minlərcə Mələk dəstəsi.
Hər yeri bürüdü bir şadlıq səsi.
Şirin avaz ilə boy-buxunlu xor
Bütün Empireyə yaydı xəbəri.
Ata və Oğulun Taxtı önündə
Mələklər diz çöküb qucdular yeri.
Düzdülər onların ayağı altda
əbədi amarant, qızıl hörülmüş
təvəvət çiləyən çələnglərini.
Cənnətdə bitirdi həmin amarant
Həyat Ağacının yanında yəni.
Adəm itaətdən çəkildiyi vaxt –
Qayıtdı Göylərə – öz ilk yurduna;
İndi Eliziyə çölü boyunca
Bürümüş Göyləri bu həyat gülü.
Axır tən ortadan səadət çayı –

ənbər dalğa-dalğa axıb tökülür.
 Ruhlar nur çiləyən qıvrım telini
 bu solmaz gül ilə bəzəmişdilər.
 İndi düzüb yerə çələnglərini
 Al xara üstündə süsləmişdilər.
 Sonra yenə taxıb çələnglərini,
 Ruhlar başladılar arfa çalmağa.
 Şirin avazıyla coşqun nəğmənin
 Bütün zərif hisslər qalxdı ayağa.
 Səsləndi müqəddəs himni Göylərin –
 Hamı xor oxudu hey şirin-şirin.
 Tərənnüm etdilər əvvəlcə Səni:
 Ey Ata, ey Böyük, ey qüdrətli Şah,
 Dəyişməz, ölümsüz, əbədi pənah,
 Bütün varlıqların tək Yaradanı,
 Dünyanı bürüyən işığın canı,
 Əlçatmaz Taxtında oturan zaman,
 Süzülən şəfəqlər içində tamam
 görünməz olursan. Amma əgər Sən
 parlaq işığı zəif eləsən,
 və bu səltənətin uca qübbəsi
 Taxtını-tacını nura bürüyən,
 Şəfəq buludları içrə parlarsa,
 Göylərin gözünü kor edər həməən.
 Hətta ən işıqlı Serafim belə
 Cəsarət eləməz yaxına gələ
 Örtməsə üzünü qanadı ilə.
 Sonrasa tərənnüm etdilər Səni,
 Ey Tanrı timsalı, ey Haqqın Oğlu.
 Sənin o buludsuz, o nurlu üzün
 Ata qüdrətinin canlı nağlı –
 O üz elə nurlu, elə müqəddəs,
 O üzü varlıqlar heç zaman görməz.
 Tanrı şərəfinin şəfəqi Səndə,
 Səndədir Tanrının o Uca Ruhü.
 Sənin əllərinlə yaradılıb Göy

və göyün basılmaz Güclər Güruhu.
Qiyamçı dəstələr sənın əlinlə
bir zaman aşağı tökülüb Göydən.
O zaman Atanın İldınmları,
cəng arabaları aman vermədən
Sənın əllərinlə yaxdı onları.
O zaman titrəlib Gəy qübbəsini,
Qiyam edənlərin gur dəstəsini
Salıb pərən-pərən əzib də yəndin
və Gəylər ordusu buna sevindi.
Ata qüdrətinin yeganə Oğlu
Tərənnüm edildi bu işdə bollu.
O Uca Atanın düşmənlərindən
intiqa m alırsan aman vermədən.
Ammə günah edib, tövbə pozana,
Ağır xəyanətə uymuş İnsana,
Ey rəhmli Ata, cəza vermədin,
Mərhəmət elədin, Sən rəhm elədin.
Yeganə sevimli Övlədin Sənın,
Göruncə Sən zəif canlılar üstə
Hazırsan cəzanı yumşaltmağa,
Sənın qəzəbini uyutmaq istər;
Alnında əks olan haqq və mərhəmət
arasında gedən mübarizəni
cəhd edib bir qədər soyutmaq istər –
odur ki özünə o zülm əyləyir:
İnsan günahını yumaqdan ötrü
Özünü ölümə təslim əyləyir.
Ey misilsiz sevgi, elə ucasan,
Tanrıya məxsussan bu dünyada birl
Ey Tannın Oğlu, eşq olsun Sənə!
Eşq olsun, ey bizim Xilaskarımız!
Adın nəğməmizin bulağı olsun,
Tərənnüm edəcək arfalanımız –
Ata və Oğulu heç ayırmadan!

Himn sədaları altda axaraq
 Ulduzlu göylərdə ötüşürdü vaxt.
 Elə həmin zaman yetişdi İblis
 Kənardan kürəyə oxşayan yerə.
 O ucsuz-bucaqsız zülmətdə səssiz
 Basdı qədəmini ənginliklərə.
 Qəzəbli Xaosun fırtınaları
 Kənardan qucmuşdu yalnız kürəni.
 Belə görünürdü qaşqabaqlı Yer
 Dəvətsiz buyuran qonağa yəni.
 Təkcə bir yanında uzaq Göylərin
 İşığı parlayan bu qərīb yerdə,
 Qəzəbli deyildi heç küləklər də.
 İblis arxayınca gəzirdi daha;
 qrif İmausdu elə bilirdin –
 qartalbaş aslandı, uçan əjdaha.
 Həmin o varlıq ki, qarlı dağlarla
 Köçmən tatarların yolunu kəsmiş.
 Kasıb qayaların çılpacılığından
 Quşlar uzaq durur, heyvanlar bezmiş.
 Bütün yırtıcılar Qanqın, Qıdaspın –
 Hindin çaylarının başlanğıcına;
 Yaylaqda sürülər bəslənən yerə,
 Qoyunlar, keçilər səslənən yerə
 Gedirkən, Serikan çöllüklərində
 Yolüstü oturub dincələn zaman,
 Qamış faytonuna yelkən bağlayan
 Çinli küləklərdə yol gələn zaman
 necə yalqızdısa – eləcə təkdi
 dənizə oxşayan səhrada Düşmən –
 Bir özü, bir də bir dəli küləkdi.
 Qənimət gəzirdi tənha gedirkən,
 Burda nə ölü var, nə diri vardı,
 O isə axtarır vaxtıdan erkən.
 Şöhrətin toruna düşən adamlar
 Günahlar içində çapalayanda

Bütün faniliklər təcəssüm etdi,
Ötəri olanlar yarandı onda.
Dünya varlığında, həm axirətdə
Əbədi şöhrətə, ölümsüzlüyə
Ümid edənlər də o vaxt doğuldu.
təriflər, təltiflər almaq istəyən
sandı ki, həyatda nə desə, oldu;
Əslində, kədərli fərzyyələrin,
kor hönkürtüsünün tələqliydi bu.
Boş işlərdən ötrü onlar hamısı
Qazanmaq istəyir havayı muzdu.
Təblət sandan sona çatmayan,
Yəni yaranışı yanmıçiq olan,
Rəzillər, çirkinlər uçub gələrək
Bütün bürümüşlər Yerin üzünü.
Məqsədsiz dolaşıb burda o ki var,
İndi gözləyirlər məhv olan günü.
Çoxu sanırdı ki Ayda dolaşır,
Amma yox, o Ayın gümüş torpağı
Daha ləyaqətli olanlarıdır.
Ora müqəddəslər sığınacağıdır.
Mələk və İnsanlar arasındakı
Ruhların əbədi bir ocağıdır.
Əvvəl məskun edən kim idi Yer –
Oğul və qızların səhv nikahından
Doğulmuş keçmişin azman ərləri.
Hansı ki şöhrətə çatdırmış idi
Onları mənasız boş hünərləri.
Sonra da gələnlər Sennaar düzündə
Qüllə tikənlərdi Babil yanında.
Fani çabalarla bir də tikməyə
yənə hazırdırlar imkan olanda.
İlahi sayılmaq arzusu ilə
Özünü Etnanın kraterinə
Atmış Empedokl durur sırada.
Yetməkçün Platon Ellinizminə,

Baş vuran dənizin dərin dibinə
 Həmin Kleombrot vardı burada.
 Belə nadanları çox saymaq olar,
 Dünyada nə qədər axmaq və gic var –
 Rahiblər, dərvişlər: ağılı, qaralı
 və alçaq kahinlər – ikiüzlülər,
 İçləri kin dolu, üzləri gülər.
 Zəvvarlar gəlmişdi bu diyarlara;
 Göylərin sakini olan Məsihin
 Qolqofda gəzməyə cənazəsini.
 Bura o adamlar gəlmişdilər ki,
 Çiyinə bir əba atınca, sanki,
 Geyib Dominikin zər cübbəsini,
 Qoyub Fransisin şiş papağını,
 Cənnətə düşməyi qəsd edirdilər...
 Yeddi planetin dairəsindən,
 Tarazlıq timsalı, qübbəsi büllur,
 Sabit ulduzların gen çevrəsindən
 Yan ötüb, nəhayət, hər tərəfi nur
 Göylər Qapısının astanasına
 Elə gəlirdi ki hamısı bir-bir,
 Ayağını basır, qədəmin qoyur.
 Həvari Pyotr əlində açar,
 Guya, astanada söyləyir: buyur.
 Göylər pilləsinə ayaq basınca
 Sovurdu onları nəhəng burulğan,
 On minlərcə dirsək uzaqlıqlara,
 Zülmət girdabına tulladı o an.
 Cübbələr, papaqlar, o zər-zibalar,
 Parça-parça olmuş yiyələriylə
 bircə görsəydiniz necə uçurlar,
 necə zülmətlərə qucaq açırlar,
 bağışlanmaq haqda boş fərmanların
 cınlıb-tökülmüş puç tikələri
 təsbeh dənələri idi, elə bil.
 Onlar uçurdular Limb tərəflərə,

Yəni ki dünyaya əks olan yerə.
Həmin o yerə ki, bu günə kimi
“Səfəhlər cənnəti” adlanır yəni.
Adamsız, xəbərsiz idi oralar,
Bu haqda sonralar bilindi nə var.
Düşmən çox dolaşdı bu qəmgin yerl,
Bir daha seyr etdi ənginlikləri,
Zəlf bir şüaya sataşdı gözü,
Yorğun ayağını sürükləyərək
O işıq sarıya can atdı zirək.
Göyün divarına sarı ucalan,
Təmtəraq içində min rəngə çalan
Gözəl bir tikili gördü uzaqdan;
Monarx sarayının darvazasitək,
Tağında tac vardı, tacında çələng.
Çələngin üstündə oyma güllərin
Qızıla tutulmuş ləçəklərində
Almaz parlayırdı, qaş-daş yanırıdı.
Baxdıqca huş gedir, baş fırlanırdı –
Milsilsizdi Şərqlin əlvanı daşlan.
Bu cürə darvaza tikmək olmaz heç,
Mümkünsüzdü hətta zəlf oxşarı.
Onu fırçayla da çəkmək olmaz heç.
O vaxt da bax belə bir pilləkənlə
Enirdi, qalxırdı Mələk güruhu.
İsavdan Xarrana gedən İakov
Açıq göylər altda görəndə yuxu,
Çəməndə – Luzanın yaxınlığında,
Oyanıb heyrətlə durmuşdu onda:
– Göylər Qapısıdır bul – söyləmişdi.
Gizli sirr yatırdı o pilləkəndə,
Bir ucu Göylərdə – mavi məkənda.
Yəşəm gülləriylə doluydu altı,
Tərk edib buranı mömin güruhu,
Üzüb Mələklərin göstərişylə
Keçib-gedirdilər dərin dənizl.

Alov atlarının qoşqularında
 Dənizin üstüylə gedirdi bəzi.
 İndi endirilmiş o nərdivanın
 Qalxması Düşməni qıcıqlandırır,
 Bəlkə də, içində həsrət yandırır,
 Onunçün əbədi, biryolluq itmiş
 Göylər Qapısının bu gözəlliyi.
 Geniş qapılardan enən gen keçid
 Müqəddəs Ədəmə – Yerə enirdi.
 Həsrəti çəkilən Sinaya san
 Getdikcə bir az da genişlənirdi.
 Tanrının hökmünü bəyan etməyə
 Mələklər keçmişdi bu pillələrdən.
 Sevgiyə baxırdı Uca Seçilmiş
 Paneydən – İordan başlayan yerdən,
 Müqəddəs Torpağın uzanıb gedən,
 Virsavi yanında Ərəbistanla,
 Misirlə qovuşan sərhədinəcən.
 Keçid ram etmişdi zülməti gerçək,
 Sahillər dəryanı noxtalayantək.
 Göylərə aparən o pilləkənin
 Qızıl kandarında durmuşdu İblis.
 Hüdudsuz dünyaya baxdıqca onun
 Heyrətdən tükləri olmuşdu biz-biz.
 Beləcə, hansısa bir kəşfiyyatçı
 Risk edib yatmadan bütün gecəni;
 Sübhü diri açır qaranlıqlarda,
 Səhər bir təpəyə çıxınca yəni,
 Qəfildən açılır gözü önündə
 Naməlum bir ölkə, sirli bir diyar.
 Ya da günbəzləri şəfəqdən yanan
 Bir şəhər – dörd yanı qala və divar.
 Keçmişdə Göyləri seyr etdiyitək
 Eyni heyranlıqla baxırdı İblis.
 Bu gözəl dünyanın kamilliyinin
 Şər Ruhun içində oyatdığı hiss

Qİbtə deyildi, yox, paxıllıq idi.
Baxdı diqqət ilə Göy qübbəsinə
(Gecənin qaranlıq çadrasında o
Asanca qalxmışdı Göyün üzünə),
Tərəzi bürcünün Şərq nöqtəsindən
Andromedanı Atlantikadan
Uzaq üfüqlərə çəkib aparan
Qoç bürcünə kimi saldı bir nəzər.
Dolandırdı itli baxışlarını
Bir qütbədən o biri qütbə qədər.
Qəfildən sataşdı gözü hardasa
Aşağıda yanan parlaq ulduza.
Yön tutdu oraya bir an içində,
Sürüşdü mərmərtək təmiz havada.
Gördü ki, ulduzlar ulduz deyil, yox,
Hərəsi bir dünya, bir xoşbəxt ada;
Qədim zamanlarda çox məşhur olan
Gözəl Hesperiya bağlan kimi.
Ah, gözəl meşələr, şanlı çəmənlər!
Güllü vadilərin gözəl görkəmi!
Dİ gəl ki, baxmadı İblis heç cürə,
Kimiylər sakın olub bu xoşbəxt yerə.
Təkcə qızıl Günəş çəkirdi onu,
Bütün cisimlərin uca sultanı.
Sonsuz kainatın səssizliyində
Yön tutub gedirdi tək ona sarı
(amma səmti bilmək olmurdu heç cür,
aşağı gedirdi, yoxsa yuxarı).
Göylər Hakimindən xeyli gen duran
Bir sürü ulduzu işıqlandıran
o nəhəng cismə çatdı, nəhayət.
Dirilik nurunun gur çeşməsinin
Fırlana-fırlana başına səssiz,
Ayın, günün, bir də ilin ritmini
Ahənglə ölçürdü bürcilər haləsi.
Ya da ki Günəşin maqnit şüası

Onları özünə cəlb eləyirdi.
 Bütün kainata xoş isti yayır,
 Torpağa, dənizə nur çiləyirdi.
 Yarandığı gündən gözəl Günəşin –
 Nurlu planetin bu idi işi.

Düşməni endi birbaşa onun üstünə.
 Belə bir ləkəni astronom da
 baxıb teleskopla görmürdü orda.
 Özünün misilsiz parlaqlığıyla
 Yanırdı Günəşin maddələri;
 metalla, daş ilə bir tutmaq olmaz,
 ona tay tapılmaz gəzsən hər yeri.
 Hərçənd bu işıq da bircins deyildi;
 Qızmış dəmir kimi yanır hər yanı.
 Gah qızıl, gah gümüş işığı verir,
 Gah yaqut, gah topaz rəngdə boyanır.
 Aaronun döşünü bəzəyən daşlar –
 On iki qiymətli daşın hamısı,
 Hələ arzulara həqiqət kimi
 Yüz illər boyunca yaşanılacaq
 O daş ki, nahaqdan filosoflar hey
 Axtarırdı onu boş yerə elə;
 Onu Merkuriylə bağlamışdılar
 Zərif sənətlərin köməyi ilə.
 Hətta o çoxüzlü Proteyin də
 dənizdən tapılmaq əfsanəsi var;
 Qovma üsuluyla onu təzədən
 İlkin görkəminə qaytarmışdılar.
 Günəş dərələri, Günəş düzləri,
 Sözsüz ki, eliksir qoxuyurdular.
 Çaydan qızıl axır su əvəzinə,
 Böyük bir kimyagər söyləmək olar
 Daş-qaşlar yaradan Günün özünə.
 Torpağın qaranlıq rütubətindən
 Al-əlvan, qiymətli daşlar yapır o.

Bircə toxunuşla dərinliklərdən
Nələr aşkar edir, nələr tapır o.
Burda İblis çox şey aşkar elədi,
Sərbəstcə boylandı enə, uzuna.
Maneə yox idi, zülmət yox idi,
Nurlu görünürdü hər tərəf ona.
Sanki, ekvator da günortaçağı
Günəş şüalan şaquli yağır –
Cisimlər itirir kölgələrini.
Şəffaf hava yoxdu heç yanda bunca,
Odur ki Düşmənin iti baxışı
Uzaq üfüqləri süzdü doyunca.
Baxdı və üfüqdə gör nəyi gördü –
Bir vaxt İoannın Gündə gördüyü
Həmin o şöhrətli Mələyi gördü.
Mələk üz çevirdi. Düşmənsə onu
Tanıdı Gün nurlu qızıl tacından,
Bir də ki çiyinə axıb tökülən
Dalğalı, qanadlı gözəl saçından;
Sanki, düşünürdü tapşınq haqda,
Ya da seyrəngaha aludə idi.
Şər Ruh gördüyünə qəlbən sevindi,
Güman elədi ki, Cənnətdə olan
Qiyamsız İnsanlar məbədgahına
əsl yol göstərən rast gəlmiş ona.
Sərgərdan uçuşa əncam çəkər o,
Bu dilsiz göylərdə gəzməz boşuna.
Bizim bədbəxtliklər başlanğıcını
Götürər o uçuş yetincə sona.
Qaçmaqçın əngəldən, təhlükələrdən,
Girdi gənc Heruvim qiyafəsinə –
Yəni tanınmamış bir gənc cildinə.
Göylər təbəssümü vardı üzündə,
Gözəllik donuna girmişdi bütün.
Qızılı sarğının altdan saçını
Parlaq şəfəqlərə sərmişdi bütün.

Qanadlar batmışdı qızıl zərinə,
 Rəngbərəng lələklər bərq vururdular.
 Gümüş əsa aldı tezcə əlinə
 Ciddi bir görkəmdə, üzündə vüqar,
 Yanaşdı Mələyə. Görüncə onu
 Nurlu çöhrəsini çevirdi Mələk,
 Tanıdı Uriili Düşmən görəntək.
 Tanrıya ən yaxın yeddi Mələkdən
 Biri də o idi. Tanrı əmrini
 Yerinə yetirən hər an ürəkdən,
 İlahi varlığın görən gözləri.
 Bir anda uçaraq, keçərək göyü,
 Bütün deryaları, qurunu, suyu,
 Xəbərdar eləyən Tanrı sözüylə.
 Və İblis söylədi: – Sən Uriilsən,
 Böyük Hökmdarın Taxtı yanında
 Başında şərəfin nur çələngləri
 Dayanan o yeddi Mələkdən biri.
 O sənsən qasidlər içində ilkin,
 Tanrı bəyanatın Uca Göylərdə
 Hamıya çatdıran. Odur ki səni
 Tanrı Oğulları gözlər hər yerdə.
 O uca, o fəxri xidməti, yəqin,
 Bu yerdə yerinə sən yetirirsən.
 Tanrının gözütək hər yararlanışa
 Nəzarət edirsən, diqqət edirsən.
 Gözəldir bu dünya, gur həvəsim var
 Tanrı sevimlisi İnsana baxım.
 Tənha yola düşdüm bundan ötəri,
 Heruvin xorunu tərək etdim axır.
 Sən, ey şafəq saçan Serafim! Söylə,
 Bu parlaq kürənin hansı birini
 İnsançün ayırıb Hökmdar belə?
 İnsan özü seçir yoxsa yerini?
 Baxmaq istəyirəm gizli, ya aşkar:
 Tanrının bu qəddər məhəbbətini

Kimdir ki qazanan həmin bəxtiyar?
Göylər sahibinə eşq olsun deyək,
Yeni yaranmışdan ötəri gərək.
Qovdu Cəhənnəmə üsyankarları.
İtkinin yerini doldurmaq üçün,
Bu insan nəslini – bəxtiyarları
O aqıl Yaradan yaratmış bu gün!

Beləcə söylədi o ikiüzlü,
Onun o girdiyi rıya cildindən
Nə Mələk, nə insan baş açmaz heç vaxt.
Tənn bəlasıtək gəzir o gündən,
Dolaşır dünyanı, ərinmir amma.
Tənnin gözüne görünür təkcə,
Başqa bir kimsəyə görünmür amma.
Hərdən ayıq olur Müdrilik, di gəl,
Tapşınb postunu Sadələvhliyə,
Şübhə mürgü döyür darvazasında.
Şər isə görünmür, gizlənmiş, niyə,
Bakirə Xeyirdən öz hils-pasında.
Belə aldadıldı Günəş hakimi
Urill – Göylərdə ən sayıq Mələk.
Riyakar onu da aldatdı asan,
O isə düz idi həmişəkitək:
– Güzəl ruh, bu qədər həvəs göstərüb,
Göz qoymaq Tənnin işinə bunca;
Onu tərifi etmək günah deyil, yox,
əksinə, tərifi layıqdır ancaq.
Həm də tərki edərək sən Empireyi,
Tənha düzəlmisən yolun ağına.
Görmək istəmişən öz gözlərinlə
Hansı ki, təsvir də bəs idi ona.
Haqdan möcüzədir onun bu işi,
Onu görmək özü bəxtiyarlıqdır.
Onu xatırlamaq fərəh verəcək,
Çünkü bu yaranmış gözəl varlıqdır.

Onu yaradanın hikmətini bəs
 Kimin gücü çatar dərk eləməyə?
 Hər şeyin səbəbin qaranlıqlarda
 Bir bilən varmı o gizlədib niyə?
 Biçimsiz kütlənin Tanrı sözüylə
 Görmüşəm döndüyün ilk yaranana.
 Xaos da anladı O deyənləri,
 Vəhşi qiyam yatdı – yendi qanuna.
 Və hədlər çevrildi hüdudsuzluğa.
 O, ikinci dəfə elədi bəyan –
 Qaranlıqlar axdı – işıq yarandı,
 Bir nizam doğuldu nizamsızlıqdan.
 Nəzərdə tutulmuş bütün yerlərə
 Doldu bircə anda ağır ünsürlər:
 Torpaq, Su, Od, Hava – uca Göylərin
 Efir cövhərləri hey birər-birər,
 Dikəldi yuxarı girdələnərək;
 Dönərək çoxluca kürə şəklinə –
 Yəni ulduz olub səpələnərək.
 O vaxtdan hələ də öz sürətiylə
 Hamısı hərələnir öz orbitində.
 Qalan maddələr bu Kainatı
 Bir divar sayacağı yönə saldılar.
 Burdan axıb gedən işığı bizə
 Böyrüylə əks edən o kürə ki var,
 O – Yerdir: İnsanlar məskun olan yer.
 Gündüz bürüyübdür hemisferini
 Gecə hökmranlıq etməsin deyə.
 Necə ki qaranlıq indi eləcə
 hakimdir o biri yarımkürəyə.
 Köməyə Ay çatır vaxtında orda
 (o gözəl ulduzun adı belədir),
 Ayda bir yol vurur dövrəni başa,
 Göründüyü kimi gözdən də itir.
 Yerə xidmət edir o nurlu çıraq
 Gecənin rəngini avazıdaraq.

Adəm Cənnətidir, bax, o gördüyün –
Onun çadındır o kölgə salan.
Sən daha bu yolda azmazsan heç vaxt,
Mənsə ayn yönə düşürəm yola.
Söyləyib bunları aralandı o.
Aşağı olanlar uca Ruhlara
Həmişə hörmətlə baş əydiyitək –
İblis baş endirdi təzim edərək.
Günəşin hərəkət etdiyi yolla
Baş aldı o, Yerin hüdudlarına.
Ümid eləyərək uğurlanna
Tələsik hər şeyi elədi təsvir;
O, Nifat dağına enənə qədər
Hər şeyi götür-qoy elədi bir-bir.

DÖRDÜNCÜ KİTAB

MƏZMUN

Ədəmi uzaqdan görərək İblis Tanrıya və insanlara qarşı, onların öz əlləri ilə cəsəətli bir təşəbbüs göstərməyə qərar verəcəyi yerə yaxınlaşır. Ona burada şübhələr qalib gəlir, qorxu, paxıllıq, ümitsizlik kimi ehtiraslar narahat edir, axırda o, qərarını şərdə cəmləşdirir və Cənnətə sarı yollanır. Cənnətin xarici görünüşünü və yerləşdiyi məkanı təsvir etmək lazım gəlir. İblis dəniz qarğası cildində Cənnətin çəpərlərini adlayır və Cənnət bağında uca ağac olan İdrak Ağacının təpəsinə enir. Bu bağın təsviri. İblis ilk dəfə olaraq Adəm və Həvvanı seyr edir, insanların gözəl xarici görünüşlərinə, xoşbəxt durumlarına heyrlənir, amma Əcdadları məhv etmək qərarını dəyişmir. Eşitdiyi söhbətlərdən öyrənir ki, ölüm qorxusu altında İdrak Ağacının meyvələrindən yemək qadağandır. Bu qadağada o, yoldan çıxmanın planını əsaslandırır. Onları itaət etməkdən çəkilmək istəyir. Sonra o, müvəqqəti olaraq onları rahat buraxır, birinci cütlüyün vəziyyəti haqda başqa yol ilə nəşə bir xəbər öyrənməyə güman eləyir. Həmin vaxt Günəş süasında enmiş Uril Cənnətin keşiyini çəkən Qavriil hansısa bir şəxə Ruhun Cəhənnəmdən qaçması və günorta vaxtı xeyirxah Mələk cildində Günəşin ətrafından uçub keçməsi, Cənnətə san yön alarkən dağa enəndə özünü azğın hərəkət edən can sahibi kimi təqdim etməsi barədə xəbərdar edir.

Qavriil gün doğana qədər hiyləgəri axtaracağına söz verir. Gecə düşür.

Əcdadların yatmağa gedərkən etdikləri söhbət. Onların alaçıqlarının təsviri, onların axşam duaları. Qavriil öz dəstəsi ilə Cənnətin dövrəsində gecə nəzarətinə başlayır. O, yatmış cütlüyə adıçəkilən şəxə Ruhun zərər gətirəcəyindən ehtiyatlanaraq Adəmin alaçığına iki cəsür Mələk göndərir. Mələklər İblisi qurbağaya çevrilərək Həvvanı yuxuda cəlb etmək üçün onun qulağı üstündə büzüşüb yatdığı halda tapırlar. Onlar müqavimət göstərən İblisi Qavriilin yanına gətirirlər. Baş Mələk tərəfindən dindirilən İblis ona nifrətlə və kobud cavab verir, döyüşə atılmaq istəyir, amma Göy Üzünün əlamətləri onun qarşısını kəsir və o, təcili olaraq Cənnətdən kənarlaşdırılır.

İblis öz ikiqat qəddarlığıyla,
Məğlub edilirkən ikinci dəfə
Acıqla, qəzəblə öc almaq üçün
Bir daha İnsanı aldı hədəfə.
– Bəlaya gələsiz, Yer sakinləri! –
Bu səs çulğaladı Göyləri onda;
KİMƏ ucalardan peyğəmbərliyi
bəyan olunmuşdu buludlar içrə –
bu sözlər səsləndi qulaqlannda.
Ah, heyif, bu sözlər zamanındaca
Çatmadı onların gözünü açə.
Vaxtında yetmədi heç dadlanna,
Düşmənin torundan qurtulmaq üçün,
İnsanın sadələvh Əcdadlanna
Vaxtında yetmədi həmin o sözlər.
Qəzəbdən alışan İblis ilk kərə
İnsanı qınağa gəlməmişdi, yox,
Gəlmışdi, yetişsin insanın sonu.
Cəhənnəm sürgünü, boş qiyam üçün,
İntiqam alovu didirdi onu.
Məqsəd yaxınsa da, sevinmirdi o,
Məqsəddən uzaqda o cəsur idli.
İnamlı uğura şimiklənmədən
İşə girişincə, bilmirdi nədən
Sinəsi altında dəhşətli bir hiss
Cəhənnəm odutək alovlanırdı.
Əzilmiş düşmənl şübhə və qorxu
İçindən burduqca içi yanırdı.
Cəhənnəm canını çəngələyirdi,
İçə də, çölü də Cəhənnəm ilə,
Elə bil, əbədi cəng eləyirdi.
Aynla bilmirdi o Cəhənnəmdən –
Yəni ki, özündən qaçaydı hara.
Oyatdıqca Vicdan onun içində
Təzə bir peşmanlıq keçən anlara,
Acı bir düşüncə boğurdu onu;

Göylərdə kim idi, indi kimdir o,
 Nələr gözləyəcək axırda onu.
 Qəddarlığı qədər cəza da çəkir.
 Füsunkar Ədəmdə dərdli gözünü
 Zilləyib Göylərə Günəşə baxdı.
 Xeyli düşünəndən sonra bir ahla,
 İçindən dilinə bu sözlər axdı:
 – Sən şah çələnginin şərəf nurusan,
 Hökmdar olduğun o ucalıqdan
 Bu təzə dünyanın üstə durursan.
 Günəş, sən, elə bil, tanrısan, inan,
 Titrəşir önündə ulduz güruhu.
 Mən səni dost kimi çağırıram, yox,
 Sənə səsələnirəm, eşit bu ruhu,
 Sevmirəm mən sənin şüalarını.
 Onlar keçmişimi yada salırlar,
 Səndən ucalarda parlardım yəni.
 Amma bu təkəbbür, lovğalıq ki var,
 Tanrı əleyhinə yönəltdi məni.
 Niyə bəs? O, mənə neyləmişdi ki?
 Ən ali mənəsbəddə yaratmış idi.
 Heç vaxt etdiyini başa qaxmamış,
 Mənə şərəf verib yarıtmış idi.
 Ona tərif demək nə gözəl işdi,
 İlahi imanın təzahürüdü.
 Di gəl bütün onun xeyirxahlığı
 Məni içəridən küfrə sürüdü.
 Qalxıb ucaldıqca mən gündən-günə,
 Hər cür itaətdən üz çevirirdim.
 İstəmirdim məndən ucası olsun,
 Əbədi azadlıq mən istəyirdim.
 Qaytarılmaz borcun borclusu olmaq
 Necə də əzabdır, necə də çətin!
 O bəxş edənlərin sayı-hesabı
 Bu gün yaddaşımdan çıxıbdır bütün.
 Bilmədim minnətdar ürəyimin mən

Borcunu qaytarmaq istədiyini.
Hər an Yaradana təvəkkül etmək
Azadlığa çıxmaq deyilməyi yəni?
Yəni bu çətinlikdir? Ah, nəyə görə
Rəzil bir Mələktək yaranmadım mən?
O vaxt kef çəkərdim mən də əbədi,
Lovğalıq, Təkəbbür bilməzdim nədi.
Məgər elə deyil? Başqa birisi,
Yəni mənə bənzər qüdrətli bir Ruh
Bir gün hökmranlıq güdərdi, yəqin,
Rütbəm lap kiçik də olsaydı belə,
Məni bu qəsdə cəlb edərdi, yəqin.
Amma belə cəzbi mənə bərabər,
İçindən, çölündən nəfsdən qorunan
Yalnız Baş Mələkiyə rədd edə bilər.
Məgər gücə malik deyildinmi sən,
Azad iradəylə dözüb duranda?
Bəli, gücün vardı. Narazısanmı?
Haqsanmı günahkar sən axtaranda?
Hamıya eyni cür bölünə bilən,
Göylər eşqini mi ya qınayırsan?
Lənətə gəlsin o! Sevgi və nifrət
əbədi zülmüdür, bəlkə, danırısan?
Yox, yalvar özünə! Tənn hökmünün
əksinə olaraq öz iradənlə
etdiyini seçmə peşmansan haqdan.
Mənisə izləyir bir sonsuz qəzəb
və bu peşmanlığın zülmü o vaxtdan.
Cəhənnəmdəyəm mən hayana getsəm.
Cəhənnəm – özüməm. Dibində onun
Başqa bir uçurum gözləyir mənə –
Ağzını açaraq çağır sonum.
Baş sən, nəhayət! Doğrumu, sən
Qəlbində yer yoxdu etrafa bir?
Çox heyf! İtaət yeganə yoldu,
Onasa qürurum icazə vermir.

Cəhənnəmdə qalan yoldaşlarımın
 Önündə mən necə eləyim bunu.
 Onları yolundan mən azdıranda,
 Söz verdim çatacaq Qadirin sonu.
 Lənət olsun mənə! Bilmirlər onlar,
 Cəhənnəm xanıtək elə o vaxtdan
 Bu ad üzür məni, necə peşmanam.
 Nə qədər ucalsam indi bu taxtda,
 O qədər dərinə gedirəm, inan.
 Mən sərhəd bilməyən öz əzabımla
 Geridə qoymuşam hamını bunca.
 Budur təkəbbürün həzzi, nəhayət!
 Deyək, tövbə edib bağışlanınca,
 Qayıdınca geri lap ilkin adım,
 Azmanlıq dönüncə dönəcək yenə
 Şirin xəyallarım bilirəm geri.
 İçimdə itaət sönəcək yenə,
 Andı pozacağam günlərin biri.
 Yenə işgəncələr... Sülh olmayacaq
 Bu dərin yaralar qanayan yerdə.
 Yenə darmadağın olacam, sözsüz,
 Qorxunc uçuruma düşəcəm bir də.
 Mən sülhə gedərdim nə yolla olsa,
 Az vaxtda ikiqat zülmə dözərdim.
 Neyləyim, yalvarıb rəzil olmaqdan
 mən necə uzağam – eynən o qədər
 O da aralıdır bağışlamaqdan.
 Daha ümid yoxdur. Neyləyək axı,
 Bizi tək lənətli, miskin alçağı
 O əvəz eləmiş İnsanla indi
 və Yeri yaratmış onun eşqinə.
 Əlvida, ey Ümid! Qorxu və Tövbə,
 Əlvida deyirəm, ey Xeyir sənə!
 Sən ol səadətım bu gündən, ey Şər,
 Mən sənənin sayəndə Göylər Şahıyla
 Bölərəm bu sonsuz hakimiyyəti.

Yandı çoxunu məngirləyəyəm,
Alaram əlindən, olar qismətim;
Bu təzə dünyaya, bir də insana
Tezliklə bllnər mənim niyyətim!

Düşmən danışdıqca onun hər sözü
Coşqun hissələrini əks elədikcə,
Üç dəfə ağardı niyakar üzünü –
Paxıllıq, qatı kln və peşmançılıq,
Kənardan baxınca dəyirdi gözə.
Alını təmiz olur Göy Ruhlannın,
Pozğun ehtiraslar yaddır təmizə.
Düşmən tez anladı, tez girdi dona,
Sakitcə özünü o cilovladı.
Yalanda bir kimsə çatmazdı ona,
Saxta möminiliklə gözə kül atıb
Aldı qabağını hər cür qəzəbin,
Aldada bilmədi Urill amma;
O artıq xəbərdar edilmiş idi,
Güdərek gördü ki, Assur dağına
Qonub, o, cildini necə dəyişdi.
Xeyirxah Ruhlara yad görkəm alan
Vəhşi hərəkətin gördü İblisin.
O, elə bilirdi görəni yoxdur,
Güman edirdi ki, itirib izin.
Davam eləyərək o, öz yoluna,
Yetişdi Ədəmə. Cənnət qucağı
Yaşıl haşiyəli tac qoymuş idi,
Sanki, zirvəsinə keçilməz dağın.
Gül kolu basmışdı burda hər yeri –
Dolanbac, sıldırım yamaclar boyu.
Adlamaq olmurdu cəngəllikləri,
Sidrin qübbələri tutmuşdu göyü.
Burda cərgə-cərgə dlkəlirdilər
Palmalar, xurmalar, şamlar... hər ağac.
Meşə pillə- pillə qalxırdı dağa,

Amfiteatra dönmüşdü yamac.
 Aşırım – Cənnətin yaşıl qucağı,
 Ulu Əcdadımız durmuşdu orda.
 Süzürdü dörd yana uzanıb gedən
 Misilsiz yerləri aşığılarda.
 Burda aşırımın arxa yanında,
 Bol meyvə gətirmiş ağaclar vardı.
 Onlar bir tərəfdən məhsul verirdi,
 Eyni zamanda da çiçək açırdı.
 Günəş çimdirirdi o çiçəkləri
 Qızılı boyada, əlvan çalarda –
 Qürub buludundan, göy qurşağından,
 Rəngləri daha gur yaxmışdı burda.
 Bu yer başdan-başa bir möcüzəydi.
 Hava elə təmiz, elə təzəydi;
 Öpürdü Düşməni yaz sevinciylə,
 Əsirdi, keçirdi bütün hədləri –
 Bircə ümitsizlik dərindən başqa
 Sağalda bilərdi bütün dərdləri.
 Bu hava öz xəlif qanadı ilə
 Hər yana zərif bir ətir yayırdı.
 Bu ətri hayandan götürdüyünü,
 Elə bil, astaca pıçıldayırdı.
 Beləcə ötuncə Ümid bumunu,
 Keçincə Mozambik hüdudlarını;
 Çıxıb dənizçilər açıq dəryaya,
 İyləyib yellərin qanadlarını,
 Buxur qoxusundan məst olurdular.
 Xoşbəxt Ərəbistan sahillərindən
 Şimal-şərq küləyi gətirən ətri;
 Hətta okeanın ləzzət aldığı
 O gözəl qoxunu udmaqdan ötrü
 Gəmidə sürəti azaldardılar.
 Eyni həzz içində Düşmən gedirdi;
 Zəhər vermək üçün ona bu hava
 əssə də – İblisə ləzzət edirdi.

Bu, həmin həzz idi, ondan ötəri
Tovit öz gəlinin tərkləyərək
Midiyadan qaçıb Misirə gələn,
zəncirdə layiqli cəzasın alan
Asmodey... balığın ruhunda görmüş.

İblis yavaşdı addımlarını,
Fikirli-fikirli yetdi yamaca.
Dağın sərt döşündə yol yoxdu, sanki,
Kol kola hörülüb, ağac ağaca.
Nə adam keçərdi, nə də bir heyvan,
Həmin bu cəngəllik elə sıx idi.
Dağın o üzündən – şərqdən Cənnətə
Tək bir yol var idi, başqa yox idi.
Düşmən çəkinmədən, bir sıçrayışla
Adladı keçilməz dağın üzünü.
Bir göz qırpımında aşdı yamacı,
Cənnətin içində açdı gözünü.
Çobanlar axşamlar ehtiyat üçün
Sürünü örlüşdən arxaca salar,
bir ac yalquzaq da güdüb bu cürə,
sıçrayıb çəpərdən üstünü alar.
Ya da bir diribaş oğru, düşünüb
Arxayın varlığının evinə səssiz
damdakı bacadan necə düşürsə,
eləcə düşmüşdü bu yerə İblis,
elə soxulmuşdu Haqq arxasına.
Elə o vaxtdan da muzzdlu nöqərlər
Tanrı məbədinə belə girirlər.
İndisə Cənnətin tən ortasında,
Dəniz qarğasının boz libasında
Bütün ağaclardan xeyli ucada,
Həyat Ağacına qonmuşdu o da.
Qayıda bilmirdi öz varlığına,
Qüvvəsi çatmırdı heç cürə buna.
Amma düşünürdü uca budaqda
dirini ölüyə çevirmək haqda.

Həyat Ağacına sığınmışdı ki,
 Ucadan hər şeyi yaxşıca görsün.
 Həm də ki nə isə baş verən zaman
 Ölümsüzlüyünə zəmanət versin.
 Xoşbəxtlik haqqında Tanrıdan başqa,
 Kimsə verə bilməz dolğun bir qərar.
 İnsanlarsa onun qədrini bilməz,
 Təhrif eləyərək cılızlaşdırar.
 O, yenə görüncə heyrət elədi,
 İnsana verilmiş səxavətlərə –
 Təbiətdə olan bütün nemətlər
 Necə də sığmışdı bu kiçik yerə.
 Sanki, Göy üzüydü, Yerə enmişdi;
 Ədəmin şərqində müqəddəs Cənnət
 Bir İlahi bağdı, İlahi məkan.
 Ədəmsə uzanır Xarrandan şərqə,
 Məğrur Selevkilər oylağınacan –
 Yunan hökmdarlar salmış bu yurdu.
 Ədəm oğulları keçmiş zamanlar
 Yunanlara qədər məskunlaşaraq
 Talassar yurdunda el-oba qurdu.
 Bu gözəl diyarda, yüz dəfə gözəl
 Üzümlük salmışdı Göylər Sultanı.
 Münbit torpaqlara əmr eləmişdi
 Gözəl ağaclarla örtün hər yanı.
 Onların içində ən uca ağac
 Həyat Ağacıydı – üstü ətirşah,
 Bitkilər içində o bir qızıl tac,
 Ağaclar içində o ən uca şah!
 Bizim həyat ilə qonşuluqdasa
 Ölümdü – yəni ki İdrak Ağacı;
 Baha başa gəldi Xeyirin dərk,
 Şəri də dərk etdik onunla çünki.

Heç yanda heç yerə burulmayaraq
 Axırdı cənuba enlicə bir çay.
 Meşəli bir dağın dibindən keçir,

Yalçın qayalarda salırdı haray.
Tann ucaltmışdı həmin dağı ki,
Sorsun rütubəti üzü yuxan.
Orda üzə çıxan suyun şımağı
Axsın bulaq-bulaq Cənnətə sarı,
Doyunca su içsin qoy Cənnət bağı.
Sonra birləşərək həmin bulaqlar
Axsın aşırımdan şələlə kimi;
Təzədən qarışsın çayın suyuna,
Şirin bir həsrətlə qovuşsun ona.
Burda aynlırdı o çay dörd qola,
Hər qol axarıyla düşürdü yola;
Çox-çox ölkələrdən keçirdi onlar,
Niyə sadalayım – nə mənası var?
Yaxşısı budur, mən deyim, bu sular
Şərq incisi olan qızıl qumlan
Necə öpə-öpə adlayıb keçir,
Cənnətlə bəzəyən gözəl bağlan,
Təbli gülləri yalayıb keçir.
Keçir çəmənləri gözəl dan üzü.
Keçir qalın-qalın cəngəllikləri.
Xoşbəxt kənd yerləri, ellər, obalar,
Sevdağı çöllərin şən güllükləri,
Ətir ağacının gövdələlərindən
Süzülən məlhəmin, qatranın iyli,
Cürbəcür meyvəli digər ağaclar
və hər birinin də öz gözəlliyi.
Hesperid haqqında əfsanə varsa –
əfsanə deyildir. O, həqiqətdir.
Özü də burdadır, almaları da
Bir özgə aləmdir, ayn ləzzətdir.
Meşələr arası gömgöy talada
Sürülər qırpırlar zərif otları.
Xurma ağacları təpəliyində
Titrəyir minlərcə gül qanadları.
Baxdıqca uzanan nəm dərələrə

sərilməmiş min rəngli çiçək xalısı.
 Onların içində möcüzə kimi
 tikansız qızılgül – güllərin xası.
 Bir az aralıda soyuq mağara,
 İçindən, elə bil, sərin meh əsir.
 Qırmızı salxımlı, qıvrım budaqlı
 Söyüdlər onların yolunu kəsir.
 Qayadan atılan gur şələlələr
 Göydə şaxələnilir, tökülür gölə.
 Göl də, elə bil ki, büllur aynadır –
 Sahili bir çələng – mərsinli halə.
 Quşların xorunu, çölün ruhunu
 Yayır hər tərəfə yaz küləkləri.
 Kainatdan olan Pan, Or, Qrasi,
 əllərində yazın gül biləkləri,
 ifa eləyirlər əbədi rəqsi.
 Prozerpinanın o gül dərdiyi
 Enna da heç belə yer olmamışdı.
 O güllü qaçıran Ditin dalıyca
 Serera dünyanı gəzdi, dolaşdı.
 Aront yanındakı o Dəfnə bağı,
 Bircə nəğməkar da biganə qalmaz
 O Kastal bulağı, həqiqətən də,
 Ədəm Cənnətinə heç vaxt tay olmaz.
 Triton çayında Nisa adası –
 Atəşpərəstlərin Ammon deyib, həm
 Livianın Zevsi adlandırdığı
 Qədim Ham, bir zaman qəddar Reyadan
 Amalfeya ilə körpə Baxusa
 Sığınacaq tapdığı nə həmin ada –
 Triton-çaydakı yəni o Nisa;
 Nə Nilin mənbəyi – bürkülü diyar,
 Abissin şahları Amar dağında
 Körpə uşaqlara layla çalan yer;
 Ədəmlə ölçüyə gəlməz bir an da.
 Qayaların gözəl düzülüşüylə

O dağ halaylanıb. Getsən döşüylə,
Zirvəsinə qədər bir günlük yoldur.
Baxan elə bilər Cənnətdi burda,
Yaradan yaradıb bu ekvatorda.
Cürbəcür canlı, cürbəcür canı,
Bunca qəribə və təzə olanı,
Düşmənin fərəhsiz durub baxdığı
Bu qədər fərəhli, gözəl məkanı –
Assur bağlarını örtmüşdü o dağ.

Onlar arasında ayaqda durmuş
Xeyrxah görkəmli tanrı kimi,
İki nəfər vardı hər şeydən uca,
Onlardı bu yerin şəksiz hakimi.
Gözəl üzlərində əks olunmuşdu
İlahi görkəmi tək Yaradanın.
Müdrilik, həqiqət və müqəddəslik
Hörmət yeri idi hər bir adamın.
Eyni deyildilər, təbli, onlar –
Hərəsl bir cinsdə yaranmışdılar;
Kişi yaranmışdı ağıl, güc üçün,
Qadın – cəzb eləyən zəriflik gücü;
Həm də hər ikisi Tanrıdan ötrü.
Şahanə gözləri, sərt baxışları,
Alnının, üzünün nur yağışları
Adəmin birinci olması haqda
İşarə verirdi onun yerinə.
Sünbülçiyətək qıvrım telləri
Axıb tökülürdü çiyinlərinə,
Hörüklər qızılı bir cübbə kimi
Qucmuşdu qadının düz qamətini.
Tənək bıçığına oxşar telləri
Oxşayırdı gözəl, kövrək bədəni –
Cütlər bir-birindən umar bu nazı.
Qadını həvəslə iltifat edər –
utancaq və məsum bir nəzakətlə

vaxtı uzatdıqca sevdada itər.
 Onlar gizli yerə öyrəşməmişdi,
 ədəbsiz bir həya, günahkar ayıb,
 təbii saflığı korlayan işdi.
 Əl-ələ tutaraq qoşa gedirdi,
 Cütlük üryan gəzir, üzülmürdü heç.
 Onlar Yaradandan və Mələklərdən
 Utanmaq haqqında düşünmürdü heç.
 Sevgi deyilən şey belə cütlüyü
 O vaxtdan bu günə sözsüz görməmiş.
 Adəmlə Həvvadan törəyənləri
 Tanrı onlar qədər gözəl verməmiş.
 Bir bulaq başında, göy otlar üstə,
 Yaşıl yarpaqların kölgəliyində
 Oturmuşdu onlar. Bağın işləri
 Onları yormuşdu – nədən ötəri? –
 O gözəl oğulla, o gözəl pəri
 Dincələ bilsinlər işvə içində,
 Ondan ötəri ki, dirilik mehi
 əsincə onlara urvatlı olsun.
 Yemək də, içmək də çox dadlı olsun.
 Gözəl meyvələrdən şam yeməyinə
 əyilib verirdi hər zərif budaq.
 Dirilik suyunu içirmək üçün
 Dinirdi astadan o şır-şır bulaq.
 Danışıqlar zərif, gülüşlər incə,
 Yaraşlıq verirdi onlara necə.
 Səadət naxışı gözəl olurdu
 Nikah ilməsiylə dünyünləninçə.
 Hardasa yaxında nəre çəkirdi,
 Bəlkə də, minlərcə Yer heyvanları,
 Palıd meşəsində, mağaralarda
 və yaxud səhrada (sonra onları
 ovçular qırdıqca – vəhşiləşdilər).
 Məharət göstərib şir oynadırdı
 Pəncəsi üstündə körpə çəpişi.

Ayılar, aslanlar, qurdlar, pələnglər
Cütlük əylənməkçün salırdı həşir.
Qıvraq xortumunu yöndəmsiz fillər
Yelləyirdi – onlar xoşlansın deyə.
Vurub quyruğuna açılmaz düyün,
Sürünür, baxırdı ilan da göyə.
Dəhşətli xəyanət haqda onlara
Xəbər eləyirdi, sanki, bu ara.
Burda ceyran da var yaşıl çəməndə,
Onlar həm gövşəyir, dincəlir həm də.
Bu zaman əyllir günəş üfükə,
Okeanın uzaq adalanna.
Ulduzlar səpilir göyün üzünə,
Günün təntənəsi yetişir sona.
İblissə baxırdı kaxıxmış kimi,
dayanıb baxırdı haçandan bəri.
Özünə gəlincə güc-bəla ilə,
Kədərlə söylədi o, bu sözləri:

– Cəhənnəm! Nə görür məyus gözlərim!
Yadlar məskənidir bu xoşbəxt diyar;
Bəlkə, bu varlıqlar fanidən doğub,
İşıqlı ruhlarla onlarda fərq var.
Baxıram onlara heyrətlə, sanki,
əks olub Tannın nur təcəllası.
Hazıram onları sevməyə, çünki
Gözəllikləri var, həm də zəkası.
Güman etməzsiz, ey gözəl cütlük,
Hər şeyin dəyişmək təhlükəsini.
Keçər bu kef-damaq, acılar gələr,
Həzz yuya bilməz heç qəm ləkəsini.
Xoşbəxtsiniz – amma qısa müddətə,
Siz Uca Göylərlə müqayisədə
Zəlf müdafiə olunursunuz –
Bura gələn Düşmən lap Qul isə də.
Ürəyim yanardı siz məsumlara,

Mənimsə halıma heç yoxdur yanan.
 Qırılmaz dostluğa yollar gəzirəm,
 Sizinlə ülfətə gəzirəm məqam.
 Əbədi bir yerdə yaşamalırıq,
 Mənim sığınacağım, bəlkə, sizinçün
 Cəlbedici deyil Cənnət bağıtək.
 Tanrı onu mənə necə veribsə,
 qəbul edəsiniz eləcə gərək.
 Sizinlə həvəslə bölüşərəm mən,
 Orda Heenna öz çapılarını
 Sizinçün taybatay açacaq hökmən.
 Bütün bəylərini, kübarlarını
 Sizin önünüzə yollayar həməən.
 Sizdən törəyənlər yerləşsin deyə,
 İstənilən qədər genişdir ora.
 Ordakı o sonsuz genişlik ki var,
 O hara, darsqal bu Cənnət hara.
 Yox, əgər Cəhənnəm pisdirsə, onda
 Onu qınayın ki, siztək məsumlar
 Girmisiz içinə rüsvaylığımın,
 Özü də məcburən – Odur günahkar.
 Mənə saflığınız təsir etsə də
 (həqiqi sözümdü, duyğulanmışam),
 Toplumun rifahı, hakim şərəfi
 Mənə buyurur ki, gərək çarpışam;
 İntiqam alaraq imperiyamın
 Gərək sərhədini genişləndirəm.
 Düzdür, mən əclafam, lənətlənmişəm,
 Amma bu hisslərə çətin boş verəm.

İblis çalışırdı haqq qazandıra
 özünün Cəhənnəm planlarına.
 Ağacın başından uçub da endi
 Dördayaqlıların birbaş yanına.
 Girdi də cürbəcür heyvan cildinə,
 Tanınmaz şəkildə yanaşmaq üçün.

O iki qurbanın danışığını
Dinləyib onlardan baş açmaq üçün.
Budur, məğrur şirə çevrilərək o,
dolaşır cütlüyün həndəvərində.
Pələngə çevrilib çökür torpağa,
Bir cüt xallı maral həmlələrindən
Sarsılıb dizini bükür torpağa.
O isə oynadır onları xeyli
və məqam gözləyir parçalamağa.
Adəm – kişilərin ən birincisi,
Səsləndi Həvvaya – ən ilk qadına.
Düşmənsə adıyla diqqət kəsildi
Bu naməlum nitqin təfsilatına.

– Həzlərin yeganə iştirakçısı,
qiymətli parçası o bir olanın!
Bizi yaradan o Qüdrət Sahibi
Bizə bəxş eləyib bütün cahanı;
Sonsuz xeyirxahdır, əlbəttə ki o,
həm də səxavətli, şübhə yox bunal
Fəridən çağırırdı bizi bu yerə,
Cənnət həyatının xoşbəxt qoynuna.
Biz ki qazanmadıq bu səadətini,
Verə də bilmərik heç əvəzini.
O, bizdən yeganə bir şey istəyir –
Bir tək qadağanın gözlənməsini:
Bütün ağaclaın meyvələrindən
Bizə gözəlləri bəxş olunubdur.
İdrak Ağacının nemətlərindən
Dərməksə yasaqdır – qadağa budur.
Həyat Ağacıyla böyür-böyürə
Bitib o. Ölüm ilə Həyat da belə
Yaxındır bu qədər biri-biriylə.
Ölüm nədir axı? Biz hardan bilək,
nəsə dəhşətli, qorxuncdu nəsə.
Tənn Ölüm ilə hədələyibdir

O yasaq meyvədən hansımız yesə.
 Yeganə borcumuz sadiq olmaqdır.
 Bizə verilmiş bu etimad üçün –
 Torpaqda, havada, suda canlıni
 İxtiyarımıza O vermiş bütün.
 Bizdə olduğunu birinciliyin
 O etiraf etmiş. Onun əmrini
 Gəl hesab etməyəək çətinlik kimi.
 Qalan hər şeydə biz azadiq, yəni,
 Könül nə diləsə, edə bilərik.
 Bu gündən əbədi şükran dilərik,
 Uca Yaradanın əmrinə hökmən
 əməl eləyərik: qoruyub bağı,
 qeydinə qalariq güllü torpağın,
 mən birgə zəhmətdən cuşa gəlirəm.

Həvva cavab verdi Adəmə həməni:
 – Səndən sənin üçün doğulmuşam mən,
 Cismim cismindəndir, qanım qanından,
 Sənsiz yaşamağa mənə yox bir an.
 Sən mənim başçımisan, mənim rəhbərim,
 Dediyn sözlərin mənası dərin.
 Gərək Yaradanın uca şəninə
 Hər gün lütf eləyib, təriflər deyək.
 Hər gün minnətdarlıq və təşəkkürü
 Mən səndən daha çox eləyəm gərək.
 Səninlə xoşbəxtəm hər cür təmasdan,
 Sən məndən də uca yaradılmışan.
 Varlıqımı tapılar sənə bərabər.
 Tez-tez gözlərimin önünə gəlir,
 İlk dəfə gözümlü açdığım səhər;
 Gördüm ki, çiçəklər üzümə gülür,
 Yaşıl yarpaqların kölgəliyində
 Kiməm mən, soruşdum özüm-özümdən,
 Mən hardan gəlmişəm, hardayam axı?
 Gördüm yaxındakı bir mağaradan

Dərəyə süzülüb bir bulaq axır,
Axıb da göl durur göy üzü kimi.
Çökdüm sahilində sərinliyinə,
Sadələvhəcəsinə dikdim gözümlü,
əyildim ki baxam dərinliyinə;
Suyun aynasına tutcaq üzümü
bir cüt göz sataşdı mənim gözümə.
Diksinib sıçradım – o da eləcə,
Təzədən qayıtdım, baxdım o yerə,
gördüm o da baxır sudan eləcə.
Baxır sevgi dolu baxışlar ilə,
Baxır heyran-heyran. Ah, uzun zaman,
Qınla bilmədim həsrətlə ondan.
Amma nahaq yerə. Hansısa bir səs:
– Ey gözəl xəlc olmuş! Bu, sənsən, – dedi. –
Səninlə yox olub və zühur edən
Elə öz üzündü, öz surətindi.
Önə keç, qoy səni ötürüm İndi,
İndi kölgəyə yox, özünə oxşar
Canlı bir varlığa sanılmalısən.
Onunla ayrılmaz səadət içrə
Sevgili olmalı, yar olmalısən.
Uşaq doğmalısən sən ona çoxlu,
İlk insan anası adlanmalısən!
Məni o görünməz Başçı apardı,
Gətdim arxasıyca və səni buldum.
Yaşıl kölgəlikdi, uca çınardı,
Bir də sən. Görüncə o gözəl üzü,
O sakit çöhrəni – sən təslim oldun,
Məni də çəkmişdi o üz özünə
Sulann dibini seyr eləyirkən.
Başladım qaçmağa. Sənsə dalımca:
– Qayıt, gözəl Həvva! Qaçma! – söylədin, –
Məndən yaranmışsən – canın canımdan,
Elə sümütyün də sümütyümdəndi.
Yaranmaqdan ötrü sənin o cismİN

Mən öz ürəyimə ən yaxın olan
 sümüyünü verdim döş qəfəsimin.
 Verdim ki, ayrılmaz bir həzz kimi sən
 Qalasan mənimlə və getməyəsən.
 Canım yarasısan, könlüm yarıcı
 Yarımsan – yarımım, ruhum parası!
 Bu an sən toxundun mənim əlimə,
 Sənə təslim oldum elə o andan.
 Bildim ki, kişinin ağı dərinə,
 Həm də ləyaqəti ucadı. Ondan
 Çox-çox aşağıda durur gözəllik,
 Təkcə ona xasdır duru gözəllik! –
 Beləcə söylədi o Ulu Ana,
 Süzgün gözlərini məsumcasına
 Gəzdirib üzündə Ulu Atanın,
 Zərif çiçək kimi qısıldı ona.
 Çılpaq sinəsinə tökülmüş saç
 axdı ağuşuna – ruhu titrədi.
 Onun sədaqəti, gözəlliyilə
 Doldu bir sevgiyə və gülümsədi;
 Mayın çiçəyilə dolsun deyə Yer
 Bulud yaradanda Yunonaya baxıb
 Eləcə gülmüşdü bir vaxt Yupiter.
 İncə dodağından öz qadınının
 Gül kimi bir öpüş götürdü Adəm.
 İblis ikrah ilə çevrildi yana,
 Qısqanc bir qəzəblə düşündü bu dəm:
 – Əzablı, nifrətli bir görüntüdür!
 Qucmuş bir-birini bu iki nəfər,
 İçirlər Cənnətin səadətini,
 Ədəm sevincini şad və bəxtəvər.
 Niyə bəs onlara dolu səadət,
 Mənəsə əbədi Cəhənnəm olsun,
 Sevgisiz, sevincsiz yalxı qəm olsun.
 Unutmayam gərək eşitdiyimi,
 Deyəsən, onlara verilməyib heç

Cənnətdə olanın hamısı bir-bir.
İdrak Ağacının meyvələrini
Yaradan onlara yasaq edibdir.
Dərk etmək onlara yasaq olubdur?
Cəfəngdir, şübhəli bir qadağadı!
Niyə yasaq olub insana İdrak
Belə bir qərarın nədir ki adı?
İdrak cinayətmə? Ölüm sırımı?
İnsan həyatının xəbərsizlikdən
asılı olması mümkündürmü, görənlər?
Səadətənin rəhni bilgisizlikmi –
və iman, sədaqət kimi anlama
Özül bu şəkildə qurulmalı?
İnsana zülmələr hazırlamağın
bu əla üsulu, gözəl yolumu?
Onlarda bilgilərə həvəs yaradıb,
Nifrət oyadacam mən bu qanuna.
Bu yasaq alçaldır insanı, çünki
İdrak olarsa – tay olar Ona.
Elə bu şərəfə can atan kimi
Yeyib meyvələrdən onlar öləcək.
Başqa çıxış yolu varmı, görənsən?
Əvvəlcə Cənnətli tam gəzəmə gərək,
Baxam hər küncünə, baxam hər yarıya;
Bəlkə, bir ırmaqda, bir kölgəlikdə,
Rast oldum hənərisə Göylər Ruhuna –
Olsun ki ondan da öyrəndim, nəyə.
Sənsə, xoşbəxt cütlük, mən gələncən
Qısa səadətdən doyunca yann.
Sonra başlanacaq uzun zamanlıq
Sənin zülmələrin və əzabların.

Bu cür həyasız bir fikir yürüdüb
Enib məğrurluqla yollandı İblis.
Meşəni, dərəni, çölü, dağları
Gəzdi ağır-ağır, gəzdi izbəlzi.

Dənizi, torpağı Göy qucan yerdə,
 Aramla aşağı enən Günəşin
 Tel-tel şüaları nur saçan yerdə,
 Müqəddəs Cənnətin Şərq qapılan,
 Sıldırım qayalı dağ zirvəsiydi.
 Buluda girən o dağı görməyə
 Başını qaldırıb baxmaq bəs idi.
 Bircə cıgır vardı ora dolanbac,
 Kəsmişdi qayalar başqa hər izi.
 Bir sütun qayanın üstündə Qavriil,
 Yəni Mələklərin keşik rəisi,
 Durub gözləyirdi gələn gecəni.
 İgidlik oyunu başlamışdılar;
 Cavan döyüşçülər böyük önündə
 Səməvi silahı qoymuşdu yerə.
 Sanki, qalxanlara, dəbilqələrə,
 Bir də cidalara işıq düşüncə,
 Almazlar, qızıllar yanırdı öncə.
 Günəş şüasının üstündə qəfil
 Hardansa çaparaq yetişdi Uriil –
 Beləcə axırkən payız ulduzu,
 Alov buxarıyla cızır havanı;
 Rumbu nişan verər dənizçilərə,
 göstərər səmtini gələn tufanın.
 Baş mələk tələsik belə söylədi:
 – Ey Qavriill Xoşbəxtdir bu diyar necə!
 Onu ayıq-sayıq qorumalısan,
 Qoyma sərhədindən ins-cins keçə.
 Göyün mənə tabe olan yerində
 Bir Ruh peyda olub bu gün günorta.
 Dedi, Yaraclanın özü misallı
 İnsanı görməkçün dolaşır burda.
 Yolu göstərsəm də, düşdüm dalıyca,
 quzey dağlarına qondu Ədəmdə.
 Amma görmüşdüm ki, Göyə yad olan,
 ehtirasla dolub gözləri həm də.

Onu buraxmırdım gözümdən, amma
Gizlənə bildi o kölgəliklərdə.
Dəhşətə gəlirəm. O, Heennadan
Qaçıb ki, bəlkə də, gəlib bu yerdə
Əkəcək hər cürə fitnə toxumu.
Nə olursa olsun, axtar, tap onu!
Qanadlı döyüşçü dedi: – Heç kimi
Şübhəyə salmır ki nurlar hakimli,
Ey Urill, qüdrətin yetişər ki, sən
Öz məsum, günahsız baxışlarınla
Bu sonsuz göylərə nüfuz edəsən,
Baxasan eninə və uzununa.
Amma ki heç kimi keçməyə qoymaz
Sayıq keşikçisi bu qapıların;
Yalnız tanıdığı göy sakinləri
Ola bilər onun buraxdıqları.
Günortadan bəri keçməyib heç kim.
Pisniyyət bir yad Ruh keçibsə əgər,
Adlayaraq Yerli hasarlarını;
Billirsən, maddi maneələrlə
Çətindir saxlamaq cisimsiz canı.
Amma gizlənilsə burda o düşməni,
Hansı cildə girmiş olursa olsun,
Onu sübhə kimi tapacağam mən!

O, əmin elədi. Dərhal Urill
Əyilmiş şüanın qucdu yalını.
Azor adaları ardında enən
Günəşin birbaşa tutdu yolunu.
Günəş də, elə bil, çox tələsirdi.
Yer də hərəkətə öz Şərq yolunda
Azman boşluqlarda kəsmə üzürdü.
Qızılı əks edən qürub taxtında
Telni üfucə yaymışdı Günəş,
Bütün buludları ala boyayan,
İşıqı arxada qoymuşdu Günəş.

Enmişdi göylərdən sakit bir axşam,
 Toranlıq girmişdi qaranlıqlara.
 Sükuta girmişdi quşlar, heyvanlar,
 Yuxuya girirdi hər şey bu ara.
 Canlılar yatmışdı çöldə, yuvada,
 Tək nəğmə deyirdi sevdalı bülbül.
 Qulaq kəsilmişdi sakit hava da,
 Göyə şəfəqlərdən çəkilməmişdi tül.
 Kəhkəşanda ən gur Hesper yanırıdı,
 Amma hamısından başda Ay idi.
 Düzdü, görünmürdü hələ o, çünki
 Buludlar önündə laybalay idi.
 Bir azdan buludlar əriyəcəkdi,
 Göylər şahzadəsi qaranlıqları
 Misilsiz işığa bürüyəcəkdi.

Adəmsə Həvvaya belə söylədi:
 – Bu gecə Təbiət uyuyur necə,
 Bizi dincəlməyə çağırır, Gözəl!
 Zəhmət, istirahət – gündüz və gecə,
 Gərək bir-birini əvəz eləyə,
 Belə buyurubdur Yaradan bizə.
 Qonub kirpiklərə mürgünün şəhi,
 əsir ruhumuza yuxunun mehi.
 Başqa canlılara bu cürə dinclik
 verilməyibdir heç. Budur məsləhət:
 İnsan işləməli ruhən və cismən,
 Hər gün çəkməlidir şərəfli zəhmət.
 Bu, onun yoluna Göylər tərəfdən
 Hər cürə diqqətin rəhni deməkdir.
 Başqa canlılara nə belə iş-güc,
 Nə də ki hesabat vermək gərəkdir.
 Sabah yeni gündən müjdə gətirən
 Sübhün şəfəqindən tez oyanarıq.
 Güllü bağçalarda, ağaclıqlarda
 Yenə gücümüzü biz sınayarıq.

Gündüz bürkü çağı sığındığımız
Yaşıl xiyabanı daramaq gərək.
Artıq budaqlan, solan gülləri
Kəsib, yenilərin qorumaq gərək.
İndisə qanuna əməl edək biz,
Gecə çağırır ki, gəl dincələk biz.

Bu vaxt gözəl Həvva söylədi ki, bəs:
– Məni sənə tabeyəm dinməz-söyləməz.
Mənim hökmdarım! Həyatverənim!
Belə buyurmuşdur uca Yaradan
O – sənin qanunun, sən isə mənim;
Yanımda olursan – vaxtı duymuram,
Səninlə şirindir günün hər çağı;
Sübhün ilk nəfəsi, quşların səsi,
Günün dan yerindən sirli qalxmağı;
Otlara, güllərə və ağaclara
Şərqdən çlənir kən şehl şüalar;
İstl yağışlan canına çəkmiş
Bulud ətri gələn torpaqlar ki var,
Susmuş toranlığın, lal gecələrin,
Gördükcə Ay hörən nur çələngini,
Ruhumu oxşayır, titrədir məni.
Amma ki nə sübhün ilkin nəfəsi,
Nə şehl şəfəqlər, nə quş nəğməsi,
Nə günəş, nə güllər, nə də ki otlar,
İstl yağışlan canına çəkmiş
Bulud ətri gələn torpaqlar ki var,
Nə susqun gecələr, nə toranlıqlar,
Nə Ay, nə ulduzlar, inan ki bir dəm–
Sənsiz ürəyimə uyuşmur, Adəm!
Yuxuyla bağlısa gözün qapağı,
Ay-ulduz ha yansın, nə xeyri axı?

– Ey Həvva! Ey gözəl Yaradanın və
Ey İnsanın qızı! – deyə cəddimiz,

əcdadımız Adəm səsləndi ona, –
 Bax bu Göy üzündə nə görürük biz:
 Onlar dövrə vurur Yer in başına.
 Doğub və batmaqdır onların işi,
 Hələ yaranmamış o xalqlar üçün
 Nura bələməkdir bütün gərdişi.
 Cəhənnəm zülməti bürüməməkçün
 Qədimlərdəkitək bütün cahanı,
 Bir də məhv olmasın deyə canlılar
 Tanrı özü qurub həmin mizanı.
 Gördüyün ulduzlar boş yerə yanmır,
 Bitkiyə nur verir, qüvvə verirlər.
 Ölüb-dirilirlər, sönüb-gedirlər,
 Dan üzü gəlincə, dünyada nə var
 Günəşə tapşırıb, dönüb gedirlər.
 Yox, yanmır boşuna bu min-min çıraq,
 Demə ki, insanlar olmasaydı bəs,
 Kim sevər onları heyran olaraq?
 Uca Yaradana bundan ötəri
 kim şükran eləyər ilhamlanaraq?
 Milyardlarla cansız varlıqlar ki var,
 onları göz ilə kim görə bilər;
 Tanrının işini seyr eləməklə
 Onlar gecə-gündüz şükran deyirlər.
 Palıd meşəsinin dərinliyindən
 əks-səda gəlir, elə bil, hərdən.
 Göylərin səsidir o axıb gəlir
 Tanrının şəninə dərinliklərdən.
 Hərdən ayrı-ayrı, hərdən də birgə,
 əsən səs gecəni gətirir dilə.
 Bəzən də səslənir sirli musiqi,
 Qovuşur ruhumuz o Göylər ilə!

Söhbət edə-edə cütlük əl-ələ,
 xoşbəxt komadaca getdi dincələ.
 İnsanın şəninə Cənnət bağını

Yaradan seçmişdi özü bu yeri.
Uca bitkilərlə dəfnə və mərsin
Sarmaşıb komaya dam olmuşdular.
Ayıpəncəsinin ətirli kolu
Dörd yanı bürüyüb çəkmişdi divar.
Cürbəcür çiçəklər: jasmın, qızılgül,
Süsənlər boylanır kollar içindən;
Sanki, divarlara min bəzək vurur,
Naxışlar hamısı gözəl biçimdə.
Bənövşə, zəfəran, sünbülçiyəyi
Güllü xalça kimi örtmüşdü yeri.
Ən gözəl daş-qaş da, yanaşı dursa,
əvəz eləməzdi bu bəzəkləri.
Canlılar – heyvanlar, cücülər, quşlar
Ehtiram edərək bu insanlara
Buraya girməyə qıymamışdılar.
Belə kölgəlikdə belə bir vüsal,
Bu qədər müqəddəs, bu qədər şirin...
Heç Silvan – uydurma meşə tanrı
və onun sevdili Pan adlı pəri,
Yatsa, yuxuda da görməzdi heç vaxt!
Həvva düzəldərək nikah taxtını
döşədi bir qucaq ətirli otlar.
Səsləndi göylərdə mərasim himni.
Və Nikah Mələyi min bir bəsatla
əlindən yapışdırıb onu gətirdi,
Adəmin əlini ona yetirdi.
Üryan vücuduyla misilsiz Həvva
Gözəl Pandoradan gözəldi hətta.
Həmin Pandora bir bəla ocağı,
Nə qədər aşiqi yandırmış odda.
Hermes gətirmişdi onu bir zaman
Oğlundan ötəri müdrik Yafətin.
Hamını ağıldan etmiş nəsə o,
Odu oğurlamış Zevsdən isə o,
Qəddar bir intiqam almışdı qətl.

Kölgəyə çətinca durub yanaşı
 Baxırdı Göylərə qadınıyla ər.
 Ruh verən havanı, mavi Göyləri,
 Ayı, ulduzları, bu gözəl Yeri
 Yaradan qüvvəyə şükr edirdilər:
 – Ey Qüdrət yiyəsi! Qərarın ilə
 Bizi qovuşduran bu gözəl günü,
 Bu həzin gecəni sən yaratmısan.
 Misilsiz Cənnətin hər bir küncünü
 Gəzdikcə qurtarmır – hədsiz böyükdür,
 Dəyən nemətləri kimlə bölüşək,
 Tökülüb zay olur, bu da bir yükdür.
 Amma söz vermişdin, bizdən törəyən
 Nəsillər bu Yeri məskən salacaq.
 Sənin o hüdudsuz mərhəmətinə
 Bizimlə birlikdə şükür qılacaq –
 Səhər açıldandan axşama kimi!

Cütlük bir ağızdan dua elədi,
 Yox idi onların başqa ayini.
 Ehtiram etdilər Tanrıya qəlbdən,
 Etdilər – nə qədər gərəkdir yəni.
 Sonra kölgəliyə girdilər qoşa,
 Onların əynində yox idi paltar,
 Utanc gətirəydi soyunan zaman.
 Eləcə uzandı birlikdə onlar.
 Heç biri üzünü yan çevirmədi,
 Ehtiraz etmədi biri-birinə.
 Müqəddəs qaydada, məhrəm əməllə
 ər-qadın sevgisi yetdi yerinə.
 Riyakarcasına bakirəliyin
 Üstünə nə qədər kölgə salan var,
 Tanrı buyurunu anlamayaraq
 Hələ də şübhədə, şəkddə qalan var.
 Tanrı izin vermiş: nəsil çoxaltmaq –

Nə ad verəsən bu yolu kəsənə.
O, bizə düşməndi, həm də Tannya.
Eşq olsun, ey nikah sevgisi, sənə!
Sən insan nəslinin haqq çeşməsi.
Sırlı bir qanunsan! Cənnət içrə sən,
Hər şeyin ümumi olduğu yerdə,
Yeganə pənahsan, nurlu hücrəsən.
Heyvani hisslərdən, ehtiraslardan
Sənin sayəndəcə qurtuldu İnsan.
Sən qanın müqəddəs qanuniliyin
Ağıla söykənilib təsdiq elədin.
Oğul, ata, qardaş anlayışının
Nəsil düzlüyünü, təmizliyini
İlk dəfə sən bizə öyrətdin yəni.
Mən səni günahkar, həm də ədəbsiz
Xəyalımda da heç saya bilmərəm.
Müqəddəs Cənnətə adlamağın
Nalayiq heç bir şey deyə bilmərəm.
Ey tükənməz bulaq, ailə həzzli,
Beşlyin İstidir, ağuşun əziz.
Odur müqəddəslər uyuyur səndə,
Sən həmişə paksan, həmişə təmiz.
İtidir sevginin qızıl oxlan,
cıraqlan gurdur, qanadlan nur.
Burda hökmrandır o uca sevda,
Burda həyat odur, təntənə odur.
O nə pozğunların gülüşlərində,
Nə ötəri həzzin saxtılığında,
Nə də təsadüfi eşqbazlığın
Yalançı mehrində, xoş qılığında,
Nə də ki mənasız gecə balında
Boş-boş rəqslərin təmasındadır.
Saxta nəğməsiylə lovğa qadını
Oxşayan aşna da özün aldadır.
Yaxşısı budur ki, rədd edə onu,
Rədd edə başından həmin pozğunu.

Cütlük qucaqlayıb yatıb şirincə,
 Quşlar layla çalır onlara incə.
 Güllü sığınacaq çılpaq canları
 Örtmüşdü qızılgül ləçəkləriylə.
 Sübhə yeni güllər açılacaqdı,
 əvəz olacaqdı başqa biriylə.
 Uyu, şirin uyu, ey xoşbəxt cütlük!
 Xoşbəxtliyi bütöv axtarmasaydın,
 Verilmiş idrakın sərhədlərini
 İnad eləyərək sən qırmasaydın,
 Xoşbəxt olardınız yüz yol da artıq!

Artıq konusvari Gecə kölgəsi
 Aylı göy qübbəsin yandan ötərək
 Etmişdi Üfükün yolunu yarı.
 Hansı ki bu yerdə keşik çəkəcək
 Silahlı Heruvim döyüşçüləri
 Vaxtı yetişdikcə çıxırdı tək-tək,
 Fil sümüyündən olan darvazalardan.
 Rütbədə özündən aşağı olan
 Rəisi çağırırdı Baş Mələk Qavriil:
 – Uriil, bir dəstə əsgər götürüb,
 Sən yeri Cənuba, nəzarət elə.
 Qalan əsgərləri şimal tərəfə
 Aparacam indi mən özüm ilə.
 Qərbdə birləşərik, çevrə qapanar.
 Sanki, alov kimi bölündü dəstə,
 Bir əlində qalxan, birində nizə,
 Baş Mələk durmuşdu yolları üstə.
 İki güclü Ruhü və müdrük Ruhü
 Çağırıb söylədi: – İturil, Zefon,
 təcili uçaraq yoxlayın Bağı,
 diqqətlə axtarın küncü, bucağı,
 o güllü komada o gözəl cütlük,
 olsun ki, hər şeydən xəbərsiz yatır.
 Xəbər gətirmişlər mənə bu axşam,

Cəhənnəmdən bəri hansısa bir Ruh
Sivişib keçibdir (lap mat qalmışam!).
Olsun ki, niyyətli yaxşı deyildir.
Siz onu tapın da gətirin də bir!

Ayın tutqunlaşan panlitsıyla
çəkib apardı o, öz dəstəsini.
Onun göndərdiyi iki Ruh isə
Həmin komadaca tapdı düşməni.
Qulağı dibində yatmış Həvvanın
Qurbağa cildində o büzüşmüşdü.
Onun xəyalına İbliscəsinə
gizli girmək üçün fikrə düşmüşdü.
İblis istəyirdi xülyalarında
Yalançı arzular yansın Həvvanın.
Qurama yuxutək yaltaq istəklər
Könlünün başına qonsun Həvvanın.
O diləyirdi ki, batsın çirkaba
Təmiz qandan gələn saflığı onun.
Pak bulaqdan qalxan bir buxar kimi
Dikəlsin içindən, yetişsin sonu
dinciyin, sevginin, qayğısızlığın.
Bulanıq hisslərlə dolsun ürəyi,
Təkəbbürlü olsun, həm də ki çilgin.
İturill mizraqla dəydi İblisə,
Göylər övladına çətin o dözə.
Gizlənə bilmədi cildində artıq,
İfşa olduğuyçün dəhşətə gəldi.
Banta toxunan qığılcım kimi
Qəfil partlayıştək Düşmən dikəldi.
Dəhşətlər Şahından bir az yan durub,
Bir cüt gözəl Mələk yenə yanaşdı;
Onun əməmindən ona söz açdı:
– Sən hansı qiyamçı Ruhsan ki, belə
Qaçaraq Heenna qazamatından,
buraya gəlməyə cürət edirsən?

Niyə dəyişmişən sən öz cildini,
Bu yatmış cütlüyü niyə güdürsən?

– Məni tanımırsız? Tanımırsız siz? –
Deyə nifrət ilə bağırdı İblis. –
Yaxşı tanıyırdız siz məni bir vaxt,
Sizə tay deyildim o zaman ancaq;
Çox-çox ucalarda tutmuşdum qərar,
Ora heç xəyal da çətin aparar.
Yox, məni miskinlər tanıya bilməz;
əgər tanımırsız, onda nə gərək
boş-boş suallarla vaxtı itirmək?
Onsuz da, siz deyən olmayacaqdır...

Düşmənin nifrətli ifadəsinə
Zefon nifrət ilə etdi etiraz:
– Düşünmə əvvəlki kimisən yenə,
Saflığı itirən müqəddəs olmaz.
Xeyirə xəyanət etdiyün gündən
Sənin nurun ölüb. Cəhənnəm kimi
Günahlann kimi qorxuncsan, nə sə.
Gəl gedək, hesabat verməlisən sən
Bu yeri, cütlüyü qoruyan kəsə!

O cavan əsgərin dodaqlarında
Heruvimin nitqi misilsiz idi.
Pərt olmuş İblissə Xeyrin önündə
Hədsiz cılız idi, çox aciz idi.
Gözəl simalann ləyaqətinə
Baxdıqca kədəri içində daşdı.
Çox şey itimişdi əbədi, çox şey,
Mələklər də onu tanımamışdı.
Amma soyuqqanlı idi o yenə:
– Döyüşmək gərəksə, gəlsin başcınız,
Yoxsa ki, sizinlə döyüşməliyəm.
Birdən gələsiniz, bəlkə, hamınız?

Ya mən şərəfimi ucaltmalıyam,
Ya da kiçiklərə alçaltmalıyam.
Zefon cavab verdi igidcəsinə:
– Şəhadət verir ki, sən bu qorxun
Bizim içimizdə ən zəlifimiz
Qələbə çalmağa qadırdır sənə.
Qəzəbdən yerində kirdi Düşmən;
Polad cəhənglərin gəmirən attək
Dartıldı irəlilə o həmənlə-həmənlə.
Bircə Göydən başqa çəkinməyərək,
Heç nədən, heç kimdən qorxu bilməyən
İndi ürəyindən buxovlanmışdı,
İçinə Göylərdən qorxu dammışdı.
Keçib qərb tərəfdən hüdudlarını
Enir-kənir aşıyaraq keşikçi Ruhlar;
Qavriil sıradakı keşikçilərə
Dedi: – Addım səsi gəlir, gələn var.
Görürəm Zefonun, İturillin,
Kölgələr içində nur saçmasını.
Qəmətli bir şahdır onlarla gələn,
Doğrudur, sönsə də üzünün nuru,
Onun həm qəzəbi, həm də qüruru,
Deyir, bu, Cəhənnəm hökmdandır.
Çətin geri durar mübarizəsiz,
Odur ki döyüşə hazır olun siz!

Təzəcə sözünü o bitirmişdi,
Həmin o iki Ruh gəldi, yetişdi.
Dedilər gələnin kim olduğunu,
Harda, nə cildində tutulduğunu,
Qavriil sərt baxaraq ona söylədi:
– De, niyə keçmişən sən öz həddini,
Əngələ dönmüşən bizimçün, yəni.
Biz səni qanunla dindirməliyik:
Cənnətə keçmişən nə cürətlə sən?
Cütlüyün dinciyin pozmaqdan ötrü.
Tanrı əleyhinə cürət etmişən?
İstehza edərək dilləndi Düşmən:

– Müdrük sayırdılar səni Göylərdə,
 O vaxt mən də bunu qəbul edirdim,
 İndisə şübhəm var sənə bu yerdə.
 Kim öz əzabına sevinir, görən?
 Ordan qaçmaq üçün yol ola-ola
 Kimdi Cəhənnəmə üstünlük verən?
 Yəqin ki, Heenna zülmələrindən
 Cəsarət edərdin sən də qaçmağa;
 Əzabı – dincliyə, dərdi – sevincə
 dəyişməyə ümid olan bucağa.
 Dərdsizlər gəzərmi, səncə, sığınacaq,
 Sən ki tanımırısan dərdir üzünü –
 Gördüyün səadət olubdur ancaq.
 Məni qınamaqla təsdiq edirsən
 Bizi dustaq edən Onun hökmünü.
 Niyə darvazasın zəif bağlayır,
 əgər alnımıza yazmış bu günü;
 Sənin sualına cavabım budur.
 Qalan hər şey düzdür. Sənin dostların
 deyilən o yerdə tapmışlar məni.
 Amma anlamıram mən siz deyəni,
 Siz deyən heç cürə sığışmır ağla –
 Burda həyasızlıq, ya pis işmi var? –
 Söylədi Baş Düşməni həyasızlıqla.

Döyüşkən Baş Mələk etiraz etdi
 Kinayə dolu bir gülüşlə ona:
 – Ağlını itirmiş İblisi, demə,
 Cəhənnəm adında yanan zindana
 Nahaqdan atıbmiş Uca Yaradan.
 Ağıldan gedərək ikinci kərə
 Cəhənnəmdən qaçıb düşmüş şübhəyə;
 Onu sual-cavab eləyən kəsi
 Müdrük adlandırmaq olarmı deyə.
 Söylə, Cəhənnəmdən sən özbaşına
 Hansı cürət ilə qaçmısan axı?
 Layiqli cəzadan, haqq əzabından
 Düzgünmü sayırısan sən qurtulmağı?

Tanrının qəzəbi sarmamış səni,
Özün bilməlisən, ey boş qürurlu,
Nəyə əlin çatıb bu günə kimi
Getməklə Tanrıya qarşı şüurlu?
Yeddiqat cəzanı sən alacaqsan,
Yenə Heennaya atılacaqsan!
Niyə tək qaçmısan? Niyə səninlə
Baş alıb qaçmamış bütün Cəhənnəm?
Bəs necə olur ki, onlar cəzaya
dözürlər. Amma sən dözə bilmirsən?
Hamıdan zəifdin, bəlkə, orda sən?
Aradan birinci çıxan qəhrəman!
Qaçmağın səbəbin öz dostlarına
Söyləmiş olsaydın olduğu kimi,
Sən tənha olmazdın burda o zaman.

Qaşqabaq tökərək söylədi Düşmən:
– Ey acıdlı Mələk, qorxurammı mən?
Mənim döyüşümə yaxşı bələdsən;
Yox, gücün çatmazdı məni yenməyə;
Nizəndən, cidandan qorxan vardımı,
Sənə ildırımlar gəldi köməyə.
Onu bildirir ki, bu hay-harayın
Hələ bışməmişən hərbdə, hər işdə;
Yenə də sən xamsan, yoxdur səriştən.
Ağlına gəlmir ki, məğlub sərkərdə
Məğlub ordusunu risk etməz bir də
Çəkə yad yerlərə naməlum yolla;
Öncə özü ola gərək o yerdə.
Elə buna görə özüm gəlmişəm,
Tək uçub keçmişəm sonsuz səhranı;
Gəlmişəm kəşf edəm yeni dünyanı.
Həmən dünyanı ki, haqqında indi
Söz-söhbət dolaşır Cəhənnəmdə də.
Öz məğlub ordumu yerləşdirməyə
Həvəs oyanıbdir orda məndə də.

Gərək bundan ötrü sənin yenə o
Güclü ordun ilə haqq-hesab çəkək.
Onlara nə var ki, asandı Göydə
Hökmdarlarına qulluq eləmək:
Yaltaqlıq eləyib, Zəbur oxuyub,
Taxtı dövrələyib xeyli kənardan
Əsla döyüşmədən var olmaq ordal!

Göylər cəngavəri dilləndi dərhal:
– Sən özün-özünə zidd danışırısan,
Qaçmağı Heenna zülmələrindən
Müdrilik sayırısan. Sonra çaşırsan;
Etiraf edirsən casusluğunu.
Əsla başçı deyil, sən yalançısan!
Yalançı etibar, sədaqət haqda
Danışib-öyünmək səninçün asan.
Müqəddəs sədaqət kəlməsini sən,
təhqir eləyirsən hansı cürətlə?
De, axı sən kimə sədaqətli sən?
Yoxsa o üsyankar yığnağınamı,
Cani ordusuna etibarlısan?
Bütün Kainatın qəbul etdiyi
Ali Hökmdardan imtina, yoxsa
Döyüşçü andına şərəf gətirir?
Ey xain hiyləgər, guya ki, haqsan!
Saxta sərbəstliyin carçısı, de bir,
Göylər Sultanının önündə səndən
olubmu yaltağı, köləsi, görən?
Saxta itaətdən ikiqat idin,
Tanrını yıxmağa ümid edirdin.
Diləyin Taxt-taca tapmaq idi yol.
Məsləhət edirəm: təcili rədd ol!
Tələs qazamata, qaçdığın yerə,
Bir də bu müqəddəs yerdə görünsən,
Səni qandallayıb düz Heennaya –
Odların içinə möhürləyəcəm.

Cəsərət eləyib bax o zaman sən
Cəhənnəm Qapısı cəftələrinə
Zəlifdir deyərək lağ eyləməzsən!

Onun hədəsindən qorxub-hürkmədən,
Xeyli qəzəbləndi, bağırdı Düşmən:
– Qalib gəl, sonra sən qandaldan danış,
Sərhəd keşikçisi lovğa Heruviml
Mənim gücüm sənə deyilmə tanış?!
Çox da ki maliksən güclü qanada,
Mənərək onlan gəzir Yarıdan.
Qalib İlahinin cəng arabasın
Ulduz döşənəkli gözəl yollarla
Boyunduruq altda birgə qullarla
Çəkib aparırsan Göylər boyunca!

Mələklər dəstəsi bu çağınşa
Qızılı şəfəqlər içrə çıxdılar.
Oraq şəklindəcə düzülüb qəfil
Düşmənl mızraqla geri sıxdılar;
Taxıl zəmiləri yetişən zaman
Beləcə sallanıb baş əyir yerə,
Qılçıqlı sünbüllər bir meşə kimi
əyir, boyun əyir gur küləklərə.
Qayğılı kəndilsə baxır onlara,
Qorxur ki, canını sonda dərd ala.
Bu gözəl məhsuldan onun bəxtinə
Sonda püfə qala – ot-alaf qala.
İblis həyəcanla yığdı gücünü,
Topladı Atlastək, Tenerif kimi;
Dikəldi öz azman boy-buxunuyla,
Təhlükəyə qarşı durdu div kimi.
Ayağı yerdəydi, başı ucada,
Başında dəbilqə – qorxunc lələkli.
Sıxılmış yumruğu – sanki, bir cıda,
Cıda yumruqluydu, qalxan biləkli.

İndicə bir dəhşət baş verməliydi,
 Nəinki bu Cənnət, ulduzlu Göylər,
 Bu cürə qəddar bir toqquşma vaxtı
 Süpülüb, sovrulub toz kimi neylər?
 Amma Uca Tanrı həmişə haqdı –
 Qızıl Tərəzini qaldırdı bu vaxt.
 İndi Astrayla Əqrəb bürcünün
 Arasında durur həmin Tərəzi.
 Bu hava qatıyla, bu Yer kürəsin
 Onunla vurmuşdu Tanrı taraza.
 Uca Haqq onunla ölçür hələ də
 Hücuma keçəndə kimsə harasa
 və ya hakimiyyət talelərini.
 İndi tərəzinin iki gözüne
 Tanrı mizan qoydu rəqiblər üçün –
 Birinə – çəkilmək, birinə – hücum,
 hücum yüngül oldu çəkiddə ancaq...
 Gördü bu nişanı Qavrill bu vaxt,
 Söylədi Düşməne: – Yaxşı bilirsən
 Sən mənim gücümü, mən də ki sənin.
 Güc bizim deyildir – verilmiş bizə;
 Silaha sarılmaq boş şeydir yəni.
 Tanrı qoyan həddən nə sən o yana,
 Nə də mən bu yana keçə bilmərik.
 İkiqat güclüyəm, əslində, səndən,
 Külünü göylərə sovuraram mən.
 Sən bir bax yuxarı, gör taleyini,
 Göylərin rəmzində gör nə yazılmış.
 Sən bir öz çəkini gör Tərəzidə;
 Yüngülsən, zəifləsən mübarizədə!
 Qaldırdı başını, süzdü Göyləri,
 Baxdı Tərəzinin yüngül gözüne,
 Gözləri sataşdı orda özüne.
 Deyinə-deyinə çəkildi getdi,
 Apardı özüylə toranlıqları –
 Ala-toranların axırı yetdi.

BEŞİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Səhər yaxınlaşır. Həvva öz qorxulu yuxusunu Adəmə danışır; məyus olmuş Adəm ona təsəlli verir. Onlar zəhmətlə dolu yeni bir günə qədəm qoyurlar. Komanın qarşısında səhər himni. Tann gələcəkdə İnsan tərəfindən bəraət qazanmağa cəhdlər olacağına mümkünüydündən xəbərdarlıq edərək Baş Mələk Rafallı göndərir ki, Adəmin itaətini təsdiq etsin, ona iradə azadlığını xəbər versin və Düşmənin yaxınlıqda olduğunu bildirsin, onun kimliyi və məqsədi haqqında, eləcə də Adəmin bilməsi zəruri olan bəzi şeylər barədə söyləsin.

Rafall Cənnətə enir; komanın yanında oturmuş Adəm onun gəldiyini görür. Adəm Rafallı qarşılayır, onu mənzilinə dəvət edir, Həvvanın topladığı ən yaxşı Cənnət meyvələrinə qonaq eləyir. Süfrə arxasında söhbətdə Rafall tapşırıqları yerinə yetirərək Adəmə onun Cənnətdəki xoşbəxtliyi haqqda müjdə verir və Düşmənin ədavəti barədə xəbərdarlıq edir. Adəmin xahişi ilə onun Düşmənin kimliyi haqqında məlumat verərək o, Göylərdə baş vermiş Birinci qiyam barədə söhbət açır, İblisin öz legionlarını Şimala necə cəlb etməsindən, təkcə Serafim Abdildən başqa hamısını qızıqsıdıraraq yoldan çıxarmasını danışır. Sonuncu nə qədər cəhd etsə də, İblisi fikrindən döndərə bilmir və qiyamçılardan ordugahını tərk edir.

Çəhrayı cığırda enər bir səhər,
Dənizdən oyankı vadilər boyu
Enib Şərq tərəfdən, incilər səpər.
Adəm oyanınca zərif yuxudan
Ancaq saf nemətdən, yeməkdən yeyər.
Axar damannda tərtemiz, pak çan.
Elə buna görə onun yuxusu
Yarpaq pıçılısı, su şılısı,
Dan üzü quşların şirin oxusu,
Yayılan şəfəq qur panlısı...
İndi də pərişan saçlara baxdı,

Dəydi gözlərinə ayrı biçimdə;
 Nur saçan çöhrəsi gözəl Həvvanın
 Hələ yuxudaydı tələş içində.
 Əyildi üstünə dirsəklənərək,
 Baxdı sevgi ilə Ulu Babamız.
 Baxdı cazibədar sevgilisinə
 Ürəyi nur ilə dolu Babamız.
 Yüngülcə toxundu onun əlinə,
 Zərif pıçıltıyla, həlim nəfəslə
 Zefir Floraya toxunur elə:
 – Gözəlim, zərifim, tapıntım mənim!
 Goylərin verilmiş son ərməğanı!
 Sonsuz qəməzlərin susmaz bulağı!
 Ayıl! Səbh şəfəqi tutmuş hər yanı;
 Tərəvətli çöllər çağırır bizi,
 Möcüzəylə dolu vaxtımız gedir,
 Seyr edə bilərdik bu vaxt içində
 Ağaclar, çiçəklər nə cürə bitir,
 Limon pöhrəliyi gülləyir necə...
 Qatran bitkiləri, zərif qamışlar
 Şəfa ilə dolu şirə bağışlar.
 Yenə də Təbiət əlvan boyanar.
 Ətirli şirədən çəkdikcə arı
 Ləngiyər gül üstə, xeyli dayanar!

Adəm bu sözləri pıçıldadıqca
 Həvva qucdu onu gözündə qorxu:
 Söylədi: – Tək səndə birləşir mənim
 Bütün arzularım, dincliyim, yuxum.
 Fərəhdir üzünü görmək bir daha,
 Səhərin dönüşü sevinc gətirir.
 Bu gecə (beləsin mən görməmişdim)
 Gördüyüm yuxuda (yuxu – yoxsa sirr)
 Nə səni görürdüm, nə bağça-bağı,
 Nə növbəti günü, nə çalışmağı.
 Bu qədər inciklik, belə bir kədər

Bu cür təlaşlara atmayıb məni
Heç zaman bu zalım gecəyə qədər.
Elə zənn elədim kimsə xəlifcə
Nəsə pıçılıyla söyləyir mənə,
Səsini oxşatdım sənün səsinə.
Deyirdi: – Ah, Həvva, niyə yatmısan,
Bu sirli sərinlik, sehrli məqam,
Yuxusuz bir gecə nəğməkarının
Səsidir – alıbdır sevgidən ilham.
Seyr et bədirlənmiş ayın nurunu,
Xəyal üzə çıxır onun nurunda,
Amma ki bir kimsə görməyir bunu.
Yuxusuz gözləri açıqdır Göyün,
Tək səndən savayı seyr etsin nəyi?
Dünya valeh olub gözəlliyinə,
Aləm sənə baxır, doymayır yenə!

Mən qalxdım bu səsə, sənsə yox idin,
Sənün sorağınla gəzdim, dolaşdım.
O yasaq olunmuş Ağacın altda
Haçandan-haçana gözümü açdım.
Gözəl görünürdü o olduğndan.
Heyrətlə baxırkən mən ona bu an,
Qanadlı bir varlıq gördüm yanında,
Qıvrım tellərindən ətirşah kimi,
Sanki, çilənirdi ətir şəh kimi.
Göylər saklinə bənzəyirdi o,
Ağacı mədh edib bəzəyirdi o:
– Meyvəylə yüklənmiş ey gözəl ağac!
Budaqların yükdən olmazmı azad?
Yəni nə Tanıya, nə də İnsana
Bələd olmazmı bəs meyvəndəki dad?
Yəni iyərəncidirmi idrak bu sayaq?
Kim həzzi qadırdı eləsin yasaq?
Paxıllıq! Ancaq o! Mən bircə an da
Gözəl nemətinə göz yumsam əgər

Sənin bitməyinə nə hacət onda?! –
 deyərək qorxmadan dərdi meyvədən,
 dişlədi – heyrətdən donub-qaldım mən.
 – Ey sehrlı meyvə! – dedi gur səsə, –
 Şirinsən, ağılımı başdan alırsan,
 Sənə qadağalar qoyulduğuyçün
 Dərilib ikiqat şirin olursan!
 Yasaq edilmisən söz yox ki, burda
 Səni qoruyurlar tanrılar üçün.
 Sənin ləzzətini dadsaydı əgər,
 İnsan çevrilərdi Tanrıya bu gün,
 Axı nə üçün də çevrilməsinlər.
 Nemət paylananda səxavət ilə
 Onun bərəkəti daha da artır.
 Yaxın gəl, sən də dad, ey mələk üzli,
 Burda səninçün də bir hikmət vardır!
 Di gəl qoşul mənə, xoşbəxtsənsə sən
 Yüz dəfə də artıq ola bilərsən.
 Dişlə bu meyvədən! Tanrılar içrə
 Sən də ilahə ol Göylərə bağlı.
 Sən də bizi kimi dikəl Göylərə,
 Tanrısal həyatda sirlı-soraqlı
 Ömür sür, azad ol Yer buxovundan!

Bunları söyləyib, yaxınlaşaraq
 Meyvəni uzatdı mənə bu zaman.
 Tamahım içimdə elə alışdı,
 Mənə düşünməyə vermədi aman.
 Və... mən buludlara uçdum onunla...
 Məndən aşağıda bakirə dünya –
 Gözəl mənzərəli çeşidli torpaq.
 Baxdıqca aşağı heyran qalırdım
 Belə ucalıqda qanad çalaraq.
 Birdən yoxa çıxdı həmin o varlıq,
 Mən isə üzüldüm Uca Göylərdən,
 Huşumu itirdim, elə bil, o dəm.

Nə yaxşı tez yetdi bu işin sonu,
Yuxu olduğunu anladım bunun!..
Dinləyib Həvvanın hekayətini
Kədərənmiş Adəm belə söylədi:
– Ey mənim cismimin gözəl yansı!
Bövlüşürəm sənın təlaşını mən.
Qorxuram sənın bu qəribə yuxun
Doğubdur məkril gizli səbəbdən.
Nöqsansız, qüsursuz bir yaranışsan,
Şər sənın içində doğula bilməz.
Amma bil, bir xeyli alçaq qüvvələr
Bizim ruhumuzda yuva salıb, bəs
yaşayır Şüurun tabeliyində...
Onun da dalınca təxəyyül gəlir;
Kənar əşyalann təəssüratın
Beş yuxusuz hissın köməyi ilə,
Havadan yaradır surətin, zatın –
Onlan bağlayır, ayırır Şüur;
Nəyi ki biz inkar, təsdiq edirik,
Billik, mühakimə adlandırır,
Fikrə və xəyala azad gedirik –
Hamısı, hamısı Şüurdan doğur.
Təblət yatınca Şüur uyuyur,
Təxəyyül canlanır onun yerinə –
Özünü şüurun yerinə qoyur.
Heç nə bir-birinə bağlanmır, amma
Bütün təsəvvürlər puçdur son anda.
Daha çox hər şeyi dolaşır salan,
Yuxudur azdıran, elə azan da.
Elə bil, yuxuna oxşayır sənın,
Dünən mənim ilə etdiyın söhbət.
Bir az da əlavə olunub nəşə,
Qəribə olubdur bir az mahiyyət.
Qəm etmə! Tanrının və insanlann
Yol tapır Şər hərdən düşüncəsinə.
Amma rədd edilir ziyan vermədən

və bunlar ümidlər verir ki mənə,
 Yuxuda etdiyin qorxunc günahı
 Həyatda bir daha qoymazsan yaxın.
 Daha dərd eləmə, gözün dolmasın,
 Səhər şəfəqi tək, ilk təbəssümtək
 Duru baxışları kədər almasın.
 Gedək bulaqlara, pöhrəliklərə,
 Hələ görüləsi çox işimiz var.
 Güllər sənin üçün piyaləsində
 Bütün gecə boyu ətir yığıblar!

Adəm öz yarına təsəlli verdi,
 Amma gözlərindən bir cüt göz yaşı
 Süzüldü Həvvanın yanaqlarına –
 Sildi saçlarıyla o Ulu Ana.
 Süzülmək istədi yenə də bir cüt
 Büllur bulaqların nur çeşməsindən.
 Amma ki onlara aman vermədi,
 öpüb, öpüşüylə qurutdu Adəm –
 Gözəl izləyirdi bu etirafın;
 Yarıdərkolunmuş bir qorxu idi –
 Almışdı canını o ruhusafın.
 Hər şey aydınlaşdı, cütlük kölgəni
 Tərk edib Günəşli çöllüyə çıxdı.
 Günün şüaları uzaq dəryadan
 Şehli çəmənələrə süzülüb axdı;
 Dirilti Ədəmi gündoğar yöndən,
 Bürüdü başabaş xoşbəxt Cənnəti.
 Onlar ehtiramla, saf sevgi ilə
 Etdilər bu yerdə sübh ibadəti;
 Dua oxudular, bitməz-tükənməz
 müqəddəs hisslərin cazibəsiylə.
 Yeni ifadələr, yeni kəlmələr
 Yaradana bağlı könülün səsiylə.
 O qədər şirin ki, o qədər həzin,
 Dualar şeirin, nəsrin diliylə

Hətta nə ud səsi, nə arfa səsi
Ahəng tuta bilməz o ahəng ilə,
Dua edirdilər onlar beləcə:
– Sən, ey əzəmətli Xeyir Atası,
Bu gözəl dünyanı yaradan qüdrət!
Bütün kainatı, ərşi bürüyən
Sənin öz nurundur ən öncə, əlbət.
Xırda varlıqlarda dəymirsən gözə;
Amma onlarda da sonsuz hökmünün
Xeyirxahlığının təzahürü var.
İşıq Övladları – siz, ey Mələklər,
Siz söhbət açsanız, daha düz olar.
Axı gözünlə Onu görməyə,
Himndə, nəğmədə, xorda hər zaman
Onu mədh edərək şərəf verməyə,
Sizə veriləndir izin və aman.
Yerdə və Göylərdə bütün canlılar
mədh edir. Çünki O – əbədiyyətdir!
O – ilkdir, O – sondur, O, kainatda
sonsuzluq adlanan əbədi həddir.

Sən, ey kəhkəşanda ən gözəl ulduz!
Səndə yoxdur haqqı heç bir zülmətin.
Səninlə qurtarır gecənin xoru,
Sən hər gələn günün şah zəmanətli
Ey Günaş, dünyanın gözü, qəlbisən,
Doğurkən, qalxırkən Göy qübbəsinə,
Enirəkən qüruba – ehtiram eylə,
əbədi fırlanıb car çək dünyaya,
Ona tərifləri sən bəyan eylə!

Ey Ay! Gah Günaşi qarşılıyırısan
sən dan yerindəcə. Gah da ki ondan
tərpənməz ulduzlar silsiləsində
hərəkət eləyən Göy qübbəsində
kənara qaçırsan. Dinləyin bir an;

Siz, ey beş sərgərdan Göy cisimləri,
 Hərlənib o sirli rəqsiniz ilə
 İşığı zülmətdən çəkib çıxaran
 Uca Yaradanı mədh edin hər an!

Ey hava! Ey sirli ünsürlər! Siz, ey
 Qoca Təbiətin əlamətləri!
 Dördlükdə, durmadan dövrə vuraraq,
 Siz sonsuza kimi çulğayıb Yeri;
 Həm qida verərək, həm də quraraq,
 Tərif etməlisiz, mədh etməlisiz,
 Bəyan etməlisiz – kimdir Uca Haqq!

Saysız təpələrdə, sonsuz sularda
 Üzən boz dumanlar, tutqun buxarlar,
 Günəş boyayınca qızıla sizi
 Bu Göyü, bu Yeri Yaradan ki var,
 Onun şərəfinə ucalın həzin!
 Dönün buludlara, tutun siz ərşi,
 Səhralar yanmasın – örtün Günəşi.
 Susuz torpaqlara leysanla yağın,
 Enirkən, qalxırkən tərif söyləyin
 Şanına, adına Uca Varlığın!

Küləklər! Əsirkən siz dörd tərəfdən
 Ya sakit, ya coşqun nəfəsinizlə,
 Dünya Yiyəsini şərəfləndirin!
 Küknarlar! Həm də, ey digər ağaclar,
 Onun qarşısında siz baş endirin!
 Ona nəğmə deyın siz, ey bulaqlar,
 O şirin, o həzin səsiniz ilə.
 Bütün canlıların birləşsin səsi,
 Quşlar, siz daşmayın, qanad çalın bir,
 Haqqa doğru qoşan könül nəğməsi
 Göylər Sultanına şərəf gətirir!

Siz, ey dürlü-dürlü suda üzənlər!
Və siz, ey quruda məğrur gəzənlər!
Həm də sürünənlər miskincəsinə,
Siz də şahıd olun gəlin hər şeyə;
Sakitliklə dolu dərəyə, düzə,
Nəğməli bulağa, yaşıl meşəyə
Öyüdlər verirəm sübh, axşam, hər gün,
Qadir Yaradanı vəsf etmək üçün.
Kalnat Yiyəsi, eşq olsun Sənə!
Bizə şəfqətinlə xeyirlər gətir!
Əgər qaranlıqlar Şər gətirirsə,
İşiq zülmətləri əritdiyitək
Sən Şəri eləcə ərit və itir!

Məsümlər beləcə dua edirdi,
Onlann könlünü əmin-amanlıq
və dinclik hissləri hey titrədirdi.
Meyvə bağlanna sübh işlərinə
Şehl ççəkliklə gedirdi onlar.
Quru budaqlan budamaq üçün,
Qulluq eləməkçün nə ki fidan var,
Tələsirdi cütlük xoşbəxtcəsinə.
Onlar tənəklərin qarağaqlara
Kömək etməliydi dolaşmasına.
Barsız söyüdlərin salxımlannın
Bəzəktək hər yana qol açmasına.
Rəhmilə baxaraq onlara Tanrı
Rafail Mələyi çağırırdı dərhal;
Bu Ruh bir zamanlar iltifat edib
kөнüllü olaraq bir yerdə gedib
yeddi yol nişanlı olan qız ilə
Tovini ölümdən xilas etmişdi.
– Rafail, – söylədi Göylər Sultanı, –
Bizim Cənnət adlı gözəl məkanı
Hədəfə alaraq məkril İblis
Qaçıb Cəhənnəmdən yetişmiş ora,

Cütlüyü hiyləylə salmaqçün tora
 Bütün insan nəslin məhv eləməkçün
 Əl atmış hər cürə alçaqlıqlara.
 Yaxınlaş, dost kimi Adəmlə danış,
 Onu bu işlərlə elə sən tanış.
 Sən güllü komanın kölgəliyində
 Tapacaqsan onu bürkü çağında;
 İstidə fasilə verib işlərə
 Yeyib dincəlikən öz oylağında.
 Söhbətdə anlat ki, çox xoşbəxtədi o,
 Özü səadətin idarə etsin.
 Bu işdə azaddı iradəsində,
 Amma məsləhət et, qoy ona yetsin,
 Ehtiyatlı olsun hər bir işində.
 Səhv yola düşməsin yanlışlığından,
 Göylərdən qovulmuş xain Düşməne
 Heç vaxt inanmayın, uymasın bir an.
 Zor tətbiq etsinmi? Yox, gərək deyil!
 Onda yaranacaq təzə əndişə –
 Düşmən tərəfindən ustalıq ilə
 Satqınlıq və yalan düşəcək işə.
 Anlat Adəmə ki, səhv etsə əgər,
 Haqqı olmayacaq bəraət üçün.
 Sonra deməsin ki, xəbərsiz olmuş,
 Odur ki hər şeyi xırdala bütün!

Tanrı bəyan etdi bu cür haqqına.
 Ruhlar güruhundan ayrıldı çapar.
 Alınca əmrini qalxdı ucaya,
 Möhtəşəm qanadlı Mələklər ki var,
 Empireyi keçib gedənə klmi
 Onu qorudular yol verə-verə.
 Göylər Qapısına uçub yetişdi,
 Burda öz-özünə və birdən-birə
 Açıldı cəftəsi qızıl Qapılar.
 Elə bil, bu gözəl darvazalan

Möcüzə yapmışdı Memar Hökmdar.
Hər yan görünürdü astanasından,
Buludlar, ulduzlar kəsmirdi yolu.
Baxmayaraq Göylər Yerə bənzəyən
kürələrlə indi olsa da dolu,
o baxdı ucadan, baxdı aşağı,
azman palıdlann əhatəsində
göründü gözüne Tannın Bağı.
Bir zaman şüşənin köməyi ilə
Ayın qitələri və ölkələri
Qalileyə əyan olmuşdu belə.
Silsilələr içrə üzən dənizçi
Delosu uzaqdan necə ki görür,
Eləcə görünür buxar bir əlçim.
Efir genişliyin öz sürətiylə
Uçaraq adladı Ruh Yerə sarı.
Saysız dünyalann yanından keçib
əsən küləkləri və tufanlan
qanad çala-çala endi aşağı,
o endi qartallar süzən yerəcən.
Heyrətlə süzdülər quşlar o Ruhı,
Elə bildilər ki, göylər Simurqu
Qocaman Mısrın Fiv adasına,
Günəş məbədlinin nur odasına
Gəlibdi canını tapşırmaq üçün.
O isə süzərək Cənnət uzununu,
Qonaraq şərqdəki qayalıqlara,
Mələyə çevirdi yenə özünü,
Serafim görkəmi aldı bu ara.
İlahidən altı qanadı vardı –
İkisi, deyirdin, şah əbasıydı,
Atmışdı çiyinə, elə bil, ərklə.
O biri ikisi – ulduz qurşağı –
Örtmüşdü bellni qızılı tükklə.
Lələkli zirehdi üçüncü cütü –
Ayağı ucundan dizinə qədər

Parlaq lacivərdlə bələnmiş bütün.
 Mayın oğlu kimi dayanmışdı o;
 Çırpıdınca misilsiz qanadlarını
 Aləmi ətirə boyamışdı o.
 Keşikçi Mələklər baxaraq ona
 Dərhal tanımışdı şanlı elçini.
 Müntəzir durmuşdu yanında hamı.
 Vacib tapşırıqla bu gəlişini
 Yaxşı anlayırdı önündə hamı.
 Adlayıb yanından keşikçilərin,
 Cənnətin çadırtək kölgəliyindən,
 Səna ağacının, nard ağacının,
 Mirra qatranının gözəl iyindən
 Yetişdi çiçəkli bir tənhalığa –
 Yeridi bəxtiyar vadi boyunca.
 Xəyalın bakirə yaratdığına
 Azadlıq vermişdi burda doyunca
 Cavan, səxavətli təbiət özü.
 Sərin komasının qarşısında
 Oturmuş Adəmin sataşdı gözü;
 Gördü ağacların arası ilə,
 Güllü pöhrəliyin sırası ilə
 Ona sarı gələn Göy elçisini.
 Bu vaxt Gün günorta yerində idi,
 Qızılı telləri Yerin üzündə,
 Odlu şüaları dərinde idi.
 Qədərinədən artıq isidirdi o
 Ulu Atamızın həndəvərini.
 Sərin komasında çalışqan Həvva
 Sulu meyvələrin təzə-tərini
 Həvəslə nahara hazırlayırdı.
 Süfrədə cürbəcür meyvə şərbəti,
 Həm üzüm salxımı, həm də süd vardı.
 Adəm səslədi öz can sirdaşını:

– Tələs sən, ey Həvva! Gəl, diqqətinə
 Layiq olan nəsə göstərim sənə!

Şərqdən, pöhrəliyin o tərəfindən
Gəl gör bizə sən gələn varlığı.
Sanki, dan sökülür günorta çağı!
Bu elçi, olsun ki, bizə bir xəbər
gətirib Göylərdən – vacib, mötəbər.
Yəqin, qonağımız olacaq burda,
Gətir ehtiyatda nə varsa orda,
Onu ehtiramla qarşılayaq biz.
Bizə bəxş olunmuş hər cür nemətdən
Ayıraq onunçün səxavət ilə.
Tökür başımızdan ruzunu Tann,
Xəsislik etməyək bu sərvət ilə!
Cavabında ona söylədi Həvva:
– Adəm, ey müqəddəs surət, Tannın
Yerin heçliyindən yaratdığı kəs!
Elə də çox deyil ehtiyatımız.
Hər fəsil bitkiyə verdikcə nəfəs,
Çeşidli məhsulla dolur budaqlar.
Zaman ötüşdükcə dadı da artan
Şirəli, mət dolu meyvələr ki var,
Onlan, adətən, saxlayıram mən.
İndi yubanmadan dərib gətirəm,
Hər cür bitkilərin məhsulları.
Seçib gətirərəm fəxrli qonağa
Gözəl bağımızın gözəl bannından,
Görsün ki, Göyə də, Yərə də Tann
Necə eyni cürə vermiş vandan!

Deyərək tələsik uzaşdı Həvva,
İçində fərəhli bir qayğı vardı:
Ən gözəl təamı seçmək qayğısı.
Belə məqamlarda eyni olardı
Həmişə cütlüyün fikri, duyğusu.
Gözəl nemətlərin seçdi o, Yerin
Hansı ki bəxş olub hər iki Hində,
Ya da ki veribdi təbiət Ponta,
Pontun sahilinə, Pun sahilinə –

Hökmdarlıq edən Alkın elinə.
 Cürbəcür meyvələr: həm qalınqabıq,
 Həm də nazıqabıq, həm üstü xovlu...
 Gətirdi süfrəyə düzdü bir tabaq,
 Sonra şirə çəkdi, hər şeydən qabaq
 Üzüm salxımından, gilənarlardan.
 Gül kimi içkilər çəkdi, ayırdı,
 Dadlı çayırdəkdən qaymaq sıyırdı.
 döşədi o, yeri belədən-belə,
 ətirli yarpaqla, qızılgül ilə.

Qəribə qonağı qarşılamağa
 gedirdi həmin vaxt o Ulu Əcdad.
 Onu müşayiət kim etməliydi –
 əlbəttə, görüşə tək getməliydi.
 Yox, o vaxt nə gözəl baftalı paltar
 geyinmiş rəiyyət, bəzəkli atlar,
 nə də dəbdəbəli kübar sarayı,
 qızıl sinəbəndli atlı alayı
 gəlməzdi kimsənin heç xəyalına.
 Böyük ehtiramla yaxınlaşaraq
 Adəm təzim etdi hörmətlə ona:
 – Ey Göylər sakini! – yəni bu qədər,
 Şahanə görkəmli kim ola bilər?!
 Uca səltənəti qoyub enmişən,
 Tanrı tərəfindən tək ikimizə –
 Tək bizə verilmiş bu gen yerə sən.
 Bizim bu kölgəli komamızdaca
 Yaxşı olar bir az dincini alsan,
 Bizim nemətlərdən yeyib bir qədər,
 Onların dadıyla sən tanış olsan.
 Dincəl Gün qüruba enənə qədər,
 Odlu şüaları sönmənə qədər!
 Həlim cavab verdi o igid Mələk:
 – Onunçün gəlmişəm mən də buraya,
 Sən özün, bir də ki Yer sığınacağıın

Göyün Ruhlarnı çəkir özünə,
Yendirir Tannın möcüzəsinə.
Apar yaşadığın yerə sən məni,
Mən dilz axşamacan sərbəstəm yenə!

Meşə çadınna üz tutdu onlar –
Güllərin ətrini şımaq eləyən
O könül oxşayan kölgəli yerə.
Həvvaydı burdasa durub gözləyən,
Bürünüb təbli gözəlliklərə.
Hətta bir vaxt İddə o çıpaqbədən
Mübahisə edən üç ilahədən
Daha füsunkardı, o daha gözəl.
Göylər qonağını qarşılamaqçün
Durub gözləyirdi burda əlbəəl.
Yaşınmaq istəməz İlahi ruhlar,
Yalançı hiss yoxsa – üzümü qızarar?
Gəlib salamladı Rafall onu.
Sonralar Bakirə Məryəm Ananı
Yəni ki İkinci Həvvanı bir vaxt
Mələk bax beləcə salamlamışdı:
– Ey İnsan nəslinin Anası, sevin!
Məskun edəcəksən bütün dünyanı
Öz bətnindən gələn övladlannla.
Artıb çoxalacaq onlann sanı,
Süfrən böyüyəcək ruzi, bannla!
Dörd yanı mamırdan oturacaq
Çimlərin qalağı masa klmiydi.
Üstündə hər cürə payız neməti,
Təkcə payız deyil, yaz hakim idi
Payızla qolboyun bu bol süfrədə.
Burdaca aramla gedirdi söhbət,
Fikir vermirdilər soyuyar yemək.
Bu zaman söhbətə ara verərək:
– Ey Göylər Qonağı, – söylədi Adəm, –
O Uca Tannın biza verdiyi,

Qayğıkeş Atanın bu göndərdiyi,
 Ləzzətlər gətirən bu nemətlərdən
 Sən də bir qismət dad, qida və həzz al.
 Dadsızdı, bəlkə də, Cansız Ruhlara,
 O başqa nemətlər qıymamış bura!
 Mələk cavab verdi: – Nə ki İnsana
 Aid olunmuşsa, bizə də xasdır.
 Tanrımız (əbədi eşq olsun Ona!)
 verən qidalara tərif də azdır.
 Həmin təamlardan Təmiz Ruhların
 Xoşu gəlməməsi deyildir mümkündür.
 Onlar da qidaya möhtacdır eynən,
 Mömin olacaqlar, yəqin ki, bir gün.
 Dadbilmə, iybilmə, bir də lamisə,
 Görmə və eşitmə necə ki sizə,
 Elə də eynilə Ruhlara xasdı.
 Qıdanı siz kimi mənimsəməklə
 Cismi cansıza çevirir onlar.
 Yadında saxla ki, Tanrı yaratmış
 Nə varsa, qidaya ehtiyacı var.
 Zərif ünsürlərə bu kainatda
 Kobud ünsürlərdir verən qıdanı.
 Torpaq da dənizi qıdalandırır,
 Su ilə qurusa – bütün havanı.
 Efir məşəlinin qıdası – hava;
 Birinci növbədə Ayı nurladır.
 Ayın çöhrəsinə dolan ləkələr,
 Kirli buxarlardan düşən kölgələr
 Hələ dönməyibdir onun zatına,
 Qıdatək girməyib maddiyyatına.
 Ayın üst qatından qida şırnağı
 Yad planetlərə süzülüb axır.
 Günəşə dünyanı işıqlandırır,
 Onun rütubətin çəkir canına;
 Axşam qıdasını alıb beləcə,
 Girir qürubların okeanına.

Göylərdə olsa da dadlı yeməklər,
Həyat Ağacının yetirdiyi bar,
Yaşıl budaqlarda bal dadında şəh,
Tənəklər versə də ətrli nektar;
Tanrı Yerlərə də bir inci kimi
Bərəkət səpibdir Göylərdəkitək.
Odur ki mən sənənin duz-çörəyinin
Dadına laqeyd qalمام gərəkl
Beləcə yetişdi süfrə məqamı,
Mələk də dadına baxdı təamın.
Yox, o, gözdən pərdə asmırdı heç də,
Yeyirdi həqiqi bir ləzzət içrə
və həzmin buxarı qalxırdı ondan –
Ruhlar maneəsiz buxarlandınr,
Nə artıq şey varsa, çıxanr candan.
Qəribə deyil, yox! Bir əlkimyaçı
Hislənən kömürün alovu ilə
Paslı bir mədəndən çıxmış metalı
Milsiz qızıla çevirə bilər.
Bu zaman Mələyin piyaləsinə
Şərbət doldururdu cürbəcür yenə
Süfrə arxasında o çıpaq gözəl.
Ədəmin layıqlı bəkirəliyl
Tanrı Oğullan sevsələr bir vaxt,
O vaxt bağışlanmaq və əfv diləyl
Burda keçə bilər həyata ancaq.
Amma ki ehtiras yaddır onlara.
Qısqanclıq – sevginin cəhənnəmidir –
Söhbətsə aldanmış sevgidən gedir.
Dadlı nemətlərdən yeyib-içərək
Doyduqda, Adəmə güc gəldi bilmək
Özgə dünyalar və göy varlıqlan,
İlahi nur yayan üzlər barədə,
İnsandan qüvvəli kəslər barədə
Suallar verdi o, Göy elçisinə:

– Sən, ey yaxın gəlmiş İlahi varlıq!
 Sən məni İnsantək ziyarət etdin.
 Bu sadə daxmama baş vurub, hər cür
 Yerin yetirdiyi neməti daddın.
 Hansı ki qətiyyən sayıla bilməz
 Yediyin məhsullar Mələk qidası.
 Sən elə iştahla yeyirdin, sanki,
 Göylərdə nemət yox ona çatası.
 Bilmək istəyirəm, düzü, mən bunu,
 Yəni, doğrudanmı, yanaşı qoymaq
 Olarmı Yer ilə Göy məhsulunu?

Söylədi qanadlı Mələk: – Ey Adəm!
 Tanrı təkdir, bunu bilmirsən məgər?
 Ondan yarananlar Ona qayıdır
 Dönük çıxmırlarsa xeyirə əgər.
 Çəşidli şəkildə yaradılsa da,
 Bütün yaranmışın mayası birdir;
 Qüsursuz yaranıb hər şey dünyada.
 Canlı hər nə varsa, ömrü fərqlidir.
 Fərqli qoyulubdur zati hər şeyin:
 Zərif və ruhani, pak olanları
 Tanrıya daha da yaxın olurlar.
 Ona könül tutub can atanların
 Ruha dönə bilmək ehtimalı var.
 Kökündən eləcə göyərüb qalxan
 Yaşıl bir zoğ üstə yarpaqlar bitir.
 Onun da dalıyca çiçəklər açır,
 Çiçəyin ətri mükəmməl həddir.
 Çiçək və onun hər məhsulu – qida –
 İnsan tərəfindən mənimsənilmiş.
 Şüurlu, şüursuz bütün canlılar
 Həyatverici bir ruha can olar –
 Həyat yaradarlar, düşüncə, fikir,
 Təsəvvür, hissiyyat... könülsə çəkir,
 Burda birincidə məntiq güclüdür,

İkincidə xəyal hər şeydən iti.
İnsan – birinciyə, biz – ikinciyə
Məlliklik. Amma ki mahiyyət birdi,
Ölçüdə fərq olur amma hər şeyə.
Heyrət eləmə heç, Yaradan verən
Sizin nemətləri etmirəm inkar;
Amma qəbul edib, şəkilin dəyişib
Ona tərkibimdə verirəm uyar.
Bəlkə, İnsan özü, bir vaxt gələcək,
Mələk qidasına önəm verəcək;
Yüngül saymayacaq onu bir elə.
Mələk qidasıyla o incələcək,
Ruhi bir varlığa o çevriləcək,
Birbaşa efiyə qanadlanacaq.
Və öz arzusuyla məskən salacaq
Göylər Cənnətində, ya da ki burda.
Bunlar nə xəyalda, nə də şüurda,
adlı həyatda da baş verə bilər.
Uca Yaradana candan, ürəkdən
Sevgiyə itaət olunsa əgər.
Hələ ki zövq alın nə verilibsə,
Hələ artığına güc eləməyin,
Hər nə verilibsə, şükürlər deylin.

Dindli Patriarxi insan nəslinin:
– Gözəl qeyd elədin şüur yolunu,
Göstərib sən onun Təbiətinin
Dədin pillə-pillə nə olduğunu:
mərkəzdən başlayıb ətraflaracan
necə getməliyik biz Ona sən,
necə addım-addım bu pillələrlə
biz qalxa bilərik üzüyuxan.
Amma ki sən nədən ehtiyat edib:
“Əgər itaətə sadıq olsanız” –
Deyirsən. Bəlkə, bir anladasınız.
Axı necə olar Onu sevməmək,

itaət etməmək mümkünmü yəni?
 Bizi heçliklərdən yaradıb belə
 Cənnətlər içində məskun edəni,
 İnsanı istəyi və idrakından
 artıq nemətlərlə məmnun edəni
 sevməmək olarmı məgər eləcə!

– Ey Yer və Göy oğlu, bil! – dedi Qonaq, –
 Xoşbəxt edib səni Onun şəfqəti,
 istəsən uzansın bu bəxtiyarlıq,
 itaət eləsən, uzanar qəti.
 Nigarançılığım bundan yanadır:
 Möhkəm ol! Sən kamil yaradılmışan,
 Dəyişkən olsan da, Sən xeyirxahsan,
 amma sərbəstlikdən murad almısan,
 yəni çəkinmədən qorumsalısan
 özün öz qüvvənlə mərhəmətini.
 Könüllü itaət diləyir Tanrı,
 Əmrlə olanı keçməyir yəni.
 Heç vaxt qəbul etməz Yaradan onu.
 Necə qəbul etsin? Müti ürəkdə
 Müti itaətlə əsl sevgini
 Necə ayırd etmək olar ki axı.
 Taleyin hökmüylə, ya ixtiyarsız
 Yanırmı, sönmümü haqqın çırağı?
 Mən də, Mələklər də Tanrı önündə
 Sizintək bölürük bəxtiyarlığı.
 Özü də sadıq biz itaətə,
 Özgə yolu yoxdu bizim varlığın.
 Azaddı sevgimiz Tanrı önündə,
 Ya sev, ya da sevmə – azaddı seçim.
 Ya bürün əbədi sevgiyə, hifz ol,
 Ya da süqutlara aparacaq yol.
 Dönüklük üzündən məhv oldu çoxu,
 Keçdi qəzəbinə Uca Varlığın.
 Atıldı Cəhənnəm əzablarına
 Uca zirvəsindən bəxtiyarlığın!

Bizim Əcdadımız söylədi belə:
– Olduqca diqqətlə dinlədim səni,
Nitqin çox şirindi, ey gözəl mövlam,
hətta Heruvimlər uca himnini
axşamlar dağlarda oxuyan zaman
olmur səslərində bunca şirinlik.
Bilirəm, əməldə olduğu kimi,
Azad yaranmışam istəyimdə də.
Əminəm: Tannın məhəbbətini,
Onun itaətə nəslhətini
Heç zaman unutmaz ürəyim, nə də
Yad fikrə düşmərim bununla bağlı –
Qabaq da beləydim, elə indi də.
Amma ki sən deyən sözlərə görə
O Uca Göylərdə baş verənlərə
İçimdə şübhələr doğulur mənim.
Daha çox yangı var tam eşitməyə,
Danışsan, şübhəm də dağlar mənim.
Gün uzun, Günəşə yan yoldadır –
Göylün o üzünə indi can atır.

Onun xahişinə bir az, elə bil,
Gec dindi, aramla dindi Rafal:
– Sonsuzluq, hədsizlik haqqında bu an,
Məndən soruşursan sən, ey ilk İnsan.
Kədərli və ağır bir işi gerçək
Götürüb üstümə cavab verərək,
Gizli döyüşünü Cansız Ruhlann
İnsan şüuruna çatdıram gərək.
Necə çatdın ki kədərlənmədən,
əvvəllər şərəfli və şanlı olmuş,
sonralar məhv olub süqut eləmiş
hesaba gəlməyən Ruhlar barədə.
Sırrını nə açım özgə dünyanın,
Ehtiyat edirəm buna görə də,
Dönük çıxarammı onda qanuna?
Amma sənlin üçün vardır istisna;

İnsan şüurunun dərk etmədiyi
Maddi aləmlə Ruh dünyasına
Aydınlıq gətirrəm mən sizdən ötrü.
Olsun ki, Yer Göyün bir kölgəsidi,
Olsun ki, orada olan hər nə var,
Burda həll olunur. Aralarında
Daha çox meyil edib uyğunlaşirlar,
Nəinki sirr sizə faş olur onda.

Bir zaman yox idi bax bu kainat,
İndi mərkəzində bu Yer dayanan
Bu çərxi-fələyin yerində bir vaxt
vəhşi bir Xaosmuş yalnız Hökmran.
Günlərin bir günü (axı Zaman da
Hərəkət eləyir – durmur bir an da.
Hətta Əbədiyyət özü də belə,
Ölçür hər nə varsa gələcək ilə,
İndiyə, keçmişlə ölçür hər şeyi)
Adi bir gün idi yəni elə gün,
O günlər yaradır ilini Göyün.
Empirey ordusu hər yandan axdı
Uca Səltənətə bir çağırışla.
Hər qoşun başında duran İyerarxdı,
Bayraqlar yelləndi üstü naxışlı,
Üstündə bahalı tikmələr olan –
Müqəddəs sevginin və qısqanclığın
Gözəl təsviriylə yaddaşa dolan
ələmlər, bayraqlar, sancaqlar keçdi.
Hüdudsuz fəzada Tanrı Taxtını
Alaylar araya gəlib alanda
Səsləndi onlara Göylər Atası.
Alovlu bir dağda odlar dalından
Dikəldi alovun qızılı yalı,
Görünməz elədi sirlə camalı.
Xoşbəxtlik içində Tanrı Övladı
Əyləşmişdi taxtda. Uca Haqq dedi:

– Taxt-tacın, Qüvvənin, bu Səltənətin,
Ey nur övladları, siz, ey Mələklər!
Dinləyin, belədir bu nəsihətim:
Yeni Yaratdığım bu pak, təzə-tər,
Adına fərəhlə “Oğlum” dediyim
Bu tək Övladımı müqəddəs dağda
Bu gün tutyalayıb oturdum Taxtda.
O – sizə Başçıdır. Mən and içmişəm:
Bütün varlıqları bu Göy üzünün
Onun önündəcə büküb dizini
qəbul etməlidir Hökmdar kimi.
Gərəkdir siz onun başçılığıyla,
Əbədi xoşbəxtlik tapmaqdan ötrü
Bölünməyəsiz, bir olasınız.
Tabe olmayırsa kim Ona, demək,
İtaət eləmir mənə də gerçək.
Haqdan ayrılacaq Birliyi pozan,
Düşəcək Tanının gözündən hökmən.
Cəhənnəm zülməti sarar o kəsi,
Nə rəhm eləyəərəm, nə iltifat mən!

Uca Hökmdarı bu səslənişli,
Elə bil, hamını ovsunlamışdı.
Amma hamını yox – bir az yanışdı.
Bütün bayramlarda olduğu kimi,
O müqəddəs dağın dörd tərəfində
Keçirdik sırr dolu bir günü həm də,
Mahını oxumaqda, rəqs eləməkdə;
Bu isə oxşayır planetlərin
Hərəkətlərinə çərxi-fələkdə.
Bir də ulduzlara möcüzə dolu
Heç zaman tərpənməz hərələncəyinə.
Hər bir göy cisminin hörülmüş yolu
Dolanbac olduğu qədər də düzdü.
Nizamsız yürüşdə olan ulduzlar
Sanki, kalnata ram eləmişdir.

Bu qədər ilahi ahəng içində
 Heyran eləmişdir Yaradanı da.
 Budur, axşam düşdü (əslində, buna
 Ehtiyac yoxdu heç bizdə o qədər,
 Çeşidli olmaqçün hər şey, sadəcə,
 Dəyişir yerini gündüzlə gecə),
 Yetişdi zamanı rəqs bitincə
 əyləşmək gözəl bir süfrə dalında.
 Kütlələr hamısı halay vurdular
 Yeməklərlə dolu miz açılarda.
 Mələk nemətləri gəldi ortaya,
 Gəldi yaqut rəngli həyat iksiri,
 Qızıl piyalədə bərq vurdu üzü.
 Camları həm almaz, həm də mirvari –
 Empireydən gəldi üzüm bəkməzi.
 Başlarında çələng, güllü çəməndə
 Məst olub sevincə ölümsüzlükdən
 Ruhlar misilsiz bir barış içində
 Yeyib-ıçirdilər pak nemətlərdən.
 Toxluq eləməyə yox idi qorxu;
 Ehtiyac qədərdi boyu bolluğun.
 Səxavətlə verib öz nemətini,
 Bölüşüb onların səadətini,
 Ruzilər yağdıran Hakim önündə
 Belə həzz alırdı Göy Sakinləri,
 Buludlar boy verən Tanrı dağından,
 Kölgənin, işığın haqq yatağından
 Amvroz gecəsi uçub da gəldi.
 Göy üzü dəyişdi öz surətini,
 Xoş ala-torana büründü yəni.
 (Bu yerdə gecələr qaranlıq olmur.)
 Hər yerə çəhrayı şəh tökülürdü,
 Hər şey yuxusuna çəkmiş səsini,
 Tanrı Gözləriydi təkcə yuxusuz.
 Sonsuz düzənləri Yer kürəsinin,
 Harda ki görünmür eni, uzununu

(Tann səltənəti hədsiz böyükdü!),
Mələklər yetirib ora özünü,
Dirilik çayının sahillərində,
Həyat Ağacının kölgəliyində
Düşərgə salmışdı ordularnyçün.
Səyyar məbədlərin və çadırların
sayları çoxaldı az bir zamanda.
Sərin küləklərdən ləzzət alaraq,
Məsum yuxularda rahatlanaraq
Yatırdı Mələklər səssiz-səmirsiz.
Tək Tann Taxtının həndəvərində
Bəzi günahlilər qalıb çimirsiz
Tərif himnləri oxuyurdular.
İblis də bu gecə yatmamışdı heç,
Düşmənin beləcə iyrənc adı var;
Daha Göy üzündə keçmiş adını
Çoxdan unudublar, xatırlamırlar.
Bəlkə, ən birinci birincilərdən,
Qüdrətli, şöhrətli hər yerə yetən
Baş Mələk od tutdu qibətə üzündən;
Atanın – Tarının Oğlunu bunca
Tərif eləyərək həddindən uca
Bir ada – Hökmdar Məsih adına
Layiq görməsiydi yer edən ona.
Məğrur Ruh özünü saymırdı rəqib,
Bilirdi qəlbinə möhkəmcə dəyib,
bu qədər alçalmaq, aşağılanmaq.
Bir qəzəb, bir pərtlik çökdü içinə.
Gecənin yansı gəlincə ancaq,
Yuxu gətirincə toranlıq çağı,
Çəkib alayını baş alıb varmaq,
Unutmaq and içib sadıq olmağı,
Tərk etmək biryolluq bu səltənəti,
Getmək qərarına gəldi o qətl.
Rütbəcə ikinci olan dostunu
Oyadıb sakitcə anlatdı onu:

– Deyəsən, yatırsan, əziz silahdaş,
 De, yuxu gözünü qapamış necə?
 Sən Uca Qadirin dediklərini
 Yoxsa unutmusan bircə gündəcə?
 Ürək qızdırıram mən necə sənə,
 Sən də öz fikrini mənə bölürsən.
 Monarxın bu yeni qərarını gəl
 Götür-qoy eləyək, necə bilirsən?
 Bu qərarla bağlı nə baş verəcək,
 Bu gün araşdırmaq səninlə gərək.
 Amma qorxuludur burda bu söhbət.
 Alay başçıların, sərkərdələri
 Təcili yığaraq çatdır bu əmri:
 Neçə ki qaranlıq çəkilməmişdir,
 Bayrağım altında olan ordular
 Tələssin Şimala – qədim məskənə.
 Yeni Hökmdarın – Böyük Məsihin
 Orda hazırlaşmaq biz gəlişinə.
 Gəzib təntənəylə İyerarxiyanı
 Yeni qanunları o bildirəndə
 Onun verəcəyi, əmr edəcəyi
 Yeni fərmanları eşidək həm də.

Belə söyləyəncə yalançı Baş Ruh
 Hər şeyi səbatsız silahdaşına,
 Tapınıb əmrinə o şər qüvvənin
 O da rəisləri yığdı başına;
 Söylədi əmrini baş komandanın:
 “Göylərin zülməti çəkilənəcən
 Endirib tuğunu İyerarxiyanın,
 Çıxıb getməliyik burdan bu gecə”.
 Dərhal da məqsədi izah elədi,
 Təhrik eləməklə, qızıqdırmaqla
 Bir-bir hər alayın sərkərdəsinə,
 eyham da vurdu bir xaincəsinə.
 Kələklə, yolundan azdırmaq ilə,

Çəkdi də sınağa komandanlan,
Yoxladı sədaqət və etiban.
Söz yox ki, əmrinə ulu Rəhbərin
İtaət böyükdü, sədaqət dərin.
Çünkü o, Göylərin şərəflisiydi,
Rütbəcə ən böyük görəvlisiydi.
Göy cisimlərini çəkib aparın
Dan ulduzunun ilk şəfəqi kimi
Göylər ordusunun üçdəbirlini
Aldadıb apara bildi o yəni.
Amma Yaradandan gizlində nə var –
Durub zirvəsində müqəddəs dağın:
Göy cisimlərinin qızıl çırağı
Gözləri önündən axıb keçirkən
Gizli fikirləri oxudu həməni.
Və gördü qiyamın başladığını,
Nə qədər qüvvəni azdınb yoldan
Kımların bu işə tuşladığını.
İçilmiş andlan pozulmuş görçək,
Söylədi Oğluna gülümsəyərək:
– Bütün şərəfimlə tək təcəllisi,
Oğlum, Səltənətin ey tək Varisi!
Artıq yetişibdir bir qərar çağı,
Adına İlahi dövlət deyilən
Bu azman, bu sonsuz Hökmdarlığı
Gərək ayırd edək özümüz üçün
Hansı silah ilə biz qorumağı.
Bil ki, qəddar düşmən qiyama qalxmış,
O, Gecəyansı diyarlarında,
Bizim Səltənətin bərabərində,
Özünə bir dövlət qurmaq istəyir.
Sanki, bu az imiş. Hələ o, bizim
Qanun-qaydamızı və qüvvəmizi
Döyüşdə sınamaq məkrini güdür.
Yığıncaq çağınb bununla bağlı,
Qalan qoşunları toplamalıyıq;

Bu uca mənsəbi, bu səltənəti
 Saxlamaqdan ötrü iş görüb qəti
 Hər cür çətinliyə tablamalıyıq.
 Bu zaman misilsiz bir nurla dolu
 Sakit və duru baxışlarını
 Qaldırıb cavabda söylədi Oğlu:
 – Ey Mənim hər yerə hökm edən Atam!
 Düşməyə gülməyə haqqın var Sənin.
 Onların yalançı bayramlarına,
 bu fani, mənasız qiyamlarına
 Tam arxayınlıqla gülümsəmənin
 Yeri var. Çox böyük bir şərəf verər,
 Bu ovqat hifz edər, qoruyar məni.
 Mənə verilmiş ki şahlıq qüvvəsi,
 Ram edim düşməni ucalmaq üçün.
 Dikbaş düşmənlərin görər cümləsi
 Necə yatıracam qiyamı bütün,
 Ya da ollam Göydə – yox özgə yozum –
 Mən sonuncuların ən sonuncusu.

Oğul belə dedi. İblis də amma
 Uçub uzaqlara yetişə bildi.
 O, saysız-hesabsız alaylarıyla
 Ulduz çiləntisi şehtək səpildi –
 Bir şəh ki yarpaqda, çiçəkdə ancaq;
 Günəş toxununca onlara dən-dən
 Çevrilib mirvari, inci olacaq.
 Üç üçqat ölkədən adladı ordu –
 Səltənət, Serafim və Hökmdarlıq.
 Üç elə şahlıq ki, ey Adəm, sənin
 Bütün Cənnət Bağın, bu Gülzarlıq,
 Sanki, Dənizlərin, Yer kürəsinin
 Müstəvi üstündə üz-üzə durmuş
 Malikanən kimi, mülkün kimidir.
 Həmən diyarları adlayıb bir-bir,
 Gecəyarsına yetişdi onlar.

İstinadgahını yaratdı İblis
Bir dağda bərq vuran nəhəng zirvədə;
ucaldı qüllələr, pıramidalar
almaz parçasından, qızıl külçədən.
Bunu insanlann ulu dilində
Lüsifer sarayı adlandırdılar.
Uca Yaradanla bəhsə girərək,
Məsih elan olan o zirvə ki var,
o dağa bənzəyən bir dağ tapdılar,
ona ad verdilər – Yığıncaq Dağı.
Götür-qoy etməyə, guya, Məsihin
Gəlişl zamanı təntənələri,
Düşmən çəkdi bura ilk bölmələri.
Ammə bəlağətli danışığında
Gizlədib öz xain məqsədini o,
Guya, ədalətlə dindi bu anda:
– Taxt-tac, Hakimiyyət, Ordu və Şahlıq!
Əgər təntənəli rütbələriniz
boş bir səslənişə çevrilibdisə,
başımız üstündən rəhbərliyimiz
bu zaman Özgəyə verilibdisə,
müqəddəs Hökmdar onu hamıdan
uca tutubdusa, sonra da tezəcə
bu təcilli yürüş, eniş bu gecə
Ona hansı şərəf gətirməliydi?
Bizdən bu vaxtacan heç görünməmiş
miskin bir köləlik tələb edəne
hansı ehtiramı yetirməliydi?
Yaltaqlıq edərək səcdəyə getmək
tək Onun önündə hədsiz çətindi.
Ona və Oğluna ikiqat səcdə
Bəs ikiqat çətin deyilmi indi?
Bəlkə, xoşbəxt bir hiss çulğadı sizi,
Çalışıb şərəfsiz bir sədaqətin
boyunduruğundan, bəlkə, çıxdınız.
Ya da ki mehriban kölələr kimi

ayaqlar altında keçdi vaxtınız.
 Amma yox, mən sizə yaxşı bələdəm,
 haçan özünüzü Göylər Oğlutək
 biryolluq anlayıb, eləyəndə dərk –
 azadlıq sizinlə olacaq o dəm.
 Biz eyni deyilik, aydındı, sözsüz,
 Tək azadlığımız eyni qədərdi.
 Rütbələr, mənəblər maneə deyil,
 Azadlıq sarıdan hamısı birdi.
 Axı hansı fərman, hansı düşüncə
 Kiməsə ixtiyar verib beləcə
 Bizi kölə edə tabeliyində?
 Əgər biz onunla bərabəriksə,
 lap qoyaq qüdrəti, nuru bir yana,
 sərbəst olmaqda biz eyni cürüksə,
 kim haqq edə bilər bu istibdada?
 Günahsız varlığa əhkam nə fayda?
 Ən pisi odur ki, belə bir qanun
 Hökmdar sırıya bilərdi bizə;
 Ona pərəstişə məcbur edərdi.
 Yaxşı ki məlumdur hər birimizə
 Bizə sürünmək yox, hökm etmək düşür!
 Etiraz etmədən, salmadan həşir
 Hamı dinləndi. Tək bir Serafim –
 Abdiil sıçrayıb qalxdı yerindən.
 Göylər Sultanına, Uca Tanrıya
 Etiqadı vardı onun dərinədən.
 Özünün bənşməz mövqeyi ilə
 Durdu əleyhinə azğın Düşmənin,
 Sərt iradəsini göstərdi yəni:

– Ey lovğa, yalançı, sən, ey riyakar!
 Göylərin heç zaman gözləmədiyi
 Tamam küfr dolu bu çağırışlar
 Səninmi dilindən səslənir bu an?
 De, ey sultanlardan uca tutulan!

Tannın hökmünə xaincəsinə,
De, necə dilindən küfrlər yağdı?
Andla möhürlənmiş Haqqın əhdini
Məhkum eləyərək qaralar yaxdın.
Onun Həmvücudu – Oğlu önündə
Yəni ki Tannın Hakim bildiyi
Məsihin önündə diz çökməliyə,
haqsızlıq edirsən, heç sözsüz ki, sən.
Və haqsızcasına düşünürsən ki,
Bərabərlər üstə bərabər şahlıq
Sərbəst Ruhlara da verilməlidir.
Hökmədarlıq edən o yenilməz Bir,
əslində, istibdad basqısı altda
sonsuz hakimiyyət mənimsəmişdir.
Deyəsən, Tanrıya qanun sunursan,
Özünü Onunla Azadlıq haqda
Mübahisələrə hazır sanırsan.
Həmin Tannıyla ki, yaratmış səni,
Göylər ordusunu – bütün dəstəni,
Bütün varlıqların həddini qoymuş.
Xeyirxah olduğu sınıanmış Onun,
Bizim rifahımız, şərəfimizçün
Çəkdilyi qayğının bilinməz sonu.
Qoymaz ki, təhqiri bizi can atsın –
əksinə, hazırkı bir Birlik altda
Bizim xoşbəxtilyi dalm ucaltsın.
Bərabərlik haqda deyək ki, düzsən,
Amma bir fikirləş, əslini gəzsən,
Sən və sənin kimi Göylər güruhu –
Göyün varlıqları və saysız Ruhu
Bir kəlmə Söz ilə dünya yarıdan
Ona, həm də Onun Həmvücuduna
Necə eyni tuta bilər özünü?
O ki həm bizləri yaratmış, həm də
Mələk çələngiyə şərəfləndirib –
Gör bizə nə qədər ad-san göndərib;

Səltənət, Rəislik, Güc, Hakimiyyət,
 O ki bu adlara kölgə salmayıır,
 Onun şahlığında yox özgə niyyət.
 Dursanız bizimlə eyni cərgədə,
 O, bu rütbələrin nurun artırır.
 Tanrı qanunundan başqa bizimçün
 Ucada dayanan bir qanunmu var!?
 Ona göstərilən hər bir ehtiram
 Bizlərə edilən sayğı deməkdir.
 Anla ki, azğınlıq bir cinayətdir!
 Kimisə çaşdırmaq nəyə gərəkdir!
 Ata və Oğulun qəzəblərini
 Tələs yatırmağa! Özgə yolun yox,
 Ondan rəhm dilə, yoxsa yanarsan,
 Yalvar ki, bəlkə də, bağışlanarsan!

Dəliqanlı Mələk söylədi qəti,
 Amma kimsə onu dəstəkləmədi.
 Onun çıxışını yersiz saydılar;
 Heyrətlənən Dönük gələrək dilə
 Etiraz elədi təkəbbür ilə:
 – Sən fərz edirsən ki, guya, bizləri
 Yaradan ikinci əllə yaratmış,
 İşin icrasına Oğlunu qatmış.
 Əcəb təsəvvüdü, özü də yeni!
 Kim bunu ağına yeritmiş sənin?
 Kim görüb ki, axı? Yoxsa sən özün
 Öz yarandığını xatırlayırsan?
 Əgər varlığını Tanrı veribsə,
 O an yaddaşına necə giribsə,
 Bəlkə, bu cəfəngi doğru sayırsan?
 Biz bizə qədərki vaxtı, zamanı,
 Necə xatırlayıb qiymət qoyarıq?
 Və bizə qədərki varlıqları da
 Heç vaxt görməmişik, xatırlamırıq.
 Biz özüdoğulan, özüyaranan,

Biz həyatyaradan qüvvəyə qadir.
Taleyin gərdişi öz çevrəsini
Göylərdə qapamış – nəticə nədir? –
Efir oğullan yaranmış, yəni
Bizim zühurumuz təyin olunmuş.
Bu qüdrət hamısı bizə məxsusdu.
Səncə, bəs bu gücü kim bizə sunmuş?
Biz öz əlimizlə, öz gücümüzlə
Böyük igidliklər törədəcəyik,
Kimin gücü nədir, göstərəcəyik.
O zaman sən özün görərsən hökmən,
Biz o Səltənətə itaətləmi,
Yoxsa girəcəyik bir qalib kimi.
Dəf ol! Sözlərimi Məsihə çatdır.
Tələs uçmaq üçün. Nə qədər səni
Bəla haqlamayıb, yolun azaddır!

O susdu. Və saysız ordu boyunca
Dərin dəryalann uğultusutək
Ötdü küt gurultu, ötdü hay-haray
Başçının sözlünə qüvvət verərək.
Düşmənlər içində tənha dayanan
Dəlilqanlı Mələk igidcəsinə,
İblisin cavabın qaytardı yenə:
– Ey Tann sərindən lənətə gəlmiş,
sən, ey rədd edilmiş nankor Ruh, dinlə!
Bu bədbəxt ordunun məğlub olması
Qaçılmazdı daha burda səninlə;
Sən bir xain kimi yalan sataraq
Onlan çəkmisən cinayətlərə.
Odur ki bölüşüb sənün cəzanı
Layiqli payını alacaq hərə.
Məsihi devirmək fikirlərini
Çıxar xəyalından bircəfəlik sən.
Daha sən Tannın qanunlarının

Mülayimliyinə layiq deyilsən.
 Cəza sərt olacaq dönük olana.
 Sən Qızıl Əsaya küfr eləmişən,
 Qırıqlar inadın dəmir ox ilə.
 Mənim getməyimi məsləhət gördün,
 Çıxıb da gedirəm, amma bax, hələ
 Sənin təcavüzün qorxutmur məni,
 Cinayət yuvasın tərək eləyirəm.
 Qəfil qəzəb odu sizi yaxacaq,
 Eşit sən, ey kafir, çaxıb da şimşək
 Sənin o başını iki böləcək!
 Ah-uf eləyəndə bilərsən, yəni,
 Kimin tərəfindən yaradılmısan
 və Kim məhv etməyə qadirdi səni!

Beləcə Abdill – yeganə Mələk,
 Kafir ruhlar içrə iman yiyəsi
 Sayı bilinməyən yalançılara
 Uymayıb dönmədən ucaltdı səsin.
 Bir an da o, haqdan uzaqlaşmadı,
 Qorudu sevgini, andı, şərəfi.
 Tək-tənha dayandı hamıya qarşı,
 Ordu bürüsə də dörd bir tərəfi.
 Düşmən bir güruhun hay-küyü altıda
 Keçib cərgələrdən o, birər-birər;
 Qorxmadan hər cürə zorakılıqdan,
 Xeyli yol yeridi, dözdü təhqirə.
 Getdi və bildi ki, lovğa qüllələr
 Uçmağa məhkumdu – tar-mar olacaq;
 Onları nifrətlə dağıdacaqlar,
 Yerində xaraba dağlar qalacaq.

ALTINCI KİTAB

MƏZMUN

Rafail Mixail və Qavriliin İblis və onun Mələklərinə qarşı döyüşə göndərilməsi barədə hekayətinə davam eləyir. İlk döyüşün təsviri. İblis və onun qüvvələri Gecəyə çəkilirlər; o, Şura çağırır, İblisə bir qurğu fikirləşib tapır, onun köməkliliyi ilə döyüşün ikinci günü Mixail və onun Mələklərini çəşqinliq həddinə gətirir; ancaq sonuncu, dağlan kökündən qopararaq İblisin ordusunun və qurğunun üstünə tökülür, onları darmadağın edir; qiyamın hələ də davam etdiyini görə Tann döyüşün üçüncü günü qələbə şərafını Öz Oğlu Məsihin öhdəsinə buraxır. Atanın qüdrəti ilə əhatə olunmuş Oğul döyüş meydanına girir və Öz legionlarına hərəkət etməməyi əmr edir, Özü isə cəng arabasında, ildırımlarla silahlanmış halda, artıq müqavimət göstərməyə qadır olmayan düşmən Qüvvələrinin ortalarına daxil olur, onları Göylərin hüdudlarına sən qovur, divar yanır, düşmənlər dəhşət və vəlvələ içində, onları hazırlanmış dibiş uçuruma – cəza yerinə tökülürlər. Məsih təntənəli şəkildə Atasının yanına qaydır.

Bütün gecə boyu o igid Mələk
Yol getdi Göylərin sonsuz düzündə;
Keçib də adladı o fəzaları,
Bir kimsə yox idi onun izində.
Hələ hərliyərdi Göylərin çarxı,
Sübhün işıqları saçılmamışdı.
Çəhrayı əliylə Dan Yerlərinin
Göylərin qapısı açılmamışdı.
Tanın Taxt-tacının yaxınlığında
Müqəddəs Dağdaca bir mağara var.
Orda qoşa yaşar zülmətlə işıq
və Göyün üzünə növbəylə çıxar.
Gündüzü, gecəni xatırladaraq
Göylərdə fərqlərə gözəllik taxar.
İşıq astanaya çıxar, ya çıxmaz

Başqa bir yarğana düşür qaranlıq.
 Düşür ki, yenə öz vaxtında çıxsın,
 Göyləri bürüsün zülmət, toranlıq.
 İndisə Dan Yeri parıldayırdı
 Göylərdə Empirey qızılı kimi.
 Şərq şüalarıyla oxlanmış gecə
 Qaçıb gizlənirdi ondan eləcə.
 Təsvirə sığmayan bir mənzərəni
 Düzəngah boyunca süzürdü Abdiil.
 Ordunun bərq vuran yaraqlarından
 Mıncat çoxalmışdı işıq, elə bil.
 Cəng arabaları və odsağan atlar...
 Hər yanda sayrışıb oynaşan odlar...
 Yetişmiş savaşı o hiss elədi,
 Bildi ki, çox güclü döyüş ruhu var.
 Onun gətirdiyi xəbərdən artıq
 Tanrı dərgahında xəbərdardılar.
 Qoşuldu o, silah yoldaşlarına
 Ona tərif yağdı min təntənəylə.
 O, başqalantək məhv olmamışdı,
 Haqq deyə gəlmişdi yenilməz Göylə.
 Alqış yağmurları altda yetişdi,
 Uca Səltənətə – Müqəddəs Dağa.
 Qızılı buluddan bir Səs süzüldü:

– Sən, ey Tanrı qulu! O dönük çıxan
 Qudurğan orduyla təkə dirəşdin.
 Sənin seçdiyən yol Haqqın yoludu,
 Dediyn o sözlər oddu, atəşdi!
 Sözüünün kəsəri və kəraməti
 Yağı silahından itiydi, iti.
 Dözüb də düşmənin istehzasına,
 Şəhadət gətirdin Haqqı, qorxmadın.
 Bircə qayğın vardı: Tanrı önündə
 Alnın açıq olsun, saf olsun adın.
 Amma bundan ötrü bütöv aləmlər

Səni cinayətkar hesab etdilər.
Silahdaşlarımla birgə düş yola,
İndisə rahatca qələbəni çal.
Düşmən təhqirindən daha gur olan
Şərəf işığını yollarına sal.
Qanunu və sağlam düşüncələri
Həmən inkar edən o kafirləri
Gücünlə cılovla, durdur yerində.
Ləyaqəti ilə şahlıq qazanmış
Məsihi hər kim ki qəbul eləmir,
Məhv olsun qoy sənin həmlələrinə.
Ey Göylər hərbinin uca xaqanı,
Mixail, sən də qoş düşmən üstünə!
Sən də, qorxubilməz, ey uca göyün
İkinci igidi, Qavrill, sənə
Tapşınq verirəm, Övladları
Aparın döyüşə, qələbələrə.
Bu saysız-hesabsız qoşunları
Aparın kafirlər quduran yerə!
Silahla sarsıdın, odla-alovla
Qovlayın Göylərdə nə ki dönük var.
Qovun səadətdən – Tanndan uzaq,
Qoy dıbsız Tartara tökülsün onlar –
Hazırdı onları udmağa odları
Bitdi Hakim səsi; elə o an da
İtdi Müqəddəs Dağ qalın dumanda.
Tüstü burumları qalxdı qarqara
Oyanmış qəzəbdən xəbər verərək,
Alovlar püskürdü çox ucalara.
Zirvədə, buludları arxasındaca
Dəhşətlə səsləndi cəng boruları,
Tənn qüvvələri bunu duyunca
Hərəkət edərək, sıx sıralan
Dördcərgə düzərək kılıq qapadılar.
Keçilməz bir cınah – sədd yaratdılar.
Getdi təmtəraqlı, şıq legionlar,

Musiqi sədasi doldu qəblərə.
 Tanrının, Məsihin uğrunda getmək
 İgidlik coşqusu saldı qəblərə.
 Ordunun Tanrısal sərkərdələri
 Hücuma başçılıq eləyirdilər.
 Yürüş sahmanını poza bilməzdi
 Nə qayalı dağlar, nə dar dərələr.
 Həm də nə meşələr, nə də ki çaylar
 Kəsə bilməzdilər yol-yolağarı.
 Torpaqdan yuxarı qalxmışdı onlar,
 Onlara dayaqdı hava axını.
 Ey Adəm, Ədəmi keçib bir zaman
 Uçub gələrdilər quşlar yanına.
 Səndən ad almaqçün quş nəsilləri
 Beləcə süzərdi Göydə yan-yana.
 İndisə Göylərin sonsuzluğuyla
 Eləcə ötürdü Mələk səfləri.
 Eləcə adlayıb ötüşürdülər
 Yerdən çox-çox böyük, nəhəng yerləri.
 Qəfildən uzaqda alovlanaraq
 Od saçan bir zolaq Göyə büründü.
 Üfüqü kəmərtək qucub-saranın
 Ordugah olduğu aydın göründü.
 Par-par parıldayan nizə meşəsi,
 Sıx-sıx dəbilqələr, cida tiyəsi,
 Gerbləri lovğalıq rəmzi qalxanlar,
 Sanki, bir divardı, keçilməz divar.
 Birləşmiş ordusu qiyamçıların
 Fikirləşirdi ki, Müqəddəs Dağa
 Qəfildən həmlələr edə bilsələr,
 Nail olacaqlar onu tutmağa.
 Ya da ki döyüşlə fəth etmək gərək:
 Sonra da Tanrının Taxtı-tacına
 Beləcə paxılı, fınıldaqqını,
 Tanrı Dərgahında gözü olanı –
 İblisi çıxarıb mədh etmək gərək;

Onların arzusu gözündə qaldı,
Məlum oldu ki, bu, boş bir xəyaldı.
Öncə çox qəribə göründü bizə
Mələklər arası qəzəbli savaşı.
Səadət və sevgi bayramlarında
Tanrı və Oğlunun şənlinə birbaş
Himn oxuyardılar onlar ki birgə,
İndi iki ordu, iki düşərgə...
Döyüş çağırışı səsləndi, budur,
Gurladı onların hay-harayları –
Qınıldı ümid və bənş bağları.

Bir cəng arabası – günəşlə dolu –
İçindəsə Dönük. Tannsayaqı
Bir bütü təcəssüm edərək, sanki,
Baxırdı hamıya üstədən aşağı.
Qızılı qalxanlı Heruvimlərin
Durmuşdu eləcə aralığında.
Budur, təmtəraqlı ucalığından
Ordunun içinə endi bir anda.
Üz-üzə dayanmış döyüşçüləri
İkiyə bölürdü ensiz bir zolaq.
(Dəhşətli bir boşluq!) bu iki ordu
Azman bir cəbhəyə təməl qoyaraq
Durmuşdu üz-üzə düşməncəsinə.
Hələ torandakı ön alayların
Başlamamışdı ilk cəngi-cıdalı.
Cərgələr önündən keçirdi İblis
Bəzəkli paltarda lovğa, ədalı;
Uca bir qülləydi baxsan, elə bil.
Yox! Bu mənzərəyə dözməzdi Abdil,
Cəsur döyüşçülər arasında o,
Aslantək döyüşə məqam gəzirdi.
Coşqun ürəyllə baş verənləri
O, belə duyurdu, belə sezirdi:
– Ah, Göylər! Tanrıya bənzsən niyə,

imana küfr edən, haqla əyişən.
 Niyə dəyişməsin güc altında bəs
 Satqıntək xeyiri şərə dəyişən?
 Zəif olmadığı çox zaman bəlli,
 Yenilməz olurmu bütün lovğalar?
 onu Uca Haqqın köməyi ilə
 Gücdə sınamaq-tək bir istəyim var.
 Onun çüsurludur riyakar ağı,
 bunu agah etdi o mübahisə.
 Qələbə mənimdir, güman edirəm,
 Sözlə qalib gələn əgər haqq isə,
 Elə silahla da qalib gələcək.
 Düzdü, şərəf deyil, utanc gətirir
 İdrak ilə gücün bu çarpışması.
 Haqq olduğu qədər ədalətlidir,
 Söz yox ki, idrakın zəfər çalması!

Abdiilin başında bu düşüncələr,
 Tərk edib sıranı çıxdı qabağa;
 Getdi də, Düşmənlə üz-üzə gəldi,
 Qorxmadan gözünə dik baxa-baxa
 Döyüşə səslədi – səsləndi ona:
 – Ey lovğa! Rast gələn sənsənmi, söylə?
 Arzu edirdin ki, Tanrı Taxtına
 Çətinlik çəkmədən sahib olasan.
 Yoxsa düşünürdün sən qılınc çalsan,
 Ya da ki nitqinlə qorxuya salsan,
 Atıb qaçacaqdı O Səltənəti?
 Kütbeyin! Sən niyə düşünmədin bəs
 Yaradan önündə o qılınc nədi?
 Tanrı ki bir anda saysız-hesabsız
 Qoşunlar yaradar heçdən, zərrədən.
 Sənintək düşkünü ordunla birgə
 Atar zülmətlərə bir işarədən.
 Amma dönük deyil hamı sənintək,
 Sənin qoşununda Haqqsevənlər var.

Elə bilirdin ki, tək məndən özgə
Çətin, bu məsləkdə kimsə tapılar.
Mənim əqidəmi çoxu bölüşür,
Aradan bir xeyli zaman da ötsə,
Bəziləri Haqqı düz başa düşür.
Söz yox ki, çaşqınlıq içində çoxu
Seçibdir keçilməz bir bataqlığı!

Baş Düşmən nifrətlə çəpəki baxdı,
Cavabında dedi: – Səni bu yerə,
Kəm bəxtin gətirib ikinci kərə.
Mənim nifrətimin kükrəyən vaxtı
Çətin ki üzünə güləcəkdir baxtın.
Səni axtarıdım, bəri gəl görək,
Mənin əleyhimə işləyən Mələk.
Haqqını verərəm sənə əlbəəl,
Duyarsan gücümü hamıdan əvvəl.
Cəsarət eləyib sənə o dilin,
İlhamla yol açdı ziddiyyətlərə.
İndi tanıların hər üçdən biri
Göz dikib həmin o ilahi yerə
və öz haqlarını tələb edirlər.
Tənn xislətləri onları heç cür
Qəbul edə bilmir heç kimi Rəhbər.
Düşünə döyərək öyünmək üçün
Sənə dostlarını sən qabaqladın.
Elə düşünmə ki, bu əməlinlə
Hər yanda qaliblək çəklər adın.
Dərsini verəcəm mən sənə qəti
(gedib lovğalanıb deməyəsən ki,
Sənə cavabını verə bilmədim),
Mələkçün azadlıq və Göylər, mənəcə,
Bölünməz şeylərdi. Amma bu da var;
Bu gün Göy üzündə lap yetərcə
Köləlik yolunu tutub yaltaqlar.
Sən qul əqidəli nəğməkarları,

Hər yerdə o quyruq bulayanları
Silahlı qiyama qaldırmısan ki,
Bəlkə, azadlığı yıxdı köləlik.
Neynək! Biz bu günün sonuna kimi
Kim necə olacaq baxıb görərik!

Çox sərt cavab verdi Abdiil İblisə:
– Dönük, sən yenə də çaşırsan axı,
Düz yolu itirib qalmısan nəsə,
Çaşdıqca həddini aşırsan axı.
Tanrı və Təbiət seçən Başçıya
Hər kim siddiq-ürəklə qulluq edirsə,
Ona bir yaltaqlıq damğası vurub
Nəzərdən salmaqçün dil-dil ötürsən.
Tanrı və Təbiət bir qanun verib:
O kəs layıqdi ki başçı olmağa,
Ötmüş rəiyyəti ləyaqətiylə.
Əsl kölə isə sənə qoşulub,
Səntək ağılsızın bəd niyyətiylə
Haqqın qəzəbinə bu gün tuş olub,
Qiyama qalxıbdır Başçıya qarşı.
Sən qulsan! Məhkumsan öz əməlinlə
Gedib Cəhənnəmdə qulluq etməyə!
Cəhənnəm xanlığı sənə layıqdır,
Sənin bu varlığın ləkədir Göyə.
Bu gün İlahiyə, Haqqqa xidmətim,
Bilsəydin, mənimçün şərəfdir necə.
Səni Göylərdəki Taxt-tac yerinə
Qandallar gözləyir Cəhənnəmdəcə!
İndisə, sən demiş, mən “bəxti kəm”dən
Şərəfsizliyinlə çirkaba batmış
dəbilqənlə “salam” qəbul elə sən!
Deyib qolaylandı, vurdu da həməni,
Nə baxış, nə fikir, nə də bir qalxan
Köməyə çatmazdı İblisə bu an.
Düşmənin o məğrur dəbilqəsinə,

Sanki, dağlar uçdu, göylər töküldü.
On addım geriyə sıçradı, amma
Duruş gətirmədi, dizi büküldü;
Nəhəng mızrağından tutub da çökdü.
Beləcə, yeraltı sular yol tapıb
Dərin suxurları yuduğu zaman,
Bir nəhəng gövdəli, azman əndamli
Dağ uçar yerindən küknarlı, şamli,
Tab etmər, aramla diz çökər o an.
İblisin beləcə diz çökdüyünü
Qiyamçı dəstələr görünəcə dərhal
Dəhşətə gəldilər olub halbahal.
Zəfər harayları qalxdı bu zaman
Bizim qoşunların sıralarından.
Tezliklə bir döyüş, cəng həvəsilə,
Şüarlar səsləndi belədən-belə.
Bu zaman əmr etdi Mələk Mixail,
Döyüş boruları səsləndi qəfil.
Bütün göy üzünə yayıldı bu səs,
Sadıq qoşunların harayı qalxdı;
Bir anda hər yana ildırım kimi
“Yaşasın Uca Haqq!” nıdası çaxdı.
Düşmən ordusu da heç yubanmadan
Eyni qəzəb ilə keçdi hücumu.
Bir döyüş başladı fırtına kimi,
Fəryada, naləyə büründü səma.
Zirehlər döyüldü silahlar ilə,
üfüqlər kar oldu cingiltisindən.
Misdən düzəlmiş hər cəng arabası
Dəyib bir-birinə göyün üzündə,
Dözülməz uğultu, səs yaradırdı.
Alov saçan oxlar od buludutək
Yanar bir qübbəni xatırladırdı.
Bu qübbə altında çilgün qoşunlar
Ərşi ildırım tək hey titrədi.
Yaradılmamışdı Yer hələ o vaxt,

Yoxsa başdan-başa əsərdi tir-tir.
 Qəddar Mələklərin milyonlar ilə
 dəstəsi vurulub yendirilirdi.
 Elə Mələklər ki, ən zəifi də
 Odu, ildırım, suyu, küləyi
 Silahtək idarə edə bilirdi.
 O qədər çox idi güruhun gücü,
 Döyüşü yüz dəfə artırardı lap.
 Bütün Göy üzünü məhv etməsə də,
 Ağır fəlakətə çatdırardı lap.
 Amma o Əbədi Qüdrət Sahibi
 Onların gücünü alıb azaltdı.
 Ordular kiçilib legion oldu,
 Legionlar isə son həddə çatdı.
 Hər başçı özü bir əsgərə döndü,
 başçıya çevrildi hər bir əsgər də.
 Nə vaxt durmaq gərək, nə vaxt döyüşmək,
 Həm əsgər bilirdi, həm də sərkərdə.
 Nə geri çəkilmək, nə də ki qaçmaq,
 Heç kimin ağına gəlmirdi bu vaxt.
 Yad idi onlara qorxu adlı hiss,
 Hər kəs sanırdı ki, zəfər açarı
 Tək ona məxsusdur, şəksiz-şübhəsiz.
 Əbədi şan-şöhrət misalı olan
 Səyis igidliklər törədilmişdi.
 Alova bürünmüş cəng alanları,
 Necə çoxcəhətli, necə genişdi.
 Gah yerdə gedirdi amansız savaşı,
 Gah da ki göylərdə od saça-saçı.
 Qüvvətli qanadlar hey çırpınırdı
 Alovlar içində yol aç-aça.
 Xeyli zaman sürdü bu bərabər cəng,
 O vaxta qədər ki, döyüşdə birdən
 Ağla gəlməyən bir qəhrəmanlıq,
 İgidlik göstərdi İblis qəfildən.
 O yardı döyüşü burulğan kimi,

Gücünə bərabər güc görmədikdə
Girdi arasına Serafimlərin.
Qəddar qırğınında bu qorxunc yerin
Gördü ki, Mixall azman qılınca
Hər həmlə edəndə bir alay çökür.
Hər dəfə enəndə döyüş baltası
ətrafda nə varsa boynunu bükür.
Bu böyük bələdan qurtulmaq üçün
Tələsik qaldırdı qalxanı İblis.
Düz onqat zirhə malik idi o,
Azman vücudunu örtürdü təmiz.
Düşməni görünə Baş Mələk durdu,
Sevindi: tezliklə döyüş bitəcək.
Göylər Oğulları arasındakı
Nifaqı salanın sonu yetəcək.
Tutub da zəncirə vuracaq onu,
əsir də eləyib alıb gedəcək.
Odur ki od saçan baxışlarını
Zilləyib qə süzdü bir an İblisi:
– Göydə varlıqları tanımadığı
Bədbəxtlik adında hissini balsı!
Bu nifrətlə dolu mübarizənin
Ağır cəzasını sən çəkəcəksən –
Başda sən, sonra da məsləkdaşlarını!
Göylərdə xeyirxah sülhü pozmağa
Sənin çatırdımı, de, ixtiyarın?!
Bu haqsız qiyama qədər Təbiət
Bilmirdi sarsılmaz səltənətində
Nədir uğursuzluq, nədir fəlakət.
De, axı minlərcə başqalarının
Üstündən xətt çəkib etibannın,
Nifrətə, qəzəbə yoluxdurmağa
Sən necə cəsarət elədin axı?!
Daha arzulama sülhü, barışı
Qiyamla pozmağa can atmaq haqda.
Qovulub Göylərdən getməlisən sən.

Burda savaqlar da, zorakılıq da
 Müqəddəs məskənə yaddır əzəldən.
 Gir də Cəhənnəmə, səninlə birgə
 Sənin Şər məbədin – Kininlə birgə,
 Dəf olsun hər cürə eybəcərliyin!
 Bir də ki sənin o şərəfsiz ordun!
 Fitnə toxumu səp orda özünçün,
 Birdən başqaları tökülər ora;
 Mənim qılıncımın gücüylə bu gün
 Acı və atəşli o əzablara
 Özgəsi qovuşar sən dura-dura!

Göylər Sərkərdəsi belə söylədi.
 Və cavab qaytardı Düşmən də ona:
 – Nə hədə gəlirsən küləklə belə?
 Yoxsa bir baxan var hədə-qorxuna?
 Qorxaqlıq edibmi döyüşçülərim,
 Ya cəng meydanından qaçanımmı var?
 Sən, ey hakimiyyət aşiqi, söylə,
 Heç məni bu yolla yenməkmi olar?
 Yox, ümid eləmə! Başqa cür bitər,
 Hər halda, bu odlü qovğanın sonu.
 Sizlər bu döyüşü bədbəxtlik sanır,
 Biz isə bir şərəf bilirik onu.
 Bizim məqsədimiz yalnız zəfərdir,
 Taxt-taca zəfərlə biz girəcəyik.
 Ya da ki Göyləri o uydurduğun
 Həmin Cəhənnəmə çevirəcəyik –
 əgər hakimiyyət bizim olmasa,
 sərbəst olacağıq əvəzində biz.
 Di topla qüvvəni, çağır Qadiri –
 belə ad qoymusan, deyəsən, Ona.
 Geri çəkilmərəm. Səni gəzirdim –
 Hər yeri gəzmişəm mən səndən yana!

Susdular döyüşü başlamaq üçün,
 Ağır və soyuqdu sükutun səsi;

Acizdi söz tapa Mələk dili də
Həmin o döyüşü təsvir eləsin.
Elə bir hadisə olubmu Yerdə
yanaşı qoyaraq anlarda bilim?
Tannsal qüdrəti çatdırmaq üçün
İnsan idrakına – acizdi dilim.
Budur, iki düşmən, sükutlarıyla,
Hərəkətləriylə ruha od salan,
Silahı, yerışı, görünüşüylə
Ancaq tannlara bərabər olan
Bu iki cəngavər, bu iki azman,
Hay salıb Göyləri titrətməliydi:
Səltənət taleyin həll etməliydi.
Sıyrıldı bir anda odlu qılınclar,
Yağdı qığılcımlar haradan-hara.
Parladı qalxanlar bir cüt günəştək,
İşığı çiləndi sonsuzluqlara.
İntizar qorxunun içində dondu –
Hər iki tərəfin döyüşçüləri
Meydanı boşaldıb tez aralandı.
Bəlliydi kənarda duran hər Ruha
Təkbətək döyüşün qorxunc tufanı
Onlarçün təhlükə deyildi daha.
Və döyüş başladı... Təsəvvür edin:
əgər Təblətin ahəngi bir an
pozulsa, başlasa bürclər döyüşü;
Göyün ortasında baş verən zaman
İki planetin qorxunc görüşü
və nəfəskəsicl bu toqquşmada
Hər şey bir-birinə qanşib getsə,
Yəni yad varlıqlar, materiyalar,
Biri digərində əriyib itsə;
Bəlkə, bu döyüşə bənzərdi bir az...

Əvvəl sağ əlini qaldırdı onlar,
Onlann əlindən güclü əlmi var
Göylərdə Tannın əlindən sonra.

Həmən bu andaca, həmən bu ara
 Onlar ikisi də düşünürdü ki,
 Cəngi bir zərbəylə yetirsən başa,
 Ehtiyac qalmasın uzun savaşa.
 Onlar ikisi də gücdə, qüvvədə
 Biri o birindən seçilməyirdi.
 Amma Mixailin qoşa qəbzəli
 Bir qılıncı vardı – oddur, deyirdin.
 Cəbbəxanasından Haqq qoşununun
 Ona verilmişdi bu qorxunc silah.
 Bütün zirehləri və tiyələri
 Olduqca asanca paralayaraq
 Bir göz qırpımında məhv eləyirdi.
 Budur, bir andaca enməyi ilə
 Düşməni qılıncını ikiye böldü.
 Qanlılıq geriye dönməyi ilə
 Onun sağ böyrünü yırtı da bildi –
 Başabaş bölündü böyrü İblisin,
 Ömründə ilk dəfə ağrını duydu.
 Azman bir ağacı çapdılar, sanki,
 çöküb budağını torpağa qoydu.
 Amma ki yarası bitirdi dərhal,
 Bu, efir cisminə xas olan bir haqq;
 Uzun sürə bilməz onlarda bu hal,
 Çünki verilməmiş yaralı qalmaq.
 Axmışdı yaradan həyat şirəsi –
 Yəni Göy Ruhunun al rəngli qanı;
 Parlaq zirehini ləkələmişdi.
 Mələklər araya almışdı onu –
 Gəlmişdi ən güclü silahdaşları;
 Üstünü qalxanla örtüb, basdırıb,
 Götürüb bir döyüş arabasına,
 Onu nəzərlərdən dərhal azdırıb,
 Bir xeyli uzağa alıb getdilər.
 Onu inlədirdi kədər və utanc,
 Dişini-dişinə sıxıb dözüdü.

Onun Yaradanla hər rəqabəti
Artıq boşa çıxmış, bunu sezirdi.
Və o alçalmışdı... bildirdi qətl!
Amma o, tezliklə sağalıb qalxdı,
Axı möhkəmlikdə, davamlılıqda
Hər yeri eynidi Mələk canının:
Ürəyi, ciyəri, böyrəyi, başı;
Yaralanan zaman ölən insanın
canından fərqlidi Ruhun bədəni.
Onu bütünlüklə məhv eləməsən,
Heç cürə öldürmək olmaz, deməli –
Hava axınına qılınc vurmaqdı
Ruhun ölümünə hər cəhd əməli.
Çünki hər şey başdı, hər şey ürəkdi,
Ağıldı, idrakdı, qulaqdı, gözdü;
Ruhun həyatının mahiyyətini
Bunlar tamamlayır. Və bu da düzdü:
Onlar canlannın üzvlərini
Özləri yaradır İstənilən vaxt.
İstənilən ölçü, İstənilən rəng,
Hər hansı şəkildə – ya sıx, ya seyrək,
Yaranır nə zaman İstəsə onlar.

Bu ara baş verdi başqa alanda
Qürur doğurası başqa əməllər:
Qavrill özünün qoşunlarıyla
Hücum eləyərək göstərdi hünər
Döyüşlər tannısı Moloxa qarşı.
O, qızgın, dəlisoy bir hökmdardı,
Qavrilli səslədi cəngə təkbətək.
Söz verdi bağlayıb əl-ayağını,
Qoşub arabaya sürükləyərək
Od-alov içində məhv eləyəcək.
Lənətlərə gəlmiş dilli də hələ
Döndü Uca Haqqı təhqir etməyə.
Və birdən qılıncı qurşağa qədər

İkiyə bölünmüş halda bağırdı.
 Onun harayında eşidilməmiş,
 Ağıl kəsdirməyən bir əzab vardı.
 Dağılmış zirehli bədəni, başı,
 Qaçırdı buraxıb qorxunc savaşı.
 Uriil, Rafail başqa cinahda,
 Hər biri sındırıb öz düşmənini,
 Yıxıb Asmodeyi, Adramelehi,
 Viran etmişdilər onları yəni.
 Bu iki Səltənət yiyəsi Göydə
 Azğınlıq edirdi özləri üçün.
 Amma heç birinə nicat vermədi
 Nə qaya zirehi, nə tufan gücü.
 Nə qolçaq, nə qalxan ağır zərbəyə
 Davam gətirmədi, çökdü yağılar;
 əzablı yaranın dəhşətləriylə
 axır məcbur olub banışdı onlar.
 Kafir ordusunu qırıb-tökməyə
 Abdiil yubanmadı bir an da belə.
 Ariil, Ariox məğlub olmuşdu
 Onun ölümsaçan zərbələriylə.
 O yeni Ramiilin azğınlığını,
 Yərlə yeksan edib yandırdı onu.

Yerdə ölümsüzlük qazandırardım
 Minlərcə bu cürə adlar çəkərək;
 İnsan tərifinə ehtiyac duymur
 Amma ki Tanrının seçdiyi Mələk –
 onlara Göylərin şöhrəti bəsdı.
 Düşmən qoşununun döyüşçüləri
 Nə qədər igidlik göstərsələr də,
 Tanrı fərmanıylə məhkum olublar,
 Şərəfləri üstə qaranlıq pərdə
 Qalıblar yaddaşın zülmətlərində,
 Adlarıylə birgə unudulublar.
 Qanunu güc ilə dəyişdirənlər

Tənəyə layiqdi və xəcalətə.
Dəfnə çələnginə tamah salaraq
Kim ki alçaqlıqla çatır şöhrətə;
Onlann şərəfsiz ayamalan
Məhkumdu əbədi bir sükunətə.

Budur, məğlub olub, sınıbdır indi
Onlann güclüsü öz ordusuyla.
Ordu səpələnib, pərən-pərəndi,
Sönüb son ümid də iştartısıyla.
Döyüş meydanında silah qıngı,
zireh parçalan tökülüb qalib.
Dağılıbdı saysız cəng arabası,
Alov saçan atlar bükülüb qalib.
İblisin dağılmış dəstələrindən
Sağ qalan zülmə qaçıb arxaya.
Onlann içində ən inadcılı
Elə birinci də düşüb qorxuya.
Elə ilk ağrı da onlar tapıb,
İlk dəfə qaçan da onlar olubdur.
Qorxudan, əzabdan uzaq olanlar
İndi dərd əlində naçar qalıbdır,
ələmlər əlində olub oyuncaq.
Müqəddəs Ordusa, əksinə, budur,
Kvadratşəkilli cinah boyunca
Özünə dağılmaz bir mövqə tutur
və gedir irəli sönməz inamla.
Mizan-tərəzidə bu üstünlüyü
Günahsız olanlar belə qazanır.
Döyüşdə basılmaz və ağrı bilmir,
Şərəfdən adlayan yollar uzanır;
Yenilmiş düşmənin kabusu üstə.

Budur, gecə girdi öz mehrabına,
Aldı ağışuna Göy qübbəsini.
Döyüşlər səngidi, səs-küy əridi,

Toranlıq məğlubtək ördü üzünü.
 Mixail və onun Mələk qoşunu
 Düzün ortasında düşərgə saldı.
 Dörd yanda Heruvim keşikçiləri
 Məşəllər yandırdı, alov ucaldı.
 O yanda qiyamçı dəstələriylə
 Uzaq zülmətlərə gedirdi İblis...
 Rahatlıq bilmirdi! Gecəyarısı
 İçini çulğayıb gəmərdikcə hirs,
 əmr etdi, yığışdı ordu Şurası.

O, burda qürurlu bir nitq söylədi:
 – Bu odlu döyüşün alovlarıyla
 Sınanıb sübuta yetirdiniz ki,
 Göylərin azadlıq adlı vanyla
 Sizin yaşamağa haqqınız çatır.
 Bir gün tab etdiniz siz bu döyüşə:
 Əgər mümkündürsə bircə gün dözmək,
 Bəs niyə əbədi, niyə həmişə
 Dəyanət göstərib dözə bilməyək?
 Göylər Hökmdan Səltənətindən
 Seçmə qoşunları göndərməklə, bax,
 Yanlışlıq elədi, elə bildi ki,
 Bizi qul etməyə nall olacaq.
 Amma yox, deyəsən, Onun özü də
 Öncəgörümündə məsum deyildir.
 Bəlkə də, Hər Şeyə Qadir adı da
 Ona yaraşan bir yozum deyildir.
 Bizim silahımız zəifdir deyə
 Döyüşdə bu qədər itkimiz oldu.
 Ağrını biz bildik, düzdü, ilk dəfə,
 Amma nə üzüldük, nə aciz qaldıq;
 Öyrəndik əzabdan qorunmağı biz.
 Bizim canımızın efir tərkibi
 Ölümə meyilli deyildir heç də.
 Nə qədər dərindən yara da alsaq,

Bir anlıq gözüünü yumuban aç da,
Sağalmış görərsən özünü şəksiz.
Yaranışdan gələn bir qüvvə ilə
Bir göz qırpımında sağalınq biz.
Kiçik bəlalarnı önündə durub
Çətin ki düşünüb biz aciz qalaq.
Bəlkə, yeni zireh icad elədik,
Bəlkə də, düzəlttik yeni bir silah.
Güclənək düşmənin gəl acığına,
Qarşılaya bilək hər cür savaşı.
Çalışıb onlardan biz artıq olaq,
Onlara tən olaq lap uzaqbaşı.
Düşmənlə əslimiz, zatımız birdi,
Üstün olmalan açıq-aşkarsa,
əgər buna gizli bir səbəb varsa,
neçə ki aqlımız başımızdadı,
biz onu tapmalı, kəşf etməliyik –
sağlam düşüncəni işlətməliyik!

O susdu. İlk sözü Nisroh istədi –
Rəislər Başçısı, – ağır döyüşdən
Qurtula bilmişdi güc-bəla ilə.
Əynində zirehi çıxmışdı işdən,
Etiraz elədi İblisə belə:

– Yeni peyda olmuş başçıdan bizi
Sən xilas elədin, şübhə yox buna.
Azadlıqla yetdik biz səadətə –
İlahi şüurun qurtuluşuna.
Amma lap ilahi varlıqlar belə
Çətin dayanırlar güclü önündə.
Biz tərəf yaralı, əzablar içrə,
Güclü tərəf isə sağlam bir gündə
və məhvə aparır bu durum bizi.
Əgər ağı bizi bunca yenirsə,
Hansı igidlikdən söz açmaq olar?

Salır yanımıza əl-qolumuzu,
 Ağrı utanc verir, əzablar qubar.
 Biz sakit bir ömür sürə bilərik,
 Keçinə bilərik həzz almadan da.
 Amma bədbəxtlikdən iş-işdən keçib,
 Törənmiş bəlalar sustalmadan da
 Qəzəb səbirləri doğrayıb, biçib.
 Hələ bu günəcən yenilməz olan
 Düşmənin qüvvəsin korş etmək üçün
 Kim nə yaradırsa eşq olsun ona –
 Alqışlar yaraşır onun adına!

İblis cavab verdi aramla, sakit:
 – Bütün zülmələri adlamaq üçün,
 Sənin o ağıllı fikrinə görə,
 Hər nə bizə xidmət edirsə bu gün,
 Mən artıq onları kəşf eləmişəm.
 Efir pəncəmizin çiçəkli altı,
 Göylərin sahilsiz materikləri,
 hamısı əlvən daş, qızıl və güldür.
 Sözsüz ki, seyr etsə hər kəs bu yeri,
 əlbəttə, anlayar, bu, sirr deyildir –
 hər şey torpaqların təkindən çıxır;
 Dönür ruhşəkili od köpüyünə,
 cürbəcür toxumdan və dəndən çıxır.
 Göylərin işığı toxunan kimi,
 Dirilir, can atır işığa sarı.
 Sirlə gözəlliklə gəlir dünyaya,
 Gülləyir rəngbərəng: qırmızı, sarı...
 Odlə zəngin olan o zərrələri
 Gərəkdir çıxaraq dərinliklərdən.
 Doldurub onları boş lülələyə,
 O biri başına od vursaq birdən,
 Kiçik qığılıcımdan alışıq onlar.
 Alışıq dəhşətli bir partlayışla
 Süpürüb aparar yolunda nə var.

Yerlə yeksan edər düşmənimizi,
Parça-parça edər odlu zərbələr.
Elə bilərlər ki, qorxudan onlar
Odsaçan şimşəyin Tək Sahibindən
Artıq oğurlanmış bu silah həməən.
Çox çəkməz bizim bu əziyyətimiz –
Sübhəcən bitəcək, söz verirəm mən.
Qovun özünüzdən qorxu-hürkünü,
Ağilla qüvvənin birləşməsiylə
Adlayıb keçərik ağrı yükünü.
Ey silahdaşlarım, yoxdu bir səbəb,
Gərəkdir olmayaq biz ruh düşkünü!

O susdu. Onun bu odlu sözləri
Sönmüş ümidləri şölələndirdi.
Başçının fikrinə heyrət etdilər,
Hamının qəlbinə, sanki, o girdi.
Amma bəzləri əvvəlki kimi
Bu işə baş tutmaz sevda desə də,
Düşünüb axırda hesablaşdılar,
məntiqli saydılar son nəticədə.
Ey Adəm, bəlkə də, bir vaxt gələcək,
İblisə aldanıb boyun əyərək
Səndən törəyənlər içində kimsə
Qəzəb və ədavət artdığı zaman
Belə bir silahı icad edəcək,
İnsanlar qana can atdığı zaman
Qardaş qırğınına verəcək təkən.
Beləcə döyüşü tərک eləyərək,
Bu işin dalıyca hamısı düşüb,
Bir anda yararaq Göyün dibini,
Hər yanı axtarıb, hər yanı eşib,
Tapdılar təbii maddələrin
Hələ yetişməmiş rüşeymini.
O müdhiş silahçün nə lazımdısa
Göylərin təkindən tapıldı yəni.

Kükürd köpüyünü tapdılar onlar,
 Sonra da tapdılar şora köpüyü;
 Hiyləgərcəsinə qarşıdıldılar,
 Onların sevinci bürüdü Göyü.
 Artıq alınmışdı istədikləri,
 Həmin qarışıqı qurudan kimi
 Dən təkı doğrayıb qalaqladılar.
 Bu qara maddədən dağ yaratdılar.
 Mədənələr qazdılar bir başqaları
 (verilmiş beləsi eynən Yerə də).
 Daşdan və mineral damarlarından
 İldırımsaçanlar düzəltmək üçün
 Yığıb kobudundan, hamarlarından,
 əridib tökdülər qızmar kürədə.
 Digər döyüşçülər bir qığılımla
 alovlanı bilən qamış yığdılar.
 Sirri gizli tutub, bitirib işi,
 Gecəni ötürüb sübhə çıxdılar.
 Yalnız gecə şahid oldu onlara,
 Sahmana saldılar hər şeyi səssiz,
 Gizli saxlamaqçün niyyətlərini
 Ört-basdır etdilər nişansız, izsiz.

Budur, şəfəqləndi Göy üzü Şərqdən,
 Qaliblər oyanıb durdu yuxudan.
 Silaha çağırıldı döyüş surları,
 Nurlu sıralarla düzüldü bu an
 Qızıl dəbilqəli Haqq orduları.
 Bəzi döyüşçülər təpələr üstən
 Baxır dan sökülən ətraf yerlərə.
 Yüngül silahlanmış bəzilərisə
 Düşmənin yerini tapmağa görə
 Gedir kəşfiyyata, düşərək izə.
 Gedirlər tapmağa düşərgəsini,
 Bilmək istəyirlər dayanıbmı o,
 Döyüşə toplayır yoxsa özünü?

Tezliklə gördülər, budur, qabaqda
İnamla yeriyir düşmən ordusu.
Gəlirlər aramla və qəttiyətlə,
Elə bil, heç nədən yoxdu qorxusu.
Cərgələr qapalı, bayraqlar enib...
Heruvimlər içrə ən çevik olan
Qanadlı Zofill uçdu geriyyə,
Çağırdı hamını hay sala-sala:
– Döyüşə, əsgərlər, cəld cəngə qalxın!
Heç də qaçmayıblar onlar, sən demə,
Kəsdiriblər artıq qapını, baxın!
Geriyyə çəkilmək fikirləri yox,
Gəlirlər qarqara buludlar kimi.
Onları bürüyüb bir arxayınlıq,
Sanki, qələbəyə ümid var kimi
aynı durumdadır, deyəsən, onlar.
Tələsin! Qorxmayın! Yoxlayın zirək
Bütün silahları, əsləhələri.
Geyin zirehləri, dəbilqələri,
Tutun qalxanları başınız üstə,
Ya da ki saxlayın döşünüz üstə!
Mənə elə gəlir, bu gün bizləri
Çıskinlı bir yağış islatmayacaq.
Bu gün başımıza leysanlar kimi
Odsaçan oxlardan dolu yağacaq!

Beləcə, hamını o agah etdi,
Çağırdı səhvlərdən uzaq olmağa.
Qoyaraq arxada arabaları
O an legionlar getdi qabağa.
Gəldilər qəfildən qarşı-qarşıya
sətsiz alayların cərgələriylə.
Dördkünc sıralarla gəlirdi düşmən –
Bunda da var İdi xain bir hiylə;
Onlar almışdılar aralarına
Həmin İblisanə nəhəng qurğunu.

Əvvəl çəpərləyib piyadalarla,
 süvari qoşunla örtərək onu,
 məkrlə hamıdan gizləmişdilər.
 Üz-üzə gələrək durdu ordular,
 Bir anda irəli çıxaraq İblis
 Çevirdi üzünü öz qoşununa.
 Göy gurultusutək səslə bağırdı:

– Siz, birinci cərgə! Sağ və sol yana
 Ayrılın! Qoy bizə nifrət edənlər
 Görsünlər barışıq cəhdlərimizi.
 Amma inanıram, rədd edəcəklər
 Arxa çevirərək yenə də bizi.
 Göylər şahid olsun qoy buna, neynək,
 Rahatlıq tapacaq gör neçə ürək.
 Eşidin əmrimi, ey igidlərim,
 Məqam yetişibdi, tərpnənin görək!
 Sülh təklifinizə toxunun azca,
 Elə toxunun ki, eşitsin hamı!

Onun istehzal və ikibaşlı
 Nitqinin axıra yetən məqamı,
 Sanki, gözlənirdi ön cərgələrdə.
 O an iki yerə bölündü qoşun,
 Cinaqlar boyunca aralandılar.
 Qəfildən qəribə bir görünüşün
 Önündə duranlar, sanki, dondular:
 Üç cərgə düzölmüş nəhəng tir idi
 Təkərli qurğular üstə yan-yana.
 Bunlar daşdı, misdi və dəmir idi,
 Ağac söyləyərdin baxanda ona.
 Hər tirin kahatək açılmış ağzı,
 Sanki, işarəydi – boşdu bu barış.
 Hər tirin dalında bir Seraffimin
 Var idi əlində yanar bir qamış.
 Heyrətə gələrək anladığı işi,

Amma ki gec idi. Onlar qamışı
İblis qurğusunun gövdəsindəki
Kıçık dəliklərə toxundurdu.
Göylər şəfəqləndi və söndü, sanki,
Sanki, kökün çapıb, zoğun qırdılar.
Cəhənnəm alovu basdı hər yerl,
Yağdı dolu kimi dəmir kürəsi.
Titrətdi havanı qorxunc nərlitl,
Toxtamaq bilməyən ildırım səsl.
Üzbəüz ordunu nişan alaraq
yaxın məsafədən atəş açdılar.
Bir anda qayataək duran igidlər
Duruş gətirməyib Göyü qucdular.
On minlərcə Mələk leş-leşə qaldı,
Bu çox anlaşılmaz, çox ağır haldı.
Zirehsiz özünü qoruyur hər Ruh,
Özünü ölçüdə kiçildə bilir.
Nə cür dava olsa, nə cürə döyüş,
Onun öhdəsindən cürətlə gəlir.
İndisə qorxunc bir təlaşdaydılar,
Geriyə qaçmaq bir rüsvayçılıqdı.
Boş yerə cərgələr birləşirdilər,
Neyləmək durumun belə bir vaxtı?
Bəlkə, hücum etmək? Atarlar geri,
Əzib də gülərlər rişxəndlə yenə.
Düşmən düşərgəsi hazırkı artıq
Təzədən ildırım atəşlərinə.
Geriyə şərəfsiz məğlubiyətlə
Qayıtmaq hər şeydən qorxulu idi!
İblissə gülərək, öz qoşununa
Səsləndi ucadan və belə dedi:
– Dostlar! Lovğalanmır qaliblər, deyən,
Onlar ki şəst ilə hücumdaydılar.
Yaxşı rəqs etdilər yıxıla-dura,
əsl sülhsevənlər bax belə olar.
Əyilər, düzələr, tullanar-düşər,

Havayla qarışar, Göylə gülüşər.
 Düzdür, qəribə və vəhşi sıçrayış
 Rəqsə siz deyən də yaramır elə.
 Amma ki bu qədər sülh sevmələri
 Bizi şənləndirir bununla belə.
 Bəlkə, təkrar edək təklifimizi,
 Onlar razı olsun, şad etsin bizi!
 Ondan da tikanlı dindi Velial:
 – Ey başçı! Bu təklif çox dəyərlidir,
 Həm cana yayılır, həm heyran edir.
 Kim ki alını ilə onu alıbdır
 Başdan ayağacan ağıllanıbdır.
 Bəlkə, göstərsinlər, bu hədiyyədən
 Kimsə dördəyaqlı, axsaq qalıbdır?!

Əbədi Qüvvənin üstündə, sanki,
 əbədi qələbə çalıblar kimi
 Onlar bir-biriylə iyrəncəsinə
 Sırtıqlıq edirdi qalıblar kimi –
 Tanrının ildırım qoşunlarına
 Dayanıb nifrətlə lağ edirdilər.
 Onlar xəyallarda hər nə vardisa
 O müdhiş qurğuyla dağıdırdılar.
 Çox uzun çəkmədi bu boş xülyalar,
 Tanrının əmriylə qətiyyət və güc –
 Yeni silah gəldi haqq qoşununa.
 İblis qurğusunu susdurmaq üçün
 Tanrı elə qüdrət göndərdi ona,
 Ağıl dərk eləməz bu üstünlüyü!
 Odur ki hər şeyi atıb bir yana,
 Mələklər şimşəktək yararaq Göyü,
 Çaparaq tutdular ətraf dağları
 (düzləri dağlarla əvəzləməyi
 Göydən mənimsəyib Yer torpaqları).
 Tutub zirvəsindən silkələyərək
 Kökündən qoparıb dağları onlar,

Meşəli, bulaqlı, daşlı, ağaclı,
Düşmənin üstünə fırlatdılar.
Göruncə dağları başıaşağı
Göylərdə mayallaq aşib da gəllir;
Üç cərgə düzölmüş mənhus qurğunun
Üstünə bir ucdan uçub-tökülür –
Təkcə qurğular yox, ümidləri də
Bir anda dəfn oldu qiyamçıların.
Sonra özlərinə yetişdi sıra,
Bir ucdan dağ, təpə, qayalı laylar
Zülmətə bürüdü Göyü bu ara,
Məhv oldu altında bir çox alaylar.
Silahlar gətirdi dərd dərd üstünə;
Cana yeriyincə, cismi kəsincə
əzablı ağlar verdi düşməne.
Onlar çırpınırdı zülmədən çıxma,
Sıxırdı əzabın həbsxanası.
Əslində, onlar da nur Ruhu idi,
Amma günahlara batan ziyası
əsl-nəcabətli qaralamışdı.
Bu zaman onlar da lap bizim kimi
Döyüşdə əl atdı yaxın dağlara.
Qoparıb dağları hər iki tərəf
Döyüş meydanına səpdi bu ara.
Cəhənnəm səsləri bir əyləncəli
Müqayisə etsək əgər bu cəngli.
Döyüşlər dağların örtüyü altında
yeraltı dünyada gedirdi, sanki.
Fəlakət fəlakət üstə gəlirdi,
sanki, Göy indicə dağılacaqdı.
Yaxşı ki, sarsılmaz səltənətindən
Ata-Haqq vaxtında bu cəngə baxdı.
Hər şeyi vaxtında götür-qoy etdi,
Üz tutub səsləndi Oğlu Məslihə.
Onu bürüyərək Öz Qüdrətinə,
İntiqam almağı etdi nəslhət:

– Mənim şərəfimə İlahi Nuru,
 Ey Sevgili Oğul, Mənim Qürurum!
 Görünməz Tanrının görünən üzü;
 Əllərin həll edir qərarlanmı,
 Ey Göydə ikinci Qüdrət Yiyəsi!
 Göylər zamanıyla iki gün ötdü,
 Susmadı ruhların qəddar döyüşü;
 Mixail və bizim haqq ordumuzun
 Düşməni üzərinə cəza yürüşü.
 Elə qüvvələrdi üz-üzə gələn,
 Bərabər yaranmış biri-birinə;
 Fərqləri günahla ölçülür ancaq,
 Ötsə neçə əsr, neçə qərinə
 Tükənən deyildir onların gücü.
 Amma əbəs yerə. Üzücü dava
 Onlarda sağalmaz izlər buraxdı;
 O gündən ki onlar silahı qoyub
 dağları götürüb döyüşə çıxdı,
 vəhşilik bürüdü Göyün üzünü.
 Məhvə sürükləndi bütün Kainat;
 İki gün aradan ötübdü, heyhat,
 Bu gün üçüncü gün – Sənin günündür!
 Dözüb bu günəcən gözlədim ki, Sən,
 Bu cəngə şərəflə bir son verəsən.
 Qırğının qarşısını tək Sən alarsan,
 Səndə Mənim gücüm, mərhəmətimdi.
 Sənin Qüdrətini bütün Göy Üzü
 və bütün Cəhənnəm tanıyır indi.
 Bu miskin qiyamı elə yönəltdim,
 Sən aç biləsən əsl üzünü;
 Sən bir Məsih kimi, bir varis kimi
 Qayda və qanunla göstər özünü.
 Atandan aldığı bu qüvvət ilə
 Sən cəng arabasını elə yönəlt ki,
 Sütunu laxlasın Uca Göylərin.
 Silahlar Sənidir, götür, əlbət ki,

Silahlan şimşəklə, ildırım-oxla,
Qüvvətli belinə qılınc da bağla!
Ən dərin boşluğa, heçliyə layıq
eybəcər zülmətli qov Göydən kənar –
özləri seçərlər zülmü, zilləti
Tanrıni, Məsihi hər klm kl danar!

O dindi, Oğlunu şövqə gətirdi
Müqəddəs nurunun təntənəsiylə.
Hopdurdu canına o nuru Oğul
və cavab verdi O, öz pak səsiylə:

– Göylər Taxt-tacının Sultanı Atal
Birinci, Müqəddəs, Əlçatmaz, Ulu!
Oğluna əbədi tərif söyləmək
Həmişə qəlbinin istəyi olub.
Eynən də Səni Mən mədh eləməkçün
Həmişə duyuram titrəyir içim.
Sənin mərhəmətin, sənin şəfqətin
Mənə buyurur ki, Sənin hökmünü
Oğultək yerinə yetirəm qəti.
İlahi iradə hər şeydən bu gün
Mənimçün ucadı – bu, mənim haqqım.
Bu şahlıq mənsəbi, bu hakimiyyət
Sənin ənamındır – Mənim dayağım;
Hər nə verilmişsə qəbuldur, əlbət.
Sonda Sən Hər Şeydə var olan zaman
Mən – Səndə, Hər Şey də Məndə olacaq –
Sənin sevdiklərin, sözsüz ki, o vaxt
Haqqın təcəllasın Məndə tapacaq.
Sənə kiniləri sevmərəm ancaq!
Mən öz varlığımı mərhəmətinlə,
Həm də qəzəbinlə bürüyəcəyəm;
Sənin silahınla bu Göy Üzündən
Üsyançı Ruhlan küryəcəyəm.
Onlan üzəcək qəm yuvaları,

Zülmət zəncirləri haldan salacaq.
 Canlarını didən ölümsüz qurdlar
 Onlara əbədi yoldaş olacaq.
 Çünki itaətə dönükdü onlar,
 Uca səadətə dönükdü onlar.
 Günahkar ordunu Göydən rədd edən
 Möminlər yığışar Müqəddəs Dağa;
 Başda Mən olmaqla o zaman qəlbdən
 Şükür-səna edib, zikr oxumağa,
 Səni tərifləyib alqışlamağa,
 Yığışar Möminlər Müqəddəs Dağa!
 Beləcə, söykənib şah əsasına
 Oğul nitq elədi Taxtdan enərək.
 Artıq o müqəddəs üçüncü günün
 Açıldı dan yeri al бүрүнərək.
 Alovlar içindən fırtına kimi
 Ötüşdü Tanrının Cəng Arabası;
 Təkərlər gücünə ötüşmədi, yox,
 Onu aparırdı Ruhun havası.
 Müşayiət olurdu dörd tərəfindən
 Dördüzlü Heruvim Mələkləriylə;
 Onların bədəni gözlə doluydu,
 Hətta qaradları, lələkləriylə
 Baxırdı sayrışan ulduzlar kimi.
 Berill sağanaqlı təkərləriylə
 Onlar alovları parçalayırdı.
 Başları üstündə Heruvimlərin
 Büllurdan bir qübbə nur calayırdı.
 Göylərə bənzəyən bir qübbə idi –
 Tağ-tavanı vardı sapfirdən onun.
 Ənbər qoxuyurdu burada, sanki,
 yağışlı rəngləri göy qurşağının.
 Məsih başda idi, durmuşdu şəstlə,
 Üstündə hər cürə yaraq-yasağı,
 İlahi əsəri – Urim zirehi.
 Zəfərsə yenə də tutmuşdu sağı,

qartal qanadlan öpürdü mehi;
Belində azman bir kaman var idi,
üçdiş ildınmlar – oxqabısında.
Alov qaynayırdı dörd bir tərəfdə,
Odlu qığılcımlar fırtınasından
tüstü dikəlirdi hey pərdə-pərdə,
yandıran buludlar uçuşurdular.
Onu on minlərcə, bəlkə, daha çox
Müqəddəs varlıqlar ötürürdülər.
Bu yürüş haqqında öz nurlarıyla
Hər tərəfə xəbər yetirirdilər.
Düz iyirmi min cəng arabası –
Onu sol yanda, onu sağda,
Onunla yanaşı sürüb gedirdi
(əlimdə məlumat vardır bu haqda).
Beləcə, Heruvim qanadlarıyla
İlhama gələrək Oğul uçurdu.
Hərdən pəncəsiylə büllur qübbəyə
Toxunub hər yana işıq saçırdı.
Bizim qoşun oldu Onu ilk görən,
Elə ki Məsihin azman bayrağı
Çilədi nurunu ucalıqlardan –
Dində ürəklərin sevinc növrəği.
Onun gəlişinə bir işarəydi
Mələklər daşıyan həmin o bayraq.
Hər iki cinahdan döyüşçüləri
O bayraq altına çəkib yığaraq,
Qüdrətli Başçıya təhvil verərək
Ordunu cəm etdi Mixail Mələk.
Qüdrətdən açıldı Oğulun yolu,
Hökm etdi dağlara, dönsün yerinə.
Dağlar itaətlə qayıtdı geri,
Göy də döndü, sanki, öz çənberinə;
Təzədən düzlərin, təpəliklərin,
Açıb gülümsündü çiçəklikləri.

Bütün sadalanan bu möcüzələr
 Baş verdi düşmənin gözü önündə.
 İnadla dirəniş etdilər yenə,
 Ağılsız intiqam cəhdi bu gündə,
 bəlkə də, baş tutdu fikirləşdilər,
 təzədən yığışib və birləşdilər.
 İnanmaq olmur ki, bu qədər, görən,
 Korlanmaq olarmı Göy Ruhlarına?
 Nə cür işarə də görünsə Göydə,
 Bu lovğa dönüklər inanmaz ona.
 Hansı möcüzənin gücü çatar ki,
 Təsir edə bilsin daş ürəklərə?
 O şey ki onları ağılsızlıqdan
 Çəkəndirməliydi – amma boş yerə
 Onları ikiqat rəhmsiz etdi.
 Məqamını görüb Tanrı Oğlunun
 Düşmən paxıllıqdan alışıdı, pörtdü;
 onların tamahı böyükdü amma,
 Məğrur durmuşdular döyüş öncəsi;
 Atanı, Oğulu yenməyin yolu
 Döyüş deyilsə də, qoy lap incəsi
 Hiylə, məkr olsun – istək bu idi.
 Yox, əgər bu da baş tutmasa, onda
 Dünyanın sonuncu fırtınasında
 Qırılıb məhv olmaq bir nəfər kimi.
 Beləcə rədd edib geri durmağı
 və utanc gətirən qaçqın olmağı,
 Getdi qiyamçılar sonuncu cəngə.
 Görüb onlardakı bu boş inadı,
 Yiğdi cinahlara Öz ordusunu,
 Səsləndi beləcə Tanrı Övladı:

– Siz, ey Müqəddəslər! Siz, ey Mələklər!
 Yenə də nizamlı, sıralı durun.
 Qalın yerinizdə silahınızla,
 Döyüşdən yayının, aralı durun!

Razıdır Yaradan zəhmətinizdən –
Haqq işi uğrunda, Tann yolunda
Çalınan şərəfli zəfərinizdən.
Amma bu lənətli ordunun işi
Başqa cəza ilə yetəcək sona.
İntiqamçı yalnız Tann özüdür,
Ya da O kəsdir ki, buyrulmuş Ona.
Onlann cəzası nə böyük sayla,
Nə böyük çoxluqla verilməyəcək.
Sakitcə dayanıb baxın ki, Məndən
Tannın qəzəbi necə keçəcək,
necə yönələcək kafirlər üstə.
Yox, sizə yox – Mənə nifrət eləyir,
Paxıllıq eləyir bu azğın dəstə.
Çünki bu Göylərdə Atam əbədi,
Şərəfi, Qüvvəni və Səltənəti
Qorumaq işini və hökmləri
Mənə – Öz Oğluna etimad etmiş.
Tale qoy onlann dayağı olsun,
Yəni bilmirlərmi işləri bitmiş?..
Onlar gücü seçdi, zoru seçdilər,
Odur ki aralı durdu ləyaqət.
Kim ki kölgəsinə aldı onlan,
Dönüb etmədilər Ona itaət.
Gücümüz qoy xitam versin bu işə,
Mən özgə mükafat gətirməmişəm!

Sözünü bitirdi, dəyişdi üzü,
Elə qorxunc oldu, O elə qəddar,
Baxanın titrəyib əsirdi dizi,
Cəza Yiyəsində nə ki qəzəb var,
Hamısı dolmuşdu Onun canına.
Və O yön tutmuşdu düşməne sarı.
Üstü ulduz dolu nur qanadlan
dörd Heruvim Mələk endirən kimi
hər yana zülmət bir kölgə yeridi.

Hər cəng arabası tərənən zaman
 Göyü gurultulu bir səs bürüdü:
 Sanki, sel gəlirdi, ya saysız qoşun.
 Kafirlər üstünə zülmət gecətək
 Elə çapırdı ki, Göyün Üzündə
 Tək Tanrı Taxtından başqa nə varsa
 Əsdi Empireydə təkər səsindən.
 Düşmən qoşununun cərgələrinə
 Tufantək kükrəyib dərhal çatdı O.
 On min ildırımı göz qırpımında
 Onların üstünə fırlatdı O.
 İtdi mətanəti, mərdliyi dərhal,
 Bir heyrət, bir qorxu sardı düşməni,
 Kəsib dirənişi, atıb silahı,
 Biabırcasına çökdülər yəni.
 Oğul ayaqladı dəbilqələri,
 Ötüşdü silahlar, qalxanlar üstdən;
 üzüqoylu düşmüş sərkərdələrin
 başları üstündən adladı qəsdən.
 Həm də ki Məsihin keşiyin çəkən
 Dağların altında əzilməməyi
 Bu an arzu edən Serafımlərin
 İgidlər igidi neçə Mələyi
 Qaldı ayaqları altında Onun.
 Göyləri bürüyən ox buludları
 deşib yandırırdı bir-bir onları.
 Bədəni, qanadı gözlərlə dolu,
 Canlı təkərindən belə göz baxan
 Dördüzlü Heruvim Mələkləriydi,
 Onları tutmuşdu hər yandan oxa.
 Gözlər əfəndisi Yeganə Ruhdu;
 Hər göz bir düşməyə bir ox atırdı.
 Yandırıb-yaxırdı lənətliləri,
 Onların canını oda tuturdu.
 Oğulsa Özünün güc-qüvvəsinin
 İşə salmamışdı heç yarısını;

Hələ saxlamışdı ildinmları,
Bu bədbəxt Ruhlann tam sırasını
Qınb məhv eləmək istəmişdi O;
Qovmaq istəyirdi Göylərdən amma.
Qaldınb yerlərdən yxılmışları,
Qorxub bir-birinə sıxılmışları,
Keçli balasıək titrəyənləri
Dağlayıb oduyla O, şimşəklərin
Büllur divarına sıxdı Göylərin:
Ordasa açmışdı ağzını zülmət,
Dərin uçurumlar saçırdı dəhşət.
Qaçaraq qurtulmaq istəyənləri
Çulğayırdı dərdin daha betəri.
Qaranlıq yarğanın kənarlarından
Atırdı özünü onlar bu zaman.
Dərhal da onların arxalarnıca
Bir qəzəb yağırdı od saça-saça.

Cəhənnəm dinlədi bu gurultunu,
Baxdı Göy Üzündən yağanlara o.
Titrəyib qaçardı, amma ki, heyhat,
əbədi məhkumdu yarğanlara o.
Doqquz gün töküldü düşmənlər Göydən,
Həyəcan içində Xaos inlədi;
vəhşi haqsızlığı onqat çoxaldı.
Hər şeyin üstünü məhv olmaq kimi
Ağır bir təhlükə qorxusu aldı;
Sayları hədsizdi çünki onların...
Açıq cəhəngini yumdu Cəhənnəm,
Beləcə çeynənib uduldu onlar.
Bu məkan layıqdı günahkarlara,
Heenna əzabı və sönməz odlar!

Qurtulub əlindən qiyamçılarnı
Göylər şadyanalıq etdi təzədən.
Təzədən qapandı büllur divarlar,

Yarğanların ağzı örtüldü həməən.
 Düşməni əzərək Yeganə Qalib
 Zəfərlə döndərdi cəng arabasın.
 Bu şərəfli işi sakit izləyən
 Müqəddəs ordunun hər bir sırası
 Yaşıl palmaların kölgəliyilə
 Şadlıq edə-edə döndü geriyə.
 Qalib Hökmdarın şənini Göyə
 Yayı Mələklərin ahəngdar xoru.
 Hər yandan təriflər yağdı Ona,
 Yağdıqca artırdı Göylərin nuru.
 Uçaraq keçdi O, Göylər uzunu
 Alqışlar içində və təntənədə;
 Ucalar ucası Müqəddəs Taxta –
 Qadir Haqqa san – nur Səltənətə.
 Qayıtdı yerinə Göylər Hakimi
 Şərəfin parlayan işığı kimi.
 Mən Sənin arzusunun müqabilində
 Göylərin işini Yerlər dilində
 Sənə söyləməyə cəhd eləyirkən
 Onu deyirdim ki, yəni adamlar
 Hardan bilərdilər, Göy civarında
 Mələk Xanlarının aralarında
 Böyük davalar var, çəkişmələr var.
 Kürünüb atılan dönüklər haqda
 sənə yetərinçə bilgi verdim mən.
 Sənin ölümünə susamış həmin
 İblisin tək bircə qəsdı var indi –
 Səni itaətdən çəkindirərək,
 Ona qismət olmuş əbədi zülmü
 əzablı taleyi sənənlə bölmək.
 O fərəh duyardı əgər ki səni
 İztirab toruna sala bilsəydi;
 Bu yolla Tanrını təhqir edərək
 Yenilmək öcünü ala bilsəydi.
 Hiyləgər fəndinə aldanma onun,

CON MILTON

Səndən zəif olan öz qadınını
Xəbərdar elə ki, itaətsizlik
Hansı bəlalara salar insanı.
Möhkəm də dayana bilərdi onlar,
Amma ki çökdülər. Unutma yəni,
Gözlə, aşmayasan yasaq həddini!

YEDDİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Adəmin xahişi ilə Rafail dünyanın necə və nədən ötrü yarandığını hekayət edir. İblisin və onun Mələklərinin məğlubiyətindən sonra Tanrı Öz iradəsini bəyan eləyir: başqa bir dünya yaratmaq və onu başqa varlıqlarla məskunlaşdırmaq. O, Mələklərin müşayiəti ilə Öz Oğlunu şəərəflə göndərir. Yaradıcılıq zəhmətli altı gün çəkir. Mələklər Yaradanın əl işini və Göylərə dönüşünü himnlərdə mədh edirlər.

Göylərdən yanıma en, Uraniya!
 Doğrudanmı, sənın belədir adın?
 Qalxdım da Olimpə, ilhama gəldim,
 Sehrli səşındən mən qanadlandıı;
 Peqas ucalarda süzərək uçdu.
 İndi mənım üçün çağırmaq xoşdu
 Sənın adını yox – mahiyyətini.
 Sən o doqquz Daşa aid deyilsən,
 Sən ömür sümürsən, olmursan yəni
 Olimpın şırımsız ucalığında.
 Amma ki dağlar heç yaranmamışdı,
 Çaylar, bulaqlar heç yaranmamışdı,
 Sən idin əbədi Müdrıkklik ilə
 Bacınla danışıb söhbət aparan.
 Sən himn oxuyurdun onunla birgə
 Tanrı surətinin önündə hər an;
 Səınavi avazla əsir edərək
 Onun diqqətini, duyğularını.
 Sənın ucaltdığın o yer qonağı
 Cəsarət eləyib Göy laylarını
 Keçərək, Empirey havası ilə
 Nəfəs almağa da nail olmuşdu,
 Həmin havanı da sən yumşaltmışdın.

İndisə eləcə, zərər vermədən,
Doğma mühitimə gəl endir məni –
Sən elə endir ki, qoy yıxılmayım
Yüvənsiz, qanadlı atımdan yəni.
Qoy mən yıxılmayım Aley düzündə
Bir zaman yıxılmış Bellerofontək
(düzdür, çox ucadan düşməmişdi o).
Yəni ki qəfildən və büdrəyərək,
Məni addımlarım çaşdırmasın qoy.
Yansı qalıbdı mədh etməyimin,
Günün tamaşası çox çətin olan
Yerlərdə olacaq mənim əməyim.
Mən Yerdə, burdaca durub qəsdinə,
Tərpənməz ulduzlar qütbü üstünə
Uçub dikəlməyə cürət etmədən
Ölüm səsiylə də oxuya billəm.
Səsim tutulmayıb, lal olmamışam,
Amma qara günə, qara günəcən
Yaşamaq qismətəm olubdu mənim.
Mən yaman dillərlə məhv oldum, əcəb.
Zülmətdə süründüm – təhlükələrdə,
Tənhalıq içində. Amma ki... bir də
Mən tənhə deyiləm heç də büsbütün:
Gecələr, ya da ki al şəfəqlərdə
mənə baş çəkirsən həmişə, hər gün.
Gəl mənim nəğməmə təpər ver, təpər,
Axtar, Uranıya, lap az da olsa,
Mənimçün layıqlı dinləyicilər!
Vaxın, həm də onun yoldaşlarının
Vəhşi səslərinə lənətlər dilə.
O azğın dəstənin nəriltilərin
Qovla uzaqlara, qovla, yox elə.
Onlar Frakiya nəğməkanını
Radopl dağında parçalamışlar.
Ona heyrət dolu səssizlik içrə
Qulaq kəsillirəkən meşələr, daşlar,

Vəhşi hay-harayı həmin dəstənin
 Batırdı səsini o ahəstənin.
 Qurtara bilmədi oğlunu Muza.
 Səndən kömək umub diləyənlərin
 Heç zaman, heç zaman üzmə imdadın.
 Onlar bir kabusdur, sən – Göy övladı.
 Söylə, ey ilahə, nə baş verdi ki,
 Mehriban Rafail qorxunc misalla
 Xəbərdarlıq etdi Adəmə belə?
 Dönük taleyitək yaman, pis halla
 Tanış elədi ki, düşməsin felə.
 Eynən belə cəza tapmasın onu –
 Onu, həm də onun sələflərini.
 Qadağan olunmuş meyvədən əgər
 Baxmayıb heç nəyə dadarsa yəni.
 Dadlı təamların gur çeşidində
 Bu əmri yerinə yetirmək asan,
 Ehtiyac da yoxdu onu pozasan.

Adəm və qadını gəldi heyrətə –
 Uca və əlçatmaz işlər barədə
 Dinləyib susdular nəfəs çəkmədən;
 Göylərdə – Tanrıya yaxında gedən
 Qızğın davalardan, düşmənçilikdən
 Dəhşətə gəldilər özlüklərində.
 Xeyrə uyuşmayan düşmən əməli
 sahilə çırpılan dalğalar kimi
 geriyə dönərək o an, deməli,
 onu doğuranın, göz qırpımında,
 düşdü öz üstünə dərd-qubar kimi.
 Adəmin hələlik günahsız qəlbi
 Rıçqətə gəlmişdi Göy sirlərindən.
 Tanımaq istədi həndəvərini
 O daha yaxından, daha dərinə;
 Bilmək istəyirdi bu Yerə, Göyə,
 Necə bələd olmaq olar, görəsən?

Necə yaranıblar? Nə üçün? Niyə?
Dünya görünürmü – baxıb görəsən?
Adəmin özünü dərk etməsindən
əvvəl bu Ədəmdə, ondan kənar
nələr baş vermişdi, görəsən axı?
Necə ki susuzun içində yangı
Sönürsə, su içsə sərin kuzədən;
Amma ki görünəcə su şımağını
Dönüb içmək istər bir də təzədən –
Eləcə bizim də Ulu Əcdadın
Göylər Elçisinə yönəldi sözü:

– Sən gizli və böyük sirləri açdın;
Bunları bilmirdi heç vaxt Yer üzü.
Göylər müjdəçisi, Tənn hökmüylə
Xəbərdarlıq üçün zühur etmişən.
Bizi haqlayası o fəlakətin
Qurtuluş yolunu sən öyrətmişən –
Hansı ki fəhmlə bilməzdi insan.
Əbədi borcluyuq biz Xeyriyəyə,
Qəbul eləyərək bu nəsihəti,
Onu təsdiqləyib andla bir daha
Təntənəli halda bildiririk çəti:
Biz Onun o Uca İradəsinə
Sədaqət göstərilib olmaq ası.
Varlığın mənasın bunda görürük.
Şüurun bizləri qabaqlaması
Onun o müqəddəs qərarı ilə
Bizim xeyrimizə işləyəcəkdir;
Bunları sən bizə yetirdin bir-bir.
Bir başqa iş də, iltifat eylə,
Sən öz biliyinlə aydınlıq gətir:
Hərəkət eləyən saysız işıqla
Bəzənmiş, görünən bu Göy qübbəsi,
necə yaranıbdı bunca uzaqda?
Bu gözəl dünyaya hava kütləsi

necə yayılıbdı, söylə bu haqda.
 İlkin başlanğıcın yaranmasını
 Qaranlıq Xaosun bir bucağında,
 Nə üçün bunca gec istədi Tanrı
 Özünün müqəddəs aramğahında?
 Nə zaman başladı O yaratmağa?
 Tezliklə bitdimi bu iş, görəsən?
 Mən Tanrı sirrinə can atmıram, yox,
 Diləyim budur ki, cavab verəsən,
 Sənin hekayətin sayəsində mən
 Nə qədər çox bilsəm Onun barədə,
 O qədər çox olar duam, alqışım!
 Hələ ki Göylərdə günəş alışıq,
 Hələ sonuna var yaşanan günün.
 Sənin dodağından qopan danışıq,
 Yəni kəramətli o səsin, ünün
 Günəşi yolundan ləngidə bilər;
 O da maraqlanar, yəqin, özünün
 əzəli yaranıb, görün, nə təhər.
 Biçimsiz zülmətdən bütün Təbiət
 Necə yaranıbdır – bilmək istəyər.
 Ay ilə birlikdə Axşam Ulduzu
 Qoşulmaq istəsə söhbətimizə,
 Susmuş Gecə boyu dinləsə Yuxu,
 Sonra şirin-şirin girişsə bizə,
 Gözəl nəğmələrin yetməmiş sonu
 Sübhəcən yaxına qoymanq onu!

O, Uca qonaqdan nə sormuşdusa,
 Belə cavabladı Haqq üzlü Mələk:
 – Sənin bu ikinci xahişini də
 Necə var yerinə yetirəm gərək.
 Hansı dil, de, hansı Serafim sözlü,
 Qadirdi bu işi təsvir etməyə?
 Yaradanın işi elə ucadır,
 Qıymət vermək olmur belə əməyə.

Bu haqda anlayış yerləşməz, yəqin,
insan qəlbi adlı adı nəsnəyə.
Uca Yaradanın şənin artıran
Nəyl qadlırsənsə mənimsəməyə
Sənin rifahına nur salsın deyə,
Gizli qalmamalı qavrayışından.
Mənə Ucalardan hökm olunubdur:
Gücün daxilində sərhədlər boyu
Yönsüz həvəslərin saxla önünü.
Sərhədi adlama, arzulama da
gizli sirlər haqda günün bir günü.
O şey ki alddır O Uca Haqqa,
Görünməz zülmətə elə bürünüb,
Heç zaman bir kimsə bilməz bu haqda.
Həmin o sirlərdən Göyün və Yer
Bütün canlıları qalar uzaqda.
Buna baxmayaraq, Tann çox şeyi
Sənə məhrəm bilib, agah eləyib.
Amma bilgilər də qıda kimidir –
Kımlar qədərindən artıq ki yeyib,
Yəni ki ağılı artıq yükləyib,
İmtina eləyib ağıl o yükdən.
Ziyanlı bilgidən ruha zülm enər,
Müdrüklük çevrilər dəliliyə;
Üfunətli külək qidaya dönər.
Agah ol! Lüsifer devrilən zaman
(Sən onu, Mələklər arasındaca
Göylərdə nuruyla seçilə bilən;
Bütün ulduzlardan parlaq nur saçan,
O Ruhu həmişə adlandır belə),
Özünün ordusu, alaylarıyla
keçib sonsuzluğu odlar içində
birbaşə gömüldü Cəhənnəmlərə.
Müqəddəs Ordunun önündə Oğul
Zəfərlə qayıtdı getdiyi yerə.
Baxdı səltənətin ucalığından

Qadir Ata-Tanrı belədən-belə.
 Güruhu süzərək bir xeyli ordan
 Sevimli oğluna səsləndi belə:
 – Arzu-diləyində yanıldı paxıl,
 Sandı ki, qaldırsa kimi ayağa,
 Qiyam günü dönər ona dayağa;
 Alınmaz, bakirə bir Səltənəti
 Saysız bir orduyla çökdürər qəti.
 Çoxu şirniklənilib batdı günaha,
 Onlara Göylərdə yer yoxdur daha.
 Amma görürəm ki, sadıq olanlar
 Ruhlar arasında hələ də çox var.
 Kifayət qədərdi Empirey əhli,
 İdarə edirlər Göylər yurdunu.
 Müqəddəs məbədə axıb gələnlər
 Dua-səna ilə mədh edir onu;
 Qorunur adətlər və ənənələr.
 Düşmən qoy fəxr edib lovğalanmasın,
 Guya ki, xaraba qoyub göyləri.
 Mən çox itirmişəm savaşa, guya,
 Düzdür, tələfatın görünür yeri –
 Nədir tələf olan? Yalnız o özü!
 Onu bu cür yıxdı öz iradəsi.
 Yeni dünya haqda, düşündüm, düzü,
 Onu Yer üzündə yaradam gərək.
 Mən İnsan nəslindən saysız-hesabsız
 Nəsillər xəlf edəm orada gərək.
 Ömür tarixçəsi təyin eyləyəm
 Xidmətinə görə dikələnlərə.
 Empireydən kənar qoy olsun onlar,
 Yer Göyə qovuşsun, Göy isə Yerə.
 Sülhün, səadətin sonu olmasın
 Həmin qovuşuğa, birliyə görə.
 Ey Mələk Ordusu! Sərbəst yaşayın –
 Tapşırıgım yoxdu sizlərə hələ.
 Sənsə, Mənim Oğlum, bu gün edirəm

Dünya yaratmağı Sənə həvalə!
Mən Sənə verirəm Öz Qüdrətimi,
Edirəm Ruhumu Sənə ərməğan.
Get, çək sərhədləni Göylərlə Yerlə,
İstədiyən boyda yaransın cahan.
Sonsuzluq dİbsİzdl, yoxdur fəzada
Nə ölçü, nə sərhəd, nə də ki bir hədd.
Varlığım tanımır heç yanda sərhəd,
Mən – Həqqəm, sonsuzluq Mənlə doludur;
Mənim mövcudluğum qayıdış yolu –
Özümün Özümə dönüş yoludur.
Hər yerə yaymıram firavanlığı,
Azadam yaratmaq məsələsində.
Təsadüf, zərurət uzaqdı Məndən
və saysız-hesabsız talelər ki, var,
Mənim iradəmdən asılıdırlar!

Bu qüdrətli çıxış, bu Müqəddəs Söz,
Bir də ki İlahi Oğul sevgisi;
Tərpətdi Zamanı hökmüylə Onun
və sürət götürdü Hərəkət özü.
Dərhal işə dönür Tann Kəlamı.
Bunu danışmaqçün insan dilliyə,
Yəni dərk etsin o, faniliylə,
Geniş şərh etmədən deyildir mümkün.
Sevinc, təntənəylə qarşıladılar,
Eşitcək Göylərdə Tanrının hökmün.
“Eşq olsun Tanrıya! – oxuyurdun biz, –
Eşq olsun gələcək insan nəslinə!
Sülhün səltənəti qucsun onları!
Dönük Cəhənnəmin yetdi vəslinə,
Onu qovan kəsə min alqış olsun –
Haqq edib qovdu da Öz Surətindən,
Qovdu müqəddəslər məmləkətindən!
Alqış o kəsə ki, müdrikliliklə
Xeyirə çevirə bildi də şəri;

Dərhal əvəzinə o şər Ruhların
 Yaratmaq qərara aldı bəşəri –
 Zamandan zamana Tanrı nurunu,
 Ucalardan uca saymaqdan ötrü.
 Xeyir-duasını və şəfqətini
 Bütün aləmlərə yaymaqdan ötrü!”
 Bütün İyerarxiya oxurdu bunu,
 əsirdi nəğmənin şirin avazı.
 Böyük igidlilər törətmək üçün
 Bu vaxt Oğul gəldi – hər şeyə hazır.
 Başında çələngi – Tanrı nurundan,
 Qüdrət asılmışdı silah yerindən.
 Aqillik, Atanın sonsuz sevgisi
 Təcəlla etmişdi onda dərinədən.
 Cəng arabasının yaxınlığında
 Uçan varlıqların yoxdu qədəri:
 Taxt-tacın, Ordunun, Hakimiyyətin
 Qanadlı Ruhları – Serafımları,
 Uçan Mələkləri – Heruvimləri...
 Baş alıb İlahi cəbbəxanadan
 Gəlmişdi minlərcə cəng arabası;
 Hamısı qanadlı – hamısı hazır;
 Bir cüt misdən olan dağ arasında
 Onlar milyardlarla durmuş cərgəyə –
 Bir himə bənddilər təntənə günü
 Çıxıb yürüslərə, qoşsunlar Göyə.
 İndi gedirdilər irəli sərbəst,
 Onlara içindən canverən Ruhlar
 Məsihin ardınca can atırdılar.
 Göylərdə açıldı Haqq Qapıları
 Özünün nəğməli səsləri ilə.
 Açıldı ki, keçsin Qüdrət yiyəsi
 Uca Ruhu ilə, Sözləri ilə;
 Keçsin də qurmağa yeni dünyanı.
 Durdu ruhanilər Göyün üzündə –
 dərin sonsuzluğun sahilindəcə.

Orda kimsəsizlik, bir vəhşi boşluq,
Dəryatək kükrəyən qaranlıq gecə.
Orda girdablann azman dalğası
Qalxır zülmətlərdən, dönür də gerl;
Çırpılır Empirey sahillərinə,
Dəyişir qütblə mərkəzin yerl.

Yaradan səsləndi: – Coşqun dalğalar!
Və siz, ey girdablar, edin itaətl
Yetişibdi sonu sizin nıfaqın!
Üzündə Haqq nuru, sonsuz əzəmət,
Onu Heruvimin şah qanadlan
apardı Xaosun burulğanına;
hələ xəlq olmamış aləmlər san –
və Xaos dinləyib, baş əydi Ona.
Göylərin nursaçan ruhaniləri
Axınla getdilər ardyca Onun.
Getdilər görməyə möcüzəsini
aləmlər yaradan Tann Oğlunun.
Nursaçan təkərlər dayandı, budur,
Qızıl pərgannı aldı O ələ;
Cızdı hardan keçir hər bir hüdudu
Yaratdıqlannın Kalnat ilə.
Mərkəzə sancaraq iti ucunu,
Pərgan hərlədi zülmət boyunca.
– Yayıl, bu yerlərdə var ol, ey aləm,
Sənin hüdudlann çəkildi bunca!

Tann yaratmışdı Yeri biçimsiz,
Biçimsiz qurmuşdu Göyün üzünü.
Sonsuzluq doluydu qaranlıq ilə,
Amma Tann Ruhu həyat izini
Saldı qanadıyla sulann üstə.
Verdi girdaba da qüvvə, istillik.
Doldurdu dibini uçurumlann,
Yaratdı dərinədə qapqara illik,

Yəni ki Cəhənnəm maddələri,
 Soyuq varlıqların əkslikləri
 Çökdü özəyinə yeni aləmin.
 Yerbəyer elədi sonra hər şeyi
 və hava üfördü aralıqlara –
 Tam dolub yetişdi Yerin ülgüsü.
 Və Yer asılaraq öz mərkəzindən
 Öz tarazlığını saxladı özü.

– Qoy işıq yaransın! – dedi Uca Haqq
 və efir işığı – ilkin, əzəli,
 Parlayıb süzüldü sonsuzluqlardan;
 cövhəri dumdurdu, nurlar gözəli
 yararaq havanın qaranlığını,
 şəfəq topasitək yuvarlanaraq
 sıx bulud çadın gizlətdi onu;
 hələ ki yox idi günəşdən soraq.
 Baxıb xoşu gəldi həmin işıqdan,
 Yaradan ayırdı zülmətdən onu.
 Gündüz adı verdi ona eləcə,
 Həm də qaranlığa ad qoydu – Gecə.
 Axşam, səhər oldu və oldu İlk Gün,
 Heç də ötmüşmədi o təntənəsiz.
 Şərqdən doğan işıq gözəl, qənirsiz,
 Görününcə Göydə, Empirey xoru
 Nəğmə söyləyərək bu xoş uğuru,
 Yəni Yerin, Göyün yaranmasının
 Birinci gününü mədh elədilər.
 Qızıl arfalarda bütün Mələklər
 Bu gözəl məqamı təriflədilər.
 Təriflər dedilər Yaraclan üçün:
 Axşam, səhər oldu və oldu İlk Gün.

Və Tanrı söylədi: – Sular içində
 Qoy bərklik yaransın və iki yerə
 ayırsın onları! – bərklik yarandı.

Və onun əzəli təmiz, bakirə
Şəffaf hava idi, Kainat boyu
Uzaq hüdudlara san uzandı;
Uca və aşağı suları bölən
Kainat möhkəm bir qübbə qazandı.
Sanki, Kainatla yaranmış Yerl
Sularda gətirdi O, bir araya.
Aramla axışdı büllur ləpələr,
Yarandı biçimli, azman bir dərya.
Bu təzə aləmin qonşuluğundan
O çəkdi uzağa coşqun Xaosu.
Məhv ola bilərdi yoxsa heç nədən
Təzəcə yaranan bu hava, bu su.
Tann bu bərkliyə Göy adı verdi,
Gördü ki, yaxşıdır və xoşu gəldi.
Bu vaxt Mələklərin Uca Tanrıya
Təriflərlə dolu alqışı gəldi.
Yenə axşam oldu və səhər oldu,
Beləcə, İkinci Gün də doğuldu.

Artıq quruluşu var idi Yerin.
Amma bətnədəki bir döl sayacağı
onu öz içinə sular almışdı.
Sahilsiz okean girdə səthini
yuduqca, boşalıb o yumşalmışdı.
İliq rütubətli qidalar ilə
Onu içirdirdi büküb sevgiyə.
Hopdururdu ona həyat şirəsi
Hər şeyin Anası döl tutsun deyə.
Və Tann söylədi: – Gəlsin bir yerə,
Cəm olsun Göylərdə nə qədər su var!
Qoy quru yaransın! – və elə o an
Coşub çalxalandı sonsuz okean;
Onun nəhayətsiz girdablarından
dağlar dikəllincə yarıldı su da;
Çılpaq zirvələrin iti ucları

toxundu Göylərə, dəydi buluda.
 Neçə ki təpələr qalxdı Göylərə,
 Eləcə yağanlar çökdü, genəldi –
 Açılan məcranın geniş qoynuna
 Sular hər tərəfdən töküldü, gəldi.
 Sular quru yerin hündürlüyündən
 Sürətlə can atdı dərinliklərə.
 Tozda damla necə yuvarlanırsa,
 Eləcə yol aldı ən dərin yerə.
 Bəzən də sürətdən büllur divartək
 Dikəldi bir anlıq, bərq vurdu, qalxdı.
 Bir dirək şəklini aldı bəzən də,
 Uca sıldırımından aşağı axdı.
 Suyun bu sürəti, istiqaməti
 Tanrının hökmüylə yön almış idi.
 Döyüş şeypurları səslənən zaman
 Beləcə can atır ordu bayrağa
 (Artıq ordu haqda sən eşitmisən).
 Necə ki teylənir hər qopan dalğa,
 Aşır sıldırımından düzəngahlara,
 Sonra da sakitcə yayxanıb gedir.
 Onun qarşısını nə dağlar kəsir,
 Nə də ki qayalar bir təsir edir.
 Torpağın üstündən, altından axıb
 İlantək qıvrılır nəm vadilərdə.
 Özünə lillikdə yataq düzəldir,
 Məcraya çevrilir həmin o yer də;
 Neçə ki Tanrının qərarı ilə
 Quruya dönməyə lüzumu yoxdu,
 Orda bu günəcən çaylar çağlayır.
 Bütün sularına öz ağuşunda
 Quru qucaqlayır, torpaq saxlayır.
 Yaradan quruya Yer adı verdi,
 Böyük hövzələrə Dəniz söylədi.
 Görüncə yaxşıdır yaratdıqları,
 Tanrı bəyan etdi yeni qərarı:

– Bu Torpaq qoy yaşıl otlar bitirsin,
Toxum verən hər cür dənli bitkilər,
Meyvə ağacları, kollar yetirsin;
Qoy öz növlərləylə artsın, çoxalsın!
Və belə də oldu. Bu vaxta kimi
Görkəmsiz uyuyan çıpaq Torpağın
Yaşıla büründü sinəsi o an.
Cürbəcür çiçəyi, gözəl yarpağı
Süslənib hər yana xoş ətir yayan
Bitkilər cücərdi Yerdə bu zaman.
Torpağa baxanda könül uyudu;
Yüklü tənəkləri salxımlar yıxdı.
Şişib yumurlandı zoğlarda kudu,
Sünbüllər tarlada ordutək qalxdı.
Qamətli ağaclar, yosmaca kollar
Rəqs edirmiş kimi qalxıb dikəldi.
Bir anda yük tutdu budaqlar, qollar,
Bolluca-bolluca məhsulu gəldi.
Meşələr çələngtək dağları sardı,
Ucaboy ağaclar bitdi o ki var.
Düzləri bürüdü sıx pöhrəliklər,
Basdı sahilləri cavanca kollar.
Yer də Göylər kimi ilahilərçün
döndü ehtiramlı bir məbədgaha.
O çəkdi özünə ölümsüzləri,
Gələn istəyirdi gəlsin bir daha.
Hələ Yerə yağış göndərməsə də,
Əkinçi İnsanı yaratmasa da,
Tannın gözündən qaçmadı amma
Rütubət çöllərdən buğlanan sudan
Qurunu bürüyən şəh çiləntisi;
Torpaqda təzəcə yaranmışların
Bundan qidalanıb cəvələnməsi.
Tann gördü bunu və xoşu gəldi.
Yenə axşam oldu və səhər oldu,
Beləcə Üçüncü Gün də doğuldu.

Uca Haqq söylədi: – Yanar məşəllər
 Bürüsün Göyləri qoy indən belə!
 Günü, ili, fəslı bildırsın onlar,
 Ayırsın gündüzü qoy gecə ilə!
 Yanaraq nur saçıb Göyün üzündən
 Həm də işıqlatsın Yer kürəsini!
 Mənim qərarımla görsün işini!
 Və belə də oldu. Göyün üzündə
 İki böyük məşəl yaratdı Tanrı;
 İnsanın xeyrinə yaxdı onları –
 Birini xeyli gur – gündüzlər üçün,
 O birini zəif – gecələr üçün.
 Bir ucdan yaratdı O, ulduzları,
 Yaratdıqca düzdü Göyün üzünə.
 İşıq zülmətdən ayırmaq işin
 Hökm etdi Göylərin hər ulduzuna.
 Gecəylə gündüzün yerdəyişməsi
 Həmin ulduzlara qərar verildi.
 Tanrı diqqət etdi yaratdığına;
 Gördüyü hamısı xoşuna gəldi.
 Ən əvvəl Günəşi – böyük kürəni,
 Yaratdı O, efir cisimlərindən.
 Sonra şarşəkilli Ayı yaratdı.
 Əkdı ulduzları Göyün Üzündə –
 elə bil ki, şuma O, toxum atdı.
 Buludlu çadırdan alıb işıqı
 Böyük hissəsini verdi Günəşə.
 İşıq şırnaqları soruldu ora,
 Qaranlıq qalmadı orda bir guşə.
 Maddə sıxlığı, cisim sıxlığı
 İşıq tellərini saxladı orda.
 Bu kürə – nurlardan azman bir saray,
 Göy Üzünün bütün ulduzları da
 Doldurub öz qızıl piyaləsini
 Ondən götürürlər öz işıqını,
 Ondən yaradırlar öz haləsini.

Ulduzlar Günəşi əks eləyirlər,
Təbii nurları artır, çoxalır.
İnsan gözləriylə baxanda onlar
O qədər uzaq ki, sanki, yox olur.
İlk dəfə Şərqdəncə qabxıb dikəldi,
O sirli çılçıraq – günün Sultanı;
Çiləyib bərq vuran şəfəqlərini,
Bürüdü nuruna bütün hər yanı.
Onunçün aynlanmış Göy çığınyla
Düzəldi yoluna şadlıq içində.
Uzaq silsilələr üfüq boyunca
Bir halay vuraraq gözəl biçimdə,
İşiq saçdırlar: zərif və incə.
Birbaşa Günəşin əks tərəfində,
Qərbdə qərar aldı solğun üzli Ay.
Onun çöhrəsinə bir güzgü tutdu
Sirli aynasıyla o Nurlu Saray.
Göy oxu boyunca hərəkət edib
Həmin uzaqlığı qorudu onlar.
Axşamsa Ay gəlib Şərqdən dikəldi,
Onun doğuşunda bir təntənə var.
Milyardlarla ulduz məşəltək yanıb
Gecəyə səpildi qılgıncım kimi.
İlk dəfə gecənin çıraqlarını
Beləcə yandırdı Göylər Hakimi.
Yenə axşam oldu və səhər oldu,
Dünyaya Dördüncü Gün də doğuldu.

Yenə Tann dedi: – Sular girdabı
Sürünən canlılar yaratsın gərək.
Quşlar qanadlansın Göyün üzündə,
Bununla quruya bir ilham verək!
Nəhənglər yaratdı Uca Yaradan,
Cürbəcür sürünən, üzən canlılar.
Və saysız-hesabsız quşlar yaratdı,
Gördü ki, bunlarda bir gözəllik var,

Verdi xeyir-dua yaratdığına
 və Öz yaratdığı xoş gəldi Ona,
 Söylədi: – Döl tutun, artın, çoxalın,
 Dənizdə, çeşmədə, çayda və göldə
 Doldurun suları! Siz isə, quşlar,
 Çoxalın torpaqda – meşədə, çöldə!
 O an dənizlərdə və okeanlarda,
 Körfəzdə, buxtada və boğazlarda,
 Suların qoynunda həyat qaynadı;
 Balıq sürüləri zümrüd sularında,
 Qırçın ləpələrdə üzdü, oynadı.
 Tərpəlib aramla üzgəclərini,
 Bərq vurdu gümüşü pulcuqlarıyla.
 Bəzən dəstə-dəstə komalanaraq,
 Dibin hündürüylə, alçaqlarıyla
 Dolurdu yem üçün yosunluqlara;
 Mərcan meşəsində dolaşırdılar.
 Sulara işləyən Gün işığında
 Görünüb qızıltək alışirdilər.
 Bəzi canlılarsa sədəf çanaqda
 Sakitcə dayanıb yem gözləyirdi.
 Zirehə bürünmüş bir başqaları
 Öz qurbanlarını hey izləyirdi.
 Qozbel delfinlərlə suitilərsə
 Qalxıb-enirdilər suyun üzündə.
 Başqa nəhənglərsə bəzən, qəfildən
 Dənizin üzünə çıxıb üzəndə,
 Onların ləngəri, ağırlıqları
 Suları yararaq həlqələyirdi,
 Batdıqları yerdə göy dalğaları
 Bəmbəyaz köpüyə qərq eləyirdi.
 Dənizin ən nəhəng canlısı isə
 Silsilə dağ kimi suyun dibində
 Yuxulu-yuxulu mürgüləyirdi.
 Yerindən tərpənib o üzən zaman,
 Hərəkət eləyən quruydu, sanki.

Nəfəs alan zaman çəlsəmələri
Dənizin suyunu qurudur, sanki –
Sorub da üfürür xortumu ilə.
Bu vaxt kahalarda və sahillərdə,
Bir də bataqlıqda saysız-hesabsız
Dəlib isidilmiş yumurtaları
Quşlar göz açırdı: gözəl, qayğısız.
Tezliklə tükləşib qanadlanaraq,
Uçub yüksələrək ənginliklərə;
Buludlar dalından cəsarət ilə
Süzüb-baxırdılar qorxmadan Yerə.
Leyləklər ucaboy sıldır ağacında,
Qartallar qayada yuva qururdu.
Bir sıra quşlarsa Göylərdə yalqız
Açıb qanadını səssiz dururdu.
Sanki, zəkahlıydı bir başqalan –
fəsiləri öncə hiss edirdilər.
Sıraya düzülüb küll halında
Xeyli uzaqlara köç edirdilər.
Ağıllı dumalar karvan çəkərək
Səyahət edirdi hər il beləcə.
Havanı yararaq birlikdə onlar,
İstər gündüz olsun, istərsə gecə,
İsti məkanlara yol alırdılar.
Xırda quşcuğazlar heç yorulmadan
Uçub dolaşaraq sıx budaqları;
Meşəni nəğməyə bürüyürdülər
Göydən enənəcən toran çağları.
Bülbülsə uyumur bütün gecəni,
əridir sükutu şirin səsiylə.
Başqa quşlar isə gümüş suları
Üzdükcə yanrlar öz sinəsiylə.
Öz uzun boynunu məğrurcasına
Azacıq qatlayıb üzürdü leylək;
Sanki, bədənlini bürümüş idi
Bəyaz qanadları şah əbasitək.

Avara bənzəyən pəncələriylə
 Rahatca üzürdü suyun üzündə.
 Qırçın dalğaların süslü nizamı
 Səssizcə itirdi onun izində.
 Güclü qanadını çırparaq bəzən
 Tərk edib suları qalxırdı Göyə.
 Azman qanadları dinclik tapırdı
 Uçub qovuşunca o, ənginliyə.
 Yerdə başqaları gəzirdi sərbəst:
 Öz şeypur səsiylə vaxtı bildirən
 Qırmızı pipikli xoruz gəzirdi.
 Əlvan quyruğunda göz-göz bəzəklər
 Quşlar çəmənləri gəzib-süzürdü.
 Sular balıqlarla, Göy quşla doldu.
 Yənə axşam oldu və səhər oldu,
 Hər şey Yaradana alqışlar dedi,
 Beləcə, Beşinci Gün də doğuldu.

Gəldi yaranışın sonuncu günü –
 Gəldi Altıncı Gün və arfaların
 Axşamı, səhəri bürüyən ünü.
 Və Tanrı söylədi: – Yaransın Yerdə
 Vəhşilər, cücülər, Yer heyvanları.
 Qoy artıb çoxalsın nəslə onların!
 Və belə də oldu. Bir anda Torpaq
 Döl tutan köksünü canlandıraraq
 Canlılar yaratdı saysız, qədərsiz.
 Hamısı qüsursuz, bitkin, zərərsiz.
 Çıxdı da bir anda yerin təkindən,
 Keçilməz meşənin yırtıcıları.
 Qalın palıdlığı, zülmət kəhanə
 Onlar məskən etdi. Həmin bu varı
 Böldülər – hər biri tutdu bir yanı.
 Çölü, çəmənliyi və otluqları
 Otyeyən heyvanlar tutdular birgə.
 Xırda naxırlarda cüt-cüt birləşib

Gəzib-dolaşdılar hey ürkə-ürkə.
Təpənin belindən yarıya qədər
Doğulmuş bir aslan, güclə, birtəhər,
Cırmaqlayıb yerl və azad oldu;
Sanki, bir buxovu qırıb qurtuldu,
Silkindi özünün kürən yalıyla.
Bəbir də, pələng də onun yoluyla
Torpağın dibindən bir-bir çıxdılar.
Buynuzu budaqlı maral cütləri
Çıxıb da hər yana ürkək baxdılar.
Yerdən doğularaq nəhəng begemot
Yarandı torpağın sıyıq gillindən –
Xeyli çətinliklə azad elədi
Öz ağır yükünü onun əlindən.
Qoyunlar, quzular – yunları qırıb
Zoğtək nişələndi torpağın üstə,
Mələyə-mələyə doğuldu onlar
Yerdən sürü-sürü, dəstəbədəstə.
Başqa heyvanlar da doğuldu yerdən –
Pulcuqlu timsahlar, hippopotamlar...
Su ilə qurunun qovuşuğundan
Çırpına-çırpına yarandı onlar.

Bir də cücülərin, soxulcanların,
Nə ki sürünən var həm də onların
Növbəsi yetişdi eyni zamanda.
Yelpik qanadların açdı cücülər,
Zümrüdü, qızılı al-əlvan donda,
Lacivərd, qırmızı qanadlarında
Bərq vuran rənglərdən həyat sızdı;
Hamısı uçmağa hər an hazırdı.
Uzun gövdəsiylə sürünüb yerdə
Qoydular izini bir başqaları.
Kiçik həşəratlar siyahısına
Aid etmək olmaz heç də onları.
Heyrət doğuracaq qədər uzundu,

çoxu təmsil edir ilan nəslini.
 Qıvrıla-qıvrıla sürünür çoxu,
 Qanadlar bəzəyir hətta bəzini.
 Qayğıkeş qarışqa doğuldu öncə,
 Balaca olsa da, böyükdü işi;
 Böyük ailədə yaşayır onlar,
 Bərabər hüquqlar daşıyır onlar,
 Nümunə olaraq bax bu vərdişi
 Onlar zaman-zaman ötürər sizə.
 Sonra zəhmətsevər arılar gəldi,
 Arılar doğuldu və çıxdı üzə.
 Onlar öz müftəxor yoldaşlarına
 Şirin təamlardan daşıyır hər gün.
 Mumdan yapıqları pətəklərində
 Bal yığıb saxlayır özləri üçün.
 Və saysız-hesabsız başqa canlılar
 Sənə yaxşı tanış, yaxşı agahdı.
 Məncə, gərək deyil təkrar eləmək,
 Sən özün vermişən onlara adı.
 İşvəli İlan da məlumdur sənə –
 Çöl heyvanlarının ən dəhşətlisi;
 Gözləri tunc rəngli, yalları qorxunc,
 nəhəng və amma ki itaətli:
 deməli, həm də ki ən ziyansızı.

Dəyişməz yoluyla hey fırlanaraq
 Yarırdı Göylərin sonsuz ziyası.
 İlk Hərəkətverən Öz əli ilə
 Necə yönəltmişə, bu sırr dünyası –
 Yəni Yer kürəsi sevgi içində
 Almışdı yerini bu kəhkəşanda;
 Havanın, torpağın, bir də suların
 Saysız-hesabsızdı sakini onda:
 Uçanlar, üzənlər, bir də gəzənlər,
 Məskənlər salıbdı gözəl qoynunda.
 Amma Altıncı Gün qurtarmamışdı,

Hələ çatmamışdı yaranış sona.
Yaradılanların ən layiqlisi
Qədəm basmamışdı bu xoş məkana.
Hələ heyvanlarla dolu çöllərə
Gözəl qamətiylə yeriməmişdi;
O dik onurğalı, geniş alınlı,
Müqəddəs zəkalı – görünməmişdi.
Hələ gəlməmişdi bu Yer üzünə
Əzünü dərk edə bilən o varlıq,
Məxluqlar üstündə hakim olmağı
Hər şeyə görk edə bilən o varlıq.
Həm də dərk edincə böyük bir ruhu
Canında, içində daşıyan o kəs,
Göylərə üz tutub dua edərək,
Tanrıya şükranla yaşayan o kəs;
Səsini, gözünü, bir də qəlbini
Uca Yaradana sən yönəldən,
bütün canlıların fəvqündə olub,
bütün varlıqlara hakimiyyət edən
hələ gəlməmişdi bu Yer üzünə.
Və Ata – O Böyük Qüdrət Sahibi
(hər yerdə mövcuddur Uca Yaradan!)
Bu sözləri dedi Oğluna bu an:

– Qoy bizlərə bənzər, qoy biz şəkildə
Dünyaya göz açsın, yaransın İnsan!
Suda balıqlara, Göydə quşlara,
Çöldə heyvanlara olsun hökümran!
Və ağılıq etsin sürünənlərə!
Və səni beləcə yaratdı, Adəm!
Ey İnsan! Ey YerİN tozu! Ey zərrə!
O, sənİN bumuna həyat ruhunu
Üfördü – yaratdı Öz görkəmində;
Sən, həqiqətən də, oxşadın Ona –
Canlı varlıq olub gəldin cahana.
Səni – ər, Həvvanı qadının kimi

Yaratdı – nəsliniz artıb çoxalsın.
 Sonra xeyir-dua verdi Yaradan,
 Dedi ki, sözləri yaddaşda qalsın:

– Artıb da dünyanın sahibi olun!
 Suların balığı, Göylərin quşu,
 Yer in varlıqları verilmiş sizə!
 Artın, Yer üzündə hər yanı alın,
 Bütün canlıların sultanı olun!
 O adsız yerdə ki sən yaranmışdın,
 Sən yaxşı bilirsən, Tanrı o yerdən
 Gözəl bir bağçaya köçürdü səni.
 Zövqü və baxışı şirinləşdirən
 İlahi ağaclar möcüzəsini
 Sən yaxşı bilirsən, yəqin ki, hökmən.
 Səninçün ayrılmış dadlı meyvələr,
 Torpağın qoynundan doğulub bitmiş,
 Onların cürbəcür gözəl növləri
 Artaraq sayları sonsuza yetmiş.
 Amma dərk etməkçün Xeyiri, Şəri,
 bir Ağac vardır ki, onun barından
 yadında saxla ki, yesən – ölərsən;
 Belə cəza kəsmiş buna Yaradan.
 Qorun və nəfsini yaxşı cilovla,
 Günahın çənginə keçməzsən onda.
 Hər yerdə Günahın yanında olan
 Ölüm – Qara aşiq yox olar sonda!

Təzə bitirdiyi yaratdığına,
 Tanrı boylanaraq bir nəzər saldı;
 Baxdı, yaratdığı xoş gəldi Ona,
 Yenə axşam oldu və səhər oldu:
 Beləcə, Altıncı Gün də doğuldu.

Yorulmaq bilmədən Tanrı işləyib
 Çəkildi Göylərin ən son qatına;
 Baxmaq arzusuyla Uca məkanından

O təzə dünyanın hər büsatına.
Yaratdıqlarının gözəllik dolu
Hər məziyyətinə qiymət verməyə;
Mələk arfalan təntənəsinin
Bürünüb səsinə dikəldi Göyə
(sənin yadındadır o gözəl səslər).
Bütün Göy qübbəsi və bütün bürclər
Nəğməylə bu işə ləbbey deyirdi.
Planetlər durub nəfəs çəkmədən
bu gözəl nəğməni hey dinləyirdi.
Şadlıq eləyirdi Göylərdə hər şey.
Ruhani xoruna Mələkələrin
Bürünmüşdü bütün azman Empirey.

– Açın əbədiyyət qapılarını! –
Deyirdi nəğmələr: – Göylər, tez olun!
Açılın, ey canlı, qədim qapılar,
Sizdən Yaradanın adlayır yolu!
Şöhrət çələngiylə O, yaranışın
Altıgünlük işin nurlandırdır.
Sizdən indən belə tez-tez keçəcək
Tək Ona müntəzir hər yan durubdur.
Qanadlı çaparlar Onun lütfüylə
Xəbər aparacaq İnsanlar üçün.
Sizdən adlayacaq mərhəmətləri
Mələklər çatdırar onlara hər gün.
Beləcə, ilhama, vəcdə gələrək,
Nəğmə söyləyirdi Göy Sultanları.
Adlatdı yolunu Tanının Oğlu
Tağlı Göy yoluyla Bir Ona san:
Yəni ulduzlarla, qızıl tozuyla,
Döşənib-bəzənmiş Göyün üzüylə.
Beləcə baxırsan sən də gecələr
Ağ Yola – nurlann kəhkəşanına.
Kəmərtək belində ağar Göyün –
Ulduz tozlandır hopub canına.

Yerdəsə, Ədəmdə, öz məqamında,
 Yeddinci müqəddəs günün axşamı
 Günəş yollanınca qüruba sarı,
 Məğribdə sönüncə Göylərin şamı,
 Şərqdə köks ötürdü ala-toranlıq.
 Oğulun Qüdrəti mədh olunurdu,
 Elə bu anlarda Müqəddəs Dağda,
 Tanrının sarsılmaz Səltənətində
 Təsəvvürə gəlməz bir təmtəraqda
 Oğul oturmuşdu Ata yanında.
 Belə ki, Taxt-tacı tərک eləmədən
 İştirak edirdi O, Yaranışda
 (Hər yerdə var olan Tanrı beləydi!)
 Gizlində qalırdı gözdən, baxışdan,
 Hər şeyin Əzəli və Sonu kimi.
 Dinciyə çəkildi O, Yeddinci Gün,
 O gün – dincəlməyin bir Günü kimi
 Xeyir-dua aldı Uca Tanrıdan.
 Həmin gün hamını azad elədi
 İlahi işlərdən özü Yaradan.
 Müqəddəs sükutla keçmədi amma
 həmin yaşanan Gün. Dindi arfalar,
 səsləndi təbillər və fleytalar.
 Simli alətlərin qızıl telləri
 Sehrinə büründü çalan əllərin.
 Çoxsəsli xorların şirin avazı,
 Himn deyənlərin ilhamlı səsi
 Günü başdan-başa bürüdü tamam.
 Qızıl buxurdandan buxur tüstüsü
 Qalxıb bulud kimi almışdı haman
 Tanrının misilsiz Səltənətini.
 Bir heyrət içində ruhani xoru
 Altıgünlük işi və Yaranışı
 Belə vəsf edirdi dərgaha doğru:

– Şan-şöhrət tapmısan, ey İeqova,
 Sən Öz işlərinlə, Öz qüdrətinlə!

De, hansı xəyala sığa bilərsən?
Hansı dil, de, Sənin o hikmətinlə
bağlı nəsə demək imkanındadır!
İndi qayıtmışkən Sən daha böyük,
Milsilsiz işinlə Göylərdə təksən.
Mələklər ordusu yenilən gündə
Göründüyündən də daha nəhəngsən.
O vaxt şöhrətliydin şimşəklərinlə,
Yaratmaq yıxmaqdan şanlıdır amma.
Səninlə döyüşə kimsin gücü var,
Günahdır bu gücü kimsədən ummaq.
Bütün düşmənlərin ümidlərini
alt-üst eləyərək puç elədin Sən.
Onlar istəyirdi Haqq birliyini
Hər cür hiylə ilə salaraq gözdən
Pərəstiş eləyən nə ki güruh var,
Ondan çəkindirib və ayıralar.
Kim ki Yaradana qaralar yaxır,
O, öz istəyinin əksinə çıxır.
Yəni Yaradanın gücü birə-beş
Artaraq çoxalır belə məqamda.
Çevirə bilirsən şəri xeyirə –
Göylər Qapısının yaxınlığında
Hamının önündə Sən bircə anda
İkinci, ulduzlu bir Göy yaratdın.
Sən fəza yaratdın – sonsuz, ölçüsüz,
Aləmlər xəlq etdin o boşluqlarda.
Könlün istəyəndə, yəqin, nə vaxtsa
Varlıqlar da məskun edərsən orda.
Amma nə vaxt? Bunu tək Sən bilirsən –
Tək Sənə bəllidir Sənin zamanın.
Sonsuz aləmlərin içindəse Yer,
Yəni İnsanların gözəl məkanı,
milsilsiz sulann sahilindədir.
Bütün varlıqlardan uca tutulub
Yer adlı dünyayla mükafatlanan,
Tanrının Özünə bənzər yaradıb

və üçqat xoşbəxtlik verdiyi İnsan
 Həm də o, özünün övladlarıyla
 Suların, torpağın, bir də havanın
 Hakim təyin oldu canlılarına.
 İtaətdən başqa Uca Yaradan,
 Bir də ki artaraq hey çoxalmaqdan
 Başqa bir tələb də qoymadı ona.
 Bəxtiyar İnsanlar dərk eləyincə
 Verilmiş bu üçqat bəxtiyarlığı
 bərqərar olundu haqda varlığı.
 “Yaşasın! Eşq olsun!” sədası altda
 Oxuyurdu Göydə Empirey xoru.
 Bayram edilirdi və Altıncı Gün
 Çatırdı hər yerə səsin axan.

Mən səndə bilgiyə həvəsi görüb,
 Söylədim nə varsa yerli-yataqlı.
 Yaranış barədə, başlanğıc haqda,
 Geniş söylədim ki, mən bu nağılı;
 Yaxşı aydın olsun qoy sənə qədər
 Olub-keçənlərin hər özəlliği.
 Bir də söylədim ki, ötürəsən qoy
 Gələcək nəsilə düzgün hər şeyi.
 İnsan idrakının əxz edəcəyi
 İcazə verilmiş hədd daxilində
 Yenə bir şey haqda sualın varsa,
 Soruş – cavabını söyləyim mən də!

SƏKKİZİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Adəm göy cisimlərinin hərəkətləri haqda soruşur və qeyri-müəyyən cavab almaqla yanaşı, ona insan idrakinin qəbul edə biləcəyi şeylərlə məşğul olmaq məsləhət olunur. Adəm bununla razılaşıır. O, uzun müddət Rafaili yubandırmağa cəhd edir; ona yaradıldığı an haqda xatırladıqlarını danışır, Cənnətə gətirilməsi, Tann ilə söhbəti, tənhalıq, Həvva ilə görüşü və onunla izdivacı barədə söz açır. Adəmin bu mövzudakı fikr çözümlü yenidən Mələyl ehtiyatlandırır və o uzaqlaşır.

Mələk susdu, amma sehrli səsi
Susmurdu Adəmin qulaqlarında;
İçini çəkmədən dinləyirdi o.
Elə bil, yuxudan ayıldı, sonda
Təşəkkür elədi ona ürəkdən:

– Ey Uca Göylərin salnaməçisi,
Bilgi almaq kimi həvəsimi sən
Gözümdə qoymadın. Bilmirəm, düzü,
Mən necə çıxacam xəcalətimdən.
Mənimçün əlçatmaz olanlar haqda
Yaxın bir dost kimi söylədin mənə.
Səni dinlədikcə heyrət içində,
Şükranlar yağdırdım mən dönə-dönə
Uca Yaradanın etdiklərinə.
Nəsə qaranlıqdı, amma ki yenə;
Yalnız sən çözərsən bu şübhələni.
Baxıb Kainatın mən məbədinə,
Seyr edib misilsiz Göy ilə Yerl,
Özüm özlüyümdə tutuşdururam,
Görürəm kiçikdir bu Yer kürəsi.

Saysız ulduzlarla müqayisədə
 Ondan böyük olar hər qum zərrəsi.
 Yeri öz nuruna bələmək üçün
 Gecəni, gündüzü işıqlandırır,
 Zülmətə aydınlıq çiləmək üçün
 Ulduzlar dolanır çərxi-fələyi,
 Ötülər fəzada çevrə boyunca
 (onların sürət və uzaqlığına
 baxıb yürüdürem fikrimi bunca).
 Göy cisimlərinin azman çoxluğu
 əslində heç nəyə deyildir gərək.
 Mən heyrət edirəm: təbiət necə
 Həm müdrəkəsinə, həm ürkək-ürkək
 Bunca israfçılıq etmiş səbəbsiz;
 Yeganə bir məqsəd uğrunda ancaq
 Onların əbədi yolçuluğunu
 saysız orbitlərə hökm yazaraq
 uzatmış günbəgün təzələməklə.
 Yer isə tərənəmzə dayanıb durub.
 Orbitlər içində o, dövrə vurub
 Asanca fırlana bilərdi amma.
 Sonsuz fəzaların dərinliyindən
 Ölçülməz sürətlə baş alıb gələn
 Bu qədər işığa, istiyə onda
 Ehtiyac olmazdı bizim məkanda.

Beləcə söylədi o Ulu Əcdad;
 Dalğın görkəminin cizgilərində
 Uca və qəribə şeylər barədə
 Nigaran hissləri açdı qol-qanad.
 Onlardan aralı oturmuş Həvva
 Sezərək bunları, qalxdı ayağa:
 Elə incəliklə uzaqlaşdı ki,
 Hər kəs istəyərdi dönsün bir daha.
 O getdi güllüyə, ağaclıqlara;
 baxsın qönçələrə, tumurcuqlara.

Budaqlar güllədi o toxununca,
tumurcuqlar açdı xoş təmasından.
Yox, o danxaraq uzaşmamışdı,
Bu söhbət də onu bezdirməmişdi.
Düşünmək olar ki, danışılanlar
Qadın zəkasiyçün çətin bir işdi.
Yox, əslal Həvva çox gözəl billirdi,
Təklildə hər şeyi Adəm deyəcək.
Üstünlük verirdi o, Baş Mələyə;
Ondan hər suala bir cavab gərək.
Həvva billirdi ki, o, dəfələrlə
Nəvazişlə kəsib öz söhbətini,
İncə bir şəkildə həll eləyəcək
Cütlükçün şübhəli nə varsa yəni.
Təkcə bəlağətli danışığılan
əsir etməmişdi heç də Həvvanı.
Belə qarşılıqlı sevgi və hörmət,
Bu birlik, izdivac harda var? Hanı?
Gəzirdi o, bağda ilahə kimi,
Şahzadə xanımtək dolaşırdı hey.
Zərif gözəlliyin əhatəsində
Onun hədəfinə gəlirdi hər şey,
Arzu oxlarının hər bir nişanı
Ehtiyac duyurdu görsün Həvvanı.
Bu vaxtsa səbirlə Rafail Mələk,
Adəmə dost kimi cavab verərək:

– Mən sənin hər şeyə olan ilgini
Heç də mühakimə etmirəm, – dedi. –
Tənn qüdrətini oxumaq üçün
Bu Göylər qarşında açıq namədi.
Oxu, tanıyasan sən hər fəsili,
Saati və günü, ayı və ili.
Yox burda idrakin sən deyən rolu:
Yemli dövrə vurur, ya Göy hərələnir.
Sənin hesablamən düzgün olardı,

Qalan hər nə varsa sirdi bizə, sirr,
 Heç kimə etməyib bunu etibar,
 Hamıdan gizlədib o Dahi Memar.
 Bunu öyrənməyə can atan da yox,
 Bütün yaranmışlar valehdi yalnız
 Ona övladlığın yaraşığına.
 Hər kəs ki fərziyyə həvəskarıdır,
 Tanrı yaradanlar bir görkdür ona.
 Olsun ki, boşboğaz əllamələrin,
 Yəni ki gələcək haqda əsassız
 Ulduz hesablayan küt alimlərin
 Cəhdinə gülürdü bununla Tanrı.
 Mücərrəd Göylərə modellər qurub,
 Cürbəcür sistemlər düşünüb-tapan;
 Biri digərini əvəz edərək,
 Saxta həqiqətlər uydurub-yapan;
 Hər şeyi, həmişə hərəkət edən
 Göy cisimlərinin adına yazan;
 Hər cür konsentrik, eksentrik
 Çevrələr toxuyub, orbitlər cızan
 Miskin alimlərə gülürdü, yəqin.
 Sənin mülahizən əsasında mən
 bunları deyirəm xeyli öncədən:
 insan nəsli, – bir vaxt gün gələcəkdir –
 onları idarə eləyəcəkdir.
 Əminsən, işıqlı Göy cisimləri
 yəni ən mühümü, ən böyükləri,
 cılızlara xidmət etməməlidir;
 Yəni ki, gərəksiz planetlərə
 İşığı süzülüb itməməlidir.
 Boşuna hərlənir fikrincə Göylər,
 Yer isə yüklüdür artıq çəkiylə.
 Ölçü və parıltı üstünlük deyil –
 Bunları yaxşıca götür-qoy elə.
 Doğrudur, Göylərə, zülmətə görə,
 Yer hədsiz kiçikdir, göz qoysaq əgər.

Amma elə mühüm yaradılıb ki,
Onsuz Gün işığı boş yerə itər.
Əgər Yer olmasa, süzülən işıq
Tökülər boşuna sonsuzluqlara.
Gərəksiz şüalar istiqanlıq
Billinməz baş alıb yol gedir hara.
Onlar süzülərək Yerə dəyincə
Güclənir, bir anda qüvvəyə gəllir.
Bir də ki nursaçan Göy cisimləri
Yerə yox, İnsana xidmət eləyir.
Nə qədər böyüksə Göy, o qədər də
Bildirir Tanrının əzəmətini.
O, elə yaradıb bu fəzalan,
İnsan yaxşı bilsin öz qismətini.
Bu kiçik guşənin məskunu olan
Sanmasın Kainat təkəcə onundur,
Bilsin ki, fəzalar insanın deyil,
Bu sirdir. Sırr isə Yaradanındır.
Sən Onun gücünə və qüdrətinə
saysız çevrələrin tezliyində bax;
O, cismə lldırım sürətli verib –
Ruhun sürətindən bir azca “qorxaq”.
Ağlına da gəlməz, çıxaraq səhər
Günorta yerinə gün yetənəcən,
Keçərək fəzanı çatdım birtəhər
İlahi Dərgahdan mən Ədəməcəri.
Göyün hərlənməsi ehtimalıyla,
Sənin düşüncənin şübhələrini
Azacıq da olsa çözərəm, mənəcə;
Təsdiq eləmirəm bununla yəni,
Göyün həqiqətən hərləndiyini,
Olsun ki, yerlərdən baxanda sənə
bu bir gerçək kimi görünə bilər.
Tann Öz yolunu gizli saxlamış,
İnsan hardan onun yerini bilər.
O Özü ayırıb Yerdən ki Göyü,

İnsan zəkasının yetişmədiyi
 Uca mətləblərə can atılmasın.
 Əgər Gün dünyanın mərkəzindəsə,
 Silsilə ulduzlar hər iki üzə –
 Yəni həm Günəşə, həm özlərinə
 Cazibə gücüylə tabe olursa,
 Burda bəs çevrəni nə cızar? Heç nə...
 Altı planetdi – qeyri-bərabər
 Hərəkətləriylə görünür bizə;
 Onlar gah aşağı, gah da yuxarı –
 İrəli və geri hey üzə-üzə,
 Hərdən də, elə bil, dayanıb durur.
 Yoxsa ki yeddinci planetdi Yer –
 Onlarla birlikdə silsilə qurur?
 Hərəkətdə deyil belə baxanda,
 üçqat hərəkəti hiss olunmadan
 yerinə yetirir yoxsa ki, onda?
 Ya bunu göylərdə tərsə hərlənən
 Çərxi-fələklərin ayağına yaz.
 Həmən fələklər ki, öz yollarını
 Çəpinə kəsərək bir an dayanmaz.
 Ya da istəyirsən sən bu Günəşi
 əziyyət çəkməkdən xilas edərək
 gecənin, gündüzün mühərrikitək
 ulduzlar üstündə, gözəgörünməz
 o sürətli rombun lap yolunu kəs –
 yerləşdir də onun hərləncəyində;
 bu fərziyyələrə yoxdur ehtiyac.
 Əgər Yer gündüzlə görüşmək üçün
 Hərəkət edirsə Şərqə – bu zaman
 Girir qaranlığa digər yansı
 O biri üzündə sökülüncə dan.
 Necədi səninçün, şəffaf havanı
 Öz parıltısıyla yarıb-keçərək
 Ulduztək bərq vurur Yer özü Ayda?
 Gecə gəldiyində əksinə olur,

Bu dəfə Ay işıq saçır bir qayda.
Olsun ki, Ayda da qitələr vardır,
Var öz sahələri, öz sakinləri.
Ləkələr görünür onun üzündə,
Buluda oxşayır, sanki, hər biri.
Bir anlıq gözlünün önünə gətir,
Bəlkə də, yağışlar yağır orda da.
İslanan torpaqdan bitkilər bitir,
Yəqin, kimlərçünsə yetişir qılda.
Bəlkə, fəzalann dərinində sən
Başqa günəşləri kəşf edəcəksən.
Və başqa aylann arasındaca
Qadına, kişiyyə onlar nur saçar.
Bu iki misilsiz cinsdən ruhlanır,
Bu ucsuz-bucaqsız fəza canlanır.
Olsun ki, nə qədər dünyalar ki var,
Məskundu onlarda bu yaranmışlar.
Təblət bu qədər nəhəng və cansız,
Yalqızdı deyibən ona görəmi
Kimsəsiz və azman Göy qübbəsindən
İşıq qığılcımı ayrılan kimi
Alıb da o anda göndərir Yerə.
Yer isə işığa çevirib onu
Qaytarır təzədən dərinliklərə;
Amma şübhəlidir bu ehtimal da.
Yüz cür fərziyyə var hər bir sualda;
Necə qurulubdu, görəsən, dünya:
Günəşmi hökmünü sürür Göylərdə,
Parlayır, nur saçır doğunca Yerdə?
Yoxsa ki, Yer doğur Günəşin üstə?
Öz odlu yoluna Şərqdən başlayıb
Günəşmi yön tutur Yerə ahəstə?
Yoxsa ki, səssizcə, hiss olunmadan
Axır Yer kürəsi Qərbdən bu yana
və sənə aparır səndən xəbərsiz
Atmosfer boyunca sirlil zamana?

Heç yorma özünü bu suallarla,
 Onları biryolluq burax Tanrıya.
 Sən ona ürəkdən göstər itaət,
 Tək sənə tapşırar, qoymaz sonraya
 Bütün məxluqlara hökm eləməyi
 Yetincə onların məskəninə sən.
 Hələ ki həzz alıb gözəl Ədəmdən
 Dad Yaradan verən firavanlığı,
 Gözəl qadınla gözəl də yaşa.
 Yoxdu fəzaların sonu, sonluğu,
 Orda nələrlər olur düşdünsə başa,
 Özün haqda düşün, varlığın haqda.
 Yad yerlərlə bağlı sirdən, soraqdan
 Biryolluq əlini çəksən yaxşıdır.
 Əbədi olaraq bu gözəl Yerə
 və xəbər tutduğun Uca Göylərə
 Könlünü, mehrini tiksən yaxşıdır!

Şübhəsi dağılmış Adəm söylədi:
 – Göyün pak İdrakı, ey işıqlı Ruh!
 Məni tamamilə qane elədin.
 Məni azad etdin dumanlı, tutqun,
 Çıxılmaz mücərrəd düşüncədən sən.
 Məni boş şeylərdən aralı tutdun,
 Ayıldın hər cürə əllaməlikdən.
 Tanrı qayğısında olan həyatın
 Gözəl tərəfini anlatdın mənə.
 Faydasız bilgiyə can atan hissə
 Çevirdin sən məni əsl düşməyə.
 Hər ram edilməmiş fani düşüncə
 Çəkir təkəbbürə, lovğalıqlara.
 Azdırır, çaşdırır labirintlərdə,
 Kim isə anlatsın gərək bu ara,
 Söyləsin ki, gərək müdriklik heç də
 Bizdən uzaq olan, dumanlı olan
 əlçatmazlar haqda bilgi deməkdir.

O, hər gün gözünə, qəlbinə dolan
Nə varsa onlann dərkı deməkdir.
Qalan hər nə varsa fanıdən fanı,
Tüstü və lovğa bir ağılsızlıqdır –
Ondan qaranlıq və cahillik doğur.
Belə düşüncənin çuxılmazlığı,
Gərəkli nə varsa, içində boğur.
Enməyək ucadan. Bu uçaucda
biz davam eləyək və söhbət açaq
əlimiz altında olanlar haqda.
Olsun kl, mən sənə sual da verdim,
Güman kl, onlan sənə xas olan
Səbirlə, güzəştə cavablayarsan.
Mənim bu dünyaya zühurumacan
Nələr baş veribsə, dedin – dinlədim.
İndisə qulaq as, qoy mən danışım,
Çox güman, bilmirsən bu hekayəti.
Gün hələ uzundu. Və sən görürsən
Qəsdim yubatmaqdı səni bilərək.
Cavab oyadarsa söylədiklərim,
Cəfəng sayılmasın o zaman gərək.
Sanki, Göylərdəyəm sənın yanında,
Palma ağacının meyvələrindən
Şirindi sözlərin. İşin sonunda
Biz o meyvələri yeyirik həmə: şirindi,
gəl adam yeyəndə – doyur.
Səninse ilahi kəlmələrinin
Şəkərli içində üzsə də köntül –
Adamın həmişə ruhun ac qoyur.

Göylərdəngəlmə bir həlimlik ilə
Rafail Adəmə söylədi belə:
– Sən, ey İnsanların Ulu Əcdadı,
Sənin də sözlərin şəkər, bal dadır!
O Uca Yaradan heç nəyi səndən
əsirgəməyibdi, bunu biləsən.

Bir də unutma ki, Yaradanın sən
 Həm ruhən, həm cismən gözəl əksisən.
 Sən həm danışanda, həm də susanda,
 Bütün hərəkətin – sözün, söhbətin,
 Sonsuz gözəlliyə bürünür onda;
 Həm də çıxır üzə saf ləyaqətin.
 Birsə taleyinə baxıb Göylərdən
 Görürük Yaradan sənə sevgidə
 Nə qədər, nə qədər dərinə gedib;
 Öz məhəbbətini verməklə sənə
 İnsana nə qədər şərəf bəxş edib.
 Beləliklə, danış. Mən Altıncı Gün
 Əmr alıb qaranlıq, ağır bir yola
 qoşunu çəkərək getdiyim üçün
 burda olmamışam xəbərim ola.
 Müşayiət edirdim legionlar
 Uzaq Heennanın qapılanna;
 Qurduq ki, keşikçi məntəqələri,
 Mane olmasınlar düşmənlər Ona.
 Əngəl törətməyə cəsarətlənib
 Tanrını özündən çıxarmasınlar;
 Yaradılanlarla dağılanları
 Tanrı səhv salacaq sanmasın onlar.
 Onun iradəsi əleyhinə heç
 ürək etməzdilər qaçmağa, sözsüz.
 Amma Tanrı bizə vərdiş etdirib
 əmrə əməl edək vaxtında və düz.
 Qorxunc qapıları biz həm örtülü,
 Həm də hasarlara alınmış gördük.
 Orda qapıların dalından gələn
 əcaib səslərə biz qulaq verdik;
 Bu nə xor səsiydi, nə şən gülüşlər,
 Quduz ulartıydı, fəryad səsiydi.
 Sevinclə qayıtdıq Nur Sarayına
 Altıncı Gün axşam. Bu diktəsiydi,
 Uca Yaradanın əmrıydi bizə.

İndisə mən səni dinləyəcəyəm,
Necə ki sən diqqət etdin hər sözə!

Tannısal qüdrətli Ulu Babamız
Belə cavab verdi: – Çətindir yaman
İlkin varlığımız haqda danışmaq.
Kimin yadındadır doğulduğu an?
Səninlə danışmaq arzusuyla mən
Söhbəti uzatmaq ürəyimcədir;
Qoy indi başlayım bu hekayəti,
Gör indi bu haqda bildiyim nədir.
Əvvəlcə otluğa sərtli halda
Dərin bir yuxudan, sanki, oyandım.
Şehli çiçəklərin arasındaca
Özümü dərk edib, baxıb-boylandım.
Səssizcə günəşin şüalanna
toxunub quruyan buxara baxdım.
Güllərin ətrini çəkdim içimə,
Bir xeyli Göylərə – yuxarı baxdım;
Mən içimdən gələn bir istək ilə
Dikəldim oraya can atırmıştək.
Baxdım vadilərə, təpəlliklərə,
Gördüm ki, hər tərəf ağaclıq, çiçək...
Nə qədər günəşli çəmən, bulaq var,
Hər yerdə dolaşır məsum canlılar.
Güllü budaqlarda quşlar oxuyur,
Gülümsər təblət ətir qoxuyur.
Səadətlə doldu, sanki, ürəyim,
Başladım özümə ilk tanışlığa;
Yeridim, yüyürdüm. Hər bir əzama
Fikir verə-verə, mən baxa-baxa,
Gördüm ki, vücudum itaət edir
Mənə başdan-başa və bütünlüklə.
Bir sual doğuldu içimdə bu vaxt
Mən hardan gəlirəm, mən kiməm belə?
Danışmaq istədim və gəldim dilə;

Gözümün gördüyü hər nə vardısı
 Dilim bircə-bircə çəkdi adını.
 – Sən Günəşsən! – dedim. – Ey gözəl işıq!
 Sən Yersən – sənindir bu yar-yaraşığı!
 Çiçəkli dərələr, meşələr, dağlar!
 Siz, ey heyvət dolu canlı məxluqlar!
 Sizə yalvarıram, söyləyin mənə,
 əgər görmüsünüzsə bir deyin mənə,
 Mən necə burada züھر elədim?
 Sözsüz, öz-özümə doğulmamışam,
 Böyük bir Yaradan yaradıb məni.
 Söyləyin, mən necə tanıyım Onu,
 Mənə belə gözəl həyat verəni
 Mədh eləmək üçün hara üz tutum?
 Elə qəribədir duyğum, hisslərim,
 Anlamaq da olmur sonuna kimi.
 Nə də söz tapıram bəyan etməyə
 Bu sonsuz, bu məsum səadətim!
 İlk dəfə havanı udduğum yerdən,
 Misilsiz işığa açıb gözümü
 Qalxıb ilk addımı atdığım yerdən,
 Tərpənib də getdim mən məchullara –
 Amma bilmirdim ki, gedirəm hara.
 Cavab da yoxuydu suallarına –
 Hər sual dönmüşdü, sanki, kələfə.
 Çimlərlə örtülü güllü bir yalda
 Oturdum. Düşündüm. Yatdım ilk dəfə;
 Bütün hisslərimi cilovlayaraq
 Verdim öhdəsinə mən yorğunluğun.
 Özüm də bilmədən, səssiz-səmirsiz
 Doldu gözlərimə şirin bir yuxu.
 Mən elə bildim ki, xəyalən yenə
 Təzədən dönürəm heçliyə cismən.
 Qəfil bir Görüntü doldu ruhuma,
 Məni inandırdı: ölməmişəm mən.
 O gözəl surətli elədi bəyan:

– Sənin səltənətin səni gözləyir,
Oyan, ey ilk İnsan, ey Adəm, oyan!
Saysız insanların Ulu Əcdadı!
Məni çağırırsan – gəlmişəm, budur.
Gəlmişəm aparam öz oylağına –
Səni o müqəddəs, gözəl bağına!
Dedi və əlimdən çəkib dikəltdi,
Sulara, çöllərə, təpəliklərə,
Dəyib-toxunmadan havayla getdi,
Gətirdi məni bir meşəli dağa –
Meşəli yaylalar silsiləsinə;
Gözəl ağaclardan çələngli olan
Dağlardan birinin gen təpəsinə.
Burda cığırlar da xəyal kimi ydi,
Bir ovsun kimi ydi çətir kölgələr.
Mənim bu vaxtacan gördüyüm nə var
Həmən gözəlliklə çətin tən gələr.
Yüklü budaqlann ağırlığından
Ağaclar başını əymişdi yerə;
Gözəl bar-bəhərin misli yoxuydu,
Heyrət eləyirdim o meyvələrə.
Baxdıqca içimdə nəfs oyanırkən
Bu gözəl yuxudan ayıldım qəfil.
Baxdım ki, yuxuda gördüklərimin
Hamısı gerçəkdi, çindi, elə bil.
Yenə qarasına gəzmək istədim,
Yönəldim təzədən baş alıb gedəm.
Məni bu yerlərə gətirən Varlıq
Qəfil peyda oldu önümdə bu dəm –
İlahi bir surət! Nur təcəllası!
Qorxu və ehtiram yaşantısıyla
Mən Onun önündə səcdəyə endim.
O, məni qaldırdı. Gözəl səsiylə:
– Sənin axtardığın o, Mənəm, – dedi, –
Başının üstündə, ayağın altında,
Önündə, arxanda, hündəvərində,

O, Mənəm Yaradan bu səltənəti.
 Sənə bağışladım bu gözəlliyi,
 Al, sənə verirəm gözəl Cənnəti;
 Onu indən belə özünükü bil.
 Qoru, əkib-becər, qulluq elə sən,
 Könül xoşluğuyla dər meyvələrdən.
 Qorxub-çəkinmədən dadlarına bax,
 Tək bircə ağaca toxunma ancaq,
 Həmin o ağacın yetişdirdiyi
 İdrak Meyvəsidir Xeyirlə Şərin,
 Dadına baxma sən o meyvələrin!
 Həyat Ağacının qonşuluğunda,
 Bağın ortasında əkmişəm onu;
 Sənin itaətin və sədaqətin
 Mənə bir təminat verir bəni.
 Qorun sən o İdrak Meyvələrindən!
 Acı nədənindən, nəticəsindən
 Aralı durmaqla gözlə özünü.
 Unutma, yasağı pozsan haçansa,
 Batsan günahlara, elə o günü
 Amansız ölümə məhv olacaqsan.
 Əbədi itəcək səadət yolun,
 Acı çilələrlə, qayğıyla dolu
 Dərdli bir dünyaya qovulacaqsan!
 O, sərt bəyan etdi öz yasağını,
 Hələ də adlayır içimdən mənim
 O qorxunc kəlmələr, sözlər axını.
 Mən onu pozsam da, ya pozmasam da,
 Məhkumam daşıyam həmin qorxunu.
 Amma ki tezliklə görüncə aydın,
 Baxınca o sirli, işıqlı üzə;
 Elə bil, içimdə rahatlıq duydum,
 Bu vaxt O, aramla başladı sözə:
 – Nəinki bu bağa, sən bütün Yerə
 Sahibsən. Mən bunu bağışlayıram
 Sənə, həm də səndən törənənlərə;

Yaşayın dünyanın yiyəsi kimi.
Quruda heyvanın, suda balığın,
göylərdə quşların olun hakimi!
Ey Adəm, burda bir əlamətə bax;
Mənim yaratdığım bütün heyvanlar,
Bütün uçan quşlar ad almaq üçün
Sənə itaətlə tabe olacaq.
Həm də dənizdəki balıqlar bütün
Sənin öhdəndədir. Unutma ancaq,
Dənizdən çıxaraq havanı udmaq
Onların imkanı xaricindədir!
Hələ bitirməmiş O, öz sözünü
Heyvanlar yanıma axıb gəlirdi.
Onlar cüt-cüt gəlir, bükür dizini,
Mən bir nəvazişlə cıvələndirdi.
Quşlar da enirdi, yaxınlaşırdı,
Mənsə ad verirdim onlara bir-bir.
Onların içində gördüm ki, amma
Əsl axtardığım gözümə dəymir.
Cəsarət eləyib bu vaxt üzümü
tutdum Göydən gəlmiş Qayıb Surətə:
– Necə adlandırdım mən Səni, necə,
Sən ən ucasısan yaranmışların!
Bütün varlıqlardan, İnsandan uca,
Fövqündə durursan bütün adların!
Dünyanı yaradıb öhdəmə verən,
Məni ucaldaraq şərəfləndirən
O, Sənsən, ey mənim sitayiş yerim,
Sənə istəyimi necə bildirim?
Mən kiminlə bölüm bu xoşbəxtliyi,
Bunca səadətdən yalnız kam almaq,
Yalnız yaşayaraq və xoşbəxt olmaq
əks edə bilərmə bu gerçəkliyi?
Beləcə soruşdum cəsarətlə mən,
Baxıb gülümsədi Uca Müqəddəs.
Sanki, gülümsəmək açdı eynini,

Cavabında mənə söylədi ki, bəs:
 – Sən nəyi yalqızlıq adlandırırısan?
 Göylərdə, Yerlərdə canlı nə varsa
 Sən ki hamısının hökmdarısan;
 Bilirsən dilini, vərdişlərini,
 Əmr elə qoy səni şənləndirsinlər,
 Onlar da hər şeyi dərk edir yəni.
 Üzünü onlara tutub hökm elə,
 qəbul eləyərlər sən hökm edəni!
 Dünyanın Hakimi belə söylədi;
 Güman ki, bu, onun əmrirdi mənə.
 Mənsə itaətlə etiraz edib
 Söz üçün icazə istədim yenə:
 – Ey Göylər Qüdrəti! İncimə, lütfən!
 Mənə rəhmli ol, ey Yaradanım!
 Canışın etmisən Öz surətində
 məni bu dünyaya. Və dörd bir yanı
 canlıyla doludur məndən aşağı.
 Bu qədər çeşiddə məxluqların bəs,
 görün, təmasından nə olar axı?
 Heç cürə ağıma sığdırmıram
 Belə yaxınlıqdan mən zövq almağı.
 Hər şey qarşılıqlı olmalı ikən
 Sanıram nisbətlər bölünməyib düz;
 Birisi güclüdür – çəkib özünü,
 Digəri boynunu burubdu gücsüz.
 Barışsa zəifdi – güvəncsizdi çox,
 əsər belə getsə soyuqluq yeli.
 Mən isə bir təmas axtarıram ki,
 Ruhi həzlərimi paylaşa bilim.
 Nəyi bölüşüm ki heyvanlarla mən?
 Onlar özlüyündə misilsizdilər:
 Gəlin aslanlara baxaq, məsələn,
 Siz cüt yaratmısınız, çox əzizdilər –
 Erkək ilə dişi bənzərsizdilər.
 Amma ki dostluğu vəhşiyə quşun,

uçanla üzənin, qurdla öküzün...
baş tutan iş deyil, görürəm düzü.
Heyvanla əlaqə yaratmaqdasə
İnsanın özündən yoxdu acızi!
Qəzəbsiz dilləndi o Uca Qadır:
– Görürəm, ey Adəm, istəyin nədir;
Ömür-gün dostunu seçmək səninçün
Bütün ləzzətlərdən daha alıdır.
Yalqız istəmirsən sən həzz almağı.
Bəs Mənim haqqımda nə düşünürsən?
Mən də Kainatda yalqızam axı.
Bəlkə, sanırsan ki, xoşbəxtəm tamam?
Əbədi tənhayam. Mənə bərabər
Tək-tənha bir kəsdən varmı heç xəbər?
Yaratdıqlarımdan başqa, görəsən,
Kiminlə təmasda olmalıyam Mən?
Bütün yaranmışlar, bütün canlılar
Səndən ki nə qədər aşağıdırlar,
Mənimlə onlann arasında da
Ölçüyə gəlməyən bir məsafə var!
O susdu, mən dindim itaət ilə:
– Yolun əbəddir, ey Əbədi Nur!
Onun dərinliyi və ucalığı
İnsan zəkasinin fəvqündə durur.
Sən Özün Özünə kamilsən tamam,
Qüsurun, eyibin yoxdu bir damla.
İnsan ayrı cürə qurulub, ancaq
Gedir kamilliyə yalnız aramla.
Odur ki axtarı özünə həmdəm,
Sanki, arxa gəzir zəifdir deyə.
Təsəlli axtarı, dayaq axtarı,
Gəzir bənzərini təmas etməyə.
Sənə gərək deyil artıb-çoxalmaq,
Sayın, sonun yoxdu. Olsan da Sən Tək,
hər nə var hamısı Səndə birləşir.
Say isə İnsanın təbiətində

Olan qüsurlarda boy verir bir-bir.
 İnsan çoxaltmaqçün öz simasını
 Gərək bir-birindən doğub-törəyə.
 Tənha – kamil olmaz. Gərəkdir onu
 zərif, qarşılıqlı sevgi bürüyə.
 Sən Öz birliyində Özüntək kamil
 Bir varlıq tapmırsan. İstəsən əgər
 Gücün, qüdrətinlə canlılarını
 ucalda bilərsən Özünə qədər.
 Mənəsə xas deyil belə bir qüdrət
 Bövlüşdürmək üçün bu qayğıları;
 Ucaldam təmasa girməkdən ötrü
 Məndən aşağıda var olanları!
 Mənə mənsub olan sərbəstlik içrə
 dedim sözlərimi cəsərət ilə;
 Yaxşı qarşılandım – mən cavab aldım
 O Səsdən ilahi məhəbbət ilə:
 – Ey Adəm, Mən səni indiyə kimi
 Məmnunluq içində çəkdim sınağal!
 Sən həm söylədiyin o məxluqları,
 Həm də dərk etmişən özünü daha.
 Sən azad ruhunla can atıb Mənə,
 Mənim surətimi dərk eləmişən.
 Danışıqdan məhrum və nitqdən uzaq
 Bütün canlıları üstələmişən.
 Elə buna görə onlar heç biri
 Yaramır təmasa – bu işdə haqsan.
 Qəbul etməməkdə yolun doğrudur,
 Doğru düşünürsən əslinə baxsan.
 Öncədən bilirdim mühakiməni,
 Yalnız İnsan üçün çətindir yaşam.
 Baxıb da gördüyün bu məxluqları
 Səninçün Mən sirdaş yaratmamışam.
 Onları sınaqçün göndərmişəm ki,
 Görüm sən hansını layiq bilirsən.
 İndisə bir varlıq göndərəcəyəm,

Heyran olacaqsan görən kimi sən;
Səninlə eyni bir surətdədir o,
Gələcək qəlbənin əsl dayağı.
Səni çatdıracaq diləklərinə,
Gələcək arzusunun çin olan çağı!
Ya O susmuş İdi, ya da mən artıq
qavraya bilmirdim, sanki, heç nəyi.
Çökmüşdüm, elə bil, Yer varlığımla,
Dözməyib yükünə bu azman Göyün.
Bu qəliz söhbətin gərginliyinə
Bir xeyli qüvvəmi sərf eləmişdim.
Mən bu sorumlann zirvələrində
Gözlərim qamaşib səndələmişdim.
Yuxuda təzədən güc yığmaq üçün
Həmin ucalıqdan mən endim yerə.
Təbiət köməyə yetişdi bu vaxt,
Səssizcə bir yuxu endi gözlərə.
Amma açıq qaldı könlümün gözü,
Ruhü təxəyyülüm oyaq İdi həm.
Mənə elə gəldi özüm-özümü
uzanmış bir halda seyr eləyirəm.
Gördüm ki, əyilib mənim üstümə
Uca Yaradanın işıqlı üzü.
Necə ki görmüşdüm aşkarda Onu,
Eləcə dayanıb və məni süzür.
Sonra sol böyrümü açdı Yaradan
və bir qabırğamı aldı oradan.
ətlə, dəri ilə örtüldü o yer,
əsər də qalmadı həmin yaradan.
O əydi, düzəltdi barmaqlarıyla,
Həmin qabırğaya verdi görünüş.
Doğdu yaradıcı əliylə Onun
İnsan surətində Təzə Yaranış.
O bir qadın İdi, həm də çox şirin;
O qədər gözəl ki, görünəcə qəfil,
Gözəllik adında dünyada nə var,

Hamısı gözümdə söndü, elə bil –
 və onun gözündə təcəssüm etdi
 bütün gözəlliklər nur yaya-yaya;
 Özünün ilahi gözəlliyilə
 O, ilham gətirdi, sanki, dünyaya.
 Sonra sevgi ilə tərək edib məni
 Bir anda qovuşdu qaranlıqlara.
 Oyanıb mən onu tapmaq istədim,
 Bilmədim neyləyim, üz tutum hara.
 Əbədi göz yaşı tökməyə hazır,
 İtkimə yanmayım, görən, niyə də.
 Bütün zövq-səfadan çəkib əlimi
 Artıq qapanırdım bədbinliyə də.
 Və birdən mən onu gördüm aşkara,
 Gördüm lap yaxından – yuxumdakıtək.
 Göylərin, Yerlərin zinətləriylə
 Bəzənmiş şəkildə, sevdalı, qəşəng...
 Uca Yaradanın yön verməsiylə
 Mən duran tərəfə o yol alırdı.
 Sirlə və müqəddəs izdivac haqda
 Göydən bir Səs onu başa salırdı.
 Onun yerışı də ovsunlayırdı,
 Göylər gözlərinə dolmuş kimiydi.
 Hər bir hərəkəti, hər bir baxışı
 Sevgi və mərhəmət təcəssümüydü.
 Dözməyib qışqırdım sevinc içində:
 – Ey Uca Yaradan, Sənin verdiyin
 Mənim diləyimdən çox-çox ucadır!
 Sən rifah, kamillik bəxş eləyənsən,
 Sənin səxavətin hər yana çatır.
 Mənə verdiyin bu bəxşişinlə də
 əsirgəməmişən heç nəyi indi.
 Mən onda özümü görürəm artıq,
 Sümüyü – sümüyüm, əti – ətimdi.
 Qadındı – kişidən yaranıb deyə
 kişi ayrılacaq ata, anadan;

və könül könülə, ürək ürəyə
İkisi birləşib olacaq bir can!

O diqqət edirdi keçib-gedəli,
Onu cəlb etsə də Tanrının əli,
Bakirə təmizlik, qızlıq utancı,
Şüur ləyaqəti... Təbiət verən
bu pak hissələrinə nə var yabançı
ondan uzaq idi. O, buna görə
qanıldı geriyə heç çəkinmədən;
Bu zaman arxadan gəlib də yetdim,
Bütün dəlilləri söylədim həməni,
O isə vüqarla itaət etdi...
Onu – dan yerinin şəfəqləritək
çöhrəsi allanan məsum gözəli –
apardım izdivac alaçığına.
Xoşbəxt ulduzlann ahəngi ilə
Şahidlik elədi Göylər də buna.
Torpaq və silsilə dağlar, təpələr,
Hərərətə bizi təbrik elədi.
Şadlıqla səsləndi quşların xoru,
Hər əsən zərif meh çiçək ələdi.
Ətirli qızılgül ləçəklərini
Səpdi qucaq-qucaq hər əsən külək.
Ala-toranların aşiq quşları
İlk nikah himnini oxudu ürəkək;
Üzünü göylərə tutaraq onlar
Xeyli oxudular həmin axşamı.
Ulduzlar eşidib dağların üstə
Yaxdılar o gecə bizə toy şamı.

Hər şeyi danışdım taleyim haqda,
Şirinlər şirini Yer səadəti
hansı ucalığa qabxıb-yüksəlib,
ona həsr elədim bu hekayəti.
Boynuma alıram, elə nemət var,

Ona da həsədlə baxa bilirəm.
 Amma ki elə də çəkmir özünə,
 Çünki mən nəfsimi boğa bilirəm.
 Söhbət xoş ətirdən və daddan gedir,
 Gəzdikcə gördüyüm güldən, meyvədən,
 Quş səsiylə dolu həyatdan gedir –
 Baxdıqca gəlirəm burda heyrətə!
 Nəyə toxunuram, nəyə baxıram,
 O anda bürüyür heyranlıq məni!
 İlk dəfə mən burda duyub anladım
 Güclü ehtirası və ürpənməni.
 Həmişə həzlərdən yüksək olmuşam,
 Fövqündə durmuşam hər cür ləzzətin.
 Amma gözəlliyin hökmünə qarşı
 Zəifəm – duruşum çətin, çətin.
 Bəlkə, səhv eləyib Təbiət özü,
 Məni aciz qoyub bu sehr önündə.
 İçimdə gücsüzlük zərrələrini
 Duyduqca üzülür canım bu gün də.
 Bəlkə də, qadınçün böyrümü yarıb
 Həddindən çox alıb məndən Uca Haqq.
 Ona kamil bir can əsirgəməyib,
 Ruhi bütövlüxsə verməyib ancaq.
 Düzdür, görünüşü, gözəlliyilə
 O xeyli geridə buraxıb məni.
 Amma ki zəifdir ağılımdan ağılı,
 qəlbi də qəlbimdən gücsüzdür yəni.
 Onda Yaradanın surəti zəif,
 Bizi xəlq edənə o çox da çəkmir.
 Məxluqlar üstündə hökm işinin
 Onda heç izi də görünmür, tək-bir.
 Di gəl ki hər dəfə yaxınlaşanda
 O gözəl varlığa – gedirəm əldən.
 O elə qüsursuz, o elə bitkin,
 o elə sevir ki haqqı əzəldən,
 içində əbədi nur salıb yuva.

Mənə elə gəlir bütün dünyada
Hər şeydən gözəldir, üstündür Həvva!
Ən ali idrak da onun önündə
Alçaldılmış kimi kırılyb durur.
Onunla söhbətdə müdriklilik çəşir,
Dalana dırənir, boynunu burur.
Dərrakə, ixtiyar nökdir ona,
Heç bir işinə də irad olmayıb.
Elə bil, qədlimdən düşünülüb o,
Sonda təsadüfən yaradılmayıb.
Sanki, yuva salıb onun içində
Sonsuz bir mərhəmət, nəciblik yaşar –
Ruhunun bir Mələk keşikçisitək
Ehtiram hissindən keşikçisi var!

Mələk qaşqabaqlı dedi: – Təbiət
borcunu yetirib ancaq yerinə.
Sən onu qınama, öz işini gör,
Müdriklilik barədə şübhələrinə
inanma – o, sənə yoldaş olacaq;
Əgər özün ondan əl götürməsən,
Sənin təbirincə qiymətsiz olan
bəzi nəsnelərə qiymət verməsən,
yoldaşlıq edəcək sənə şübhələr.
Nəyə məftun olub, heyran olmusan?
Cəzb edən zahiri görünüşəmi?
Gözəldir! Düz edib mehir salmısan!
Tabe olmağından başqa hər şeyə –
zərif sözlərinə, nəvazişinə,
sənin saf sevginə, pərəstişinə
layıqdır – yer yoxdu burda şübhəyə.
Əvvəl yanaşı qoy dəyərinizi,
Sonrasa qiymət ver. Sadəcə, burda
Özünəhörmətlə yanaşsaq, bizl
Hər şey ədalətə çəkər axırda.
Sən bunu bacarsan, tez bir zamanda

Qadının başçitək dərk edər səni.
 Uydurma görüntü çəkilib gedər,
 əsl həqiqətə verər yerini.
 Sənin ürəyinə yatmaqdan ötrü
 Gözəllik veribdi Yaradan ona.
 Verib ki, sən onu sevəsən candan,
 Cüzi bir səhvini dərhal duyana
 Sən bağlı olasan namusla hər an.
 Əgər sayırsansa cismi təması,
 İnsan artırmaqçün sən ən böyük həzz;
 Fikirləş, səninlə eyni zamanda
 nə qədər məxluqlar yaradılıb bəs.
 Ümumi qaydaya çevrilərdisə,
 o vaxt bu təmasın mənası nəydi;
 sənin heyrətini, ehtirasını
 özündə ehtiva eləməsəydi,
 doğmazdı bu nəcib hisslərin qəti.
 Gözəl qadınında hər ucalığı –
 Ağılı, zərifiyi və insanlığı
 Görə bilirsənsə – sev də əbədi!
 Amma ehtirasda yoxdu uca eşq
 ağılı və ürəyi genişləndirə.
 Sağlam mükəlimə yürütmək üçün
 Nə var ehtirasda ürəyə girə?
 Əsl eşq qaldırır nərdivan kimi,
 Göylər sevdasına aparar səni.
 Girməzsən ehtiras bataqlığına,
 Bir də ki unutma, sən yeganəsən
 canlılar içində – layiq ol buna!

Adəm həyəcanla söylədi: – Məni
 Yaraşlıq, gözəllik cəlb etmir qəti.
 Bütün canlılartək məndə də olan
 Törətmək işinin şəkər-şəhvəti
 Çəkmir o qədər də (bununla belə,
 nikah yatağından söz söyləyəndə

mənim duyğuların hədsiz ucadı –
o, sirlə ehtiram doğurur məndə).
Yox, mən qadınımın rəftarlarının
əsrir oluram gündə min kərə.
Ondakı uncəllik, canlı iltifat
Toxunur içimdə zərif hissələrə.
Bizim fikrimiz də, duyğumuz da bir,
Biz iki bədəndə bir canıq daha.
Bizim cütlüyümüz, baxsan, göz oxşar,
Nəinki xoş gələ bir himn qulağa.
Amma ki mən kölə deyiləm, inan!
Mən məğlub deyiləm, inan bu sözə!
Dünyanı çeşidli qəbul edirəm,
Özüm ayınram yaxşıya, pisə.
Özüm tam azadam öz seçimimdə,
Sən də qınamırsan sevgiyə görə.
Deyirsən, Göylərə çəkib aparır,
O həm yola dönür, həm də rəhbərə.
Cavab ver, mümkünsə suallarına:
Ruhlar sevirilərmilə? Elə isə, de,
Sevgi içlərinə bəs nədən damır?
Təcəssüm eləyir gözdə, şüada,
Yoxsa ki birbaşa təmaslardamı?

Üzündə qızılgül rəngdə təbəssüm –
(Yəni ki, əsl Göy sevgisi rəngdə)
Mələk cavab verdi: – Bilmək yetər ki,
Xoşbəxtlik yurd salıb hər bir Mələkdə.
Sevgisiz xoşbəxtlik olarmı məgər?
Sənin can həzlərin, sözsüz, pak hissdi.
Pak xəlq olunmusan çünki özün sən,
Mələk həzləri də misilsiz həzdi –
O daha artıqdı sizinkilərdən.
Ətraflar, oynaqlar, qıllaflar, bəndlər
Bizə əngəl olmur sürməkçün səfa.
Ruh Ruhla elə tez qovuşur, inan,

Elə qovuşmaz heç havayla hava
 və paklıq paklığa can atır belə...
 Bəli, ruhlar üçün belə qayda var –
 Bədəni bədənə və canı cana
 Qismən qovuşdurmaq istəməz onlar.
 Hesperid Yurduna yollanır Günəş,
 Qərbdə enir indi yaşıl buruna.
 Zümrüd adalara yan alır yəni,
 Söhbətə vaxt yoxdu bundan o yana;
 Bu, mənə qayıtmaq işarəsidir.
 Möhkəm ol, xoşbəxt ol, sevgiyə yaşa,
 Sev, sənin sevgindən sədaqət adlı
 mükafat alanla ömür sür qoşa.
 Amma yasağını unutma Onun,
 Çilğınlıq ağına kölgə salmasın.
 Elə eləmə ki, ehtirasının
 əlində iradəni alət olmasın.
 Sənin, həm də bütün oğullarının
 İqbalı, taleyi öz əlindədir.
 Xoşbəxtlik, bədbəxtlik sənə bağlıdır,
 Hər şey iradənin əzəlindədir.
 Bütün Göylər əhli və sözsüz ki, mən
 Sənin dözümlünə şad olluq həməni.
 Dayanmaq, ya çökmək səndən asılı,
 Öz kamil ruhuna elə etibar.
 Kənardan özünə kömək arama,
 Rədd elə günaha sövq edən nə var!

Söyləyib qalxdı o. Ardıyca Adəm
 ona xeyir-dua verdi beləcə:
 – Sən, ey calalını sonsuz sevdiyim
 Tanrımın çaparı, Göylər qonağı!
 Uğuruna xeyir! Yaxşı yol sənə,
 Madam ki yetişdi ayrılıq çağı!
 Nəvazişlə endin mənim yanına,
 Bunu məmnunluqla xatırlayacam.

Lütf elə əbədi insan nəslinə,
Qonaq ol bizlərə, istəsən haçan!

Mələk Göy Üzünə dönməzdən öncə
Səmimi vidalar söylədi ona.
Onu kölgəlikdən ötürdü Adəm,
Qayıtdı yenidən alaçığına.

DOQQUZUNCU KİTAB

MƏZMUN

Yerin çevrəsində hərlənən İblis təzədən duman şəklində Cənnətə soxulur, xain məqsədini həyata keçirmək üçün yatmış bir İlanın cisminə yerləşir.

Adəm ilə Həvva səhər öz gündəlik işlərinə tələsirlər. Həvva ayrı-ayrılıqda işləməyi təklif edir. Adəm etiraz edir; çəkinir ki, barəsində məlumat alaraq ehtiyat etdikləri Düşmən təkiənmiş Həvvaya hücum edə bilər. Sonuncu isə yenilməzliyinə və ehtiyatlılığına göstərilən etibarsızlığa görə inciyərək öz mətanətini əməldə sübut etmək üçün aralanmaqda təklid edir.

Adəm güzəştə gedir. İlan təkiənmiş Həvvanı axtarıb taparaq hiyləgərcəsinə ona yaxınlaşır; əvvəlcə onu seyr edir, sonra yaltaqcasına mədh eləməyə başlayır, tərifində onu bütün yaradılmışların fəvqünə ucaldır. İlanın nitq qabiliyyətinə heyran olan Həvva soruşur ki, o, danışmağı və dərk etməyi necə öyrənib? İlan bildirir ki, əvvəllər məhrum olduğu danışmağı və anlamağı Cənnət ağaclarından birinin meyvəsini dadandan sonra mənimsəyib. Həvva onu həmin ağacın yanına aparmağı xahiş edir və aşkar edir ki, bu, elə həmin qadağan edilmiş İdrak Ağacıdır.

İlan Həvvanı olduqca hiyləgər dəlillərlə meyvənin dadına baxmağa razı salır. Meyvənin dadına heyran olan Ulu Ana götür-qoy edir: o, bunu Adəmə açıqlamalıdır mı?

Nəhayət, Həvva meyvəni onun yanına gətirir, dadına baxmağa nə vadar etdiyini söyləyir. Sarsılmış Adəm Həvvanın məhv olduğunu anlayaraq qadınına sevgisi ucbatından onunla birlikdə tələf olmaq qəranna gəlir və onun günahını, heç olmasa, yanbayan azaltmaq üçün meyvədən dadır.

Cinayətkarcasına itaətsizlik hərəkəti baş verir: onlar çıpaqlıqlarını örtməyə cəhd edir, dalaşır, qarşılıqlı olaraq bir-birini qınayırlar.

Tann və Mələklər bir dostcasına
Sevimli İnsana qonaq olanda,
Halalca ruzular mehribanlıqla
Könül xoşluğuyla bölünən anda,
İmkan veriləndə sıxılmayaraq
Sadə və təbil söz danışmağa;
Bundan şirin söhbət olmazdı əsla.
Faciə çalan verirəm daha
Mən İnsanla bağlı nəğmələrimə;
Xatırlatmalıyam nifrətlə dolu
Etibarsızlığı sözlə hər klmə.
Mənfur cinayəti, pozulmuş əhdi,
İtaətsizliyi, qiyama cəhdi;
Önə çəkməliyəm peşmançılığı
İncik Göylər haqda nəğmələrdə mən.
Haqlı narazılıq, haqq məhkəməsi
və söz açmalıyam qorxunc qəzəbdən.
Dolaşar kədərli nəğmələrimdə
Kabustək sürünən Günah kölgəsi.
Ölüm və Ölümdən xəbər gətirən
Neçə xəstəliyin, bəlanın izi.
Düzüdü, bütün bunlar çox kədərlidir!
Amma ki burda bir qəhrəmanlıq var;
Keçmiş nağıllarda baş verənlərdən
Zərrə də geriyə qalmayırlar onlar.
Necə ki düşməni izləyən Axill
Üç dəfə Troya divarlarının
Başına hərlənib hirsələnmişdisə;
Necə Laviniyayla nikah şansını
Tum itirərək qeyzlənmişdisə;
Yunonataq Qreki qovub güdərəkən,
Kipridin oğlunu məğlub edərəkən
Necə coşmuşdusa Neptun qəzəbdən;
Söhbət açacağım bu qəhrəmanlıq
Heç də geri qalmır ondan bir anlıq.
Çoxdan düşünərək heyif ki, amma

Çox gec başladığım bu hekayətin
 Gəlləm öhdəsindən – əminəm qəti.
 Əminəm ki, hər gün mənim qəlbimə
 Göylərdən enərək söz təlqin edən;
 Buludlar dalından gələn qəyyumum
 Könüllü, hər gecə çağırمامış mən,
 Beləcə, ruhuma işiq salacaq.
 Odur ki cəsərət edib nə vaxtdı
 Mən bu nəğmələri yazıram ancaq –
 Qəhrəmanlıq haqda nəğmələrimi.
 Mənə yuxularda təlqin olunan,
 Pıçiltıyla gələn sirlı hənırlər
 Qətiyyən yazmağın gücünə deyil,
 İlhamın gücünə şerə dönürlər.
 Həmişə igıdlık dastanlarının
 əsas özəyını təşkil eləyən,
 döyüş, müharibə mövzularını
 meyillı deyiləm təsvır edəm mən.
 Böyük ustalıqdır, nəzmə çəkərək,
 Döyüşə atılan igıd ərləri,
 Ağır savaşılarda qanlar tökərək,
 Tanınmış və mifik cəngavərləri,
 tərənnüm edərək əsər yaratmaq!
 Şöhrətə çatdırmır bununla belə,
 Səbrin və əzabın rəşadət dolu
 Məziyyətlərindən doğan böyüklük –
 Sanırsan şərəfin ayrıdır yolu:
 Şöhrəti gətirən at yarışıdır,
 Mənasız, bihudə nə ki oyun var,
 Yaraq-əsləhələr, gerbli qalxanlar,
 Tikməli yəhərlər, zərxara çullar,
 Eşikağasının başçılığıyla
 Saray şənliyində cütləşən qullar...
 Əsl incəsənət, əzablı zəhmət,
 Dastanı, ya onun baş surətini;
 İqtidarda deyil qaldıra bilsin,

qəhrəmanlıq adlı zirvəyə yəni.
Şanlı edə bilməz belə əsəri,
Nəinki həvəskar, lap elə usta.
Cəsarətlə seçdim mən bu mövzunu,
Bu mövzu zirvədə durub, onsuz da –
Mən bu nəğmələrlə üz tutsam ona,
O özünü qaldırır ucalığına.
Əgər ahilliyim, düşən soyuqlar
qüvvədən salmasa qanadlarımı;
Yarıda qalmasa uçuşum mənim,
həyata keçirib inadlarımı,
gecə qəyyumundan ummadan kömək,
yazardım şerimi özüm tənha, tək.

Budur, Gün yox oldu – onun dalıyca
Gecəylə gündüzün aralığında
Ulduzları Yerə dartıb doğuran
Hesper də – Işıqlı ala-toran da
qeyb oldu. Üfüqlər qaralıb söndü.
Bu zaman Qavrilin qorxusundanca
Dözməyib Ədəmdən qaçan İblisin
Deşirdi içini soyumayarı kın.
İnsanı aldadıb məhv etmək üçün
Başında mın cürə xain düşüncə,
Ondarı alınacaq öcə nifrətlə
Yenə o, Cənnətə soxuldu gecə.
Günəş hökmdarı Uril onu
Taparaq qovmuşdu Cənnətdən deyə
Bütün Yer kürəsin dolaşmışdı o,
Qorxurdu bu yerə gündüz gəlməyə.
Bərbəbir Heruvim keşikçiləri
Ağah olunmuşdu xain əməldən.
O işə sərgərdan düz yeddi gecə
Zülmətdə dolaşib düşmüşdü əldən.
Yerin bərabərlik dairəsini
Adlayıb keçmişdi İblis üç kərə.

Dörd yol kəsişmişdi gecəylə yolu,
 Dörd yol baş çəkmişdi o, qütblərə.
 Səkkizinci gecə döndü Ədəmə,
 əks tərəfindən gəldi girişin.
 Gizli bir yol vardı – axtardı onu,
 Gördü ki, xeyiri yoxdu bu işin –
 Bir vaxt var idi o – indisə yoxdu.
 Onu məhv eləyən zaman deyildi,
 Onu Günah idi aradan alan.
 Orada, Cənnətin ətəklərində
 Torpağın təkindən qurtulmuş olan
 Dəclənin bir qolu çeşmələndirdi
 Həyat Ağacının yaxınlığında.
 Baş vurub həmin o yeraltı çaya,
 O biri tərəfdən üzə çıxanda
 Sığınacaq axtardı dərhal özünə.
 Adladı dənizi, keçdi qurunu;
 Ədəmdən üz tutub arxada qoydu
 Pontu və Meotiy sututannı –
 Eninə – yuxarı, buzlu Obatək,
 Aşağı – birbaşa Antarktidaya.
 Şərqdənsə o, Oront sahillərindən
 Yetişdi birbaşa azman dəryaya.
 Dənizi Dariyen bərzəxi ilə
 Kəsilib ayrılmış o okeandan,
 gəldi Hind ilə Qanq axan ölkəyə;
 əldən verməyərək fürsəti bir an,
 beləcə dolaşdı Yer kürəsini.
 Haranı gəzirdi axtarırdısa,
 Bütün canlılara o göz qoyurdu.
 Məkrli işinə yaraya bilən
 O, tək cə İlanı uyğun sayırdı;
 Bilirdi, girərək onun cildinə
 Hər cür iti gözdən yayınmaq olar.
 Hiyləni, yalanı ört-basdır edib
 İlantək o, müdrik bir görkəm alar.

Bir də bilirdi ki, İlan həm müdrük,
Həm də ki hiyləgər yaradılıbdır –
Onun surətinə baxan inanmaz
Kİminə varlığı ora dolubdur.
Nəhayət, bu işi qərara aldı,
Tərəddüdlərinin yettişdi sonu.
Qeyri-ixtiyarı şikayətindən
Gizli əzabları süzüldü onun:

– Sən, ey Yer! Ey Uca Göylərtək gözəl,
Tannlara layıq ey gözəl məkan!
Sonda təfəkkürlə xəlq edib sənİ,
Kamil yaradıbdır Uca Yaradan.
Məgər bir gözəllik xəlq eləyirkən
O, ala-yarımçıq heç yaradarmı?
Yerin üstündəki ey Göy qübbəsi,
Sənin çırağıntək çıraq olarmı?
Başına fırlanan Göy cisimləri
Göndərdikcə Yerə şüalanı –
O, sənə qaytarır, yəqin ki, təkçə
Sevgisizqarışq işıq varını.
Sarsılmaz bir dayaq mərkəzi kimi
Nə varsa, hamısı Onda birləşir.
Sən də eynən elə bir mövqedəsən;
Bütün aləmlərdən sənə pay düşür.
Onların gücü də özlərində yox,
Sənin varlığında təcəssüm edir.
Bu güc həyatverən, ruhverən olub
Otlarda, kollarda, güllərdə bir-bir
və xeyli xeyirxah yaranışlarda,
Ayn-aynıqda kamala yetir;
Təkçə hiss və ağılı İnsan özündə
Bütün varlığıyla cəm eləmişdir.
Böyük fərəh ilə gəzərdim sənİ,
Gəzərdim eninə və uzununa –
Sevinə bilsəydim dağa, meşəyə,

Çiçəklər bəzəyən hər bir guşəyə;
 Gəzərdim çayları və dənizləri,
 Daşlı qayaları, sonsuz düzləri!
 Amma ki mənim bir sığınacağım yox,
 Sevinc mənə yaddır əzəldən bəri!
 Ətrafda nə qədər şadlıq görürəm
 O qədər çox mənim içim sıxılır.
 Ruhumu məhv edir ziddiyyətlərim,
 İkrahdan, nifrətdən könlüm dağılır.
 Bütün yaxşılıqlar zəhərdir mənə,
 Göylərdə bundan da pis idi günüm.
 Heç nə istəmirəm heç yanda, heç nə,
 Təki Göy üzündə padşaha dönüm
 və qula çevirim Göylər şahını!
 Burda gözləmirəm zülmüm azalar;
 Fikrim özgələri cəlb eləməkdə,
 Bəlkə, taleyimi bölüşən olar.
 Mən buna hazırım, hətta bu, mənə
 Dözülməz kədərlər gətirsə belə;
 Təlaşlı ruhumun əzablı üzü
 yalnız viranələr içində gülər.
 Şəninə belə bir dünya xəlc olan
 O külli-ixtiyar sahibi ölsə;
 Ölüm, əmələndən başına gəlsə,
 dərdi, səadəti tək ona bağlı
 bu dünya onunla məhv olacaqdır;
 Məhv olsa, yaxşıdır! Məhv olsa, haqdır!
 Heenna Xanları içində mənle
 Bağlı olmalıdır Göylərin şanı!
 Özünə Qadırtək ad qoyan Yiyə
 Deyək ki, altı gün, altı gecyə
 Yarada bilibse külli-cahanı –
 Oynada bilərəm mehvərindən mən,
 Bircə gün içində məhv edəyəm mən!
 Kim bilir, O axı hansı zamandan
 Dünya yaratmağı fikirləşirmiş?

Bəlkə, o vaxtdan ki, Göylərdə qəfil
Mənim qiyamımla dəyişdi gərdiş?
Yəni ki, az qala, birdən güruhun,
Ordunun yansı gəldi vüqara –
Çıxdı köləlikdən azadlıqlara.
Mənə qoşulunca, yanibayarı
azaldı Qadrlın tərəfdarları.
İtkinin yerini doldurmaq üçün
üzgündü. Həm də ki öc almaq üçün
əvvəlki gücündə deyil O daha;
Mələk də yarada bilməz heç bu gün –
Guya ki, onları O yaradıbdır!
Təəssüf doğuran bir haldır Göyə:
Fanidən yaranmış varlıqlar ilə
O, bizi gizlicə dəyişsin deyə,
Düşünüb bir qərar vermişdir belə;
Alçaq başlanğıcın ziddinə, bizdən
Aldığı qədərsiz Göy sərvətini
Sonsuz kainata səpmişdir yəni.
İnsanı yaradıb, onun eşqinə
Milsilsiz bir dünya xəlq edib ona;
bu ucsuz-bucaqsız gözəl məkanı
veribdir İnsanın sərəncamına.
Rüsvayçılığa bax, Yerə xidmətə
Qanadlı Mələklər endiribdir Ol
Bura od-alovlu rəyyətləri
Silahlı keşiyə göndəribdir O.
Ehtiyat edirəm, sayıqdır onlar.
Bürünüb buxara, girib dumana,
Axşamlar düşüncə ala-toranlıq
Sürünüb keçirəm düzə, ormana.
Yatmış bir İlanda gizlətmək üçün
Mən öz məqsədimin ağır yükünü
Onu axtarıram, gəzirəm İndi
Bir-bir hər kol-kosu, ağac kökünü.

Ah, ey iyrənc, rəzil məğlubiyyətim!
 Bir vaxt tanrılarla başçılıq haqda,
 Birincilik haqda höcət edəni
 İçinə alacaq ilan bədəni;
 Onun sürüşkən və soyuq canında
 İlahi ucalıq iddiaçısı
 Yurd-yuva salacaq heyvan donunda!
 Bu cür intiqama susayanların,
 Bir də şöhrətpərəst miskinliyinin
 Bir həddi-hüdudu olurmu, görən?
 Gərəkdir unutsun öz kimliyini
 Hakimiyyət üçün sinəsin gərəni;
 Gərək hazır olsun qarını üstə də
 Sürünüb çatmağa ən rəzil həddə.
 İntiqam nə qədər şirin olsa da,
 Sənə qayıdanda kədər püskürür.
 Qoy olsun! Hər şeyə gedərəm, tək
 Zərbəm dəqiq olsun, çünki göz görür –
 Ucalıq nişana gəlmir heç cürə.
 Odur ki qoy burda nişan aldığım,
 Düşmənçiliyimin baş səbəbkarı –
 Göylər sevimlisi, bizim üçünsə
 Təəssüf doğuran könül qubarı;
 Burda Yaradanın öz əlləriylə
 Fanidən yoğrulub-yapılmış varlıq
 Məhv olsun zərbəmdən, sözün qıyası –
 Kinin elə kinlə verilir haqqı,
 Bundan yaxşı yolu yoxdu qıyasını!

Söylədi, sonra da sərilib yerə,
 Bir qara dumana bürünüb getdi.
 Quru kolluqlarda, nəm cəngəllikdə
 İlan sorağıyla o gözdən itdi.
 Axtardı və tapdı istədiyini –
 otluqda səssizcə yatmışdı İlan;
 Qıvrılmış bədənin hər bir həlqəsi

Bir labirint kimi müəmma olan
Bicliklə, hiyləylə doluydu, sanki.
İblis daxil oldu cəhənglərindən,
Ağlına, canına çöküb dərinədən
İlanın içinə sahib kəsildi.
Şirin yuxusuna əngəl olmadan
Gücünü ağlına yönəltdi onun.
İlan bədənində birinci dəfə
Gözlədi yetişsin gecənin sonu.

Şeşli çiçəklərin, güllərin üstə,
Ədəm rayihəli dan şəfəqləri,
Əzəmətli Yerın mehrablarından
Dikəən hər nəfəs əsərək sərin,
Uca Yaradanın şəninə səssiz
Təriflər deyirdi hey şirin-şirin.
Səssiz təriflərə səs qoşmaq üçün
Çıxdı alaçıqdan İnsan cütlüyü.
Dualar etdilər və sevindilər
Seyr edib doyunca Torpağı, Göyü.
Sonra düşündülər: işlər çoxalıb,
Günün iş bölgüsü bilinməlidir.
Geniş Cənnət Bağı qüvvəni alır,
Bu haqda qərara gəlinməlidir.
Ərinə üz tutub səsləndi Həvva:
– Ey Adəm! Nə qədər zəhmət də çəksək,
Çiçək də becərsək, ağac da əksək,
Bunlar xoş olsa da, gücümüz azdı.
Kömək gərəkdı ki, iş görək geniş,
Təzə iş artır hər görüən iş.
Məsələn, gülləri budayınq biz,
Bir gecə ötüşür, iki gün ötür,
Bir də görürsən ki, zöğləyib təmiz
O yerdən təzədən budaqlar bitir.
Mənə məsləhət ver, ya dinlə məni:
Bölüşməliyək biz işləri, mənəcə.

Sən tələb olunan tərəfə yollan;
 Doqquzdon gülünü hər şeydən öncə
 Dövrəsi boyunca ək alaçığın.
 Çılğın sarmaşığın qol-budağını
 Budasan yaxşısı bir yol, açığı.
 Mən qızılgüllərə və mərsinlərə
 Qulluq eləyəyəm günortayacan.
 Qoşa işləyəndə – gülüş gülüşə,
 biz baxış baxışa oluruq haçan –
 başımız qarışır şirin söhbətə.
 İş zəif görülür. Axşam o zaman
 Baxanda süfrədə bollu nemətə
 adam öz işindən utanır, inan!

– Ey Həvva! Ey mənim ömür yoldaşım, –
 Etiraz elədi Adəm çox incə, –
 Varlıqlar içində ən sevimli kəs!
 Sənin fikirlərin gözəldi, mənəcə.
 Bizə Yaradanın təyin etdiyi
 İşə yanaşmağın qürur doğurur.
 Tərifə layiqdir sənin bu cəhdin,
 Hər halal ocağın əsl uğuru,
 Sözsüz ki, qadının qayğısındadır.
 Qadının qayğısı zinətli əsl,
 Ərin də işinə o, uğur qatır.
 Amma söyləyim ki, bununla belə,
 Ağır da deyil heç, sən deyən, sərt də
 Tanrının önündə öhdəliyimiz.
 Bizimçün yaranıb bu naz-nemət də,
 Söhbət də, gülüş də, istirahət də,
 Bir ruhi qidadır – bölməliyik biz.
 Bizə baxışaraq gülümsəməyi
 İdrak rəmzi kimi verib Yaradan.
 Başqa canlılara verilməyib bu,
 Sevginin özü də doğur buradan.
 Yaradılmamışıq ağır iş üçün,

Xoşbəxtlik – bu, bizim taleyimizdir.
Bir olsaq qoymanq sola gül-çiçək,
Görərsən cığırlar necə təmizdir.
Çox çəkməz, gənc əllər gələr köməyə,
O zaman güc düşməz bizim əməyə.
Ünsiyyətdə olmaq səninlə tez-tez
Səni bezdirirsə, usandırırsa,
eybi yox, razıyam, gəl müvəqqəti
aynılıq hissi də yaşayaq qısa.
Birlikdən yaxşısı bəzən tənhalıq...
O heç də biryollyq üzmez ümid.
Həm də aynılığın sonunda gələn
Vüsal da ikiqat şəkər kimidi.
Amma başqa şeydən üzülürəm mən –
Qorxuram ki, səni məndən aralı
Nə isə bir bəla haqlaya bilər –
Düşmən manqdadı bizdən yaralı.
Ondan qorunmağı yadında saxla,
Unutma, o zalım, o qəddar yağı,
İtirib ömürlük səadətini.
Yoxdu ucalarda heç bir dayağı,
Bir məqam gəzli ki, bizlərə yeni
Bir xətər yetirsin azğinsayağı.
Birlikdə görəndə o, bizi hər an,
Ümid eləmir ki, çıxarar yoldan.
Bizim sevgimizi pozmaqdan ötrü
o məlun dərdəndən, qabıqdan çıxır.
Bizim cütlüyümüz dərd olub ona,
Çünki o, sevgiyə ikrahla baxır.
Kimin yaranmısan qabırğasından,
Çalış ki, sən ondan aralı gəzmə.
Səni qorumağa hazıram hər an,
Nə məni, nə də ki özünü üzmə.
Bəla təhlükəsi gəlsə, qadın da
Gərəkdir ərinin olsun yanında.
O, onu həmişə qoruya bilər,
Ya da ki ən acı taleyi bölər!

Amansızcasına qəlbi qırılan,
 Ciddi görkəm alan Həvva bu zaman
 Böyük qüsuruzluq əzəmətiylə,
 Amma nəvazişlə dedi astadan:
 – Sən, ey Yerin, Göyün oğlu, ey Adəm!
 Ey Yerin hakimi! Sən, ey hökmdar!
 Bizə ölüm gəzən o Düşmən haqda,
 Sözsüz ki, mənim də bir xəbərim var.
 Xəbərdar etmişən sən özlün məni,
 Mələk deyəndə də eşitdim həməni –
 Axşam güllərinin yumulan çağı,
 O çıxıb gedirkən, təsadüfən mən,
 Dinləyəsi oldum sizin söhbəti;
 Sadiq olduğuma Tanrıya, sənə,
 Düzü, gözləməirdim şübhən var qəti;
 guya, aldanaram azğın Düşməne.
 Onun təcavüzü qorxutmur səni,
 bizə hakim deyil ağrı və ölüm:
 yəqin, toxunmağa qüvvəsi çatmır,
 çünki dəf edərək çəkmədən zülm.
 Onun hiylələri qorxudur, yəqin,
 Bu hisddi doğuran səndə şübhələr:
 qorxursan, girərsə o, qılığma,
 sevgidən, imandan sapdıra bilər.
 Ey Adəm! De görüm, bu inamsızlıq
 Hardan yol tapıbdı sənin qəlbinə?
 Sevimli qadının haqqında bu cür
 Pis şeylər düşünmək layiqmi sənə?

Adəm çox mülayim dedi: – Ey Həvval
 Tanrının, İnsanın ölümsüz qızı!
 Bütün varlıqların sən, ey ən pakı,
 Bütün paklarınsa ən qüsuruzlu!
 Sevgini, nə də ki sədaqətini,
 Şübhəyə almıram, yox, əsla, inan!
 Məsləhətim budur: uzaşmayasan.

Mən cəhd edirəm ki, o hiyləgərə
aldanıb yolunu sən çəşmayasan.
Yadında saxla ki, hər bir məkrli,
elə cür qurur öz hiylə torunu,
çox vaxt amacına yetişməsə də,
tələ olduğunu bilmirsən onun.
Yaşaya bilsəydin bircə anlığa,
sən aldanmağının incikliyi –
qəzəbi, nifrəti özün duyardın,
mənasız olsa da bu şeylər yəni.
Başqa cür düşünmə sən bu qayğımı,
Səni təhqirlərdən qoruyuram mən.
Birlikdə olsaq biz, hücum eləməz,
Nə cür cəsarətli olsa da düşmən –
əgər hücum etsə, mənə eləyər.
Onu o qədər də aciz bilmə sən,
O ki Mələkləri çıxarıb yoldan,
Düşərsən toruna bunu bilməsən.
Sən doğru qiyət ver dost köməyinə,
Sənin baxışların mənim içimdə
Kişilik hissini xeyli artır.
Səninlə yenilməz aqlım, gücüm də.
Mənimçün, bəlkə də, ən böyük utanc
Sənin gözlərində məğlub olmaqdı.
Niyə istəmirsən çiyin-çiyinə
durasan mənimlə bu sınaq vaxtı?

Qayğıkeş allə başcısı klmı
Adəm öz fikrini bildirdi belə.
Həvva isə yenə düşünürdü ki,
Onun şübhələri sönməyib hələ.
Odur ki etiraz etdi təzədən:

– Əgər qismətimiz bu kiçik yerdə
Yaşayıb düşməndən çəkinməkdisə,
Çətinsə dayanmaq onun önündə,

Bunca içimizə qorxu çökdüsə,
 Xoşbəxt adlandırmaq olarmı bizi?
 Amma dərd günahdan öndə gəlməyir!
 Şirnikləndirərək azdırsa Düşmən,
 Rüsveyçılıq olar şərəfimizə.
 Amma təhqir isə bir ayrı şeydir,
 Ləkə vura bilməz heç zaman bizə –
 əksinə, qayıdar onun üstünə,
 Utancdan o özü qalar pis günə.
 Əgər biz ikiqat şərəfliyiksə,
 niyə qaçmalıyıq Düşməndən axı?
 Sübut etməliyik bizlərə qarşı
 Onun cəhdindəki mənasızlığı.
 Biryolluq çaşqınlıq candan qopmalı,
 Bütün şübhələrsə sovuşmalıdır.
 Bununla qəlbimiz dinclik tapmalı –
 O, Göyün lütfünə qovuşmalıdır.
 Əgər olmasa bir kənardan kömək,
 tab edə bilməsə mübarizəyə –
 bu sevgi, sədaqət, de, bu şücaət,
 nəyə gərəkdi ki, onda bəs, nəyə?
 Bu zəif xoşbəxtlik üçün yoxsa ki,
 Uca Yaradanı qınamalıyıq?
 Yoxsa bu taleyi ayrılıqlarda,
 Ya birgə, həmişə sınamalıyıq?
 Əgər belədirsə, bizim səadət,
 Deməli, laxlayıb – bu güman deyil.
 Ədəm təhlükəsiz deyildir, demək,
 Ədəm bizim üçün bir məkan deyil!

Adəm həyəcanla dedi: – Ey qadın!
 Tanrı qaydalardan ən yaxşısını,
 ən mümkün olanın təsis edibdir.
 Özün də bilirsen sən yaxşısını,
 O nə yaradıbsa kamil yaradıb –
 Nə yarımçıq edib, nə pis edibdir.

Qüsurdan xalidir yaratdıqlan:
Ən əvvəl – İnsandır, sonra hər nə var
Onun rifahını kənar qüvvədən
Hifz eləmək üçün yaradılıblar.
Təhlükə İnsanın öz ruhundadır;
Odur bəlalardan qoruyan hakim.
İnsan iradəsi olmasa əgər,
Öhdəsindən gəlməz pisləyin heç kim.
Tann iradəni azad yaradıb,
Azad kəs – ağıla qulaq asandır.
Ağlı haqq yazıbdır O Uca Qadir,
Ucalıq rəmzini O, haqq yazandır.
Vasvasılıq deyil, zərif sevgidir
Səni qorumağa hökm eləyən hiss;
Sənsə məni qoru, məni çəkindir.
Həmişə səbatlı, dözümlüyük biz.
Buna baxmayaraq, İnsanı amma
Həm də haqq yolundan sapındır şər.
Şüur itirəndə sayıqlığını
İblisin qurduğu tələyə düşər.
Əlavə sınağa yoxdu ehtiyac,
Yaxşısı budur ki, gözlə özünü.
Məndən uzaq olma, qorx ki, tapacaq
O, bizi tezliklə günün bir günü.
Sübut etmək üçün mətanətini
əvvəl itaətin bilinməlidir!
Kimi inandırar sənin iradən,
əgər bilinməsə, günah yol nədir?
Əgər, doğrudan da, düşünürsən ki,
biz birgə zəiflik hiyləyə qarşı,
amma təklildə sən daha ayıqsan –
o zaman, yeri get, qoy olsun, yaxşı.
Səni təbiətin bakirəliyi
Qoy alsın içinə necə var indİ.
Topla mənliliyini. Tann sənİnçün
hər şey eləyibdi – növbə sənİndi!

Susdu Patriarxı insan nəslinin.
İnadçıl Həvvasa başladı sözə.

Dedi: – Son sözlərin düşündürəndir,
Sən mənə getməyə verdin icazə.
Həvəslə gedirəm. Agah elədin,
indi çox şeylərdən xəbərim vardır.
Birlikdə, bəlkə də, qəfil bir sınaq
Bizi hazırlıqsız yaxalayardı.
Çətin ki bu qədər məğrur bir Yağdı
Zəif qəniməti seçər birinci.
Yox, əgər cəhd etsə – verrəm cavabın –
Ağır xəcalətin olar girinci!

Bunları söyləyib o, üsulluca
ərinin ovcundan əlini çəkdi;
sanki, Driaddan, ya Oriaddan –
xəyaltək səssizcə gəlmiş mələkdə.
Ya sanki, Delinin sevgilisiydi –
Çiyini oxqabısız, əli kamansız,
Hər cür əlaqəsi odla gümansız,
bağbanlıqla bağlı aləti olan
və öz boy-buxunu, gözəlliyilə
Delinin özünün fəvqündə qalan
Bir can sirdaşıydı. Dönüb eləcə
Tələsik gəldirdi meşəyə sarı;
Onun bu halının – Prozerpınanın
bədbəxt doğumunun baş səbəbkarı
Yupiterlə olan cütləşməsindən
bir xeyli irəli, Vertumdan qaçan
Pomonun, ya da ki elə Palenin
halına bənzəri var idi yaman.
Heyrətlə baxırdı Adəm dalyıca
Arzulayırdı ki, o dönsün geri.
Neçə yol bu haqda söyləmişdi də,
Hər dəfə də Həvva ona söz verib

Demişdi, günorta dönüb gələcək:
Gəlib alaçığı dəyişdirəcək.
Gələcək nahara, istirahətə
Hazırlaşmaq üçün o, iş görəcək.

Ah, uğursuz Həvva! Aldandın necə!
Söz verdin dönməyə – üzündə vüqar.
Daha indən belə sənə ədəmdə
Nə şirin bir süfrə, nə dincəlmək var!
Ətirli çiçəklər, kölgələr içrə
Gizli bir tələ var – sənin yolunu
Cəhənnəm yoluyla kəşfdirəcək.
Bu vaxt məsumluğun, imanın sonu,
Bir də xoşbəxtliyin sonu yetəcək!
Bütün insanların kökü sayılan,
Həs-rətin çəkdiyi cütlükdən yana;
Cildini dəyişib gəzirdi Düşmən –
Çevrilib dönmüşdü o bir İlanə.
O, çölü, çəmənli, pöhrəlikləri,
İnsan zəhmətiylə yetişdirilmiş
meyvə bağlarını və güllükləri,
axtarıb gəzirdi səbri gərilmiş.
Ümid etməsə də belə bir hala,
İstəyi Həvvanı tək tutmaq idi.
Qəfildən arzusu çin oldu onun,
Şansı gətirmişdi, bəxtli ağ idi.
Bürünüb güllərin ətir sisinə,
Budur, boylanırdı o Ulu Ana.
Yalqızca məşğuldu o, öz işiylə,
Məhz bu gərəkdir Düşmən-İlanə.
Hər yanı bürümüş al qızılgülün
Zorla seçilirdi Həvva içində.
Al-əlvan boyanmış yaşıl budaqlar
Torpağa dəydikcə gülün “gücündən”
Qaldırıb onları sahmanlayırdı.
Köməksiz gülləri mərhəmət ilə,

Sevgiyə, qayğıyla o yanlayırdı.
 Mərsin budağından ilgək düzəldib
 Çəkib bağladıqca yırıq gülləri,
 Ağına gəlmirdi ən köməksiz gül
 Elə o özüdür – yoxdu xəbəri!
 Bilmirdi dayağı uzaqdır necə!
 Bilmirdi fırtına qopar indicə!

Gözəl sidrlərin və palmaların,
 Çətirli şamların kölgəliyindən,
 Həvvanın əliylə əkilmiş olan
 güllərin yanından keçərək həməni;
 sürünə-sürünə gizlin-bassırıq,
 qıvrıla-qıvrıla gəlirdi Düşməni.
 Cənnətin bu gözəl guşəsi ilə
 Heç nə tərəziyə qoyulmaz heç vaxt:
 Nə yalançı bağlar, qurama bağlar,
 Nə də Adonisin dirildiyi bağ.
 Taqətsiz Laertın qonaq oğlunu
 Mehribancasına qəbul eləyən
 Şanlı Alkinoyun uzaq çağlarda
 Sahibi olduğu gözəl bağlar da
 Tay ola bilməzdi ona qətiyyəni!
 Şahlar arasında ən müdrik şahın
 Özünün Misirli xanımı ilə
 Səadət tapdığı, nicat tapdığı
 Gerçək üzümlüyün özü də belə
 Tozuna yetməzdi həmin o bağın!
 Bu yerin ilahi gözəlliyinin
 Əsiri olmuşdu Düşməni, elə bil.
 Daha çox Həvvaya olmuşdu heyran,
 Onu çiçəklikdə görünəcə qəfil.
 Kimsə bir şəhərin ab-havasından,
 Havanın çirkindən, suyun pasından,
 Bezib də qaçanda bir yay səhəri,
 Geridə buraxıb tünlük şəhəri,

Çatınca bir kəndin həndəvərinə;
Qurumuş otları və zəmilərin
ətrini çəkinə ciyərlərinə;
kəndin köntülaçan hər hənirinə
necə vurulursa, məftun olursa
və elə bu zaman onun yanından
bir kəndli gözəl yolun salırsa;
necə can alırsa hər şey birə-beş,
necə o, saflığa heyran qalırsa –
Həvvanın gəzdidi bu sübh çağında
İlan da eləcə heyran olmuşdu
və baxırdı ona Cənnət bağında.
Özünün ilahi görünüşüylə
Həvva Mələklərə çox oxşayırdı.
Ammə qadın kimi cazibəsiylə,
İblisi daha çox heyran qoyurdu.
Yerişi, duruşu, hərəkətiylə
Rədd edib Düşmənin qəddarlığını,
O zəlf salmışdı, elə bil, İndi
Onun içindəki kəndli yanğını.
Kəndli-küdurətli anı da olsa,
Elə bil, içindən üz çevirmişdi.
İblis kənxmişdi, gəlmişdi rəhmə,
Özü də bilmirdi bu iş nə işdi.
Unudub hiyləni, öcünü, nifrəti,
Sanki, birdən-birə o təntilmişdi.
Ammə Göylərdə də sönmək bilməyən
Onun ruhundakı Cəhənnəm odu
almışdı əlindən mərhəmətini –
ona xoşbəxtliyin yad idi dadı.
O oddan artıqca izzətlə
baxırdı əlçatmaz bu səadətə.
Daha pis qəzəblə alovlanaraq,
daha çox kökləndi acı nifrətə:
– Sən bir qanad açmış diləklərə bax!
Gör məni arzular nələrə çəklir!

Hansı aldanmağın sərxoşluğuyla
 Çıxacaq başımdan mənim bu fikir:
 Mən niyə gəlmişəm, niyə burdayam?
 Nə sevgi, nə də ki mən Heennanı
 Cənnətə dəyişmək arzusundayam.
 Bizim o dağılmış səadətlərin
 Öcünü almağa gəlmişəm bu gün.
 Nifrətlə gəlmişəm mən bura yalnız,
 Bütün nəşələri dağıtmaq üçün!
 İmtina edirəm qalan hər şeydən
 Belə bir uğuru olmaz qaçırmaq,
 Bu da axtardığım həmin o qadın;
 Bir odur, bir də ki qaçılmaz sınaq!
 Baxmışam hər yana, gözümə dəymir,
 Yəqin, uzaqdadır – görünmür əri.
 Uca təfəkkürü qorxudur onun,
 Qorxudur ilahi düşüncələri.
 Fəridən yaranmış olsa da yalnız,
 Məğrurdu, igriddi yaradanıtək.
 Haqq olmaz əslində belə rəqibi
 Miskin hesab edib üstünə getmək.
 Məni əldən salıb cəhənnəm odu,
 Daha Göylərdəki gücüm qalmayıb.
 Tanrılara layiq bir gözəlsə də,
 Həvva ürəyimə qorxu salmayıb.
 Əslində, həm sevgi, həm də gözəllik,
 Qorxu təlqin edən hisslərdi. Əgər
 mən belə bir cildə bürünmüşəmsə,
 nifrətim Həvvanın üstünə çökər;
 Onu məhv etməyin ən düzgün yolu
 Elə bu yoldu var, gərək cəld olum!

Bunları söylədi insan dilində,
 Beləcə götür-qoy etdi öz işin.
 İlan bədənində yurd-yuva salmış
 Həmin bu məkrli kirayənişin

Yollandı Həvvaya sarı, amma ki
sürünə-sürünə getmirdi indi.
Qalxıb dikəlmişdi quyruğu üstə,
Qıvrılmış quyruğu dayağı idi.
Yalı tac kimsiydi başında onun,
Gözləri ləl kimi şəfəq yayırdı.
Yaşılı-qızılı çalarlı boynu
Hərdən pınl-pınl parıldayırdı.
O həm gözəl idi, həm cəlbədlı –
Belə təkəbbürdə, belə vüqarda
Bü cür bir rəzill kim görmüşdü ki,
rast olan yox idi heç sonralar da.
Heç o ilanlar da tay olmazdılar –
Bir zaman cildinə girincə, guya,
Hermionla Kadm ikisi birgə
Orda dönmüşdülər İlliniyaya.
Olimpə, bir də ki Roma igidi
Şanlı Ssıpcionun anasıgillə
Səfər eləyərkən Ammon-Yupiter
Önünə çıxınca o zaman belə
Boy-buxunlarından Kapitoliyə
Çaşıb oxşatdığı o ilanlar da,
Epidavrda lap mədh olanlar da
Ona tay olmağa layıq deyildi.
Gah dolanbac yolla, gah tünlük ilə,
Qorxuyla, həm də ki acgöziük ilə
Yanaşmaqda idi İblis Həvvaya.
Belə yanaşardı usta dənizçi
Çatınca dənizə tökülən çaya:
Hərdən yelkən ilə, hərdən sūkanla
İdarə edərdi öz gəmisini.
O hal baş verirdi indi İlanla:
O yana, bu yana verib özünü,
Həvvaya görünmək istəyirdi o.
Ulu Anamızsa iş başındaydı,
Güllü budaqları süsləyirdi o –

Quru yarpaqlardan təmizləyirdi.
 Məhəl də qoymurdu heç bir canlıya,
 Çünki öyrəşmişdi onlara artıq.
 Onlar çağıranda gəlirdi haya,
 Tabe olurdular – həm də necə var.
 İtaət edirdi hamısı ona,
 Nəinki Sirseyin çağırışına,
 sürüyə çevrilib üz tutardılar.
 İlan başlamışdı artıq oyunu –
 Yetincə Həvvaya, heyranmış kimi
 Neçə yol önündə əyildi boynu.
 Yaladı izini, baxdı üzünə,
 Deyəsən, cəlb etdi onu özünə.
 Öz ilan dilini o tərpedərək
 Dondan-dona girib nə dedi görək:
 – Heyran kəsilməli ey yeganə kəs!
 Hökmdar! Təəccüb eləmə mənə!
 Cəsarət etmişəm, keç günahımdan,
 Bu qədər yaxına gəlmişəm sənə.
 Baxdıqca doymuram, qoy buna görə
 Qəzəb də dolmasın həlim gözlərə.
 Gözəl Yaradanın ey gözəl əksi!
 Məxluqlar hamısı sənə tabedir.
 Canlılar heyrandı gözəlliyinə,
 İlahiliyinə vurğundu bir-bir.
 Gözəllik o yerdə hakim olur ki,
 Hamının əlləri yetişsin ona.
 Burda, bu xəlvətdə, heyvanlar içrə,
 Sənin bu ilahi yaraşığına
 Yeganə bir varlıq – İnsan əsirdir.
 Hansı ki tanrılar arasında sən
 Bir ilahə kimi ola bilərsən.
 Bu Uca Göylərin Mələkləri də
 Dua etməlidir hamısı sənə.
 Ehtiram etməli, xidmət etməli
 Bütün məyyətlər gözəlliyinə!

Belə yaltaqlandı əvvəlcə Düşmən,
Yayıldı Həvvanın sözlər canına.
Xeyli təəccüblü və həyəcanlı
Üzünü tutaraq söylədi ona:

– Bu nədir? İnsantək şüurlu olan
Bir məxluq danışır insan səsiylə!
Mən elə bilirdim bu vaxta kimi
məxluqlar laldılar – yalnız biziylə
Tann bölüşübdür nitqi, şüuru.
İndi bu hərəkət və bu baxışlar
Mənə görünməyir adlı və quru.
Hiyləgər bilirdim, dilsiz bilirdim,
Heyvanlar içində, ey İlan, səni.
Sən bir izah elə, yuxumu gördüm?
Təkrar elə görüm bu möcüzəni.
Sən lal ola-ola necə danışdın?
Bütün məxluqlardan, görəsən, nədən
Bu qədər mehriban və qayğıkeşsən?
Bir də izah elə, bu qədər niyə
Dilqəət kəsillirsən sən gözəlliyə?

Hiyləgər Yalançı dedi: – Ey Həvval
Bu gözəl dünyanın ey şahzadəsi!
İtaət edərək sənə çox asan,
Danışa bilərəm – bax bu da səsim!
Kimsə cürət etməz sənin hökmünün
Dura əleyhinə, boyun əyməyə.
Ötən zamanlarda qanə olurdum
Başqa heyvanlartək mən ot yeməyə.
Qidama uyğun da ağılim var idi,
Bir məxluq idim ki, lənətli, alçaq.
Bildiyim – qidanı ayırd eləmək,
Bir də ki cinslərin fərqliydi ancaq.
Bir kərə keçirən çölün düzüylə
Gözəl bir ağaca sataşdı gözüüm.

Gordüm budağını əyibdi barı,
 Meyvələr asılıb qızılı, san,
 Yanaşdım bir az da yaxından süzüm,
 Məni meyxos ətir vurdu bu zaman,
 Üzöldüm acılıqdan xeyli, doğrusu.
 Bu nə çox sevdiyim şüyüd ətriydi,
 Nə təzə, buğlanan bir süd qoxusu.
 Aclığın hökmünə, nəfsin gücünə,
 Qul etmişdi məni o gözəl alma.
 Mamırlı gövdəyə sarıldım o an,
 Budaqlar ucaydı bir xeyli amma.
 Ya Adəmin əli, ya sənin əlin
 ən alçaq budağa güclə çatardı.
 Orda, o ağacın həndəvərində
 Dolaşan nə qədər heyvanat vardı.
 Əlacsız-əlacsız o meyvələrə
 hamısı baxırdı tamarzı kimi.
 Bircə o ağaca mən çıxa bildim,
 Çıxıb da söndürdüm dərhal nəfsimi.
 Mən elə ləzzəti o vaxta qədər
 Heç vaxt almamışdım heç bir qidadan.
 Doydum və qəribə hisslər keçirdim,
 Nəsə dəyişirdi içimdə o an.
 Özüm də bilmədən bu zaman birdən
 Ağlım işıqlandı, ruhum ucaldı,
 Sonra danışmağı əxz elədim mən,
 Amma ki görkəməim əvvəlki qaldı.
 O vaxtdan mən uca düşüncələrə,
 Dərin fikirlərə dalıram hər gün.
 Göz ilə görünən cisimlərini
 indi dərk edirəm Göylərin bütün.
 İndi anlayıram Yeri, fəzanı,
 Yaxşını, gözəli bilirəm necə.
 Göyün gözəlliyi təcəlla edir
 Sənin o ilahi surətindəcə.
 Gəlmişəm, vaxtsiz da olsa baxmağa

Bütün varlıqların Sultanı, sənə!
Gəlmişəm seyr edib heyran olmağa,
Göylərin qanunı Sahibəsinə!

İlan surətində yer almış İblis
Beləcə aldatdı Ulu Ananı.
Heyrətlər içində sadələvh Həvva
Yenə də söhbətə tutdu İlanı:

– Hədsiz təriflərin sənin, ey İlan,
Şübhələr oyadır həmin almaya.
De görüm, hayanda bitir o ağac?
Çoxmu uzaqdadır burdan, olmaya?
İlahi ağaclar Cənnətdə çoxdur,
Bizə məlum olub-olmayı var.
İnsanlar Cənnətdə çoxalanacan
Toxunulmaz qalar, çürüməz onlar.
İnsanlar artdıqca dərlər nemət,
Xeyli yüngülləşər Ana Təblət.

Sevincək söylədi İyrənc Hiyləgər:
– Şahzadə! Burdadı bax onun yeri.
Gedək, göstərəm, gərəksə əgər.
Qatran meşəsini və mərsinləri
keçincə o yanda, çəmənlikdədi,
Çəşmənin yanında, güllü dikdədi.
Ora asanlıqla yetərsiniz siz,
Bələdçi olaram izin versəniz.

– Gedək! Apar məni! – söylədi Həvva.
İlan dirək kimi qalxdı yerindən.
Qıvrılan bədəni halqabahalqa
Təkan verə-verə gedincə öndə,
Cinayət hissi və sevinc duyğusu,
Bərq vuran yalını pırpızladır.
Sanki, bataqlıqda yanan alova

Külək toxunduqca qalxıb-yatırdı.
 Cürbəcür yağların buxarlarından
 Sıxlaşıb alıxan o alovları
 Şər Ruhlar idarə edir, – deyirlər, –
 Çəkib bataqlıqda zülmətə sarı
 Qərib yolçuları məhv eləyirlər.
 Həmin odlar kimi bərq vuran İlan
 Sadələvh Həvvanı aldadıb indi,
 Bizim bəlalara səbəbkar olan
 Düz həməən Ağaca sarı süründü.
 Onu görən kimi söylədi Həvva;

– Boş yerə gəlmişik biz bura, İlan,
 Məhsul bol olsa da – zəhmət hədərdi.
 Meyvənin hikməti qoy sənə qalsın,
 Düzü, bu, hər kəsi heyran edərdi.
 Mənimsə nəinki dadına baxmaq,
 Hətta toxunmağım olunmuş yasaq.
 Bu, Tanrı hökmüdür, Haqqın səsiylə
 Bizim şüurlara yazılıb ancaq.
 Qalan hər bir şeydə sərbəstlik bütün
 Düşüncə qanundur insanlar üçün.

Həyəcanla dedi yaltaq Hiyləgər:
 – Yerlərdə, Göylərdə hər nə var yəni,
 Sizi hamısına hökmdar seçən
 Adi bir ağacda bitən meyvəni
 Yasaq eləyibmi? İnanmıram mən.

Hələ ki günahsız olan Anamız
 Söylədi: – Cənnətdə hər bir meyvədən
 Dərib də yeməyə icazəmiz var.
 Amma ki bu bağın içində bitən
 Həmin bu Ağacın gətirdiyi bar
 Yasaq olunmuşdur Tanrı tərəfdən:
 – Ona toxunmaq və dadına baxmaq,
 Sizə ölməməkçün olunur yasaq.

Bu kəsə cavabı eşidən kimi
Cəsarətə gəldi Yaltaq, elə bil.
Sanki, döndü sadıq insansevərə,
Sanki, məkr dolu o İblis deyil,
Yalançı qəzəblə alışdı, guya,
Guya ki, insana yanırdı canı.
Bir təzə üsula əl atdı sonda,
Susdu məğrur-məğrur, guya ki, onu
Daha vacib olan işlər barədə
söz açmaq istəyi narahat edir.
Qədim Roma çağı eynən beləcə,
Bir də Afınada natiqlər bir-bir
Susardı öz gözəl nitqindən öncə.
Sonra başlardılar şirin söhbətə,
gah odlu-alovlu, gah incə-incə.
İndi də eləcə qalxıb boyaboy
İblis həyəcanlı bir görkəm aldı,
əsl natiq kimi doldu-boşaldı:

– Ey müdriklik verən müqəddəs ağac!
Sənin meyvələrin idrak doğurur!
Gücünü canımda hiss eləyirəm,
Ey uca qismətım, şirin uğurum!
Təkcə nəsnələrin iç üzünə yox,
çox ali sirlərə yiyələnmişəm.
Onlara inanma, ölməzsən heç vaxt,
Ey nurlu Şahzadə, etmə əndişə!
Söylə, idrak verən, həyat bəxş edən,
Bir meyvədən yəni ölmək olarmı?
Budur, mən yemişəm, həm də ki sağam,
Daha bundan gözəl ömək olarmı?
Mən öz qismətimi cəsarət edib
Bir məxluqat kimi ötüb-keçmişəm.
Qovuşa bilmişəm kamill həyata,
Heyrət eləyirəm amma bir işə;
Niyə bəs heyvana faş olan şeylər
İnsana qapalı qalmalı imiş?

Doğrumu insanı bu işdən ötrü
 Tanrı nəzərindən salmalı imiş?
 Qərarlı, ürəkli olduğu üçün
 Tərif əvəzinə olarmı cəza?
 Ölümdən qorxmayıb Xeyiri, Şəri,
 İnsan dərk etməyə addım atırsa –
 Niyə bundan ötrü Tanrı coşurmuş?
 Dərk etmək Xeyiri – ədalətlidir!
 Şərdən uzaq olmaq üçünsə, görün,
 Onu dərk etməyin ziyanı nədir?
 Haqqa, ədalətə qalarsa əgər,
 Cəza verə bilməz Tanrı sizlərə.
 Yox, əgər verərsə – O haqlı deyil,
 Haqsız Tanrı olmaz, bilin bir kərə!
 Qorxu və itaət ummağa Onun
 Nə haqqı var axı belə olanda?
 Ölüm qorxusunun önündən qaçar
 tələb elədiyi qorxu da onda.
 Bu cür yasaq qoymuş O, görün, niyə,
 Qorxudub alçaltmaq üçün mü sizi?
 Çevirmək üçün mü bir kor köləyə,
 Yoxsa küt etmək üçün iradəni?
 O bilir, əgər siz dadsız meyvəni
 Sizin o, guya ki, işıqlı olan –
 əslində dumanlı baxışlarınız
 dərhal aydınlaşar – faş olar yalan.
 Xeyiri və Şəri dərk eləyərek
 Tanrıya çevrilir insanlar ancaq.
 Budur, mənim ruhum insaniləşib,
 Sizinsə ruhunuz Tanrılaşacaq.
 Heyvan insan olur, insansa Tanrı.
 Bəlkə də, doğrudur, öləcəksiniz,
 Siz insan zatından çıxıb, dünyaya
 Tanrı vücudunda gələcəksiniz.
 Ölüm təcavüzdən yaxşısı min yol,
 Yaşamaq zülmdür basqılar altda.

Tannlar kimdi ki? Niyə insanlar
Tanrıya dönməsin bu Kainatda?
Hər şeyin əzəli İlahilikdir,
Bunu bayraq edib əllərindəcə
Onlardan yaranıb deyirlər hər şey –
Necə şübhəlidir bu fikir, necə!
Günəşlə isinən bu gözəl Torpaq,
Hər şey yetirməyə qadirdi şəksiz.
Onlar ki heç zaman doğmur, doğurmur,
Əgər belədirsə – fikir verin siz –
Xeyir ilə Şərin dərkli işini
Həmin bu meyvəyə yerləşdirənlər
İzin verməyirsə, bəs onda niyə
Həmin meyvələrdən bir yol dərənlər,
Dərib də yeyənlər kamala yetir?
Siz bilik qazanıb kamil olanda
Tanrıya zərərmi dəyir, görəsən?
Təhqir olunurmu Yaradan onda?
Ona tabedilsə hər şey, söylə sən,
onda bu Ağacın güclü çatarmı
zidd ola Tanrının iradəsinə?
Bəlkə, paxıllıqdan doğub bu yasaq –
Bu hiss layıqdımı Göyün üzünə?
Elə bu səbəblər bəs eləyir ki,
Bu gözəl meyvəni dərəsiniz siz.
Sən, ey Yer üzünün ilahəsi, dər,
Dər, ye çəkinmədən, şəksiz-şübhəsiz!

O susdu. Və onun xain sözləri
Həvvanın qəlbini çalmışdı artıq!
Ulu Anamız öz nəzərlərini
Cəzb edən meyvəyə salmışdı artıq.
Onun inandığı bu sözlər, bu səs
Ağlın, ədalətin, sanki, səsiydi.
Sanırdı İlanın bu təkidləri
əsl həqiqətin təntənəsiydi.

Bu vaxt günorta da yaxınlaşırdı,
 Aclıq da onunla gəlirdi birgə.
 Artırdı qoxusu gözəl meyvənin,
 Macal da qalmırdı heç nəyi dərkə.
 Süzgün baxışları meyvədə idi,
 Güclüydü dərmək və yemək yangısı.
 Amma son məqamda durdu bir anlıq,
 Götür-qoy elədi bu İnsan Qızı:

– Sən, ey meyvələrin möcüzəlisi,
 Gözəllik biçilib sifətlərinə.
 Qadağan olsan da sən insanlara,
 Heyrət eləməmək olmayır sənə.
 Sən ilk toxunuşdan lal bir məxluqun
 Nitqini açaraq dil öyrətmisən.
 Sən danışmaq üçün doğulmayana
 Dil verib özünü təriflətmisən.
 Kimin tərəfindən qorunursansa,
 O da gizlətmir heç sənin gücünü.
 Sən Xeyirin, Şərin dərkə Ağacı
 Bizə qadağansan bunun üçünmü?
 Sənə şan gətirir bu ciddi yasaq,
 Bu, onu göstərir: sənin qüdrətin
 Elə möcüzələr bəxş eləyir ki,
 Biz bir insan kimi o səadətin
 Məhrumuq hər cürə gözəlliyindən.
 Xəbərsiz xoşbəxtlik sahibi olmaq,
 Bu ki olumsuzdur, nəyə gərəkdir?
 Və sonda O, nəyi qadağan edib?
 Bilgini! Zəkani! Bu ki gerçəkdir!
 Ölüm kəndiridir bizə bu yasaq,
 Azadlıq budurmu? Bilməliyik biz.
 Əgər bu nemətin dadına baxsaq,
 Məhkum edilməli, ölməliyik biz.
 Ölümü bizimçün icad edibmi –
 Doğrudanmı ancaq tək bizim üçün?

Bu yasaq, qadağa kimə gərəkdi –
Budur, çıxmış üzə onlann gücü;
Yesə də meyvədən, öldümü İlan?
Əksinə – kamillik və dil qazanmış.
Bizimçün əlçatmaz zehni bir qılda
Adi heyvan üçün necə asanmış!
İnsanın dostudur, demək, bu İlan,
Hiylə nə? Yalan nə? O bilmir qəti –
İlk dəfə meyvəni dadıb, odur ki
Paxılıq etmədən hər şeyi dedi.
Mən niyə qorxuram? Daha doğrusu,
Xeyiri və Şəri dərk eləmədən
Nədən qorxmalıyam, görəsən, nədən?
Bəlkə, Yaradandan? Bəlkə, Ölümdən?
Yoxsa Cəzadanmı, Qanundanmı mən?
Budur, şübhələrin dərmanı kimi –
Məni cəlb eləyən bu nemət, bu bar!
Dərbi doyurmaqçün ruhu və cismi
Burda əl-qoluma dolaşanmı var?

Bunlan deyərək cəsarətlə o
Uzadı əlini bədbəxtliklərə.
Dərdi o meyvəni Yedi də! O an
bir üşütmə gəldi, elə bil, Yerə;
Təbiət öz dərin ilkinliyindən
Yaralı-yaralı ah çəkdi qəfil.
Kədərlə, hər şeyin məhv olduğunu
Bu yolla bildirdi, dedi, elə bil.
Girdi cəngəlliyə, itdi də gözdən –
Nəzərə çarpmadan yox oldu İlan.
Həvvanı sarmışdı həzzin ovqatı,
Heç bir şey çəkmirdi onu bu zaman.
Belə bir ləzzəti başqa meyvədən
dadmamışdı hələ bu vaxta kimi.
Meyvəymi dadlıydı, yoxsa Həvvanı
aldadan – bilgiyə həvəs idimi?

Fikrində özünü ilahələrə
 Bərabər tuturdu artıq Anamız.
 Yedikcə yeyirdi, bilmirdi amma
 Çeynəyib udduğu ölümdü yalnız.
 Doyunca, elə bil, xumarlanırdı;
 Sanki, bir şərabın sərxoşu idi.
 Sevincək, qayğısız, özündən razı,
 Üzünü Ağaca tutub da dedi:
 – Ey Şahanə Ağac! Sən, ey Cənnətin
 sərvətləri içrə ən dəyərlisi!
 Müdriklik bəxş edən xeyir kanısan!
 Fikir verməmişəm mən sənə, düzü,
 Daha indən belə hər səhər gəlib
 Nazını çəkəcəm, mədh edəcəyəm.
 Sənin o əlçatmaz budaqlarını
 Şirin nəğmələrlə fəth edəcəyəm.
 Yeyincə, doyunca bar-bəhərindən
 Kamala yetərəm tanrılar kimi.
 Hər şeyi bilərəm və paxılığa
 İçimdə yer olmaz heç onlar kimi.
 Sənin içindəki o güc, o qüdrət
 Çox şeyi anlatdı mənə axırda.
 Bu sirri-möcüzə onların olsa,
 Heç zaman bitməzdin, inan ki, burda.
 İkinci – ey mənim özəl səriştəm! –
 Sənə minnətdaram, gözəl başçısan.
 Sən məni arxanca aparmasaydın,
 Bilgi qazanmağım olmazdı asan.
 Dərin mətləblərə yetməyim üçün
 Sən mənə müdriklik yolunu açdın.
 Gizli saxlayasan, bəlkə, sirrimi –
 Göylər çox ucadı və çox da çaşqın;
 Çətin ki oradan baxanda Yerə,
 Hər şey olduğutək görünə bilsin.
 Bəlkə də, əbədi nəzarətindən
 Böyük Yasaqçımız əl çəkib bizim:

Başqa qayğılara yön tutub indi
O Uca Göylərdə, bəlkə, bu ara.
Özünün qanadlı casuslarıyla
Başı qanşıbdı yığıncaqlara?
Adəmin yanına necə dönüm bəs,
Necə söyləyim bu dəyişikləri?
Bövlümmü onunla bu səadətli,
Yoxsa ki hələ heç deyildir yeri?
Yaxşı olmazmı ki, bu üstünlüyə,
Yəni bu idraka tək sahib olum?
Qadına xas olan zəlifliklərin
Yerini doldurub qaydaya salım?
Bəlkə, mən Adəmi üstələyim də;
Güc verim bu yolla ondakı eşqə.
Ya qəlxım onunla mən eyni həddə?
Ah, tövbə etməyim bu yolda, keşke!
Heç vaxt azad olmur alçaqda qalan –
Yaxşı ki baş tutdu bu işlər belə!
Amma Tann görsə, sonumdur demək,
Demək, öləcəyəm mən bilə-bilə.
Adəmsə tapacaq başqa bir qadın,
Başqa bir Həvvadan həzz alacaqdır.
Mən ki məhv olacam – dəhşətdir bu hiss!
Yox, Adəm mənlimlə bir olacaqdır!
Qərarım qətidir! Dönmərəm ondan!
Adəm bölməlidir sevinci, dərdi,
Şərik olmalıdır mənə bu anda.
Onu odlu-odlu sevdiyimdəndir
Hazıram hər cürə ölümə, bəlkə.
Həyat – tək onunla həyatdır mənə,
Ölüm də onunla ölümdü birgəl!

Bunları söyləyib gedincə Həvva,
Dərin təzim etdi əvvəl Ağaca;
Guya, o, Tanrısal idrakına
Ehtiram göstərdi nur saça-saçı.

Bu zaman Həvvanın qayıtmağını
 Adəm gözləyirdi, çox darıxırdı.
 Onun saçlarını süsləmək üçün
 əlində çiçəkli bir çələng vardı.
 Odlu bir vüsalın həsrətindəydi
 O, bu uzunsürən ayrılıq sonu.
 Amma ürəyinin artan şiddəti
 Ağah eləmişdi bələdan onu.
 Sübh çağı Həvvanın getdiyi yola
 çıxdı o, yarını qarşılamağa.
 Həmin o Ağacın yaxınlığında,
 Deyəsən, o idi rastına çıxan.
 Hə, bu, Həvva idi – gülümsəyirdi,
 əlində gözəl bir meyvə budağı.
 Ətirşah qoxusu gəlirdi ondan,
 Tuturdu hər yanı günün bu çağı.
 Həvva da yollandı Adəmə san,
 Üzündə ağır bir günahın əksi.
 Dərhal da özünə haqq qazandı
 İstədi yaxasın kənara çəksin:

– Mənim uzun zaman aralanmağım
 Qəribə görünür, deyəsən, sənə?
 Ayrılıq içində üzüldüm sənsiz;
 İztirab sonsuzmuş onu çəkənə...
 Bu sevda həsrəti nə ağır imiş,
 Amma bu bir daha yaşanmaz, yəqin.
 Salmaram özümü bu əzablara,
 Könlüm ayrılığı heç ummaz, yəqin.
 Amma sən inan ki, heyran olarsan,
 Bilsən səbəbini ləngiməyimin.
 Bu Ağac qətiyyən zərərli deyil,
 Bəlalar gətirmir – edirəm yəmin.
 Əksinə, özünün xoş təsiriylə
 Açıb gözüümüzü bizi ucaldar;
 Qaldırır tanrılar mərtəbəsinə,

Bu artıq sınıb – nümünə də var:
Yasağı pozaraq ağıllı İlan
Yemiş cəsərlə həmin meyvədən.
Ölməmiş – əksinə, şüur ilə dil –
İnsantək danışıq qazanmış həmə.ən.
O, elə danışdı bəlağətlə ki,
Məni də bu işə təhrək elədi.
Dadına baxınca həmin meyvənin
Dərhal hiss elədim təsiri nədi.
Dumanlı baxışım duruldu dərhal,
ruhum dikəldikcə genəldi qəlbim,
O an mən özümü sandım Tanrısal;
Tək sənsiz həsrətə yönəldi qəlbim
üzüldüm... hər şeyi yamanlamağa,
hər şeydən dönməyə hazırıdım o dəm.
Səadət o zaman səadətədi ki,
Onun özəyində sən varsan, Adəm!
Sən də dad meyvədən! Qoy eyni tale,
Eyni sevda bizi kama yettirsən!
Eyni xoşbəxtliyə qovuşaq, bizdən
qeyri-bərabərlik qoy əl götürsün!
İlahi məqamdan – səndən ötəri –
Hazıram əl çəkəm. Amma ki gecdi.
Lütf etməz, olsun ki, buna qədərimi!

Belə bəyan edib o söhbət açdı.
Nə qədər özünü şəpə aparsa da,
Bir pərtlik var idi al yanağında.
Adəmsə çaşqın bir üzüntüdəydi,
Bilmirdi neyləsin bu müdhış anda.
Bir dəhşət sarmışdı bütün ruhunu,
Əl-qolu boşalıb, qaçmışdı rəngi.
Sanki, damarları buz bağlamışdı,
Salmışdı əlindən yerə çələngi –
Gözəl qızılgüllər düşmüşdü toza,
Solmuşdu hamısı kədərdən qəfil...

Haçandan-haçana, donmuş içindən
Bu dərdli kəlmələr damdı, elə bil:

– Sən, ey bu dünyanın gözəl varlığı!
Uca Yaradanın ey son əsəri!
Bütün gözəlliklər, sevgi, mərhəmət,
İlahi paklıq və ağılın kəsəri
təcəllə eyləyən ey gözəl surət!
Sən necə məhv oldun, qəflətən, necə!
Necə birdən-birə döndün, dəyişdin,
Özünü ölümə elədin düçar.
Niyə bu yasağı tapdayıb keçdin,
Sənin əməlində bir xəyanət var!
Həm sənə son oldu, həm də ki mənə
O idbar Düşmənin qurduğu tələ.
Qərarım birlikdə ölməkdir daha,
Sənsiz nə yaşayım bu gündən belə?
Bizi birləşdirən şirin sevgini,
şirin söhbətləri unudammaram.
Mənim aşıq könlüm cəngəllikləri
Yalqız dolaşmağa edərmi aram?
Əgər qabırğamdan Uca Yaradan
Yenidən bir Həvva yaradarsa lap;
Canımı odlayan itkin sevdama,
Bilirəm, heç cürə eləməyəm tab!
Bizim bağlarımız qırılmaz heç vaxt,
Sən – canı canımdan, qanı qanımdan...
Bizim taleyimiz ayrılmaz heç vaxt,
Xoşbəxtik, ya bədbəxt – birgəyik hər an!

Dəhşətlər yaşamış bir insan necə
Özünü ram edib alırsa ələ;
Ağır düşüncəli Adəm eləcə
Bu an toparlanıb söylədi belə:
– Cəursan! Belə bir addım atmısan,
Atmısan özünü odlara həm də;

Müqəddəs meyvəyə əl uzatmısan,
Sən ondan dadmısan, əfsus, Ədəmdə.
Amma kim keçmiş qaytara bilər?
Olmuşu olmamış etmək olarmı?
Tanrı da bacarmaz, tale də bunu –
Buna cəhd etməyin mənası varmı?
Amma bəlkə də, heç ölməyəcəksən,
Elə də pis deyil sənin əməlin.
Çünkü meyvə daha müqəddəs deyil,
İlan murdarlayıb onu, deməli.
Bəlkə, sən dadına baxana qədər
Artıq dönübmüş o, adı meyvəyə.
Görürsən, İlan da yedi, ölmədi,
bir özün fikirləş, ölmədi niyə?
İdrak sahibidir, deyirsən İlan,
İnsana tay olub – yan-yarıya.
Demək, İnsan yesə, Tanrıya dönər,
Ya dönər Mələyə – yanmtanrıya.
Xeyirxah Yaradan, düzdü, bu işçün
ölüm cəzasıyla etmiş xəbərdar.
Amma inanma ki, məhv edər bizi,
Bunun da bir sıra səbəbləri var:
İnsanı hər şeydən uca yaradıb
Bütün məxluqlara başçı seçibsə;
Canlılar hamısı bizdən asılı,
Tale yazısıyla bağlısa bizə;
Biz ölsək, onlar da məhv olacaqdır.
Və buna görə də inanmıram ki,
Hər şeyi Uca Haqq məhv edə birdən.
Yaratdıqlarına son verə qəfil,
Təzədən yarada fəniliklərdən.
Düzdü, öz hökmündə azaddı Tann,
Məhv edib dirildər yüz yol istəsə.
Amma O, Düşməni sevindirməz heç,
Yəni bundan ötrü O qıymaz bizə.
Düşməyə dil verməz, söyləsin: – Baxın,

Bir kimsə Tanrıya olammaz yaxın,
 Kim Ona bel bağlar, qalar yarıda,
 Məni də məhv etdi, İnsanları da!
 Sırada kim durur indi, görəsən?
 Yox, Tanrı Düşməyə dil verməz bunca,
 Amma bircə şeyi yadda saxla sən,
 Heç nə fərq eləmir mənə qalınca:
 Birdi taleyimiz, qismətimiz bir,
 Sənin cəzanı da gərək tən bölüm.
 Onu həyatımtək yaşayacağam –
 əgər birləşdirsə səninlə ölüm.
 Sənə bağlılığım qırılmaz heç vaxt,
 canımdan yoxsulub yapılmısan sən.
 Yəni ki, biz birik, biz eyni canıq,
 Sən mənsən başabaş, sən yalnız mənsən –
 Demək, sənin sonun – mənim sonumdurl

Həvva cavabında dedi Adəmə:
 – Ah, nadir sevginin şərəf sınağı,
 Ey parlaq nümunə, ey canlı dəlil!
 Neyləyə bilərsən indi sən axı?
 Sən məndən ucasan, sən məndən kamil,
 Sənin qabırğandan yaranmağımı
 Özümçün həmişə şərəf sayıram.
 Bununla fəxr edib qürur duyuram.
 Bizim birliyimiz haqda hər sözü
 Nə qədər şirindi səndən eşitmək.
 Demək, ikimizin bir qəlbimiz var,
 bir ruh daşıyırdıq ikimiz, demək.
 Mənim günahımı, cinayətimi
 Bölüşmək qərarın bundan yanadı.
 Bizi qovuşduran sevgiyə görə
 Səni qorxutmadı ölümün adı.
 Gərəkdir indi sən gözəl meyvənin
 dadına baxasan son sınaq üçün.
 Bu, sənin sevginin ucalığının

Azman olduğunu göstərər bütün.
Əgər bilsəydim ki, mənim əməlim
Ölüm təhlükəsi gətirər belə;
Bu acı cəzani təkçə çəkərdim,
Qıymazdım uğrumda sevdliyim ölə.
Sonluğu başqa cür görürəm amma,
Yox, bu, ölüm hissi deyil qətiyyən;
İkiqat gur həyat, sonsuz ümidlər,
Coşqun həzz bulağı gözləyirəm mən.
Məndən ibrət göttür, gəl bax dadına,
yetsin gözəl meyvə qoy imdadına.
Qoy yellər aparsın ölüm hissini!

Söyləyib qucdu o, sevgilisini,
gözündən səadət yaşlan axdı.
Uca sevdasının təntənəsiylə,
Sanki, ölümə də tablayacaqdı.
Həvva meyvə dolu gözəl budağı
Adəmə mükafat kimi uzatdı.
O heç çəkinmədən, fikirləşmədən,
Alıb da həmin o meyvəni daddı.
Yox, o, elə-belə aldanmamışdı,
O, yaxşı billirdi neylədiyini.
Yasağı pozaraq məğlub oldu o,
Qadın gözəlliyi önündə yəni.

İkinci fəryadı çəkdi Təblət,
əzabdan titrədi Yer in özəyi.
Boğucq bir səs ilə çaxdı ildırım,
Pozuldu Göylərin sükut bəzəyi
və göylər ağladı... ağır göz yaşı,
Damdı ucalardan aşağı tər-tər.
Ağladı insanın ilk günahına –
Ölüm günahına ağladı Göylər.
Heç nə hiss etmədən həndəvərində
Adəm acgözlüklə yedi meyvəni.

Baxıb dəfələrlə təkrar elədi,
 Həvva da qorxmadan Adəm edəni.
 O, belə etdi ki, bu birgə günah
 Sevgini bir az da şirinləşdirə.
 İndi təzə şərab içmişlək onlar
 Şənlik edirdilər boy verə-verə.
 Hər biri sanırdı ilahiləşib –
 Güclü qanadlarla qalxıb havaya
 İndicə Göylərdə uçub, birləşib,
 Ordan süzəcəklər yerləri, guya.
 Amma gözlənilən olmadı, əfsus,
 Meyvənin təsiri başqa cür oldu.
 Cismani hissləri alışırdı o –
 Adəmin qəlbinə ehtiras doldu.
 Həvva da büründü şəhvətə bu dəm,
 Şirin bir atəşlə titrədi onlar.
 Onu heyrətinə bələdi Adəm:

– Görürəm, zövqün var gözəl, misilsiz,
 Əsas hissəsidir o müdrikiyin.
 Çatdıra bilirik zövqü dillə biz,
 Bu işdə hakimdi dilin təkliyi.
 Bu gözəl meyvəyə toxunanacan
 Çox şeydən canımız xəbərsiz idi.
 Yaxşı can yandırdın, afərin sənə,
 Yoxsa biz əsl həzz bilməzdik nədi.
 Yasaq olunmuşlar şirindir necə,
 Bir ağac on olsun, gəl arzu edək.
 Qoy keflə bitsin bu zəngin ziyafət,
 Yaxşı yeyib-içib, tələsək gərək.
 İlk dəfə gördüyüm gündən bu yana,
 Hətta qadınıma çevrilən zaman
 Bu qədər canıma od vurmamışdı
 Sənə malik olmaq, zövq almaq, güman.
 Sən daha gözəlsən əvvəlkilərdən –
 Gözəl bəxşışidir bu, o Ağacın!

Gözünü çəkmədən, eyham vuraraq,
Can yaxan şeylərdən o söhbət açıb
Yandırdı Həvvanın içində odlar;
Onun da gözləri atəşlə dindi;
Ah, bundan da zərif duyğumu olar?!
Cavab atəşiydi bu atəş indil...
Yapışb Həvvanın zərif əlindən
Kölgəli yastana çəkib apardı.
Bu yerin üstünün bir tavan kimi
Sıx-sıx yarpaqlardan örtüyü vardı.
Burda bənövşələr, yaddaşgülləri,
Sünbülçiçəklərli ətir saçırdı.
Torpaq gülləriylə, çiçəkləriylə
Onlara, elə bil, qucaq açırdı.
Torpağın sehrli ağuşu yumşaq...
Sevgidən nə bezib, nə də doydular.
Canın tükənməyən həzz güllərindən
Şərqli günaha çələng qoydular.
Odlu, uzunsürən nəvazişlərdən
Yorulub yatdılar şəhə bələnmış.
O xain məhsulun hökmüydü amma
Onlann hissiylə oynayan bu iş.
Quruyub çəkildi ağır yuxu da,
Döndü əzablara şirin xəyallar.
Qalxdı sevgillər xəstələr kimi,
Könüldən könülə aparın yollar
İndi anladılar tutqundu nədən.
Onlan sararaq Şərdən qoruyan
məsumluq bir anda yox olub itdi.
Qarşılıqlı inam – o fitri şərəf
Tərk edib cütlüyü əbədi getdi.
İndi xəcalətə bələnmışdilər –
Paklığın yerində viranlıq idi.
Bu özünü cinayət yolunu seçən
cütlüyə rüsvayçı üryanlıq idi.
Fələstinli qızı Dalilanın da

Cəsür əri olan Danovlu Samson
 Ölüm yatağında bir vaxt beləcə,
 Ayılıb gördü ki yetişibdi son;
 Qüvvəsi tükənmiş, gücü yox olmuş,
 Bir qıçı kəsilmiş həmin bu qoçaq
 Ləyaqət hissindən əbədi məhrum,
 Gözəl xanımıyla, çılın və çılpaq,
 Bir utanc içində büzüşmüş halda
 Oturub qalmışdı – çaşqın və üzgün.
 İndi o haldaydı Adəm də, sanki,
 Pərtlik içindəydi Həvvadan bətər.
 Ağır peşmançılıq sarmışdı onu,
 Üzündə dərd vardı, səsində kədər:

– Eşitdin, ey Həvva, sən müdhiş anda
 Hiyləgər rəzili. Lap hər kim axı
 Öyrətsə də ona insan nitqini
 Saxtalaşdıraraq tələ qurmağı,
 Məhvimiz haqqında o, düz deyirmiş.
 Amma aldadırmış ucalıq haqda;
 Gözümüz açıldı – xeyli itirdik,
 Dərk etdik Xeyri, Şəri nahaqdan;
 Şəri mənimsədik, Xeyri itirdik...
 Şərəfi itirdik, uryanıq indi,
 İtib zinətimiz paklıq, məsumluq.
 Çirkaba bulanıb iman, etibar,
 Heç nə qalmayıbdır haqqa yozumluq.
 Ehtiras möhürü sifətimizdə,
 Bu, qəzəb doğurur, bir də xəcalət.
 İnan, biz Xeyirdən məhrumuq daha,
 Biz nəfsin əlində olduq bir alət!
 İndi hansı üzlə, hansı sifətlə
 Görünüm gözünə Yaradanın mən?
 Heyranı olduğum Mələkələrə
 Baxanda suçumu necə danım mən?
 Onların səmavi çöhrələrindən

Axan nur kor edər bizləri, əlbət.
Ah, mənə bir də sıx, qalın meşələr,
Sonsuz cəngəlliklər olarmı qlsmət?
Siz, ey yaşıl şamlar, sldr ağacları,
Alın budağınız altına mənə.
Gizlədin, görməsin üzümü onlar,
Mən də heç onları görməyim yənl
Əslində, bir çıxış tapmaq çağırır;
Bu bədbəxt vadidə indi biz gərək
Biri-birimizdən bədənimizin
Ayıb yerlərini gizləyə bilək.
Burda, yaxınlarda gözə görünən
Bəzi ağacların böyük yarpağı
Yanaşı qoyulsa biri-birinə,
Sansaç, alınar bir bel qurşağı
və bəldən aşağı görünməz daha,
Beləcə örtülər ayıb yerimiz,
Utanc – təzə qonaq gizlənməz orda,
Xəcalət çəkmərik bir bu qədər biz!

Belə bir məsləhət verincə Adəm,
Sıx bir meşəliyə keçdilər onlar.
İkisi birlikdə sonalayaraq
əncir ağacını seçdilər onlar.
Bizim bildiyimiz məşhur növ deyil,
Bu ağac əncirin başqa növüdü.
Hindlilər yaşayan Dekan, Malabar,
bu gün həmin növün doğma evidi.
Sanki, gövdəsindən var gücü ilə
Uzanan budaqlar əyilir yerə;
Köklər buraxırlar şəbəkə kimi,
Hər kökdən dikəlir bir neçə pöhrə.
Bürkülü günlərdə hindli çobanlar
Təpilir kölgəli o əncirliyə.
Qübbəli ağaclar altında onlar
Dincəlir, göz qoyur həm də sürüyə.

Böyük yarpaqları dərib ağacdən
 Bağladı belinə Həvvayla Adəm;
 Yarpaqlar, elə bil, cəng qalxanıydı,
 Qurşaqdan aşağı örtüldü bədən.
 Cinayət, xəcalət bu cür sipərlə
 ört-basdır olunmur – bilmədi cütlük.
 Heyif o pakizə çılpalıq, heyif!
 Qaldı uzaqlarda o məsum lütlük.
 Kolumb Amerika sakinlərini
 Beləcə görmüşdü cılın və çılpaq.
 Onlar da eləcə dolaşmış –
 Ayıb yerlərində lələkdən qurşaq.
 İndi günahkarlar sanırdılar ki,
 Rüşvaylıqlarında qismən sipər var.
 Amma könülləri rahat deyildi,
 Odur ki çökərək ağladı onlar.
 Axdı göz yaşları bulaqlar kimi,
 Qopdu içlərində qorxunc bir tufan.
 Qorxu, kin və nifrət sardı onları,
 Bir vaxt hüzur içrə rahatlıq tapan
 Ruhları titrədi təlaş içində.
 İradə şüurun önündə aciz,
 Şəhvət qul etmişdi suçlu cütlüyü,
 Hakim kəsilmişdi onlara bu hiss.
 Soyuq baxışını dikib Həvvaya
 Onu gözləriylə buza bələdi;
 Yarımçıq qoyduğu söz-söhbətinə
 Adəm ağır-ağır davam elədi:

– Ah, əgər sən mənə qulaq assaydın,
 Mənimlə qalsaydın dediyim zaman;
 Miskin istəyindən tək qalmağ haqda
 Bu bədbəxt səhərdə qopsaydın o an –
 Biz xoşbəxt olardıq əvvəlki kimi.
 Bu günə düşməzdik, düşməzdik, inan...
 Bu gündən o yana gərəkdir heç kim,
 Heç kim yazısına asi olmasın.

Onu sınaqlara çəkməsin heç vaxt,
Bizim günümüzə düşüb qalmasın!

Həvva incik halda qışqırdı ona:
– Adəm, sən kobudsan! Bu acı sözlər,
de, necə uyşur sənin dilinə?
Biriğə bələmizdi yaşanan hisslər;
Mənim tənha gəzmək arzuma görə
Yazırsan hər şeyi zəifliyimə.
Biriğə də olsaydıq, bu qorxunc bəla
yaxalayıb bizl salardı qəmə...
Ağacın yanında, ya elə burda,
Sən də rast olsaydın həmin İana;
Durub dinləsəydin danışığıni,
Sən də inanardın, yəqin ki, ona.
Bilmirəm, görəsən, o nədən bizə
Belə düşmənçilik eləsin axı?
Bəs niyə, görəsən, mən gözləmirdim
Bu cür aldanaraq cəzalanmağı?
Doğrudanmı, görün, səndən heç zaman
aralanmaq olmaz mənimçün birbaş?
Nolaydı, sənün o cansız-cəsədsiz
Qabırğan olmadan yaşayaydım kaş!
Mən də bax beləyəm! De sən, ey başçım,
Getməyi qadağan etmədin niyə,
Kəsmədin yolumu. Özün demişkən,
Böyük təhlükəyə gedirəm deyə
Yaman zəlf oldu müqavimətin,
Sən həmin məqamda üzüyolaydın.
Özün alqışladın gedişimi sən,
Tək-tənha gəzməyə sən özün qoydun.
Yolumu kəssəydin inadla o an,
Günaha batmazdıq, bəlkə, heç zaman!

İlk dəfə qəzəbli şəkildə Adəm
Etiraz elədi: – Bu sevgidimi?
sevgimin cavabı budurmu, nankor?

Ölüm ayağında sədaqətimi
 qoruyub saxladım, sən isə bax gör,
 təqsiri üstümə yığırsan mənim.
 Əgər istəsəydim, mən öz-özümü
 Qoryub ölümsüz xoşbəxt olardım.
 Mən isə ölümə tutdum üzümü,
 Səninlə ölməyin zövqünə vardım.
 Sən öz günahında məni danlayır,
 Təqsirli bilirsən məni suçunda.
 Guya, mən tələbkar olmamışammiş,
 Boşluq eləmişəm həmin o anda.
 Mən ki qabaqladım, xəbərdar etdim,
 Dedim Düşmən haqda öz bildiyimi.
 Neyləyə bilərdim bundan o yana,
 Ya bəlkə, zor etmək gərək idimi?
 Burda bir araya sığmırdı axı
 Azad iradəni basıb da əzmək.
 Unutma, özünə çox güvənirsən!
 Mənim sə günahım bu məqamda tək
 Yaxşı olardı ki, biləsən nədir;
 sənin kamalına çox yüksək dəyər,
 çox uca bir qiymət verməyimdədir.
 Mən səni heç zaman Şərə əyilməz,
 Çox güclü sanırdım, heyif, yanıldım.
 Bu səhv cinayətə taydı, bilirəm,
 Odur ki yanında günahkar oldum!
 Hər kim həddən artıq, öz qadınının
 etibar edərsə ləyaqətinə,
 bu iş onları da hökmən yaxalar.
 Qadının ki işi düşdü çətinə,
 Hər şeyi ərinin üstünə yıxar.

Keçdi qarşılıqlı qınaqlarda vaxt,
 Heç kim də özünü haqsız saymadı.
 Onlar nə bu miskin mübahisədən,
 Nə höcət etməkdən cana doymadı.

ONUNCU KİTAB

MƏZMUN

İnsanın günahlara batması məlum olur. Gözətçi Mələklər Cənnəti tərk edərək öz işlərində sayıq olmalarını sübut etmək üçün Göylərə qayıdırlar. Tənn onlara bəraət verir, bildirir ki, İblisin Cənnətə soxulmasının qarşısını almaq hökmü onlara verilməmişdi. O, itaətdən çıxmışları mühakimə etmək üçün Öz Oğlunu oraya göndərir. Oğul Yerə enir, layıq olan hökmü elan edir, amma yolunu azmışlara rəhmlə gəlir, onların çıpaqlıqlarını örtərək Atasının yanına qalxır. Bu vaxta qədər Cəhənnəmin Qapılan ağzında manqda durmuş Günah və Ölüm yeni yaradılmış dünyada İblisin uğurunu duyaraq ona – öz hökmdarlarına qaribə bir rəğbət hissiylə, artıq Cəhənnəmin guşənlişini olmamağa qərar verərək onun ardınca İnsanın məskəninə soxulmağa cəhd edirlər. Cəhənnəmlə yeni yaradılmış dünya arasında əlverişli əlaqə qurmaq üçün onlar İblisin izliylə Xaosdan keçməklə geniş yol və ya körpü salırlar. Yerə yaxınlaşırkən onlar öz uğuruyla qürmənən və Cəhənnəmə qayıtmaqda olan İblisə rast gəlirlər. Onların qarşılıqlı salamlanması baş verir. İblis Pandemoniuma gəlir və özünün İnsan üzərindəki təntənəsi haqqında ümumi yığıncaqda lovgalıqla elan edir. Alqış əvəzinə, Cənnətdə elan olunmuş hökmə uyğun olaraq, yığıncaqda İblisə ünvanlanmış fiştinq və fisilti səsləri gəlir. Qadağan olunmuş Ağacın xəyalına aldananlar acgözlüklə onun yasaq meyvələrinə daraşsalar da, yedikləri heçlikdən və acı küldən başqa bir şey olmur. Günah və Ölüm Cənnətdə fəaliyyət göstərir. Tənn onların üzərində Oğlunun son qələbəsini və bütün yaradılmışların yenidən törənməsini elan edir: O, Göylərdə və ünsürlərdə çeşidli dəyişikliklər etmək haqda Mələklərə hökm verir. Adəm öz süqutunu daha çox dərk elədikcə Həvvanın təsəllilərini rədd edir, acı-acı heyfslənir. Amma onu sakitləşdirmək Həvvaya müyəsər olur. Onların gələcək nəsiləri üzərinə düşə biləcək nifrini rədd etməkdən ötrü Həvva sərt ölçülər təklif edir, Adəm onları bəyənmir, İlanların başçısını Yer üzündən siləcək qadınına törəmələri haqda xəbər verilmiş əhd-peymanə ümid bəslədiyini xatırladır, Tanrını dualarla, tövbəylə rəhmə gətirməyi öyüd verir.

Artıq Göy Üzündə xəbər dardılar
 İblisin kin dolu intiqamından.
 Xəbər tutmuşdular Cənnətə keçib
 Necə çevrilərək olmuşdur İlan.
 Nə cürə Həvvanı yoldan çıxarıb,
 O yasaq meyvədən dadızdırıbdır;
 Həvva da bu işə, öz növbəsində,
 Adəmi cəlb edib və azdırıbdır.
 Uca Yaradanın hər şeyi Görən
 İti Gözlərindən heç bir şey qaçmaz.
 Və Onun hər şeyi bilən Qəlbinə
 Heç zaman, heç cürə yalan yol açmaz.
 Hər şeydə müdrikdir, haqdır Yaradan;
 Açıq düşmənləri, saxta dostları
 Tanıyıb qarşısını almaq sarıdan
 Azad iradəyə, hədsiz qüvvəyə,
 Ağıla, düşüncəyə sahibkən İnsan,
 Onun etibarın sınaq etməyi
 Düşməne qadağan etmədi Tanrı.
 Çünki o meyvənin yasağı haqda
 Öncədən bəlliydi ona qərarı.
 Onlar itaətdən çıxdığı üçün
 ən ağır cəzaya düşər oldular.
 (Başqa şey gözləmək olmazdı axı?)
 Azğınlar yerində cəza aldılar.

Mələk dəstələri tələm-tələsik
 Ədəmdən dikəlib qalxdılar Göyə.
 Səssizcə qəmlənib heyrət etdilər
 Günaha bulaşmış həmin cütlüyə.
 Bu gözəgörünməz Düşməni, görəsən,
 Necə soxulmuşdu Cənnətə axı?
 Göylər Qapısına yetişən zaman
 Bu acı xəbərin səsi-sorağı,
 Empireylilərin üzündə o vaxt
 heç vaxt rast olmamış ələm göründü.

Bu ələm onların dərin ruhunun
rəhm şəfəqində əridi, söndü
və poza bilmədi xoşbəxtliyini.
Hər yandan axışan Göy sakinləri
Onların başına topalaşdı.
Cənnətdə baş verən hadisələrə
Hamının dərin bir marağı vardı.
Amma gözətçilər Baş Səltənətə
Tannı görməyə tələsirdilər
Sayıq və günahsız işləri haqda,
Hesabat verməyə tələsirdilər.
Bu vaxt buludların toqquşmasından
Gurultuyla qopan bir şimşək kimi
Sirli sonsuzluqdan səsləndi qəfil
Mələklərə san Göylər Hakimi:

– Ey Mələk güruhl! Siz, ey Cənnəti
tərk edib qayıtmış mətin Qüvvələr!
Uğur sızınlədir, sizdə nə təqsir –
Tərifə layıqdır sizdəki hünər!
Yerdəki olaylar üzməsin sizi;
Burda nə sayıqlıq, nə itigözlük
Durdura bilməzdi baş verənləri –
Bu işin sonluğu deyildi sizilik.
Hər şeyi öncədən görürdüm özüm:
Cəhənnəmdən qaçıb girdabı aşan
İblisin çaldığı o qələbəni
Öncədən görmüşdüm. Billirdim yəni
Aldanıb yolundan sapınca İnsan
Verilmiş hər şeyi itirəcəkdir.
Mənə hər yalandan atılmış böhtan
Onu çaşdıncə dönəcək haqdan,
Nəfs onu bəlaya götürəcəkdir.
İnsanın məhvini şərt qoymamışdım,
Heç də niyyətimdə yox idi bu iş.
Mən onu basqıyçün yaratmamışdım,

Sərbəst iradə və tam azad gərdis
 Verilmişdi onun ixtiyarına;
 Öz nəfsi fəlakət gətirdi ona.
 Cinayətə görə ölüm fərmanı
 Çıxarmaq qalıbdır. Bəlkə də, Adəm
 özünün o müdhiş süqutu anı
 Ölümün qoynuna girmədiyindən,
 Onu saxta bilib, bir xəyal sanıb.
 Amma bilməlidir: verilmiş möhlət
 Deyildir günahın bağışlanması.
 Onu nə gözləyir, hansı bir yazı,
 Günün sonunacan biləcək, əlbət.
 Lütfüm göz görəsi təhqir olubdur,
 Amma Haqq Divanım qurulmayacaq!
 Səni göndərirəm mühakiməyə,
 Bu iş Sənə baxır, ey Oğul ancaq.
 Sənə tapşırıram Göylərin, Yerin,
 Bir də Cəhənnəmin məhkəməsini.
 Rəhmi, Ədaləti götür özünlə,
 Bir İnsansevərtək məhkəmə səni
 üzməsin. İndi sən Yerə enərək
 İnsanın xilasını naminə gərək
 Bir İnsan cildində təcəssüm edib
 Onu mühakimə eləməlisən
 Könüllü qurbana sən çevrilərək.
 Bunları deyərək nur şəfəqinə
 Öz məsud Oğlunu bürüdü Ata.
 Eynən Onun kimi işıq saçaraq
 Oğul da çilədi nur kainata.
 Söylədi: – Ey Mənim Əzəli Atam,
 Mənə tapşırımsan Göydə və Yerdə
 Uca amalları ifadə edim.
 Sevimli Oğluna lütf edib hər dəm
 əsirgəməyirsən bu səadəti.
 İndi enəcəyəm lütfünlə Yerə
 Məhkum etmək üçün günahkarları.

Cəzani üstümə çəkəcəyəm Mən.
Onu azaldacam yanbayan.
Sənin də qəzəbin zəlifləyəcək,
Bu hökmü şəfqətlə özüm seçmişəm.
Onların şərəfin qaytaracağam –
Bərabər edəcəm yaxın keçmişə.
İki günahkar var bu məhkəmədə,
Şahidə ehtiyac yoxdu bir elə;
Özü sübut edir cinayətini
Üçüncü, aradan çıxmağı ilə.
İlan kobudluqla pozub qanunu,
Qiyabi ittiham etmişəm onu –
Ehtiyac qalmayıb heç bir dəlilə!

O, işıqlı Taxtdan qalxdı ayağa,
Üstündə Atanın nuru yanırıdı.
Onun ziyasından bütün Səltənət
Şərəfə bürünüb işıqlanırdı.
Getdi, arxasıca məlyətlər –
İlahi qüdrətin Gücü yerdi.
Onu ötürdülər Ədəmə sarı,
Göylər Qapısından həmin yer indilə
Aydın görünürdü seyr eləyəndə.
O endi aşağı bir an içində –
Zamanla ölçülmür Haqqın sürəti.
Günəş əyilmişdi qüruba sarı,
Sarmışdı bir sərin meh Təbləti.
Elə qəzəbi də sərinləmişdi
Rəhmli Hakimin – Himayədann.
Enmişdi İnsana bəyan etməyə
Ədalətlə süslü hökm qərarın.
Göylər Sahibinin gəliş sorağı
Nəfəstək dolaşdı Cənnət bağında,
Günahkar cütlüyə qüruba yaxın
Yetişdi Ədəmin bir bucağında.
Qaçıb gizlənməkçün Onun gözündən

Onlar çəkildilər sıx meşəliyə.
Uca Haqq Adəmi çağırıb dedi:

– Ey Adəm, yaxına gəlmirsən niyə?
Mənim sevinc dolu bu təşrifimi
Niyə uzaqlardan seyr eləyirsən?
Məni məyus edir sənin yoxluğun,
Gəlmişəm. Sən yoxsan. Burda Mən təkəm.
Yoxsa qabaqkıtək sənin halənə
O Mən deyiləmmi işıq, nur tökən?
Ya sən təsadüfən ləngidən belə?
Niyə gizlənirsən? Görün bir hələ!

Günaha birinci can atan Həvva
Gələndə ikinci gəldi həvəssiz.
Cütlük üzgün idi, karıxmış idi,
Gözləri sönükdü: soyuq və hissiz.
Donuq gözlərində sevgi yox idi
İndi nə Tanrıya, nə bir-birinə.
Utanc, peşmançılıq, kin, hiyləgərlik
İşləmişdi orda xeyli dərinə.
Özünü itirmiş Adəm, nəhayət,
Qısa cavabıyla pozdu sükutu:
– Səsini Cənnətdə eşitdim, amma
Gizləndim. Çılpağam – səbəbi budur!
Mərhəmətli Hakim qəzəbsiz dedi:
– Sən mənim səsimi çox eşitmisən,
Sevinib, nə qorxub, nə də çaşmısan.
Bəs indi nə üçün ürürsən belə,
Kim sənə deyib ki, çılpqlaşmısan?
Yoxsa ki sən Mənim yasaq etdiyim
Ağacın barından dərib yemisən?
Qüssədən qovrulmuş Adəm söylədi:
– Eşit sözlərimi, ah, Uca Göy, sən!
Bu ağır sualın cavabı indi
Hakimim önündə necə çətindi!

Doğrudanmı, indi etiraf edim,
Ömür yoldaşımı ya verim ələ?
O, mənə sədaqət göstərir axı,
Onu qoruyacam, yox, indən belə.
Amma ki bu acı ehtiyac məni
Məcbur eləyir ki, çox sirri açım;
Bu ağır cəzanı tənha daşımaq
Mümkün olan deyil, yoxdu əlacım.
Onsuz da, mən susub heç nə deməsəm,
Sən özün bu sirri faş edəcəkdin.
Mənə bəxş etdiyin qadın barədə
Sənin öz dilindən eşidəcəkdim.
O elə bir gözəl, o elə şirin,
Heç nə pis yaraşmaz onun adına.
O elə ürəklə verdi meyvəni,
Mən də itaətlə baxdım dadına.

Hakimlər Hakimi söylədi: – Bəs sən,
Doğrudanmı, onu Tann bilirsən?
Əgər belə isə, demək, o zaman
İtaət etdiyin Uca Yaradan
Ondan aşağıymış gözlündə sənin.
Səndən sənlin üçün xəlq olunan kəs
Sənə nə başçıydı, nə də ki rəhbər.
Nədən gözlərində ilahlaşdı,
Nədən ucalara oldu bərabər?
Doğrudur, o, gözəl yaradılıbdır,
Cavab vermək üçün sənlin sevginə.
Hər şeydə sən ondan üstünsən axı,
Bəs necə oldu ki, o zaman sənə
İtaət yerinə o, hakim oldu?
Onun gözəlliyi hökm etməyə yox,
Tabe olmaq üçün bəxş edilibdir.
Hökmdar taleyi yazılmış sənə,
Gərək qiymətini sən biləydin bir!

Sonra O, Həvvadan soruşdu qısa:
 – Nə iş tutduğunu söylə, ey qadın?
 Sıxılıb kaxıxdı Həvva bu zaman,
 Hakimin önündə söz də tapmadı,
 Özünü toplayıb o, zorla dedi:
 – İlan şimikdirdi, mən isə yedim.

İlanın üstündə Uca Haqq dərhal
 Təcili olaraq qurdu bir divan.
 İblisin üstünə necə qoyaydı
 Təqsiri, günahı o dilsiz heyvan.
 Təhrif eləmişdi, murdarlamışdı
 Onun qismətini pozmuşdu İblis.
 İlan çirkablara batmışdı artıq,
 Onun taleyinə sızmışdı İblis.
 İlk Şər səbəbkən İblisə o an
 Yolladı Hakim bir hökm fərmanı.
 Həmin dönəm üçün möhtəşəm olan
 Sehrli sözlərlə çökdürdü onu.
 İyrənc adı verdi həm də İlana:

– Lənətə gələsən etdiklərinçün
 Yerin heyvanları qarşısında sən.
 Bütün ömrü boyu sən qarnı üstə
 Sürünüb və yalnız toz yeyəcəksən.
 Səninlə qadının arasındaca
 Bir nifaq yaransın bu gündən hər an.
 Qoy onun dabanı əzsın başını,
 Sənsə dişlə onu, sanc dabanından!

Necə deyilmişdi, elə də oldu,
 İsa – o Məryəmin – yeni Həvvanın
 oğlu seyr edirkən Uca Göyləri
 düşdü ildırımla Xanı havanın –
 İblis hədəf seçdi bir daha Yeri.
 Tabutdan dikəldi o İnsan Oğlu,

Pozğun Qüvvələri qoydu geridə.
Həmin hava ilə nur saça-saça
Apardı özlüylə o əsir də.
Bizim ayağımız altında bir gün
O məhv eləyəcək həmin Düşməni.
İndi o gələcək zərbə barədə
Xəbərdar edirdi İblisi yəni.
Oxudu hökmünü O, qadının da:
– Artırram dərdini hamilə vaxtı,
Xəstəykən doğular səndən uşaqlar.
Artırram sevgini ərinə qarşı,
O, sənin üstündə hökmran olar.

Sonda o, Adəmin hökmünü kəsdi:
– Mənim qadağama, dedim, fikir ver,
O yasaq Ağacın bannından yemə! –
Sənin əməlinlə lənətləndi Yer,
Çünki baxmayaraq dediklərimə
Sən öz qadınına itaət etdin.
Ömrünün hər günü onun verdiyi
Kədərli çeynəyib, qəm udacaqsan.
Sən dəvətikanı yeyib, özünü
səhra otlarıyla ovudacaqsan.
Yediyin çörəyin düz ömrün boyu
Üzünün tərilyə İslanar sənini.
Bu hal davam edər o vaxtacan ki,
Bir gün torpaqlara qanşar tənini;
Ondan yaranmışan, dönərsən ona.

Beləcə, Məhkəmə yetişdi sona,
Göylərin Hakimi – bizim Xilaskar,
Ölüm zərbəsini uzaqlaşdırıb
Acıdı onların halına aşkar.
O, öz bəndələri önündə İndi
Könüllü durmuşdu xidmət etməyə.
Ölü heyvanların dəriləriylə

Çılpaq yerlərini yəni örtməyə
 Başladı eləcə öz əlləriylə,
 Bir vaxt gələcək ki, çox-çox sonralar,
 Bəndəyə o qədər sevgisi ki var,
 Hətta yuyacaq da ayaqlarını.
 İndi nəvazişkar bir ata kimi
 Geydirirdi, sanki, uşaqlarını.
 Nəinki O, çılpaq bədənlərini,
 İndi yüzqat artıq lüt-üryan olan
 Onların günahkar könüllərini
 Haqqın cübbəsinə bürüyüb bu an,
 Örtdü – qorumaqçün Öz Atasından.
 Sonra da cəld döndü O, Göy üzünə;
 Hər şeyi bilsə də O Uca Qutsal,
 Yənə də verərək Ona məlumat,
 Məhkəmə haqqında söz açdı dərhal.
 Sözüünün sonunda İnsan sarıdan
 Xahiş də elədi Uca Tanrıdan.

Bu zaman hələ lap Məhkəməyəcən
 Dayanıb üz-üzə Günahla Ölüm
 Dönmüşdü Cəhənnəm qapılarına,
 Durmuşdu içində alovun, külün.
 Həmin bu qarıdan keçmişdi Düşmən,
 Günah buraxmışdı onu Xaosla.
 Ölümə tutaraq üzünü indi
 Yənə o idbardı sükutu pozan:
 – Bizim valideyn – o böyük İblis
 Çırpınır bizimçün özgə diyarda.
 Biz isə sallayıb əl-qolumuzu
 Boş-bikar oturub qalmışıq burda.
 Məğlub olsa idi, dönərdi çoxdan,
 Sözsüz ki, göyərdib öz arzusunu.
 Yoxsa bundan uyğun yer tapmazdılar
 Haqqın şərikləri yenməkçün onu.
 Yeni bir güc gəlib, elə bil, mənə,

Qanadlanm çıxır kürəklərimdən;
Bu dərin girdabın o tərəfində
Hökmrən olacam, görünür ki, mən.
Özüm də bilmirəm hardandı bu hiss,
Məni hansı qüvvə çəkir o yerə –
Sən mənim kölgəmsən. Dalımca gəlmək
Birbaşa borcundu. Bli ki, heç cürə
Günahdan Ölümü ayırmaq olmaz.
İblis ləngiməsln yollarda deyə
Gərəkdir qəhrəman, igid olaq biz.
Onun qələbələr çaldığı yerə
Cəhənnəm üstündən körpü salaq biz.
Biz yollar çəkərik, heykəl qoyanq
yeraltı ordunun şücaətinə.
Onlann yükünü yüngülləşdirər,
Qoymanq taleyi düşsün çətinə.
Yön tutub getməkdə yanılmıram, yox,
Çox güclü duyğudur mənə hökm edən.
Görünür, heç cürə çıxa bilmərəm
Onun sehr dolu cazibəsindən!

Cavabında dedi o cansız Kabus:
– Taleyin əmriddi bu qismət, yerl,
Meylin haradırsa, oraya üz tut,
Səndən bir addım da qalmaram gerl.
Mən də qətilərli hiss eləyirəm,
Saysız qurbanların gəlir qoxusu.
Yerlərdə can verən nə ki canlı var,
Dadını duyuram mən də, doğrusu.
Sənə bu işində kömək etməyə
İmtina eləmək gəlməz əlimdən!
Sonra o imsinib həzz aldı, sanki –
Üfunət saçdı Yerlər ölümdən.
Canlı ölülərin tyini alır
Quzğunlar döyüşdən qabaq beləcə,
bir gün İrəlindən cəng meydanına

uçuşub gəlirlər döyüşdən öncə.
 Burun pərələri küləyə sarı
 İndi açılmışdı qorxunc Zülmətin.
 Özü öz içində ləzzət alırdı;
 Dadını duyduqca o, qənimətin.
 Sonra ayrı-ayrı yoldan adlayıb,
 keçib Heennanın Qapılarından
 çapdılar Xaosun dərinliyinə.
 Orda – qanunsuzlar yurdunda bu an –
 Burulğanlar üstə dövrə vurdular.
 Toranın rütubət boşluqlarında
 Qaynayan, bərkiyən, boşalan nə var,
 Hər iki tərəfdən ləpələndirib
 Cəhənnəmə sarı kürüdü onlar.
 İki qütb küləyi haçan beləcə
 Kron dənizində üz-üzə gəlir;
 Buzlar toqquşurlar biri-biriylə –
 Büllurdan göylərə dağlar dikəlir –
 Peçoradan şərqə Kataya sarı,
 onun varlı, zəngin sahillərinə
 uzanan xəyali yolu kəsərək
 o “dağlar” söykənir biri-birinə.
 Döyüb bərkidirdi sərt qayaları
 Ölüm də indi öz əmudu ilə.
 Keçmiş zamanlarda üzən Delos da
 İndi sarsılmazdı, möhkəmdi belə.
 Kabusun Qorqontək zəhmli gözü
 Her şeyi dondurub möhkəmlədirdi.
 İndi Heennanın Qapısı endə
 Bir bənd qurulmuşdu, bir yol gedirdi.
 Dibsiz Cəhənnəmin odu püskürən,
 Qaynayan, köpüklü girdab üzündən
 Salınmış körpünün nəhəng tağının
 Bir dünya keçərdi hər bir gözündən;
 Həm də o cümlədən, bu gen dünyamız –
 Köməksiz, yardımsız, yalqız qalaraq

Ölümə boynunu bükən dünyamız,
Altından adlaya bilərdi, iraq...
Beləcə geniş bir yol salınmışdı
İndi Heennanın girdablarına.
Əgər deyəcəyim bir hadisəni
İndi bu işlərlə qoysaq yan-yana,
böyüklə kiçiyin fərqi görünər.
Azad Ellinləri əsir etməyə
Bir zaman Kserks can atdı belə.
Tərk edib Suzdakı Memnon qəsri,ni,
Yetincə dənizə, Asiya ilə
Çəkib Avropanı birləşdirməyə
Hellespont üstündən bir körpü saldı.
Onun qəzəblənmiş dalğalarından,
elə bil, bununla öcünü aldı.
DİBSİZ uçurumda Günahla Ölüm
Heyrətli bir körpü inşa edərək
Asdılar qayalar silsiləsini
Pontifik sənətin nümunəsinə.
Xaosun içindən keçib adlayan
İblisin getdiyi həmin yol ilə
Endilər təzəcə yaranmış Yerə;
Zəncirlə dartaraq belədən-belə,
Çəkib bənd etdilər körpünü ora.
Empirey Göyünün fani cahanla
Burda çox yaxın bir sərhədi vardı.
Solda – Cəhənnəmin yanar girdabı,
Sağdasa Cənnətə qoşan yollardı.
Baş alıb gedirkən Cənnətə san,
İblisi gördülər uzaqda birdən.
Kentavr bürcüylə Əqrəb bürcünün
Arasında idi baxanda Yerdən;
Mələk cildindəydi özü də indi.
Qoç bürcünə san əyllirdi Gün.
Övladlar tanıdı atalarını
Özgə qiyafədə olsa da bütün.

Həvvanı yolundan azdıran kimi
 Gizlicə girdi o, yaxın meşəyə.
 Səssizcə dəyişdi qiyafəsini
 Öz iyrenc əməlin izləsin deyə.
 Gördü ki, Həvva da qafilcəsinə
 Onun etdiyini təkrar elədi.
 Adəmin nəfsini şirnikləndirib
 Onu da sağalmaz dərddə bələdi.
 Yarpaqla örtməyə cəhd etdikləri
 Naməhrəm yerini gördü onların.
 Və elə bu zaman Tanrı Oğlunun
 Gəldiyini gördü onlara sarı.
 Bildi ki, gəlibdi divan qurmağa,
 Dəhşətlər içində qaçdı o yerdən.
 İlahi qəzəbdən qorxub titrədi,
 Qaçıb gizləndi ki, tutular birdən.
 Xətər sovuşunca döndü Ədəmə,
 O bədbəxt cütlüyün yanına gəldi.
 Gizli qulaq asıb söhbətlərinə
 Ona veriləcək cəzanı bildi:
 Bu cəza gələcək zamanlaradək,
 Eşitdi, salınıb təxirə indi.
 Heennaya sarı tələsdi tezcə,
 Bu təzə xəbərdən möhkəm sevindi.
 Yanar girdabların sahillərindən
 Gördü ki, azman bir körpü salınıb –
 Qoca Kainatın içindən keçib
 Yerin divarına birbaşa çalınıb.
 Gördü, balaları adlayıb gəlir
 Bu gözəl körpüdə düz ona sarı.
 Buna sevinməyi kölgədə qaldı;
 Bu nəhəng körpünün tağı, hasarı
 İblisin ağılını daha çox aldı.
 Günah süzdü onu bir xeyli. Dindi:
 – Bu, sənin hünərin, qənimətiñdi!
 Özgə əsərinə baxırmış kimi,

Ey ata, baxma gəl sən ona san!
Bunu özgə əllər yaratmayıb, yox.
Sənsən bu əsərin ilkin memarı.
Səninlə ürəyim eyni havada,
Eyni ahəng üstə vurduğu üçün
Sənin Yer üzündə uğurlarını
Mən öz varlığım ilə duyurdum bütün.
Mən hiss edirdim ki, biz üçümüz də
Eyni bir taleyə bağlıyıq ruhən.
Odur ki Ölüm ilə qoşalaşaraq
Can atdıq biz sənin yanına həməni.
Cəhənnəmin gücü çatmadı daha
Bizi saxlamağa hüdudlarında.
Xaosun keçilməz zülmətləri də
Bizim önümüzdə çökdü bir anda.
Bizi Cəhənnəmin yasaqlarından
Azad eləyəni də sən oldun elə.
Səndən aldığımız güc sayəsində
Bu azman körpünü yaratdıq belə.
Heç zamanı özünün qurmadığını
Yenilməzliyinlə sən etdin əldə.
Bu gündən sənindi bu aləm daha,
Düşünüb tapdığın müdrik əməldən
Sən heçə endirdin məğlub durumu.
Çıxdın əvəzini yenik cənglərin.
Göylərdən əlimiz çıxsa da o vaxt,
İndi hakimsən mısilsiz Yerin.
Qalib qoy Göylərə ağalıq etsin,
Qoy O tərək eləsin yeni dünyanı.
Kainat üstündə hakimiyyəti
Bölüşsün sənini, qurtarsın canı.
Özünün dördbucaq Empireyini
Ayırsın hasarla bu kürə Yerdən.
Yoxsa Səltənətli qurtulmaz Onun
Bir daha heç zaman təhlükələrdən.
Dİndi heyranlıqla Zülmətlər Xanı:

– Siz, ey övladlarım! Əzizlərim, siz,
 Dəyərin bilməklə bu adın, sanın,
 Törəməm olduğun sübut etdiniz!
 Həm mənə əvəzsiz xidmətdir bu iş,
 Həm Cəhənnəm adlı hakimiyyətə.
 Mənim zəfərimə zəfər qatdınız
 Bu azman körpünü tikib bu vədə.
 Burdakı dünyanı Cəhənnəm ilə
 eyni imperiya içinə qatmaq,
 Mənim şərəfimə bu qədər gözəl
 uğurlu əlaqə qurub yaratmaq
 həm də uğurudur haqq işimizin.
 Sizin çəkdiyiniz bu yolla indi
 Enəcəm müttəfiq legionlara.
 Bu böyük sevincin təntənəsini
 Aparıb çatdıram gərək onlara.
 Siz də çəkinmədən enin Cənnətə,
 O daha sizindir, arxayın olun.
 Orda sahib olun havaya, yerə,
 İnsanı hökmünüz altına alın.
 Ona xüsusilə yiyələnin siz,
 Görsün necə olur dünyada yiyə.
 Axı o tək sahib elan olunub
 Tanrı yaratdığı bütün hər şeyə.
 Sizi göndərirəm Yerə canışın,
 Bütün hüquqlarım sizindir daha.
 Ölümün, Günahın, mənim səyimlə
 birgə bu Səltənət çıxar sabaha.
 Neçə ki birlikdə səy göstərsəniz,
 Təhlükədən uzaq olar Cəhənnəm.
 Gedin, başlayınız bu təzə işə,
 Bir az ötkəm olun, sərt olunuz həm!

O susdu. Acı bir tüstü püskürüb
 Baş aldı bürclərin sıxlıqlarına.
 Çilənən zəhərdən nə qədər ulduz

Qaralıb ömrünü yetirdi sona.
Sonsuz bir zülmətə girdiklərindən
Dəydi planetlər bir-birlinə.
Bu vaxt başqa cığır seçərək Düşməni
Endi Heennanın giriş yerinə.
Xaos gurlayırdı. Yıxıq hasarın
üstündən boy verən dəli dalğalar
hər iki tərəfdən hücum çəkərək
körpünün tağında tuturdu qərar.
İblis Cəhənnəmin Qapılarında
Görmədi kimsəni. Göz qoya-qoya
Baxdı: keşikçinin yoxdu heç biri,
Uçub ikisi də təzə dünyaya.
Enib Heennanın dərinliyinə –
Pandemoniuma bir başqaları.
Məğrur Lüsiferin meydanlarında
axışmış ordunun səbri, qərarı
daha tükənmişdi yol gözləməkdən.
Toplantı keçirən sərkərdələr də
Narahat idilər başçıdan bu dəm:
– Görən, niyə belə gecikir axı?
Axı nədir onu belə ləngidən?
Nə əmr etmişdisə getdiyi zaman,
Hamısı yerinə yetirilibdir; –
Bir sual dolaşır Heenna boyu,
Bəs onu bu qədər ləngidən nədir?
Buraya atılmış Göy düşmənləri –
İblisin tələsiz silahdaşları
Yanar Heennanın hər tərəfindən
Qaçıb gəlirdilər paytaxta sarı:
Eynən qarlı çöldə Tatar ordusu
Yayıb rusların həmlələrindən,
Keçib Həştərxanın dal civanna,
Dağılıb getmişdi günün birində.
Tərk edib viranə Anadolunu,
Çəkinib türklərin ox-kamanından

Təbrizə, Qəzvinə qayıtdı geri
 Beləcə sərkərdə Səfi bir zaman.
 Gəlib tökülmüşdü İblis ordusu,
 İndi tünlük idi paytaxt şəhəri:
 Haçan qayıdacaq başçı səfərdən
 Görən kim verəcək ondan xəbəri?
 Sadə bir Mələyin cildinə girib,
 Adi döyüşçütək yardı güruhu;
 Yetişdi Pluton imarətinə.
 Girdi səltənətə, amma bu Ruhu
 Bir görən olmadı əyanlarından.
 Qalxdı o, qiymətli qumaş çəkilmis
 Tağlar altındakı taxtına bu an.
 O, gözəgörünməz qiyafədəykən
 Göz qoyub baxırdı toplaşanlara.
 Nəhayət, surəti buluddan çıxdı,
 alov saça-saç, bərq vura-vura,
 sonra bütünlüklə göründü gözə,
 parladıqca, sanki, döndü ulduza.
 Bilmək olmurdu ki, bu saxta işiq
 Hardan çəkilmişdi onun üzünə.
 Damğalanmış qoşun heyrət içində,
 Güclü rəhbərini görmüşdü yenə.
 Onu intizarla gözləmişdilər,
 Odur ki sevinib haray saldılar.
 Cəhənnəm Şahını salamlamağa
 Bir anda axınla qəsəə doldular.
 O susmaq nişanı verdi əliylə,
 Başladı nitqinə toplum önündə:

– Xanlar, Hökmdarlar, Bəylər, Əyanlar!
 Bu təmtəraq dolu adlar bu gündən
 Sizi sözdə deyil – gerçəkdə buldu.
 Bütün ümidlərdən ucada duran
 Arzuma, kamıma mən nail oldum;
 Mən bu Cəhənnəmin girdablarından

Sizi təntənəylə qurtarmaq üçün
Dönmüşəm geriyə. Çatacaq gücüm
Son qoyam bu alçaq, miskin ələmə.
Hər cür təhlükəni mən edərək ram
Tapdığım bir geniş, gözəl aləm
Verirəm sizlərə, olun hökmran.
Çox uzun çəkərdi sözüm-söhbətim,
Başım çəkənləri danışsam sizə.
Girdəblər üstündən adlamağımı
Ağırdir yetirmək diqqətinizə.
Asan olsun deyə şanlı yolunuz,
Geniş körpü salıb Günahla Ölüm.
Keçilməz boşluğu ram eləməkçün
Naməlum yollarda çox çəkdim zülm.
Mən dərin Gecədə, vəhşi Xaosda
Hansı məşəqqətlər çəkdim, demirəm.
Onlar öz sirməni gizlətmək üçün
Qəzəblə, nifrətlə, qılmadan kərəm,
Sərgərdanlığımıza əngəl oldular.
Yox, bu hekayətlə uzatmayacam,
Yeni yaradılmış dünyanı necə
Tapa bilməyimdən söz açmayacam.
Bu, o dünyaydı ki, haqqında onun
Göylərdə söz-söhbət gəzlirdi çoxdan.
O bir möcüzətək yaradılmışdı,
Orda hakim idi Cənnətə İnsan.
Bizim məğlubiyət hesabına o
sonsuz xoşbəxt idi, firavan idi.
Haqqın Yasağını pozmaqdan ötrü
Onu şimikdirdim – dərhal əyildi.
Bəs nəylə mən onu yoldan çıxartdım?
Desəm, heyvətiniz birə-beş artar:
Almayla! Özünüz təsəvvür edin,
Bunun özündə də bir möcüzə var!
Yaradan, İnsanın hərəkətindən
Təhqir olduğunu anlayan kimi

(Əlbəttə, bu, sizin gülüşə dəyər),
 İnsanla bərabər yeni aləmi
 Ölümlə Günaha təslim elədi –
 Deməli, həm də ki hakimiyyəti.
 Heç bir əziyyətsiz, zəhmət çəkmədən
 Biz yeni dünyanın sahibi olduq.
 Burada məskən salıb, azad gəzməyi,
 İnsanlara hökmü biz ələ aldıq.
 Düşmənimiz olan O Hakim kimi
 Onu hökmümüzün altına saldıq.
 Mən də mühakimə olundum, ancaq
 əslində, mən deyil, İlan olundu,
 Azdırdım İnsanı cildində onun.
 Hökmə görə, guya, bu, mənə sondu:
 Mən onun dabanın sancacam, guya,
 Dərhal əzəcəkdir başımı o da
 (Amma bildirilmir haçan əzəcək).
 Əslində, bu boyda bir Kainata
 sahib olmaq üçün xoşdu bu gerçək.
 Qısa hesabatım belədir mənim,
 Tək bircə şey qalır indi sizlərə:
 Qalxın, ey tanrılar, tələsin daha,
 Gedin, məskun olun o xoşbəxt yerə!
 Susub gözlədi o, heyranlıq dolu
 hay-haray səsinə və alqışları.
 Amma hər tərəfdən bunun əksinə
 Yağdı fit səsləri düz ona sarı.
 Qəzəblə yüklənmiş bu səslər indi
 Ümumi toplumun vahid səsiydi.
 Təəccüb elədi hökmdar buna,
 Bu səslər nifrətin təntənəsiydi.
 Tezliklə özünə heyrət elədi –
 Sifəti uzandı siviləşərək.
 Əlləri bitirdi qabırğasına,
 Qıçları dolaşdı və birləşərək
 Döndü gövdəsinə nəhəng İlanın

və yıxıldı yerə, qıvrıldı qaldı.
Süründü qamının üstündə, amma
Nəyə cəhd etdisə çox əbəs oldu.
Çünkü Uca Haqqın yenilməz gücü
başının üstünü kəsmişdi çoxdan.
Həmin o İlanın cildində indi
Caninin cəzası gəlmişdi Haqdan.
Düşmən İstədi ki, dınsın, danışsın,
haçalaşan dilli fit çaldı ancaq;
digər haçalaşan dillər sorana
cavab söylədi o hey quraq-quraq.
Sürünən ilana dönmüşdü indi
Onunla üsyanda şərik olanlar;
Qəsri bürümüşdü fışılı səsi,
Düşməni hər yandan sarmış ilanlar,
Sarmaşa-sarmaşa qaynaşırdılar:
Zəhərli Aspidlər, qorxunc Əqrəblər,
Buynuzlu Kerastlar və Amfisbenlər,
Elloplar – dişləri ölüm cidası,
Dipsad, ikibaşlı Hıdr əjdahası...
(Toplaşan ilanlar bunca deyildi
qədim Qorqonların qanı axanda.
Özündə onlara yer verməmişdi
Yerdə Ofiuz adası onda.)
Amma ən nəhəngi İblisdi. Ona
əjdaha sürətli kəsmiş haqq-dıvan.
Lilli dərəsində Pifiyin bir vaxt
Günəş tərəfindən doğulmuş Nifon
Çox cılız olardı onun yanında.
Meydana yığışan qoşunlar bütün –
Göyə dönüklərin yəni hər biri,
Səf-səf düzülərək sevincək halda
Gözləyib dururdu qalib Rəhbəri.
Bu zaman meydana saraydan amma
İyrənc sürünənlər qalağı çıxdı.
Bundan qiyamçılar dəhşətə gəldi,

Sonra hər birisi özünə baxdı:
 Onlar da eləcə, durmadan indi
 Dönürdü bir ucdan sürünənlərə.
 Zirehlər, qılınclar, qalxanlar düşür,
 Sonra yıxılırdı özləri yerə.
 Hamının görkəmi iyərəncdi hədsiz,
 Eyni şəkildəcə rəzil idilər.
 Cəza – yoluxucu bir xəstəliktək
 sarmışdı – hamısı üzülürdülər.
 Alqış istəkləri üsyankarların
 Qəfil fişiltıya beləcə döndü.
 Bu isə onların təntənəsinə
 Rüsveyçı şəkildə son idi indi.

Dönüklər dönürkən sürünənlərə,
 Tanrının əmrilə o yerə yaxın
 Böyük meyvə bağı dikəldi dərhal
 Üstü dolu idi hər bir budağın
 Həvvanın daddığı o meyvələrlə.
 Bu vaxt sürünənə çevrilənlərin
 Acgöz baxışları zilləndi ora –
 Anlayırdılar ki, yasaq Ağacın
 bütöv meşəliyi gəlmiş onlara.
 Bu da özlüyündə rüsveyçılığı,
 Həm də bədbəxtliyi dərinləşdirir.
 Amma ki dözülməz, üzücü aclıq
 Onların içinə təpillir, girir,
 nəfsin yanğısını körükləyirdi.
 Beləcə, dönüklər şimiklənərək
 Ağaclara sarı hücum çəkdiilər.
 Sürünüb çıxdılar gur budaqlara,
 Elə bil, qıvrırcıq bir birçəkdiilər,
 İfrinə saçından asılmışdılar.
 Görünüşcə gözəl meyvədən dərib
 Onlar acgözlüklə, tələshatələs,
 Heç nə düşünmədən yanğılarını

Söndürməkdən ötrü can atdı əbəs.
Bu, bir vaxt Sodomu oda bələmiş
Həmin Mazutlu göl sahilindəki
Şişirdə-şişirdə nəfsi oyadan,
Gözləri oxşayan meyvələr təki
Gəl-gəl söyləyirdi qiyamçılara.
Onlann nəinki lamisə hissi,
Dadbilmə hissi də enmişdi heçə.
Qaynar külə dönnən hər dişləm meyvə
Tıxanıb boğaza, çətin ki keçə...
Öyüyə-öyüyə qaytarırdılar,
İç qorla dolu külü ilanlar;
əzablı acılığın önündə amma
tab edə bilmirdi yenə də onlar.
Yenə təkrar-təkrar çeynəyirdilər
Zəhərli tüpürcək qatışmış külü.
Tab edə bilmirdi nəfsin önündə,
Dönüklər çəkirdi beləcə zülm.
Amma İnsan cəmi bir yol yanıldı,
Düşmənlər toy-bayram elədi bunu.
Haqq özü yoluna qoydu beləcə,
Anlatdı kimlərin kim olduğunu.
Yordu bədbəxtləri məcburi acılıq,
İyrənc fişiltıdan gəldilər cana;
Tanrı qaytarınca əski halını
Onlar uzun zaman dözdülər buna.
İnsanı yolundan azdırıb deyə,
Deyirlər ki, onlar o vaxtdan bəri
İldə neçə dəfə məhkumdu dözə,
Təzədən yaşaya həmin təhqir.
Amma büt-pərəstlər arasında bir
əfsanə yayıblar dönüklər belə:
guya ki, Ofion adlı bir ilan
Evrinoma adlı bir gözəl ilə
(O, acgöz Həvvaya bənzəmirilmiş heç)
Hökmrən imişlər qədim Olimpdə.

Sonra Saturnla Ops onlara
 Həsəd apararaq, edərək qibtə,
 Dikteyli Yupiter doğulanadək
 Uca taxtlarını deviribmişlər;
 Guya ki, sonralar olub bu işlər.
 Nə isə. Qayıdaq yenə Ədəmə,
 Cənnətin o gözəl guşəsi ki var,
 İblis övladları Ölümlə Günah
 sürətlə o yerə gəlib çatdılar.
 Əbədi məskunluq ehtirasıyla
 Aramla qabaqda Günah gedirdi.
 Onu, öz atına hələ minməmiş
 Cansız Kabus – Ölüm təqib edirdi.
 İblisin – Zülmətlər Xanının qızı
 Günah övladına dedi : – Ey Ölüm!
 Ey həranməhvedən, həmişəqalib!
 Biz bura gəlməkdə çox çəkdik zülm.
 Necədir bu yeni səltənətimiz?
 Yaxşı olmazmı ki, kök salaq bura?
 Yoxsa Cəhənnəmin Qapılarında
 qayıdıb təzədən boyunmu buraq?
 Aclıq da üzürdü orada səni...
 Günahın heybətli oğlu söylədi:
 – Mən əbədi acam, birdi mənimçün:
 Göy olsun, ya Cənnət, ya da Cəhənnəm.
 O yerlər doydurur, yarayar işə,
 Qənimət sandan deyildirsə kəm.
 Burda çox olsa da qida, bəs etməz
 Üzümüş canımı qaydaya salam;
 Bu sallaq dərimin yağlansın altı,
 Mən də doydum deyəm, mən də kam alam.

Həm yaxın qohumu, həm də anası
 Günah söylədi ki, Ölümə: – Əvvəl
 Otlarla, güllərlə, meyvələr ilə
 Qıdalan özünçün burda əlbəəl.

Sonra da keçərsən heyvana, quşa,
Pis olmaz balıqla dolanmağın da.
Hər şeyi həzm elə rəhm eləmədən,
Beləcə ömür sür Cənnət bağında.
Mən də ki bu ara İnsan nəslinin
Canında, qanında məskən salaram.
Onların fikrini, düşüncəsini,
İşini, dilini ələ alaram.
Elə yoluxdurram mən onları ki,
Özləri bilmədən yem olar sənə!

İyrənclər danışib aralandılar,
Hər biri arxayın olub özünə,
Qırmaq amacıyla canlı nə varsa,
Ölümsüz həyata son vermək üçün,
Qurban aradılar haçan olarsa,
Məhv edib faniyə çevirmək üçün.
Uca Səltənətdən görüncə bunu,
Ata-Tannı, sanki, bir himnə bənddi;
Özünün müqəddəs çevrəsindəki
Mələk məmurları xəbərdar etdi:

– Bir baxın, necə də quduzcasına,
Cəhənnəmdən gəlmiş o bir cüt köpək
Tələsir məhv edəcəyə dünyanı;
Mənim yaratdığım bu qədər qəşəng,
Bu qədər kamil və gözəl dünyanı!
Onu qoruyardım əbədi, amma
İnsan öz başına bəla gətirdi;
Cəsarət eləyib o rəzillərin
Sözüylə hər şeyi sona yetirdi.
Heenna Xanlan, həm də İblisin
Əlbir dostlarının fikrinə görə,
İnsan özü hər cür kömək edib ki,
asan sahib olsun onlar bu Yerə.
Mənə lağ edirlər, guya, qəlbimi

Soyuqluq alıbdı bundan ötəri.
 Çəkmişəm dünyadan, guya, əlimi,
 Verib öhdəsinə hər cür əntərin.
 Ağına da gəlmir onların ancaq
 Mənim o Cəhənnəm köpəklərimi
 Özüm çağırıışam: o iyrenc, alçaq
 Çirkabda nə varsa sonuna kimi
 Yalayıb yesinlər qoy axşam-səhər.
 Cinayətkar İnsan murdarlayanı
 Eləcə biryolluq həzm eləsinlər.
 Onlar acgözlüklə murdar olanı
 Gəmirib tıxsınlar boğulanacan;
 Elə ki onların qorxunc gödəni
 Dolub silələndi, daşlandı haçan,
 Günahla Ölümü deyirəm, yəni,
 Ey Oğlum, sənin o zəfərlər çalan
 əlinin tək bircə zərbəsi ilə
 onlar Cəhənnəmə atılacaqdır;
 qaynar Heennanın gur səsi ilə
 atəşlər içində udulacaqdır.
 Acgöz Cəhənnəmin cəhənglərini
 Möhürləyəcəksən örtüb əbədi.
 O zaman Yerlə Göy təzələnəcək,
 Heç vaxt bilməyəcək rəzalət nədi;
 Onların paklığı qorunacaqdır.
 Amma bütün bunlar baş verənəcən
 Qərar qüvvədədir – lənətim haqdır!

Tanrı bitirincə öz çıxışını
 “Eşq olsun!” səsləri qalxdı hər yerdən;
 Sanki, bir dənizdə fırtına qopdu,
 Dalğalar çırpıldı sahilə birdən.
 Tərif nəğmələri səsləndi bu vaxt:
 – Sənin mühakimən haqdır hər zaman,
 Bütün yaranmışlar üçündür bu haqq!
 Kim Səni yenməyi eləyər güman?

Sonra Haqq Oğlunu mədhə çəkdilər –
İnsanın gələcək Xilaskanı;
Vaxtı gələn kimi Göylərə, Yerə
Zühuru gözlənən Tannı Nurunu.
Özünün qüdrətli Mələklərini
Adbaad çağırdı bu vaxt Yaradan,
Bizim düşüncəylə söyləsək əgər,
Tapşırıqlar verdi: klmilər harada
Məşğul olmalıdır hansı iş ilə.
Birinci qərara aldıqlan şey
Bağlıydı həm Ayla, həm Günəş ilə;
əvvəl Günəş gərək elə getməli,
elə sərməliydi öz tellərini,
dözülməz istiyə şiddətli şaxta
Yerdə əvəz etsin biri-birini.
Bəyaz qış Şimaldan peyda olmalı,
Cənubdan vurmali yayın bürküsü.
Xəbərdarlıq oldu solğun Aya da –
Ondan nə gözləyir indi Göy üzü.
Onlann boşluqda cızdığı yola
Beş özgə planet yazılıb Haqdan.
Dövrə vurmalan, baxış sahəsi
Altı hissə boyu eyni bucaqdan
Dörd və üç hissəyə əkslik qurur.
Bu da özlüyündə bədbəxtliklərin
Gəlişi haqqında aydın dem vurur.
Tərpənməz ulduzlar gürhunasa
əmr oldu: hələlik yerində saysın –
Fəlakət gətirən şüalanı
Nə zaman teyləsin, haraya yaysın.
Günəşli havada görünməsiylə,
Ya da batmasıyla Gün doğan zaman
Xəbərdarlıq oldu o ulduza ki,
Onun köməyi ilə baş verir tufan.
Küləklər də aldı tapşırğını:
Nə vaxt kükrəməli, nə vaxt coşmalı,

Nə vaxt dənizləri çalxalamalı,
 Dərələrdə çapıb, düzdə qoşmalı.
 Şimşəklərsə bildi öz fərmanını:
 Havada – o tutqun saraylarında
 Çaxaraq var gücü, əzəmətiylə
 Gurlamaq gərəkdə məhz hansı anda.
 Təsdiq edirlər ki, Tanrı o zaman
 Göndərib ki Yerə o Mələkləri,
 İyirmi dərəcə, bir az da artıq,
 Qütbləri çəpləyib əysinlər Yeri –
 Böyük əziyyətlə baş tutub bu iş.
 Belə söyləyir ki, bir başqaları:
 Həmin o çəplənmiş bucağa görə
 Günün bərabərlik yolu dəyişib,
 Sığması gərəkməmiş həmin o yerə;
 Bu zaman Buğanın yanından keçib,
 Yeddi Atlantiddən qalxıb yuxarı,
 Yetişib Sparta Əkizlərinə,
 Gedərək tropik Xərçəngə sarı,
 Ordan öz yolunu geri dönməli,
 Dönüb də düz Şirə yaxın enməli,
 Qız və Tərəzini qoyub geridə
 Günəş yetməlidir Oğlaq bürcünə.
 Bununla illəri o, fəsil-fəsil
 Bəxşiş etməlidir Yerın üzünə.
 Yoxsa fasiləsiz uzanan bahar
 Çiçəyə bələrdi Yeri il boyu.
 Gündüzlər gecəyə bərabər olar,
 Heç kim tanımazdı payızı, yayı.
 Qütb zolağında həm də bu zaman
 əbədi parlardı gündüz işığı;
 belə ki, qüruba enməzdi günəş,
 bir xeyli enərək Göydən aşağı,
 üfüqlər boyunca dövrə vurardı.
 Xəbərsiz olardı Yer sakinləri
 Qərb ilə Şərq nədi – bilməzdi onlar.

Estotilandlarda nə bilərdilər
Nədir düşən şaxta, nədir yağan qar.
Magellan boğazı sahillərindən
Xeyli uzaqlarda – cənuba sarı
Xəbərsiz olaraq tanımazdılar
Eynən bax eləcə şaxtanı, qarı.
O yasaq meyvənin dadıldığı an
O lyrənc mənzərə, o cəfəng xülya
Dəyişdi yolunu Göydə Günəşin,
Yoxsa heç indi də günahsız dünya
Qurtula bilməzdi çəngindən qışın,
Nə də ki dözməzdi yandıran yaya.
Göydə dəyişiklik uzun sürsə də,
Aldı ağuşuna tezliklə Yeri:
Ulduzlardan əsən hirsli tufanlar,
Üfunət qoxulu çirkli dumanlar,
Taunlar bürüdü ənginlikləri.
Şimal NorumbegİN sərt dağlarında,
Nenlərin yanından üz tutub yola,
Qırb təblətin tunc qapısını
Borey ilə Kekiy hay sala-sala,
Hayqıra-hayqıra Frakiya, Arqest,
Qorxunc tufanları alıb çiyinə,
Basıb meşələri doluyla, qarla,
Girib dənizlərin dərinliyinə
Suları qaldırır şahə vüqarla.
Onlarla görüşə Cənub sandan
Axaraq Not gəlir. Və qara Afrik
Syerra-Leonedən qopub burada
Ağır buludları salaraq perik,
Onların yolunu kəsir eninə.
Gündoğandan Evr, qürubdan Zefir,
Heç də az qəddarlıq etmir onlardan.
Burda Sirokkoyla Libekko da
Onların böyründə gedir sərgərdan.
Təblət boyunca birinci dəfə

cansızlar içində qəzəb alışdı.
 Günahın balası Düşmənçiliksə
 Kinin köməyilə işə qarışdı:
 Tezliklə Ölümü cəlb etdi onlar
 Dilsiz varlıqların talelərinə –
 Vəhşi qiyam etdi vəhşiyə burda,
 Quşlar hücum etdi biri-birinə,
 Balıqlar üz-üzə gəldi sularda...
 Bitki qidasını rədd eləyərək
 Bir-birin yeməyə başladı onlar.
 Ehtiram etməkdən bezib İnsana
 O nəcib hissləri boşladı onlar,
 Qaçdılar, harda rast gəldilər ona.
 Beləcə başlayan kənar bəlalər
 Adəm hiss edirdi artıb-çoxalır.
 Görünməz kölgədə daldalansa da,
 Qəlbinə bir ucdan dərdlər axalı
 əzab ümmanının tufanlarından
 yollar axtarırdı qurtulmaq üçün:

– Budur fəlakəti xoşbəxt olanın!
 Doğrudanmı, getdi hər nə var bütün?
 Və mən – o şərəfli gözəl dünyada
 Dünənki bəxtiyar, bugünkü üzgün
 solub gözdən düşən şöhrət çəlengi,
 lənətli bir asi – necə də indi
 qaçıram O Haqdan bir kölgə həngi.
 Əməlimə görə almışam cəza,
 amma bu cəzanın bir sonumu var?
 Harama meyl edər yeyib-içdiyim,
 Lənətə meyl edər məndən olanlar.
 “Törəyin, çoxalın!” – o şirin kəlam
 İçimdə qorxunc bir fikir doğurur.
 Məndən törəyibən çoxalanların
 Lənətdən savayı olmaz uğuru.
 Mən düçar olduğum bu bəlalardan

Gələcək zamana xeyli pay düşər.
Mənə söylənərlər: “İsmətsiz Adəm,
Gör sənlin üzündən nə çəkir bəşər!”
Mənim üzərimdə cəm edəcəkdir
Hər şeyi gələcək nəsillər bütün.
Sən, ey Cənnətdəki ötəri həzzim,
əbədiyyət boyu mən sənlin üçün
cavab verəcəyəm iztirabımla.
İlahi, mən Səndən diləmişdimmi,
Tozdan, fanilərdən yap-yarat məni?
Yoxsa ki mən rıca eləmişdimmi,
Zülmətdən çək çıxar və bu məskəni –
Cənnəti – Sən mənə ərnağan elə?
Əgər mən özüm öz var olmağımla
Bağlı deyiləmsə öz iradəmə;
Qanun və ədalət imkan verir ki,
Qovuşum təzədən fani aləmə.
Bunu istəmirəm, arzuladığım
Qaytarmaqdı Sənin bəxşişlərini.
Ağır şərtlərinə gücüm çatmadı,
Qoruya bilmədim onları yeni –
yetdi səadətlin biryolluq sonu;
diləməmişdim mən əslində onu.
Onu itirməyim bir cəza kimi
Düşünürəm mənə bəs eləyərdi.
Anlamaq çətindi Sənin hökmünü,
Nədən verdin mənə bu qədər dərdi?
Əslində, gecikmiş şikayətdi bu;
Şərtlərdən imtina edəydim gərək.
Zavallı! Onları qəbul elədin,
Qətiyyən səadət diləməyərək,
əhd edib, sonra da pozdun əhdini.
Səndən icazəsiz səni yaradan
Nəyə yozsun axı İndi cəhdini?
Əgər sənlin oğlun olsaydı aslı,
Etiraz etsəydi faş olan çağda:

“Sən məni həyata niyə gətirdin?
 Nə vaxt dilədim ki, səndən bu haqda?” –
 sualın qoysaydı sənın qarşına,
 hansı sərt tədbiri görə bilərdin?
 Sən yaratmamısan axı oğlunu,
 Təbiət verənə sən neyləyərdin?
 Sən isə istəyib, yaradıb Tanrı,
 Səni seçkin edib ibadət üçün.
 Mükafatın olub Tanrının lütfü,
 Hər nə cəza versə, o haqdır bu gün.
 Mən tabe oluram. Haqdır Yaradan –
 Hökmündə bir zərrə nöqsanı yoxdu.
 Heçdən yaranmışam, heçə dönəcəm,
 Ah, ey həsrətli an, gəlişin haqdi!
 Bəs niyə cəzama yubandırır O,
 Niyə qədərindən çox yaşayıram?
 Həyatla cəzanı eyni zamanda
 Ölümsüzlük kimi mən daşıyıram.
 Ölümü sevinclə qarşılamağa
 hazırım. Hazırım hissiz torpağın
 qoynunda yatmağa xoşbəxtcəsinə –
 Qoy olsun o, mənə ana qucağı!
 Bilərdim dincliyin dadını orda,
 Pozan tapılmazdı şirin yuxumu.
 İldırım zəhmli Tanrı səsindən
 Çəkərdim kənara orda yaxamı.
 Nə mənə, nə məndən törəyənlərə
 İztirab verməzdi bəlalər orda.
 Təkcə bircə şeydən rahatsızam ki,
 Birdən bütünlüklə ölməyəm gorda;
 Tanrının canıma üfürdüüyü ruh –
 Həyatın o diri, o pak nəfəsi
 Heç zaman məhv olmaz, ölməz heç zaman,
 Demək, Yaradanın sonsuz qüvvəsi
 Mənə həm dirilik, həm ölüm yazar.
 Əgər bu gerçəksə – dəhşətdir, demək!

Günahı işləyib həyat nəfəsi –
əslində, haqq budur – bax budu gerçək!
Həyatla, günahla tən bağlı olan
Ruh deyil, bəs nədi məhkum ölümə –
Cisim cansızdısa – ruh günahsızımı?
Yox, gərək mən bütöv çökəm ölümə.
Şübhəyə son gərək. Bundan o yana
İnsanın şüuru acızdır fəqət.
Tannın Özü tək intiqamında
Ola bilərmə ki, yoxdu nəhayət?
Bəs Haqq tərəfindən necə tutulur
Əbədi nifrətə sonuncu məxluq?
Varlığı ölümə kəşib keçən
İnsan belə məhvə məhkum deyil, yox.
Gələmi əlindən, görəni, Tannın
Ölümü ölümsüz eləyə bilmək?
Qəribə ziddiyyət doğurar bu iş,
Acızə çevrilər bu işdə fələk.
O, necə qıyar bəs ən son cəzanı
İnsan çəkər olsa sonsuzluğacan?
Sönməzmi bəs onun intiqam hissi,
Görən, sona yetər bu cəza haçan?
Səbəbin təsiri mühlətdən deyil,
ona meyl edəndən asılıdır o.
Təbiətin bu bir qanunudursa,
Deməli, hər şeyə yazılıdır o.
Hissləri bir anda yox edən ölüm,
bəlkə, düşündüyüm zərbə deyil bir;
bəlkə, o, əzabı artır durmadan,
artdıqca çoxalır və ara vermir.
Mən bu gün onlan hiss eləyirəm,
İçimdə, dışımda sönmür ağrılar.
Deməli, mənimçün dünya durunca,
Zamanlar durunca çilələr də var.
Ah, fələk! Bu qorxu ildırım kimi
çaxır və hər yerdən üzülür əlim!

Deməli, birlikdə təcəssüm edir,
 Aynılmaz heç zaman mənimlə ölüm.
 Tək mənim taleyim, yazım deyil bu,
 Gələcək nəslim də gəlib lənətə.
 Mən bu gözəl irsi, ey oğullarım,
 Məcburam sizlərə ərməğan edəm!
 Ah, yuya bilsəydim onu büsbütün,
 Heç nə qalmasaydı məndən sizlərə,
 Ölüm bəxşişindən məhrum olaraq
 Dua edərdiniz mənə min kərə –
 Lənət edəcəksiz indisə ancaq.
 Niyə bir günahkar üzündən axı
 Məsum insan nəslə məhkum olmalı?
 Məsummu? Görəsən, məndən törəyən
 Pozğun bir nəslin də başqa almalı
 ola biləmi heç günahdan özgə?
 Mənim günahımı təkrar edərək,
 “Bəsdir!” deyib daha durarmı onlar;
 Ona can atacaq yoxsa hər ürək?
 Bəraət olarmı Tanrı önündə,
 Görəsən, onların günahlarına?
 Götür-qoy edərək bu şübhələri
 Mən önəm verirəm yenə də Ona;
 Boş yerə ağılıma güc eləyirəm,
 Yüz fənd işlədirəm mənasız yerə,
 Bütün bəlalərin kökü məndədir,
 Bununla barışmaq gərək bir kərə!
 Nifrinlik, lənətlik tək cə özüməm,
 İlk və son günahkar mənəm cahanda.
 Nolaydı, tək məni kəsəydi qəzəb,
 Bəslərəm bu dəli istəyi canda!
 Sən Kainat boyda bu ağır yükü
 Tək-tənha çəkməyi necə biləsən;
 Heç olmasa, barı, öz qadınınıla
 Bu iyrenc qisməti yarı böləsən.
 Səni cəlb edərək qorxudan nə var,
 Boğur ümidini rüşeymindəcə.

Səndən talesizi olmayıb heç vaxt,
Nə sonra olacaq, nə olub qabaq,
Axtarma, cəhdlərin çıxacaq heçə;
Günah və cəzanla İblisə taysan.
Ah, vicdan! Sən məni düşər elədin
Sonsuz dəhşətlərə və əzablara.
Mən sonu tapmıram, yoxdu bir çıxış,
Çökdükcə çökürəm hey girdablara!

Bu məhrəm bildiyi ölgün gecədə
Adəm öz-özünə gillelənirdi;
Həm qaranlıq hava, həm çiskin duman,
Nisgiltək konlünə Göydən enirdi.
İkiqat dəhşətli görünür hər şey,
Vicdanı ləkəli olan kəslərə.
Adəm sərlmişdi soyuq torpağa,
lənət yağdırırdı o, kərən-kərən
doğulduğu günə. Həm də qınağa
çəkirdi Ölümü ləngliyə görə:
– Sən niyə gəlmirsən, Ölüm, – deyirdi, –
Üçqat gözləyirəm cəza zərbəni.
Doğrudanmı, pozur öz vədini O,
Haqq Öz divanından sapırmı yəni?
Amma çağınşa baxmayır Ölüm,
Baxmayır fəryada, yalvarışlara.
Göylər məhkəməsi astabasardır,
Gəlmir əzabımın belini qıra.
Ah, siz, ey meşələr, ey pöhrəliklər,
Çöllər, təpəliklər... dünənəcən siz
Mənim öyrətdiyim səslərlə dinər,
Səsimə başqa cür səs verərdiniz;
Səsim sizin üçün, sanki, bahardı,
Onu kölgəniz də təkrarlayardı!

Peşman oturmuşdu kənarında Həvva,
Göruncə Adəmin əzablarını
Gəldi yaxınına təsəllilərlə,

Çalışdı ovuda dərd-qubarını.
 Adəm sərt şəkildə rədd etdi onu:
 – İtil gözlərimdən, ilan! Daha sən
 Bu ada layıqsən – yəni nifrətə!
 İlanla əlaqə sən yaratmısan,
 Özün də yetmisən o yetən həddə.
 Təkcə ala-bəzək cildin çatışmır
 Hiyləgər içini bürüzə verə.
 Digər yaranmışlar edə ehtiyat,
 Sənin o səmavi nuruna görə
 Aldanıb düşməyə hiylə toruna.
 Demişdim İblisin fitnəsi haqda,
 Vurdun sözlərimi qulaqardına.
 Yalqız gəzmək üçün boş ehtirasın
 Hər şeyi beləcə yetirdi sona.
 Ovcumun içitək bilirəm indi:
 Mən sənsiz əbədi xoşbəxt olardım.
 Təhqir olunmazdı şübhənlə sözlüm,
 Nə də ki bu miskin günə qalardım.
 İblisə özünü göstərmək üçün
 Dəridən-qabıqdan çıxırdın yəni.
 Sanırdın sən onu tovlarsan, amma
 O, səni tovladı, sən də ki məni.
 Ey mənim canımdan yaranan varlıq,
 Səni dəyanətli, müdrək sanırdım.
 Bütün bəlalardan hifz olmağına
 Bütün varlığım ilə mən inanırdım.
 Mən sənin alına aldandım ancaq,
 Bilmədim nələr var sənin içində.
 Əyri qabırğadan yarandığınçün,
 Demə, əyrisənmiş elə özün də.
 Sayı artıqmıssa çıxarmaq gərək,
 Tullamaq gərəkmiş o qabırğanı.
 Bilmirəm Yaradan nə düşünürdü,
 Mələklər tutmuşkən Göydə hər yanı,
 Qüsurlu gözəli yaradıb Yerdə,

O məskun elədi yeni dünyanı?
Ruhlar, Mələklər ki kişi cinsidir,
Orda qadın yoxdu heç yaranışdan.
Niyə Yer Üzünə kişidən özgə
Həm də qadın cinsi gəldi bu başdan?
Yoxsa başqa bir yol tapmırdı Tann
Artınb çoxalda İnsan nəslini.
Qadınla əlaqə – bütün dərdlərin
kökü bax bundadır, bilsək əslini.
Belə ki, kişilər heç vaxt dünyada
Könül istəyən bir yar tapa bilməz.
O, öz qadınıyla kifayətlənər,
Düşər bəlalara – anlayır hər kəs.
Çünkü vəfasızlıq qadına həmdəm,
Odur ki asanca dolaşar, azar.
Xoşbəxtlik kişidən qaçar bu üzdən,
O bir özgəsinin yolunu pular.
Aşlıqlər tapışar çox nadir halda,
Burda da yüz əngəl çıxar ortaya;
Çox vaxt ata, ana inadcılığı
İki sevən kəsi aralı qoyar.
Bezikən kişilər aşına tapıb
bir yad qadınıyla sürər ömrünü.
O nifrət qazanar, o rüsvay olar,
açılınca sirri günün bir günü.
İnsan deyilənin bütün həyatı,
Nə isə doludur bəlalər ilə.
Taleyi qüsurla yüklüdür deyə
əzabdan dağılar saysız ailə!

O susdu, üzünü çevirdi yana.
Saçları pərişan, gözləri yaşlı
Həvva yaxınlaşdı bir az da ona,
Düşüb ayağına və yalvarışla:
– Məni tərək eləmə! – söylədi. – Göylər
şahidlik edər ki, səni nə qədər

sevirəm ürəkdən, verirəm dəyər!
 Səni bilərəkdən alçaltmamışam,
 çöküb dizlərini qucaqlayaraq
 Sənə yalvarıram, burda, bu axşam,
 Gəl məhrum eləmə mən əzabkeşi
 Ruhuma ruh qatan baxışlarından.
 Sən mənim yeganə qüvvəm, dayağım,
 Sənsiz neyləyəyəm, fikirləş bir an?
 Bəlkə, dil taparıq bir-birimizlə,
 Nə qədər biz sağıq, nə vaxtımız var;
 Bəlkə də, o mənfur düşməyə qarşı
 təzədən möhkəmcə birləşmək olar!
 Bizə üz verən bu bələdan yana
 Məni düşmən bilmə özünə qəti.
 Mən səndən daha çox bədbəxtəm, inan,
 Bəlkə, qoşa çəkək bu məşəqqəti?..
 Tanrının önündə hər ikimizin
 Ağır suçumuz var – aydıncı yəni.
 Mənim günahımsa ikiqat çoxdu
 Həm Tanrı önündə, həm də ki sənin.
 Dönəcəm o yerə – hardakı bizi
 mühakimə edib Haqqın Divanı.
 Fəryadıyla Göyü bezdirəcəyəm,
 Qoy məni məhv etsin Onun fərmanı:
 Səndən uzaq olsun Tanrı cəzası,
 Yalnız mən məhv olum, yalnız mən asil

O, bunları deyib hönkürüb susdu.
 Önündə diz çöküb aman gözləyən
 Bu aciz qadının fağır görkəmi,
 Bir də ki tək ona ümid bəsləyən
 Doğma bir varlığın səsi Adəmi
 Yumşaltdı, elə bil, soyutdu hirsini.
 Rəhm diləyirdi ondan o gözəl,
 əvvəlki birliyi arzulayırdı.
 Doğrudan da, onun hardansa indi

Aman diləməli yerimi vardı?
Qaldınb dikəltdi onu ayağa,
Mülayim səs ilə dilləndi Adəm:
– Sadələvh! Yenə də sən tələsirsən,
Yenə çılgın dilək! Yenə səhv qədəm!
Birgə cəzamızı tək diləyirsən –
Əfsuslar! Hər kəsin öz cəzası var.
Tann qəzəbinə dözsənsənmi sən?
Bu fikrin, sualın öz əsası var;
Budur, hirs dolaşır sınırlərimdə;
tablaya bilmirsən. O ola Tann
sənə qəzəblənə günün birində...
Ah, əgər üz vurub minnət eləmək
Dəyişə bilsəydi Tann hökmünü;
Özüm səndən öncə yalvanb Ona
Dilərdim sənəin də cəza yükünü –
Sənəin – sadələvhün və zəif cinsin,
Mənə inanmışın və diqqətsizin!
Daha qalx! Daha gəl bir-birimizi
İttiham etməyək – müttəhimik biz.
Bu acı taleyin ağır dərđini
Sevgiyə yumşaldaq, bəlkə, ikimiz.
Bizim yaxamızdan tutmaz qəfildən,
O xəbər verilmiş ölüm, yəqin ki –
Məncə, aram-aram söndürər bizi
Gündüzü söndürən bir axşam həngi.
Gəlib yaxınlaşar o tələsmədən,
Artırar bir ucdan əzabımızı.
Bizdən olanlar da məhkumdur ona,
Gərəkdir götürək hesabımızı!

Elə bil, ruhlandı bir qədər Həvva:
– Mən elə bilirdim mənim sözümə
Sən dəyər vermirsən. Amma ki, şükür,
Yenə heyran etdin məni özünə,
daha nə şübhəm var, hamısı çökdir.

Nə qədər günahkar olsam da, mənə
 Qaytardın lütfünü, mərhəmətini.
 Ümid eləyirəm mən də qaytaram
 Həyatda yeganə məhəbbətini –
 Bəlkə, ölümdə də o yeganədir.
 Bilirəm əzabdı, zülmü bu yol,
 Amma ki neyləyək, çarəmiz nədir?
 Əgər biz bu acı taleyimizlə
 əzaba, zülmə, iztirablara
 düçar etmişiksə gələcək nəsli,
 ehtiyac varımı, de, söylə onlara
 (yaman kədərlidir, bizdən törəyən
 hüznü dünyanı artıb bürüyən
 bizim günahımız sayəsində
 həyatda çevrilən bir bədbəxt kəsə
 yırtıcı ölümə sonda yem olan
 nəslimiz haqqında düşünmək indil)?
 Məlun tayfaların törəməsinə
 İmkan verməməksə sənin işindi.
 Sən ki övladsızsan – övladsız da qal,
 Ölümü bu yolla ac qoymaq olar.
 Bizim ikimizdən başqa hələ ki
 Onun qismətində bir kimsəmi var?
 Mənimlə birlikdə olmağı əgər,
 amansız bir qərar sayırsansa sən –
 hesab edirsənsə bir ola-ola
 əl çəkib hər cürə şirin sevgidən,
 ümitsiz və miskin varlıqlar kimi
 yanıb qarşılıqlı hisslər əlində,
 həsrətin odundan girinc-giriftar,
 məşəqqət içində can üzüləndə,
 bu, hər cür cəzadan betər olacaq –
 gəl onda hər şeyə öz əlimizlə
 biryolluq son qoyaq və azad olaq
 hər cürə dəhşətdən ailəimizlə –
 axtaraq Ölümü, tapmasaq əgər,

onun görəvini biz tamamlayaq:
qorxub, sonda ona yem olmaqdan
gərək özümüzə özümüz qıyaq.
Ölümə aparən yollar nə çoxdu...
Biz ən qısa yolla çıxıb gedərik.
Bu yolda hər nə var, uçuq-uçuqdu,
Biz də viran qalıb, viran edərik!

Beləcə bitirdi sözlünü Həvva,
Ya nitqi kəsildi ümidsizliklə.
O qədər vardı ki Ölüm fikrinə,
Ağappaq ağardı üzü tezliklə.
Amma ki verdiyi hər cür məsləhət
təsir də etmədi əsla Adəmə.
Soyuqqanlıqla götür-qoy edib
Etiraz elədi o bəxtikəmə:

– Sənin həyata və can həzlərinə
Olan nifrətinin arxasındaca
Elə bir tərəfin göründü bu an,
Nifrət etdiyindən durur çox uca.
Amma ki özünü məhv etmək haqda
fikrinlə puç olur bu üstünlüyün.
Onun özəyində nifrət dayanmır,
məhv olmaq qorxusu dayanır bu gün.
Cəza hökmü bizdən yan keçsin deyə
Ölümdə bir nicat görürsənsə sən;
Tannın hökmündən qurtulmaq olmaz,
Onun ovcundayıq – gərək biləsən.
Oğurlanmış Ölüm xilas eləməz
kəsilmiş cəzadan bizi heç zaman.
Bundan qəzəblənən Tann, Ölümü
bizə həyatdaykən yaşadar, inan.
Yox, gərək başqa yol düşünüb tapaq!
Deyəsən, mən onu tapmışam axı:
İlanın başını əzmək barədə

Hakim məhkəmədə xəbərdarlığı
 özü vermədimi? Bizi azdıran
 İblis barəsində getmirsə söhbət,
 Belə intiqamın özü də, yəqin,
 Kiçik mükafatdı bizimçün, əlbət.
 İblisin başını əzmək – möhtəşəm –
 İntiqam hissini bu, ucasıdır!
 Əgər özümüzə biz əl qaldırsaq,
 ya da sonsuz olmaq fikrinə varsaq,
 kəsilmiş cəzadan o qaçasıdır.
 Əksinə, o zaman günahkar kimi
 İkiqat düşərik zülmə biz hökmən.
 Bir də özbaşına ölmək adını,
 Həm də sonsuzluğun adını çəkmə!
 Tanrıya və Onun Məhkəməsinə
 Bu bir düşmənçilik, bu bir qiyamdı.
 Yada sal, O, bizə həlimdi necə,
 Hökmündə O, necə bitkindi, tamdı.
 Ölümü anlaya bilmirdik heç cür,
 Durub gözləyirdik o gələn anı.
 Bunun əvəzinə nə baş verdi bəs?
 Yaradan dünyaya uşaq doğmanı,
 həm də ağrısını bildirdi sənə.
 Ağrı deyəndə ki, o mükafatdı,
 Bətninin məhsulu gəldiyi anda.
 Mənə də zəhməti hökm edib Tanrı,
 O, məni bərkidər, ucaldar sonda.
 Xahiş edilmədən hər cür rifahı
 Tanrı bizim üçün düşünüb tapıb.
 Məhkəmə günündə isti, soyuğun
 Üzünə əliylə örtüldü qapı –
 Yazığı gəldi biz layıqsızlərə.
 Geyindirdi bizi O, buna görə.
 Əgər biz üz tutub yalvarsaq Ona,
 O, bizə rəhm edib diqqətlə dinlər.
 Anladar ilin sərt fəsillərində,

Doluda, leysanda, qar yağanda hər
necə daldalanmaq gərəkdir bizə.
Artıq Göy qübbəsi göndərməkdədir
onlan bizim bu kəm bəxtimizə...
Həm də ki şiddətli küləklər əsir,
Tökür yarpağını ağaclar bütün.
Bəlkə də, bu, bizə, donmayaq deyə,
Örtülü, isti bir sığınacaq üçün,
Çalışmaqdan ötrü bir işarədir.
Gündüzün işığı neçə ki bizi
Verməyib axşamın soyuqlanna,
Yığaraq səpillmiş şüalarını,
əks edib quru bir yem versək ona,
ya da ki buludlar toqquşan zaman
çaxan ildırımın odundan necə
alışır bir anda qurumuş orman –
biz iki nəsnəni sürtüb eləcə
od ala bilərik, sözsüz ki, ondan;
o od pis qızdırmaz günəşdən heç də.
Önləyə bilərik bəlanı bu cür;
Tannıdan mərhəmət diləyənlərin
dərdləri, bəlkə də, bu yolla keçir.
Əlbəttə, Tannın köməyi ilə
Belə bir qolaylıq yarada bilsək;
Sonuncu günəcən biz bu həyatı
Qorxusuz yaşarıq. Və sonra ölsək,
Köçərik heçliyə günün birində.
Hər şeydən yaxşısı sözsüz qayıtmaq,
Sitayış etməkdir Tann önündə.
Yalvarsaq, üzülmək olar günahla,
Torpağı sulasaq göz yaşlarıyla,
Göylərin üzünü çəkilən ahla
bürüsək – səmimi etiraf olar,
Onun da qəlbinə mərhəmət salar.
Axı yada salaq: O qəzəbliyəni,
Bizə qarşı ən sərt olduğu anda,

Sevgidən, bir də ki mülayimlikdən
başqa nə var idi baxışlarında?

Ulu Əcdadımız peşmançılıqla
Yalvardı etdiyi günah sandan.
Onuntək tövbəyə gəldi Həvva da,
Mərhəmət dilədi Ulu Tanrıdan.
Sonra da getdilər O Uca Haqqın
Onları divana çəkdiyi yerə.
Tövbəyə gələrək səcdə etdilər
O üz qaralığı günaha görə
və torpaq sulandı göz yaşlarıyla,
Göylərin üzüsə çəkilən ahla.
Bu bir səmimiyyət addımı idi,
Bu bir başı idi dərdlə, günahla.

ON BİRİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Tann Oğlu günahlanna peşmançılıq çəkən Əcdadların yalvarışlarını Atasına təsvir etməklə onların barəsində xahiş edir. Tann xahiş qəbul edir, amma bildirir ki, onlar daha Cənnətdə məskun ola bilməzlər və Baş Mələk Mixail bir dəstə Heruvimlə Əcdadları oradan çıxarmaqdan ötrü göndərir. Amma tapşır ki, Adəmə gələcəkdə baş verəcək hadisələr barədə xəbər verilsin. Mixailin Göylərdən enməsi. Adəm Həvvaya hansısa bir bəd əlamətin yaxınlaşması haqqında bildirir, bu zaman Mixailin gəldiyini görərək ona sarı gedir. Həvvanın ah-zarı və Adəmin ağrıcasına xahişləri. Baş Mələk Adəmi uca bir dağın başına qaldıraraq oradan gələcəkdə baş verəcək daşqına qədər hər şeyi ona göstərir.

İtaətlə tövbə eləyən cütlük
Səcdəyə gəlmişdi çökərək indi.
Belə ki, rəhmlər Səltənətindən –
Enib də sevgiyə bükərək indi
Uca Haqq onları qorusun deyə
dua edirdilər Onun önündə.
Ürəyin daşından olmaqçün azad,
Həm də törədilmiş küfr ölsün deyə,
Yenidən dirçəlsə saf cisimləri
O sirli nəfəslə üfrülsün deyə
Dua edirdilər ümid içində.
Çünkü Uca Göyə qanadlar üstə
Hər cür bəlağətdən dua tez çatır.
Bu zaman cütlüyün çox əzəmətli
Faş olan varlığı maraqlı oyadır:
Yox, miskin dilənçi deyildi onlar!
Bax elə beləcə çox-çox sonralar
Müqəddəs Femida önünə gəlmiş

Pirra, Devkalion kimi tiranlar;
 Necə ki daşqınla məhv edilərək
 biryolluq yox olmuş insan nəslinin
 tanrılar sarıdan əvf edilərək
 bərpa olmasını diləyən zaman
 onların önündə titrəmişdilər –
 eləcə əsirdi cütlük də bu an.
 İndi sidq-ürəkdən qopan dualar
 Birbaşa Göylərə uçub gedirdi;
 Onları küləklər azdırı bilmir,
 Yolda nə yayınır, nə də itirdi.
 Birbaşa Empirey qapılarından
 Uca Səltənətə uçub keçdilər.
 Böyük Himayəçi bu duaları
 Mehraba yayılan nur şüalarının
 Buxur qoxusuna bükdü təzə-tər;
 Onlar qanad çaldı Tanrı taxtına.
 Sevincək Ataya üz tutdu Oğlu,
 Suçlularçün xahiş elədi Ona:

– Yerlərdə lütfünün yetirdiyi bar,
 Ey Ata, İnsanlar üçün qəbuldu!
 Uçub gələn ahlər, bax bu dualar
 Gəlib itaətlə bizləri buldu.
 Budur, mən Göylərin Baş Kahinitək
 Qızıl buxurdanda onları indi
 Sənə gətirmişəm. Bax bu bəhrələr
 Adəmin qəlbinə səpdiklərindi.
 Adəm yasaqları pozana qədər
 Meyvə becərərdi bir vaxt Ədəmdə.
 Bunlar Cənnətdəki o meyvələrdən
 Dəfələrlə dadlı, şirindi həm də.
 Dinlə duaları! Ahları bir duy! –
 Dua eləməkdə İnsanın var.
 İzin ver onları qoy mən şərh edim,
 Tək mənəm Vəkili o suçluların.

Günahları üçün rəhm eləməyi,
Yaxşı, ya pis – bütün işləri üçün
Səndən nə ummağı, nə diləməyi
Tək mənim öhdəmə burax Sən bu gün.
Yaxşı əməllərə görə onları
Mükafat olaraq mən ucaldaram.
Bütün günahları öz ölümümle
Yuyaram və sonra edərəm aram.
Qəbul et, ey Ata, mənimlə birgə
Bu buxur ətirli duaları Sən.
Bağışlanmış halda qoy yaşasın o,
Onunçün ayrılmış o müddətəcən –
kədərli də olsa, o vaxtacan ki,
yerinə yetəcək ölüm cəzası.
Hökmü dəyişməyi xahiş etmirəm,
Amma yumşaltmağı – Adın rızası!
Hökmünlə qoy ölsün. Qoy ölsün, amma
Dirilsin daha da gözəl həyatda.
Dirilər günahın yuduğum İnsan
Əbədi yaşayar bu Kainatda.
Tapar xoşbəxtliyi vəhdətdə mənle,
Necə ki mən Sənlə tapıram onu!

Ata qaşqabaqsız, aydınca dedi:
– İnsanın hamısı Sən olduğunu
Mən qərar vermişəm, bu, müsbət haldı.
Amma ki Cənnətdə artıq yaşamaq
Onlara Qanunla qadağan oldu.
Nöqsanlı və qaba varlıqlar üçün
ölümsüz ünsürlər öz dünyasında
yer qoymaz. Onları, sanki, toz kimi
silər özlərinin pak aynasından,
atıb püskürərlər boş fələklərə;
Orda hava fanı, qıda fanıdır,
BİRBAŞA günahın təsiri ilə
Nə varsa, hamısı çürüyüb gedir.

İnsana iki şey bəxş eləmişdim:
 Xöşbəxtliyi, bir də ölümsüzlüyü.
 Qədrini bilmədi o, birincinin,
 İtirdi bununla haqqı, düzlüyü.
 Əgər Mən Ölümü gətirməsəydim,
 əbədi olardı onun bəlası.
 Bununla mən onu xilas elədim
 Ömürlük əzabdan, dərddən, ən azı.
 Ölümdən sonra o, sorğu-sınaqdan
 keçərək qalxacaq gor yuxusundan.
 Yəni ölümlərin Dirilən günü
 Qəflətən ayrılıb əzablı sondan
 əbədi olaraq yeni bir Yerdə,
 Yeni bir həyatda olacaqdır o.
 Bütün möminlərlə dönəcək geri,
 İlahi dərgahı bulacaqdır o.
 Amma Ruhanilər məclisi gəlsin,
 Gəlsin Empireyin dörd tərəfindən.
 Günahkar ruhlara cəza verəndə
 Onlardan hökmümü gizləmirəm Mən.
 Ortada dərin bir inam dursa da,
 Bilsəm də, sarsılmaz bir etibar var –
 Gərəkdir İnsana hansı Taleyi
 Təyin etdiyimi bilsinlər onlar.

O susdu, Oğlusa yaxınlıqdakı
 Azman gözətçiyə işarə verdi.
 O isə qaldırdı möhtəşəm suru,
 Üzü ərşə sarı tutub üfürdü.
 Haçansa enəndə Tanrı Xorivə,
 Bəlkə, çalınan sur bu olacaqdı?
 Onun tük ürpədən qorxunc səsinə,
 Yəqin, eşidərlər Qiyamət Vaxtı.
 Mələyin çaldığı sur səsi indi
 Yayılmışdı Göyün hər tərəfinə.

Uzaq diyarlardan, oba-ocaqdan
Tannın lütfünə və şərəfinə
Axışib gəlirdi Göy Övladlan –
Dirillik sulan sahillərindən
Bir axın var idi Dərgaha sarı.
Uca Səltənətdən səslənib Tann
Öz qadir hökmünü oxudu bu dəm:

– Görün, Oğullanm, bu gündən necə
Bizim birimizə çevrildi Adəm.
O, Yasaq meyvənin dadına baxdı,
Dərk etdi eləcə Xeyirlə Şəri.
Xəbərdar olduğu Xeyirsə itdi,
Qoy indi tapdığı Şərdən ötəri
öyünsün. Amma o xoşbəxt olardı
tək birəcə Xeyiri dərk eləsəydi.
Gərək olmayaydı Şərdən xəbəri,
Yasağı özünə görk eləsəydi,
Bu qədər kədərə batmazdı bu gün.
O, rəhm diləyir tövbə edərək –
əslində, bunu Mən təlqin etmişəm.
Amma özlüyündə o həm narahat,
həm də səbatsızdı, yəqin etmişəm;
Elə bunun üçün bir yol da olsun
Həyat Ağacına əl uzatmadı.
O, Həyat Ağacı meyvələrindən
Ölümsüzlük üçün bir yol dadmadı.
Əbədi həyat da diləmədi o,
Sürgün edəcəyəm Cənnətdən onu,
Qoy gedib torpağı becərsin indi,
Unutmasın nədən xəlq olduğunu.
Mixail, əmrimi yetir yerinə,
Götür o odsaçan döyüşçülərdən!
O xain Düşmən də ola bilər ki,
Müdafiə edər İnsanı birdən.
Ya da ki Ədəmə sahib olmağa,

O xain yeni bir kələk işlədər.
 Suçlu cütlüyüsə tələs qovmağa,
 Onlara lütf etmə bir zərrə qədər!
 Kafir ayağının müqəddəs yerə
 dəyməsi yasaqdı, qoy bilsin onlar.
 O yerdən gələcək nəsilləri də
 biryolluq qovulur – elə xəbərdar.
 Amma bellərini qırmamaq üçün
 Bu ötkəm qərarı çox sərt söyləmə.
 Görürəm, onlar öz günahlarına
 necə ağlayırlar, batmışlar qəmə.
 Əmrimi onlara çatdıranda sən
 itaətlə qəbul etsələr əgər,
 Təsəlli verməkdən çəkinmə qəti,
 O zaman Adəmə sən birər-birər
 söylərsən Mən sənə dediklərimi:
 De ki, Qadınından övlad görəcəm,
 De ki, Yer üzündə nə baş verəcəm
 və sülhlə yola sal, dediyim kimi.
 Sonra da Cənnətin şərq tərəfində –
 hardan ki Ədəmə yol çox rahatdı,
 qılınıc odsaçan Heruvimlərdən
 keşik qur, qorunsun orda hər addım.
 Hər nə yaxınlaşsa düşsün qorxuya,
 Həyat Ağacına dəyən olmasın.
 Oğurluq meyvəylə Şər Ruhlar orda
 Bir də insanları tora salmasın.

Elə ki bitirdi Tanrı sözünü,
 Baş Mələk düzəldi yola o anda.
 Odsaçan Heruvim qoşunu ilə
 Cənnətə yön tutub o yollananda,
 Necə ki Yanusda iki üz olur,
 Hər bir döyüşçünün dörd üzü vardı;
 Bədənlər doluydu saysız göz ilə,
 Onlar Arqus kimi çətin yatardı.

Uyutmaq olmazdı onları əsla,
nə Arkadın məşhur fleytasıyla,
Nə də ki Hermesin kənd tütəytlə,
Nə yuxu gətirən sehr əsasıyla.
Dan üzü bu zaman fəcr işığıyla
Yenə salamladı bütün aləmi.
Xoş qatran qoxulu şəh çiləntisi
Bürüdü güllərdən otlara kimi.
Adəm ara verdi öz duasına,
Həvvə də eləcə qalxdı səcdədən.
Sanki, hər ikisi qüvvə topladı,
bir işıq enmişdi yüz ümidə tən,
Müqəddəs Göylərdən enən bu işıq
yan sevincliydi, yan qorxulu.
Adəm ayrıncıda bu qoşa hissini
Qadınına sarı dedi qayğılı:

– Bizim duaların yetərmi gücü,
Tənn iradəsin dəyişmək üçün?
İnana bilmirəm, bizdən nə isə
Tənn Dərgahına çata bilibdir.
Amma inanıram, Göylərdən biza
Bolluca xoşbəxtlik göndərilibdir.
Bununla yanaşı, istə bir dua,
İnsan ürəyindən qopan odlu ah
Bir göz qırpımında yetincə Göyə
Alır öz qoynuna O Uca Dərgah.
İnclmiş Tənni yumşaltmaq üçün
Dualar etməyə qəsd eləyəndən,
Yıxılmış könlümü açaraq Ona
Dizlərim üstündə yalvardıqca mən,
Məncə, mərhəmətlə O dinləyirmiş.
Yenə sülh içimə kəsilməmiş hakim,
Qəfil xatırladım onun əhdini;
Demişdi bir zaman mənim törəməm
Düşmənin başını əzəcək yəni.

Bu haqda necə də unutmuşammiş,
 Daha inanıram ölüm əzabı
 Bizdən yan ötəcək bu gündən belə –
 Bağlıdır bizimçün o adda qapı.
 Canlı məxluqların sən ey anası –
 Ey insan nəslinin anası, sevin!
 Bütün canlılartək yaşayacağın,
 Qəm yemə, qoy daha durulsun kefin.

Həvva cavabında kədərlə dedi:
 – Gəl məni o ada sən layiq sanma.
 Yardım etməliyəm sənə hər işdə,
 Məhvinə yardımçı oldum mən amma.
 Mənə rüsvayçılıq, töhmət yaraşır,
 Amma Uca Hakim çox şəfqətlidir;
 İlk dəfə Ölümü bu Yer üzünə
 Gətirmiş olsam da, gör payım nədir:
 Bir canı olsam da, O ucaldaraq
 Başlangıcı məndən vermiş həyata.
 Çox böyük ad verdin sən də eləcə,
 Əməlimə görə amma bu ada
 Layiq də deyiləm əslinə baxsan.
 Hə, bizi tarlada işlər gözləyir,
 Bizə alın təri tökmək yazılmış.
 Əslində, gecəni yatmamışıq heç,
 budur, dan şəfəqi göydən asılmış,
 bizim həyəcədən xəbərsiz kimi
 gəlir öz çəhrayı cığırlarıyla.
 Gəl gedək! Daha mən səndən heç yana
 əbədi ayrılan deyiləm heç vaxt.
 Mövsümi işlərim başdan aşsa da,
 qulluq diləsə də hər gül, hər budaq,
 bu gözəl məkanda birgə gəzməyə
 əngəl ola bilən bir nəsnə yoxdu.
 Eybi yox, talecə yığılsaq da biz,
 Cənnətin qucağı doğma qucaqdı;
 Məmnunuq bu yerdə biz yaşamaqdan.

Sadələvhəcəsinə o Ulu Ana
Dilə gətirsə də arzulannı,
Tale başqa bir şey hazırlamışdı,
Tərsə yönəlmişdi gur sulannı.
İlk öncə təbiət işarə verdi
Havayla, quşlarla, heyvanlar ilə.
Çəhrayı şəfəqi söndü üfütqün,
Tutqun toranlığın dibindən gələn
Yupiter quşunun şığımasıyla
Bir cüt misilsiz quş düşdü didərgin.
Aslan təqibiyə bir cüt maral da
Sərt yamac boyunca səkərək gərgin,
yön tutdu birbaşa qurtuluş üçün
Cənnətin şərqdəki Qapılanna.
Adəm izah edib Həvvaya bunu,
Həyəcanlı səslə söylədi ona:
– Nəsə dəylşəcək həyatımızda,
Ah, Həvva, lal Göylər işarə verir!
Ölüm yaxındadır deməklə, bəlkə,
Boş-boş ümidlərdən o çəklindirir.
Kim bilir, biz necə yaşayacağıq –
Uzunmu sürəcək ömür, ya qısa?
Tozdan yaranmışıq – bir bu bəllidir,
Bir gün dönəcəyik yenə də toza.
Başqa cür biz necə anlamalıyıq
Göydəki, yerdəki bu qovhaqovu?
Qaçan da, uçan da Şərqə yön tutub,
Necə dərk eləyək axı bu ovu?
Şərq niyə qaraldı bu gündüz çağı,
Qərbə dan yerindən işıqlı oldu?
Lacivərd göylərdən o pənbə bulud
Endikcə nur yayır – ah, bu nə haldı,
Göylərin sırrını gizlənilib onda?

O, yanılmamışdı. Buludda gələn,
Enib təpəliyin üstə tökülən
Haqqın əzəmətil elçiləriydi.

Bu azman görüntü nə can qorxusu,
 Nə də şübhələrə ölçü yeriydi –
 Odur ki gözünü qırpmadı Adəm.
 Kiçicik bir Mələk alayı ilə
 Qarşılanan zaman Maxanaimdə,
 Döyüş düşərgəsi gördü İakov,
 Gördü silahlılar nur saçır həm də.
 Çox böyük olmayan o nurlu ordu
 Yetdi Dofaimə dağlardan o gün.
 Suriyanın şahı həmin zamanda
 Yeganə İnsanı qul etmək üçün
 Şəhəri xəbərsiz basmışdı onda.
 İndi eynən o cür, nurlu alaya
 Tapşırıq verərək tutmaqçün Bağı,
 Baş Mələk yalqızca o təpəlikdən
 Adəmin yanına endi aşağı.
 Onu görən kimi Adəm dilləndi:

– Vacib xəbərlərə, Həvva, hazırlaş;
 Bəlkə, taleyimiz haqqında indi
 Xəbərdarlıq oldu bizlərə birbaş.
 Təpəni bürüyən parlaq buluddan
 Kimsə zühur edir, görürəm orda.
 Adı Mələk deyil, boy-buxunundan,
 yəqin ki, məmurdu o Ucalarda.
 Baxıram, üzünün mülayimliyi
 inam da yaratmır Rafail kimi.
 Amma qorxutmur da o zərrə qəclər,
 Gördüm, titrəmədi içimin simi.
 O həm çox ciddidi, həm şahanədi,
 Onun qüruru da xoşdu baxana.
 Onu ehtiramla qarşılacağam,
 Sərisə kənarda dur, gəlmə yaxına.

Baş Mələk tezliklə gəlib yetişdi,
 Qoydu Ədəm boyu nurlu izini.

İnsanla söhbətə girəcək deyə
Dəyişdi Empirey qiyafəsini;
Parlaq zirehinin üstündən onun
Geydiyi qırmızı hərbi bürüncək
zərif meh dəydikcə dalğalanırdı
Cənnətin al rəngli şəfaqləritək;
Belə geyinərdi şahlar, igidlər,
Bir sülh danışığı etməyə görə.
Sarrın, ya Melbeyin bürüncəyindən
Bu geyim şux idi, bəlkə, yüz kərə.
Hətta İrda da bürüncəyini
Özü boyasa da əlilə bir vaxt,
Bu qədər cəzbedən olmamışdı heç
Boş yerə getmişdi zəhməti ancaq.
İndi Baş Mələyin cəsur üzünə
şönlər saçırdı, sanki, min çıraq.
Surəti – ulduzlu dəbilqəsinin
açıq niqabında pənildayaraq
sərtlik və kişilik əks eləyirdi.
İşıqlı Zodiak qurşağı kimi
Vurmuşdu bellinə parlaq bir kəmərlər.
Qurşadığı qılınc, sanki, deyirdi:
İblisi o, hər an bəlaya gömər.
Dayanmışdı indil əlində cida
Adəm üzüqoylu səcdədə idi.
O isə şahənə əzəmətlyə
Təzim eləmədən beləcə dedi:

– Giriş gərək deyil Göylər hökmünə,
O pak duaların eşidilibdir.
Tutduğun əməlin üstündə sənə
Ölüm cəzası ki hökm edilibdir,
Təxirə salınır uzun müddətə.
Ölümün uzalı qalan əllər
Sənə xeyli zaman çətin ki yetə.
Günahı yumağa xeyir əməllə

çoxlu günlərin var qarşıda yəni.
 Bəlkə də, tövbəndən yumşaldı Tanrı,
 Ölümdən biryolluq qurtardı səni.
 Amma ki Cənnəti tərək etməlisən,
 Səni çıxarmağa gəlmişəm burdan.
 Gedib də torpağı becərməlisən,
 Ondan yaranmısan, olsan da harda!

Bu xəbər Adəmi elə sardı ki,
 içi buzladıqca bir daşdı sandı.
 Həvva pöhrəlikdə bir nalə çəkdi,
 Dili pörşələndi, dodağı yandı:

– Ah, amansız bəla, ah, qəddar ölüm!
 Mən necə Cənnəti tərək edim axı?
 Tanrısal guşələr, kölgəli bağlar,
 Sizdən aralıda mən yaşamağı
 Ağıma gətirə bilməzdirdim belə!
 Kədərlə də olsa, dinclik içində
 Yaşamaq dilərdim öz qədərimi.
 Yaşamaq dilərdim qaçılmaz olan
 Cəza günüməcən – ölümə kimi.
 Ah, Cənnət gülləri! Mən sizi heç vaxt
 Özgə diyarlarda görməyəcəyəm!
 Hər səhər dan üzü qoşulub sizə
 Sanırdım özüm də zərif ləçəyəm
 Şehli öpüşündən titrəkən mehin...
 Oxşardım, bəslərdim, ad da verərdim,
 Sığallardım hər gün şux qönçənizi.
 Birbəbir Günəşə təqdim edərdim,
 Dirilik suyuyla sulardım sizi!
 Ah, güllü alaçıq, nikah gərdəyim,
 Mən sənə misilsiz bəzəyin idim!
 Səndən ayrılaraq heç görmədiyim
 Yabançı yerlərə, de, necə gedim?
 Axı ölümsüzlük meyvəsi dadan
 Necə nəfəs alsın özgə dünyada?

Baş Mələk Həvvaya mülayim dedi:
– Bu haqlı qərara heç də ağlama,
axı yeri yoxdu bunca gileyin;
Sən burda heç nəyə könül bağlama,
Yiyəsi deyilsən axı heç nəyin.
İndi buraları tərkləyərək
Təkcə yox – gedirsən ərinlə birgə;
O, harda sığınacaq tapsa özünə,
Bil ki, yurdun odur – oradı ölkən!

Elə bil, azacıq özünə gəldi,
Dillə söz tutunca dilləndi Adəm:

– Haqqın Dərgahından gəlib yetişən,
Ey Göylər elçisi! Ey qutsalqədəm!
Sən, ey xanlar xanı, qorxunc xəbəri
Necə həlmliliklə söylədin bizə.
Yoxsa bu bəd xəbər bir xəncər kimi
Sancıla bilərdi ürəyimizə.
Hələ çox bəlalər çəkər başımız,
Bu gözəl yerləri tərkləyəcəyik.
Bu misilsiz Bağın hicranlarını
Bağımız başına bərkidəcəyik.
Kimsəsiz səhralar, kimsəsiz yerlər
Düşməni kəsiləcək biz qərblərə.
Yoxsa gecə-gündüz səcdəyə düşüb
Yalvarmaq əbəsmiş Ona boş yerə?
Mənim dualarım, dilədiklərim,
Demə, küləklərə sovrulacaqmış;
Köməksiz-köməksiz qayıdıb gerl,
Tövbəm ürəyimdə qovrulacaqmış.
Mən Onun hökmünə boyun əyirəm,
Cənnəti tərkləmək Haqqın əmridir.
Düzdü, bu yandırır, amma daha çox
Mənim ürəyimi başqa şey didir;
O Nurlu Surəti, O Gözəl Üzü
Məhrumam əbədi seyr etməkdən.

Onun qədəmləri dəyən yerləri,
 Arzumdu, ziyarət eləyərək mən
 Öz övladlarıma söyləyim belə:
 Bu dağın başında zühur edərək
 Görünmüşdü mənə Göylər Sultanı.
 Durmuşdu altında bax o ağacın,
 Nuru bürümüşdü bütün hər yanı.
 Burada, bu şamlıqda dayanıb səssiz
 Baxırdım O Nura mən heyran-heyran.
 Burada – bu bulağın başında isə
 Mənimlə danışdı ilk kəs Yaradan!..
 Hər yerdə toplayıb yaşıl çimləri,
 Qurbangah yapardım Onun adına.
 Səcdəgah qurardım, mehrab tikərdim
 gələcək nəsillər amanatına.
 Cənnətdən kənardə – rəzil dünyada
 Tapa bilərəmmi Onun izini?
 Qorxub qəzəbindən qaçsam da, amma
 O yenə tutaraq mənə üzünü,
 Ömrümü uzatdı və vədə verdi
 Məndən törətməyə bəşəriyyəti.
 Bu, mənə ən böyük bir təsəllidir,
 İçimdə əbədi yaşar niyyətim:
 Uzaqdan da olsa öpsün qoy duam
 Onun o müqəddəs, qutsal izini!

Nəvazişlə baxıb dedi Mixail:
 – Artıqdır xəbərdar eləmək səni;
 Yaxşı bilirsən ki, bu Yer də, Göy də
 Böyük Yaradana məxsusdu təkcə.
 Nəinki Ədəmdə, həm də dənizdə,
 havada, quruda O istədikcə
 varlıqlar yaradır, həm də yaşadır.
 Amma sənə vermiş bütün bu Yeri;
 Hökmünə tabedi hər şey burada.
 Bu, kiçik bəxşişmi səndən ötəri?

Elə fikirləşmə, mövcudluğunu
Tann bu Ədəmlə, Cənnətlə qısmış;
O, dərkolunmazdı, yaxşı bil bunu,
ən gözəl hökmü də O, sənə yazmış;
Ola bilərdi ki, Ədəmdə sən
Ocağın qurula, mülkün olaydı.
Burda oğulların arta, çoxala,
Bütün Yer üzünə sakın olaydı.
Sonra dönəydilər – Ulu Atanı –
Səni ziyarətə axışaydılar.
Amma sən itirdin uca haqqını,
Heyif ki, arada bu cür tale var.
Hamıyla bərabər yaşamaq üçün
İndi enməlisən aşağılara.
Düzlər də, çöllər də – heç şübhə etmə –
Tann hökmündədir üz tutsan hara.
Sən Onun səadət bayraqlarına
hayana yollansan rast gələcəksən.
Hər yerdə görünər surətli sənə,
Elə düşünmə ki, tənhasan, təksən.
Aşağı dünyaya enənə qədər
Hər şeyi arıladıb-kəsdirmək üçün,
bütün taleyini, övladlarını,
nələr gözləyirsə göstərmək üçün
mən sən
yanına göndərilmişəm.
Hazır ol, yaxşı və pis işlər haqda
öyrənib-bilməyə sən bəri başdan.
Tannın lütfüylə səbr etməlidir
İnsan öz suçuyla hər cür savaqda.
İlahi qorxuyla azalt nəşəni,
Azalt itaətlə, göz yaşlarıyla.
Bu zaman yox olub gedər bələlar
Taleyin, qədərini bəşlənə.
Sən onda bir ömür sürərsən asan,
yol tapa bilərsən hər yolsuzluğa,
Ölümə rahatca hazırlaşsan.

İndi gəl mənimlə, çıxacaq bu dağa,
 Seyr et gələcəkdə nə baş verəcək.
 Qoy Həvva uyusun. Ona yatmağa
 mən şirin yuxu da vermişəm gerçək.
 Bir zaman beləcə yatmışdın sən də.
 Sənin qabırğandan o düzələndə.

Adəm razılıqla dedi Mələyə:
 – Ey güvəncli Başçı, sən arxanca
 Gəlməyə hazırım. Yeri, qoy gəlim.
 Mən Onun hökmünə tabeyəm ancaq.
 Səbri silah kimi qurşayıb indi
 Gələcək dərdlərə sinə gərərəm.
 Dinclik – zəhmətimlə yetişər mənə –
 O varsa həyatda – demək, görərəm.

Cənnətdə ən uca dağa çıxdılar
 Baxmaqçün İlahi görüntülərə.
 Yarımkürə boyu durub baxdılar
 Gözlər işlədikcə ordan hər yerə.
 Ordan Ulu Əcdad baxdı dünyaya:
 Cürbəcür ölkələr, şəhərlər vardı.
 Bu böyük, bu sonsuz genişlik boyu
 Məşhur paytaxtları görmək olardı.
 Burdan Katay xanın hakim olduğu
 Qədim Kambala da seyr elənirdi.
 Məğrur Teymurləngin səltənəti də –
 Qoca Səmərqənd də sərgilənirdi.
 Çin imperiyası Pekinə qədər
 Özünün calallı saraylarıyla,
 Böyük Moğoldansa Lahor və Aqra –
 qalası, qoşunu, alaylarıyla.
 Sonra aşağıda qızıl Xersones,
 Fars şahı yaşayan Ekbatan vardı;
 Üstündən bir xeyli ötuncə, onun
 Şahlıq elədiyi İsfahan vardı.

Və Rus Çarlannın məmləkətləri –
Moskva – meşəsi, düzüylə birgə.
Həm də Vizantliya – oyanan Türkün
Sultanlıq etdiyi azman bir ölkə.
Nequs şahlığı da Adəm Atanın
İti gözlərindən qalmadı kənar.
Və uzaq Erkoko – Həbəş limanı,
Sonra da nə qədər xırda ölkə var –
sahil ölkələri – Mombaz, Kvilloa,
Melinda, Sofalı adlanan Ofir;
Bir az aralıda Konqo, Anqola,
Niger və digəri göründü bir-bir.
Almanzor şahlığı, Atlas tirəsi,
Fəs və Sus, Mərakeş və Əlcəzair,
Sonra Avropanın açıldı üzü:
ölkəsi, diyan göründü bir-bir.
Bəlkə də, dünyanın haçansa bir vaxt
Hakimi olacaq Roma göründü.
Sonra qədim diyar, Mexiko sarı
Onun heyrət dolu gözləri döndü.
Baxdı paytaxtına Montesumlann,
Baxdı ondan yüzqat gözəl Kuskoya.
Atabalıplərin Peruda olan
Səltənətlərinə göz qoya-qoya,
Hələ dağılmamış Qviananın
Milsiz paytaxtı El-Doradonu –
hansı ki Herlon oğul-uşağı
belə çağırır bir zaman onu –
seyr etdi bir ucdan Ulu Atamız.
Bundan daha vacib görünləri
Seyr etdirmək üçün Mixail Mələk
Bəsirət gözünü açdı Adəmin,
Yəni pərdəsini o götürərək
sildi gözlərini sədəfotuyla.
Nəzər bitkisiylə sınırlərini
Təmizlədi onun. Həm də ki suyla –

Dirilik suyuyla pakladı, yəni,
 O müqəddəs suyun üç damcisiyla
 Bir həyat mənbəyi bəxş etdi ona.
 Bütün bu hikmətli çarənin gücü,
 Təfəkkür boşluğun doldurmaq üçün
 Elə sürət ilə doldu canına,
 Gözləri dözməyib dərhal qapandı
 və Adəm yıxıldı heyrət içində.
 Onu həlimliklə qaldırıb Mələk
 Bir təlqin elədi belə biçimdə:

– Bir aç gözlərini, diqqətlə sən bax,
 Gələcəkdə bəzi oğullarına
 suçunun təsiri necə olacaq.
 Onlar dəyməsə də yasaq barına,
 İlanla əlaqə qurmasalar da,
 Yəni ki, heç sənin günahlarına,
 şüurlu-şüursuz varmasalar da,
 amma ilk günahın ölüm zəhəri
 dolub canlarına, heyhat, o ki var!
 Tuş olub dəhşətli fəlakətlərə
 və bunun altını çəkəcək onlar!

Adəm gözlərini açınca gördü
 Böyük bir sahə var gözü önündə.
 Bir yan becərilib səlīqə ilə,
 Dərzlər topa-topa saralır gündə.
 Başqa bir yandasa qoyun küzü var,
 Bir də ki otlaqdı – yaşıl yoncalı.
 Bu iki tərəfin arasındasa
 Çimlərdən qurbangah qalxıb ucalır.
 Əkinçi qan-tərin içində, yorğun,
 Öz ilk məhsulunu qoyur mehraba.
 Tövşüyə-tövşüyə göy sünbülləri,
 Kəhrəba dərzləri o, topa-topa,
 Yığır səlīqəsiz və necə gəldi.
 Bu zaman çoban da öz sürüsündən

Seçmə bir qurbanlıq kəsib gətirir.
Qoyur içalət odunun üstə,
Pərəstiş ayının qılıb bitirir.
Bu vaxt xeylxah od enərək Göydən
Alovla qurbanı tələsik udur;
Ətirli-ətirli tüstüləyərək
təzədən qayıdıb Göyə üz tutur.
Amma əklınçinin gətirdikləri
Səmimi ürəkdən deyildir deyə
Alov heç birinə toxunmayaraq
Gəldiyi kimi də çəklir Göyə.
Əklınç od tutur paxıllığından,
Daşla sinəsindən vurur çobanı.
Çoban yıxılaraq boyanır qana,
Rəngi avazıyır və çıxır canı.
Həyəcanla baxıb tez Mixailə
Adəm qəzəbindən dedi acıqla:
– Xocam! Bu nə qorxunc bir fəlakətdi!
Niyə belə oldu? Mənə açıqla!
Qurbanı bu qədər pak olan halda
O fağır kişinin günahı nəydi?
Başa sal, anlayım, yoxsa ki bu haqq,
Xeylxah əmələ, işə görəydi?

Təsirlənmiş halda söylədi Mələk:
– Səndən törənmişlər onlar, ey Adəm,
Səndən törənmişlər və qardaşdılar.
Gərəkdir ki, sənə indilə şərh edəm;
Haqq olan qardaşın qurbanı – qəbul,
Göylər onu seçdi – günah yox onda.
Haqsızın qurbanı qəbul olmadı,
Öldürdü haqlını paxıllığından.
Amma ki intiqam bir qan işidir,
Qalmaz mükafatsız o haqlı qardaş.
Baxma ki uzanıb qanın içində,
İndilə fərq yoxdu – ya o, ya bir daş.

– Çox heyif! – Söylədi Ulu Atamız, –
 Bu səbəb, bəhanə qorxuncdu. Niyə?
 Doğrudanmı, görün, ölümü gördüm?
 Beləmi dönəcəm mən də heçliyə?
 Dəhşətli düşünmək, iyrencdi baxmaq!

Mixail söylədi: – Sənin gördüyün
 Ölümün özünün əsl üzüdür.
 Amma faş olması cürbəcür olur,
 Bilmirsən hayandan insanı güdür.
 Qorxunc ağuşuna aparın yollar
 Saysız-hesabsızdı və kədərli.
 Gəlişi qorxuncdu, amma ki onun
 çölü qorxuludu – içi sirlidi.
 Özün görürsən ki, bəzilərinin
 Qəddar zorakılıq canını alır.
 Ölüm insanları bəzən də odla,
 Daşqınla, aclıqla toruna salır.
 Bəzən çoxlarını qarınqululuq,
 əyyaşlıq eləyir ölümə əsir.
 Bəzən ona sarı alıb aparın
 Yolları cürbəcür xəstəlik kəsir.
 İndi gələcəkdir gözün önünə
 Nə qədər azarlı – ölümə düşər.
 Özün gör, Həvvanın nəfsi üzündən
 İnsanın dünyada nə zilləti var!
 Elə bu andaca bir damın altı
 Üzgün bir mənzərə göründü ona.
 Bu bir xəstəxana kimi yer idi,
 Baxdı əzab çəkən saysız insana:
 Burda qıcolmalar, döş mərəzləri,
 astmalar, xərçənglər, ürəkkeçmələr,
 isitmə, qusmalar, kirəclənmələr,
 səpkilər, vərəmlər, hər cür sancılar,
 taunlar, quduzluq... ah, nələr, nələr.
 Burda qovrularaq fəryad edirdi

Bəla yatağına döşəli kəslər.
Əlində cidası duran Ölümə
Çoxu qurtuluştək ümid də bəslər.
Göz yaşı tökmədən bu görüntüyə,
Heç daşürəkli də baxa bilməzdi.
Süzüldü Adəmin acı göz yaşı,
Ürəyi meh dəymiş nanətək əsdi.
Dünyaya anasız doğulsa da o,
aşdı ötkəmliyin sınırlarını;
könlü sərt ağıldan göz yaşı adlı
rəhmət bulağına gətirdi onu.
Şikayət elədi Ulu Atamız,
İçinin atəşi dilinə çatdı:

– Ah, necə miskinsən, ey insan nəsli!
Ayaqlar altında bu nə həyatdı!?
Yaxşısı, gərək heç doğulmayaydın,
Necə də məhv olur bəxş olunanlar.
İnsanın Tannsal gözəlliyinin
Bunca çilələyə gərəyimi var?
Yarısı Tarınıya çəkən İnsanı
Niyə rüsvayçılıq tərək eləmir bəs?
Tarın surətinin xətrinə, barı,
Doğrudanmı, ona rəhm ola bilməz?

Mixail söylədi: – Nəfsə köləlik
Heyvani bir qüsur olduğu üçün,
Həvvanın özünü şimikləndirib
Asanca çənginə saldığı üçün,
tərək edib İnsanı İlahi surət;
ondan ötəridi bu rəzil cəza.
İnsan həm İlahi bənzəyişinə,
Həm də öz mislinə balta çalmasa,
Tutulmazdı bunca xəstəliklərə.
O, Haqqı özündə təhqir edibdir,
Çəkir cəzasını məhz buna görə.

– Tanrı məhkəməsi ədalətlidir,
İtaət edirəm, – söylədi Adəm, –
Amma bax bu qədər zülmədən yana
Özgə yol yoxdumu heçliyə gedən?

– Var, niyə yoxdu ki, – dedi Mixail, –
əgər sən qaydaya eləsən əməl,
qədərində yeyib-içsən necə var;
acgözlük yolunda olmasa əngəl,
ömrün uzanacaq, inan ki, aşkar.
Vaxtın gələndəsə öz budağından
Dəymiş meyvə kimi qopub düşərsən –
Ana ağuşuna sən qovuşarsan.
Yox, səni zor ilə dərməyəcəklər,
Ölüm dəyənəcən gözləyər səni.
Keçər gözəlliyin, keçər gəncliyin,
Qocalıq qoynuna səsəyər səni.
Solarsan, çallaşıb sısqalaşarsan,
Hissin, hissiyyatın tamam kütləşər.
Sönər damağında hər şeyin dadı,
Qocalıq canını kökündən eşər,
Sorar damla-damla – çökər həyatın.

Ulu Əcdadımız bəyan elədi:

– Onda heç ölümdən qaçmayacam mən,
əlləşib ömrü də uzatmayacam.
Çiynimin bu ağır əzab yükündən
arzum sonumacan olmaqdı azad.
Səbirsizcəsinə gözləyəcəyəm
Görək nə vaxt çökür bu miskin həyat.

– Həyatı sevməmək, nifrət eləmək
Heç də gərəkdir deyil, – söylədi Mələk.
Sən yaşa ömrünü, qısıl namusa,
Ömrün uzun olar, yoxsa ki qısa –
qoy Göylər bu haqda versin hökmünü.

İndisə hazırlaş, hazırlaş ki sən
Yeni görüntülər seyr edəcəksən.

O gördü, uzanır bir çöl boyunca
əlvan çadırların sonsuz cərgəsi.
Sürülər otlayır bir yanda sakit,
Bir yanda dikəllir musiqi səsi;
Arfayla orqanın həmahəngliyi
möcüzə yaradır ritmlər üstə.
Sımlərin üstündə barmaqlarını
sürətlə gəzdirdi ilhamlı usta.
Bir az aralıda körük basılır,
Çalışqan dəmirçi nəyə əridir.
İki ağır külçə – mislə dəmiri
qəlibdən çıxarıb o döyür bir-bir
(qınıb meşələri, bəlkə, bir yanğın
hopub da torpağın canına dərin,
bütün metalları əridib orda,
su kimi püskürüb üzünə yerin).
Özünə alətlər düzəldir əvvəl,
Sonra da çeşidli digər əşyalar;
Düzəldir qəlibə boşaltmaq ilə,
Bir də ki döyməklə düzələn nə var.
Sonra yaxınlıqdan – dağlar belindən
enərək başqa bir tayfa da gəldi.
Baxanda dindara oxşayırdılar,
onlar Tann qulu, xeyirəməldi.
Göz ilə görülməyə hər nə vardısı
Onlar əlləşirdi dərk etmək üçün.
Onlar çalışırdı insanlar içrə
Sülhü, azadlığı bərkətmək üçün.
Onların gərdişi uzun sürmədi;
Qəfil çadırların içindən çölə
Gözəl qadınların güruhu axdı.
Geyinib-kecinib bəzənmişdilər,
Hər biri, elə bil, nurlu çıraqdı.

Arfa səslərinin ahəngi altda
 Sevgi nəğmələri aşib-daşırdı.
 Onlar rəqs edərək nəvaziş ilə
 Gəlmə kişilərə yaxınlaşırdı.
 Nə qədər ciddi də olsalar, amma
 O Tanrıdan qorxan, dindar kişilər
 Bildilər: bu tordən qurtulmaq olmaz,
 Çünki hər ürəyi bir eşq eşələr.
 Hərəsi bir gözəl seçib, söhbəti
 incə mətləblərə yönəltdi ərlər.
 Söhbətsə uzandı sevda carçısı
 axşam ulduzları doğana qədər.
 Bu zaman alışdı ehtirasları,
 Hərəsi nikahçün yandırdı bir şam.
 İlk dəfə Himeney kəbin kəsməyə
 Çağıldı və gəldi həmin o axşam.
 Bütün çadırlarda toy-bayram oldu,
 Belə xoşbəət görüş, bu eşq birliyi,
 Çiçəklər, nəğmələr, sirlə musiqi,
 Bu çılğın gənclərin sevdagirliyi
 Adəmin qəlbinə nur kimi doldu –
 Çünki o, səadət soraqlısıydı;
 Bu yol təbiətdən verilmiş yoldu,
 Özünü bir qədər umudlu saydı.

Söylədi: – Ey mənim gözümlü açan,
 Xoşbəxtlik daşıyan uğurlu Mələk!
 Mənə bu mənzərə böyük vəd verir:
 Barış, sevinc dolu günlər gələcək.
 Nəinki əvvəlki ölümdən betər
 Acı dərdlə dolu o görüntülər.
 Nədənə, qəribə görünür mənə –
 Mənə elə gəlir son görüntüdə
 Təbiət tam çatıb öz məqsədinə.

Mələk cavab verdi: – Seyr eləyirkən
 Hisslərdən aldığı həzzə inanma.

Yəni qərar vermə bu haqda erkən;
Heç də Təbiəti sadələvh sanma.
Sən ali məqsədçün yaradılmısan,
Ey Tanmmisallı bakirə insan.
Səni sevindirən o kütlə ki var,
Qardaş qırğınına olacaq düçar.
Həyata rəng qatan, onu bəzəyən
ustalar, sənətçi, ixtiraçılar
Tann bəxş eləyən nemətdən sapıb
Yaradanlanna saymaz olarlar.
Dİ gəl ki, onlardan artıb-törəyər,
Xalqın ən gözəli həmin o eldə.
Amma bunu da bil, görünüşünə
məftunu olduğun hər bir gözəl də,
ilahələr kimi ağılı alsa da,
allə şərəfin uca saxlayan
ləyaqət hissindən çox uzaqdılar.
Həm də ki şəhvətə könül bağlayan
O tumara aşlıq, rəqsə həvəskar,
Bayram düşkünləri və modabazlar
Həyatın özündən çox uzaqdılar.
Guya, dindar olan kişi nəslə də
Bir şirin gülüşlə uyub qızlara,
Şərəfi, namusu qurban verərlər
Həmin o Tannsız əxlaqsızlara.
Onlar batacaqlar bu gündən belə
Ləzzət dənizində, həzz dəryasında.
Sonra qərq olarlar girdablar içrə,
Hər biri məhv olar öz dəryasında.
Yəni ki, hər belə gülüşdən yana
Dəryalara dönən göz yaşlanıyla
haqq ödəmək qalır yalnız cahana.

Ötəri sevinci İtirən Adəm
Həyəcanla dedi: – Məhv olur necə
Haqq yolun yolçusu saparaq qəfil
Rüsvayçı bir yolu tutub gedincəl

Amma ki görürəm, bütün bəlalər
 Bütün bədbəxtliklər, sanki, eynidir;
 Onların hamısı harda olsa da,
 Qadın varlığında təcəssüm edir!

– Yox, – deyə etiraz elədi Mələk, –
 Bütün bəlalərin yaranmasına
 Kişi zəifliyi səbəbdən gerçək.
 Zəriflik önündə çökür qadına,
 İtirir Haqq verən müdriqliyini,
 kişilər dönürlər bəla kanına.
 İndisə seyr elə yeni lövhəni,
 Yeni görüntülər gözləyir səni!

Adəm boylanaraq gördü ki, budur,
 Açılmış önündə geniş bir diyar;
 Burda geniş çöllər, kəndlər, örüşlər,
 İnsanlar qaynaşan gur şəhərlər var.
 Həmin şəhərlərin keşik çəkilən
 Məğrur qalaları, darvazaları.
 Orda hər silahlı şəxsin üzündə
 Tanma çəkilmiş sərt əzaları.
 Qorxunc əzəməti, azman vücudu
 savaşı təntənəli cəsur igidlər,
 gənc döyüşçülərə təlim keçərək
 çapdıqca bürüyür atları qan-tər.
 Tək-tək, dəstə-dəstə, atlı, piyada,
 Bayram şənliyinə gəlməmiş onlar.
 Ordunu ərzaqla təmin eləyən
 Burada xüsusi bir dəstə də var;
 Onlar hər oğurluq cöngə-düyəni
 Sürərək örüşdən qovub gətirir.
 Mələk quzuları, toğlu-qoyunu
 çalib ordugaha sarı ötürür.
 Amansız ölümdən zorla qurtulan
 çobanlar hay salır, kömək diləyir.
 Şiddətli dirəniş baş verir bu an,

Cəng bütün örnşü qana bələyir.
Başqa bir qoşunsa başqa tərəfdən
Götürür şəhəri mühasirəyə.
Alaylar təpillir qalaya san,
Oxlar bulud kimi yayılır göyə,
Divarlar boyunca nərdivanlara
Qaladan daş yağır, alov tökülür.
Hər iki tərəfdə qırğın çoxalır,
Dinir mancanaqlar, bürclər sökülür.
Yetincə amansız döyüşün sonu,
Toplantı barədə carçı çəkir car.
Qoşulub hay-küylü döyüşçülərə
Şuraya can atır seçmə qocalar.
Natiqlər danışır, ara qızışır,
Qızışır alovlu mübahisələr.
Nəhayət, öz müdrük görünüşüylə
Dinir ortayaşlı seçilən bir ər.
O bir xeyli zaman öz çıxışında
Danışır qanundan, qanunsuzluqdan.
All, Uca Haqqı xatırladaraq
Məsallar gətirir o, zaman-zaman,
Əli qana batmış bu insanları
Düzlüyə çağırır, haqqa çağırır.
Cavanlı-qocalı bütün kütləsə
Kükreyib qəzəblə ona bağırır,
Onu öldürməyə cəhd eləyirkən,
Göylərdən bir bulud sallanır qəfil,
Bürüyür müdrüklə, çəkib aparır,
Bunu görk eləmir o kütlə qafil.
Sarı zorakılıq bütün yerləri,
Hökm edir zülmün qılinc qanunu.
Və heç kim canını qurtara bilmir,
Görünmür bu miskin həyatın sonu.

Gözü yaşla dolu, sinəsi ahlı
Adəm Başçısına sual elədi:
– Bu nədi? İnsanlar insandı, yoxsa

Hamısı Ölümə sadıq kələdi?
 Mınqat artırmırmı günahlarını
 Qardaş qırğınına bais olanlar?
 Göylər xilas edən bəs o, kim idi
 qurtuldu ölümdən? Burda nə sirr var?

Onun sualına diqqət kəsilib
 Mələk açıqladı hər şeyi bir-bir:
 – Bu, qeyri-bərabər nikahdan doğan,
 Sənə agah olan nəticələrdir.
 Bir-birinə düşmən Xeyir ilə Şər
 Cismində birləşib gördüklərinin.
 Həmin bu birlikdən doğulanları
 Qəhrəman sayırlar cümləsi yerin.
 Kişilik, ləyaqət güclə ölçülür,
 Yalnız güclülərdi burda şanlılar.
 Xalqları fəth etmək, cəngləri udmaq,
 Ellər yağmalamaq şərəf sanılar.
 Kim çox qırıb-çatır, kim çox öldürür –
 Şöhrət çələngini qazanmış, demək.
 Hər zəfər çalanın igidliyini
 Burda ucaldırlar lap göylərədək.
 Atası sayırlar insan nəslinin,
 Tanrı törəməsi, tanrı sanırlar.
 Əslində, qaniçən adından özgə
 Onlara yaraşan başqa admı var?
 İnsanlıq adına qara yaralar
 Beləcə minirlər şana-şöhrətə.
 Əsl şərəfilər bürünüb qalır
 Unutqanlıq adlı bir sükunətə.
 Gördüyün müdriksə öz xələfindir –
 Törəyib yeddinci tirəndən sənin.
 O, rəzil dünyanın tək möminidir,
 Haqqı təbliğ edir ağılı kəsəni.
 Odur ki üz tutub yol azmışlara
 Haqqın zühurundan xəbər söylədi –

O gəlib başının dəstəsi ilə
Məhkəmə quracaq onlara, dedi.
Və sən özün gördün azğın kütlədən
Göylər onu necə alıb qopardı.
Gözəl rayihəli bəyaz bir bulud
Necə xilas edib onu apardı.
Çəkdi öz yanına Yaradan onu,
Ölümsüz dünyanın sakini etdi.
İndi görürsənmi, möminlik necə
Haqq olan insanın dadına yetdi.
İndi rəzillərin sən fərqi nə var,
gör tapır onları hansı cəzalar!

O, qənnib baxdı: hər şey dəyişmiş,
Kəsmişdir səsinə cəngin mis suru.
Hər yerdə şənlikdi, şadlıq və gülüş
İnsanlar rəqs edir, özünü yorur.
Qanuni nikahlar, satlıq sevgilər
Hamısı qanşmış biri-birinə.
Əri qadınlarla evli kişilər
Xəyanət torunda batır dərinə.
Hər yanda rəzillik, zorlanma, nifaq...
Eyş-işrət içində dünya sürünür.
Bu vaxt əyyaşların tünlülüklərində
Nurlu, ləyaqətli bir şəxs görünür.
O, nifrətlə baxır iyərəndiklərə,
Aydınlıq gətirir hər cürə səhvə.
Gəzir məclisləri. Keyf çəkənlərə
Deyir ki, insanlar etməsə tövbə,
Haqqın qəzəbinə tuş gələcəklər.
Hamını düzlüyə, xeyirxahlığa
Çağınb nə qədər etsə də hünər,
Görür ki, səyləri boş yerə gedir.
Odur ki susaraq sökülür çadın,
Həmin seyrəngahı dəfhal tərək edir.
O, odun qıraraq dağ meşəsindən

səbirlə yaratdı azman bir gəmi.
 Qapı da düzəltdi, dor da ucaltdı,
 Sürtdü gövdəsinə qatrana kimi.
 Oraya insanlar, heyvanlar üçün
 Bəs deyincə qədər qida da yığdı.
 Ev heyvanlarından və vəhşilərdən,
 Hər cürə quşlardan və cücülərdən
 Gəminin içinə bir cüt buraxdı.
 Gəmiyə sonuncu o özü mindi,
 Mindi dörd qadını, bir də üç oğlu;
 Ardınca qapını bağladı Tanrı.
 Bu zaman bir külək qopdu acıqlı,
 Qara buludları qanadlarıyla
 Yığdı Göy Üzünə o, təpə-təpə.
 Göylər sıxılaraq dondu, elə bil,
 Çat verdi qəfildən o qara qübbə –
 Şıdırğı bir leysan başladı bu vaxt,
 Dayanmaq bilmədi gecəbəğündüz.
 Hər yanı su basdı. Sular qalxaraq
 Üfüqdən-üfüqə uzandı dümdüz.
 Dünya su altında susdu. Tək birçə
 O gəmi başbaşa qaldı sularla.
 Batdı dəbdəbəli gözəl saraylar,
 Doldu balıqlarla, meduzalarla;
 bəşərdən cəmi bir gəmi dolusu
 Heyvanlı, insanlı canlılar qaldı.
 Ah, Adəm, gör necə sonu puç olan
 Övladların getdi, dünya boşaldı!
 O nəhəng daşqının ardıyca indi
 Sənin göz yaşların daşqın törədir;
 Getdi övladların göz görə-görə,
 Çağlayan göz yaşın buna görədir.
 Mələk nəvazişlə qaldırır səni,
 Övlad kədərindən belə qırılmış,
 Ürəyi üzülmüş ata kimi sən
 Qalxıb ağır-ağır dərdə sarılmış

Yaralı qəlbənlə gileylənirsən:
– Acı görüntüdü, ağır mənzərə!
Bilməsəm yaxşıydı nələr olacaq.
Özümə bəs idi sonsuz dərd payım,
Gələcək bəlayla üzöldüm ancaq.
Heç kim can atmasın xəbər tutmağa,
Nələr baş verəcək gələcəyində.
Onsuz da, güc çatmır dərddən qaçmağa,
Billincə hər şeyi – yorğun beyində,
üzülmüş ürəkdə ümid yaxmağa
bir atəş də qalmır əzabdan özgə.
Mənsə nahaq yerə çapalayıram;
Mən kimi qoruya bilərəm axı?
Sağ qalanları da aclıq məhv edər,
Sahilsiz suların sərgərdanlığı
Harda var – onların sonuna yetər.
Elə bilirdim ki, cənglər, davalar,
zorakı əməllər yetincə sona
Bütün Yer üzünü başı bürüyər,
Sülh gələr əbədi bütün cahana.
Ah, necə özümü aldadırammış!
Sən demə, dinclik də müharibətək
Viran eləyirmiş bəşəriyyəti.
Nədən bəhrələnir bu acı gerçək?
Bəlkə, sən deyəsən, ey böyük ustad,
Doğrudanmı, mənim gözlüm önündə
Bitir insan nəsli? Və heç bir imdad
etmək mümkünsüzdür belə bir gündə?
Mələk cavab verdi: – Bu lovğaların
Sən gördün nə boyda təntənəsini;
Böyük igidliklər törədirdilər.
Amma ki hər biri Haqdan üzünü
Kənara tutaraq zor edirdilər;
Onlar qan tökərək, evlər yıxaraq
Özgə diyarları talayırdılar.
Azad tayfaları qula döndərir,

Danışan dilləri lal qoyurdular.
 Bütün Yer üzündə şöhrətlənərək
 Uca mənəblərə yetirdi onlar.
 Qənimət kanyıdı xəzinələri,
 Dünyada nə qədər can həzləri var –
 O qədər pozğunluq hərisləri var;
 Sırtıq təkəbbürün təlatümündən
 Dostlar arasında nifaq daşırdı.
 Onlar ləyaqətdən uzaşdığıtək
 Tanrı xofundan da uzaqlaşdı.
 İndi də belədir, ağır döyüşdə
 Yalançı möminə Tanrı yar olmur.
 Odur ki soyuyur haqq-ədalətdən,
 Onlar rəzillikdən bezib yorulmur.
 Tanrının onlara lütf elədiyi
 Ömrü çalışırlar dərdsiz sürməyə.
 Sanki, can atırlar israf edərək
 bütün ruziləri bada verməyə.
 Beləcə, əxlaqı zədələnərək
 Pozulur büsbütün Yer əhalisi.
 Heç kimin yadına nə iman düşür,
 Nə həqiqət düşür, nə Haqqın səsi.
 Tək bircə cəhalət dolu əsrdə
 Heç nəyə baxmadan o Göylər Oğlu,
 Üstündən xətt çəkib pis adətlərin,
 Qəlbində imanı, başında ağı,
 Söyüşdən, nifrətdən, sayğısızlıqdan,
 Heç nədən qorxmadan və çəkinmədən,
 İnamı, ümidi heçə gömmədən
 Hər an Haqqa sarı xalqı səslədi.
 Hər yerdə söz açıb günahkarlara
 Tanrı qəzəbindən o bəhs elədi.
 Odur ki nifrətlə qarşılanınca
 Tərk etdi suçlular düşərgəsini.
 Tanrısa insanlar içrə tək onda
 gördü Haqq nurunun aydın izini.

Dünyanı məhv edən ağır cəzadan
Özü, ailəsi sağ qalsın deyə,
Tannın əmrinə müntəzir insan
nəyl hökm etdisə Uca Yaradan,
yığıdı düzəltdiyi gözəl gəmiyə.
Bax elə bu zaman başladı gurşad,
Yarğantək açıldı Göylərin dibi;
Yağdı gecə-gündüz, yağdı durmadan,
Sanki, buludların gəlmişdi təbi.
Dağıldı hər yanda bəndlər, bərələr,
Dəryalar daşaraq hər yanı aldı.
Dolub silələndi azman dərələr,
Dağlar da sulanın altında qaldı.
Kəlbüynuz dalğalar vurdu aramsız,
Cənnət dağlarını yıxdı körfəzə.
Sanki, heç yox imiş kollar, ağaclar,
Kimsə inanmazdı gözlə görməsə.
İndi sultilər, su nəhəngləri,
Üzürdü qarq olmuş o bağ-bağatda.
Heyif ki, qədrini bilmədi insan –
Ona paklıq adda, qüdsiyyət adda,
Yox, gərək deyilmiş müqəddəs məkan;
Odur ki bəxş etməz bir də Yaradan.
Amma sən, ey Adəm, hələ yaxşı bax,
gör gözün nələrə şahid olacaq!

O baxdı, dalğalar arasındakı
o yalqız, o qarib gəmini gördü.
Buludlar getmişdi küləklər ilə,
Daşqın azalmışdı, sular çökürdü.
Günəş öz atəşin baxışlarıyla
Süzürdü sulanın aynalarını.
Tufan çəkilmişdi artıq içinə,
Sanki, dincəlirdi Göylərin canı.
Gəmi üzürdü, yox, o dirənmişdi,
İllisib qalmışdı uca zirvəyə.

Sular çəkildikcə, dağlar dənizdən
 zirvəsində yosun qalxırdı göyə.
 Sular, sanki, indi bir əlbisəydi,
 əynindən soyunub atırdı dağlar.
 Dənizin dalıyca yamaclar boyu
 Yorturdu təzəcə çıxan bulaqlar.
 Qəfildən gəmidən bir qarğa uçdu,
 Onun da dalıyca elçi-göyərçin.
 İki dəfə uçub qayıtdı geri,
 Gəzdi baxışları bir parça yerçün.
 İkinci uçuşda o, dimdiyində
 bir zeytun yarpağı gətirib gəldi.
 Bu, barış rəmziydi! Yer tapılmışdı!
 Bu ilahi məqam necə gözəldi!
 Çıxdı o nurlu kəs gəmidən çölə,
 Bütün seçilmişlər onunla çıxdı.
 Əlini qaldırdı Ucalıqlara,
 Təşəkkür eləyib Göylərə baxdı.
 Başının üstündə şəhli bir bulud,
 Bir də üçrəngli bir halə var idi.
 Bu, Uca Tanrıdan gələn işarə –
 Onunla birliyə bir qərar idi.
 Kədərli, qüssəli Adəmin indi
 ruhu işıqlandı, qəlbi sevindi:

– Mənə gələcəyi bir-bir göstərən,
 Ey Göylər göndərən Mürşidim mənim!
 Dirçəldim sonuncu gördüklərimdən,
 İnama büründü ümitsiz tənim;
 Bildim ki, İnsanın nəsli kəsilməz,
 Qırılmaz şəcərə, pozulmaz sıra.
 Heyfilsilənmirəm indi zərrə də,
 Daşqında məhv olan Tanrısızlara.
 Əksinə, xoşbəxtəm sonda o mömin,
 O kamil insanın tapılmasına.
 Xeyir-dua verdi Uca Yaradan

Nəsil artırmağı hökm etdi ona.
Amma izah elə, qoy dərk eləyim,
Üçrəngli halənin mən mənasını;
O kinsiz, hər şeyi görən Gözlərin
Qaşıtək əyilmiş sirlə yazını.
Dünyanı bir daha qərç etməməyin
Yoxsa bu, sifr dolu gizli yoludu –
Nədən ala-bəzək, gözəl qaytanla
Hörülmüşdü ağzı dolu buludun?

Mələk cavab verdi: – Düz dərk etmişən,
Doğrudan, soyuyub Haqqın qəzəbi.
Əslində, bir qədər əvvəl O Özü
“İnsan qüsurludur!” – demiş əsəbi.
O baxıb görmüş ki, bütün dünyada
Canlılar azıblar Haqqın yolunu.
Hər yerdə rəzillik, zorakılıqdı
və O kədər ilə izləmiş bunu.
Amma dönüklərə cəza verib də
Öz adil hökmüylə o, tək haqsevən,
İnsana, dünyaya O Uca Haqdan
qazandı əbədi, yeni bir güvən;
Tək onun üzünə Haqq qəzəbini
Şəfqətlə, rəhmilə əvəz elədi:
“Yer üzü bir daha qərç olmasın qoy,
Dənizlər daşmasın!” – belə söylədi.
Sonacan qırmadı İnsan nəslini,
Məxluqlar, canlılar amanda qaldı.
O bir əhd elədi bu işlər haqda,
Üçrəngli halə də buna misaldı.
Yağış buludları alanda göyü,
əmələ gələndə həmin o halə,
Bu, o ulu əhdə bir işarədi,
Yəni əminliyə edir dəlalət.
İndi gündüz, gecə, əkin və biçin,
Həm də yay ilə qış ciddi qaydada

əvəz edəcəklər biri-birini,
sonda bələnəcək Kainat oda,
Yer üzü biryolluq təmizlənəcək.
Daha dəqiq desək, bir an içində
bütün yaranışlar heçə dönəcək.
Sonrasa yenidən təzə Yerlə Göy,
Təzə bir şəkildə yaradılacaq.
Və orda haqq əhli olacaq ancaq!

ON İKİNCİ KİTAB

MƏZMUN

Baş Mələk Mixail öz hekayətini davam etdirir, daşqın haqda danışır, İbrahim barədə söhbət açır və aram-aram Adəmlə Həvvaya günaha batdıqdan sonra onlara törəmələriylə bağlı verilmiş vədlə izah edir; o, Tanrı Oğlunun ölümünün, dirilməsinin və Ucalara qayıdışının təcəssümü haqda, Onun İkinci gəlişinə qədər Ruhaniliyin durumu barədə xəbər verir. Bu yeniliklər və vədlərlə təsəlli tapan Adəm Mixailə birlikdə dağdan enərək xoş yuxular qəlbinə dinclik və itaət bəxş etmiş, hələ də yatmış olan Həvvanı oyadır.

Mixail Əcdadların əlindən tutaraq onları Cənnətdən çıxarır; onların arxasınca odlu silahları şəfəq saçan Heruvimlər Cənnəti qorumaq üçün öz gözətçi istehkamlarına çəkilirlər.

Tələsmiş olsa da, düşərgə salan,
günorta dincələn bir səyyah kimi
Mixail sözüünə bir ara verdi
Durub arasında iki aləmin –
Yəni o, məhv olmuş, həm də dirilmiş
aləmlərə baxdı, Adəmə baxdı;
Mələk düşündü ki, Adəm nə isə
ona sual verib soruşacaqdı.
Beləcə, bir qədər gözləyərək o,
Yenə öz sözüünə davam elədi:

– Dünyanın ilkini, həm də sonunu,
Eyni kökdən gələn pöhrələr sayaq
Sən yeni doğulan insan nəslini
Gözlərinlə görüb seyr etdin bayaq.
Hələ çox şey qalıb seyr olunası,
Fani baxışların üzgündü sənin.
Ölümə məhkumlar belə üzülür
süzərkən ilahi bir mənzərəni.

Elə onun üçün bundan o yana
Nağıl eləyəcəm hər şeyi sözlə –
Hər nə deyəcəmsə diqqətlə izlə!

Sayca çox az olan bu yeni nəsil
dönüb məhkumluğun bir girovuna,
zəhmətə, əməyə olub müntəzir,
boyun əyəcəklər Tanrı xofuna.
Haqqı, ədaləti uca tutacaq,
Sürətlə artacaq, çoxalacaqlar.
Torpağa can qoyub, məhsul becərüb,
Qədrindən xeyli çox alacaqlar.
Ruzi-bərəkətə çatacaq onlar
Taxılla, şərablə... hər nemət ilə.
Öküzdən, quzudan Tanrı adına
Qurban kəsəcəklər səxavət ilə.
Nəzir verəcəklər dadlı şərabdən
Dini ayinlərin buyurduğu tək.
Müdrək başçıların himayəsində
Günləri sevinclə gəlib-keçəcək.
Bu yeni nəsilin törəmələri
Uzun bir barışda yaşayacaqlar.
Bir başçı gələcək sonra meydana,
Təpədən-dırnağa təkəbbür, vüqar.
Gözəl güzərana xor baxaraq o,
Öz doğma qövmünə quracaq tələ;
Qardaşları üstə hakimiyyəti
Cinayət yoluyla alacaq ələ.
Onun əməliylə sülh pozulacaq,
Təbii qanunlar məhv olacaqdır.
Harda ona qarşı çıxan tapılsa,
O, qəddarcasına öc alacaqdır.
İnsan ovlayacaq heyvan yerinə –
Silahla, yalanla salacaq tora.
Böyük ovçu adı veriləcəkdir
Hiylələr ustası həmin məğrura.

Hətta Göyləri də cana yığmağa,
Həyasızcasına çəkinməyəcək.
O, Haqqın önündə utanmayaraq
Özünə ehtiram tələb edəcək.
Şöhrətpərəstlikdə ona tay olan
Azğın, təkəbbürlü dəstələriylə
Ədəmi tərک edib gedəcək Qərbə,
Məramında zülm, fikrində hiylə.
O gəlib çıxacaq Cəhənnəm kimi
Qapqara qatranlar qaynayan çölə;
bir şəhər tikməyə qərar verəcək,
həm də ki bir qüllə o məhlul ilə.
Elə bir qüllə ki, Göydən də uca,
Adlanna layiq şöhrətli olsun.
Bu özgə diyarda kimlər hökm edib,
Həmişə toplumun yadına salsın.
Tənn həmin yerə, o sığınacağa
Gözə görünmədən enib gələcək.
Tikilməkdə olan həmin şəhərə,
Bir də o qülləyə baxıb güləcək.
Pozacaq nitqini O, memarlann,
Hərəyə qanşiq bir dil yazacaq.
Onlar bir-birini anlamayınca,
Bu işi hərə bir yerə yozacaq.
Çoxdillil güruhun vəhşi səs-küyü
Ulartıya dönüb qalxacaq göyə.
Şübhəylə suçlayıb biri-birini,
Biri digərini dolayır deyə
əlbəyaxa olub vuruşacaqlar.
Dözülməz hay-küyə – bu çarpışmaya
Baxıb güləcəkdir Göyün Ruhlan.
Gülüş kanı olan tikililəri,
Cəfəngiyat olan o qurğulan
tarixdə lağ üçün saxlayacaqlar.
“Dill dolaşanlar” ayamasını
Onlann adına bağlayacaqlar.

Ata qəzəbiylə dilləndi Adəm:
 – Ah, o mənfur oğul! Qardaşlarının
 Cənab qəsd etdi azadlığına!
 Onun özbaşına şahlığı ilə
 Firavanlıq necə yetişdi sona.
 Uca Haqq beləmi buyurmuşdu heç?
 O, bizim öhdəyə quşu, balığı,
 Bir də heyvanları vermişdi axı.
 İnsana heç zaman tapşırılmamışdı
 İnsanın üstündə hakim olmağı.
 Özü götürmüşdü Öz öhdəsinə
 İnsana Hakimlik hökmünü yəni.
 Elə bununla da azad etmişdi
 İnsan diktəsindən İnsan nəslini.
 O, öz lovğalığı, azgınlığıyla
 Tanrını təhdidə əl atdı həтта.
 Buluddan yuxarı hökm eləməkçün
 Qüllə ucaldırdı Göylərin altıda.
 İyrənc! Tutaq ki, lap həyasız ordu
 Həmin qüllə ilə qalxdı yuxarı;
 Orda nə yeyəcək? Zərif havayla
 kobud içlərinin çatar axırı.
 Göydə lap acından ölməsə onlar,
 Hökmən boğulmağa məhkum olarlar!

Mixail dilləndi: – Yorma ağlını...
 Bütün insanların azadlığını
 əməlləri ilə zülmətə gömən
 gələcək nəslinin tutduğu işlər
 hayandan su içir – qoy söyləyim mən:
 O gün ki törətdin sən ilk günahı,
 əsl azadlıq da məhv oldu o gün!
 Sən indi bilirsən əsl azadlıq
 Sağlam dərrakəyə bağlıdır bütün.
 Dərrakə korşalıb, idrak sönərsə,
 Ya İnsanın üzü ondan dönərsə,

Coşqun ehtiraslar, boş-boş xülyalar
Hakimlik hissini əlinə alar
və qula çevirər azad kəsləri.
İnsan öz içində rəzil hisslərə
Azad dərrakəni təslim edərsə;
Ədalətli Tann bundan ötəri
Onun taleyini çevirər tərsə;
Onu təslim edər azğın şahlara;
Onlarsa zümlə basqıda tutub
Azad yaşamını çəkərlər dara.
Zülm qaçılmazdı. Zülmkar üçün
banşsa həmişə yasaqdı, sanki;
əfsuslar olsun ki, xalqlar çox zaman
Ləyaqət hissindən uzaqdı, sanki.
Həm də dərrakədən aralı durar,
Elə bu zaman da istibdad deyil,
Haqqın ədalətli hökmü buyurar,
Bir də aylar ki, o azad deyil;
Zümlər içində özgəyə quldu,
Sonra da içindən dönər köləyə...
Gəmi ustasının ötkəm oğlunun
uğursuz timsalı bunu deməyə
mənə əsas verir, yaxşı qulaq as:
atası adına hər böhtan, ləkə
şərəfsizcəsinə atıldığı üçün
lənət eşidəcək nadan soy-kökə:
“Sən qullar quluna çevriləcəksən!”
Yenə də özündən qabaqkılartək
Bu dünya enəcək, çökəcək yenə.
Bu haqsız aləmdən Haqq da bezəcək,
Müqəddəs əlini götürəcəkdir,
çəkib suçlulardan nəzərlərini,
dünyanın o pozğun ünsürlərini
pozğunlar əlinə O verəcəkdir.
O, xalqlar içindən bir xalq seçəcək,

Haqqa ləyaqətlə dualar etsin.
Və Ondan diləyib, Ondan umaraq,
Tanrıya imanı, lütfü diriltsin;
Bəri sahilində Fərat çayının
Yaranası xalqın ulu babası
Bir büt-pərəst idi. Amma ki onun
İmanı var idi Haqqa, ən azı.
Adəm, inanmazsan insanlar bir vaxt
Ağlını itirib kütləşə bunca! –
Hələ o daşqının tək xilaskarı,
O ulu öndərin sağlığında
Asi olacaqlar Tanrıya qarşı;
Öz əl işlərinin – cansız bütlərin,
Yəni ki adicə ağacın, daşın
Önündə səcdəyə gələcək onlar.
Uca Tanrı isə tədbir görəcək,
Girib yuxusuna həmin Möminin
Vətəndən getməyi qərar verəcək.
Qərar verəcək ki, o atıb getsin,
Doğma el-obanı, miskin bütləri.
Məskən etmək üçün Tanrı buyuran
Başqa bir ölkəni keçsin hədləri.
Həmin o ölkədə o Müqəddəsdən
Güclü bir xalq artıb törəsin deyə;
Bütün Yer üzünü xeyir-bərəkət,
Bir də firavanlıq bürüsün deyə
Onun getməsinə hökm verilir.
Söykənilib öz Uca Yaradanına,
O qərrib ölkəyə yollanır indi.
Mən onu görürəm, sənincün amma
Gözəgörünməzi görmək çətindi.
O buraxıb gedir öz bütlərini,
Gedir Yarıdana məhəbbət ilə.
Buraxır dostları, atır vətəni,
Xaldey pöhrəliyini cəsərət ilə

Qoyaraq arxada adlayır çayı,
Gedir öz köçüylə Harrana sanı.
Başında özünün qul-qaravaşı,
Saysız sürüləni – dövləti, van.
O köçmür qürbətə bir kasıb kimi,
O, inam yaradır ləyaqətinə.
Görürəm, yetişir o, Harranaya
O, Morda, Sihemdə köç-külfətinə
Çadırlar qurdurur düzənlik boyu.
Təqdim eləyəcək burda Uca Haqq
Bu yeri əbədi olaraq ona.
Buralar əbədi vətən olacaq,
Ona, həm də onun övladlarına:
Bir ucu Yemafdan şimalda olan
Cənub Səhrasının son həddinəcən.
Ordan da o yana – Yermondan şərqə,
Qərbdəki dənizin sərhədinəcən
(Təbli ki, hələ ad verilməyib
Adını çəkdiyim bu diyarlara).
Budur, Yermon dağı, bu da ki dəniz,
Sənə də göstərim, özün bax ora:
Bu dəniz sahili, bu Karmel dağı,
Bu İordan çayı – şərq hüdududur.
Onun oğulları həm də Senirdə –
dağda yaşayacaq – o isə budur.
Məramsa belədir: bütün tayfalar
Dua edəcəklər onun nəslinə.
Həmin törəmədən günün birində
Böyük bir Xilaskar gələcək sənə.
İlanın başını əzəcəkdir o,
Bu haqda tezliklə tam biləcəksən.
İbrahim adında bir övlətinin
Oğul nəvəsiylə – hesaba çəksən –
Bir xeyli qalxacaq bu qövmün adı.
O, babası kimi müdrik, imanlı,

On iki oğluyla çıxar vətəndən –
 Çıxar Hanaandan Haqqa gümanlı.
 Kök salar sonralar Misir adlanan,
 Nilin dilim-dilim böldüyü yerdə –
 Dənizin qoynuna axıb-tökülür
 Ayrıca yeddi qol həmin nəhrdən.
 Fironun yanında uca məqamlı –
 Az qala, ikinci hökmdar olan
 Öz kiçik oğlunun çağırışıyla,
 Bir aclıq ilində burda yurd salar.
 Yumar gözlərini dünyaya bir gün,
 Çoxlu oğul-uşaq qoyub da gedər.
 Böyük bir xalq olar törəmələri;
 Səsləri, ünləri hər yana yetər.
 Şahı qorxudunca belə bir artım,
 qəriblərə divan tutar o, bütün;
 Oğlan uşaqları doğulan kimi
 elə bələkdəcə öldürər o gün.
 Bu vaxt iki qardaş – Musa və Harun
 Uca Haqq sandan yetişər dada;
 Qurtarar bu xalqı ağır bəladan,
 Aparar ən gözəl yerə dünyada.
 Amma ki ilk öncə o zülmkarı,
 Tanrını rədd edən, iman bilməyən
 Həmin qaniçəni, o hökmdarı,
 Dəhşətli cəzayla gömüb ölməyə
 Haqqdan işarələr gətirəcəklər:
 ən əvvəl qırğınsız-filansız orda
 çaydan su yerinə qan axıb gedər.
 Sonra başqa bəla basar ölkəni,
 bürüyər hər yanı ondan da betər;
 Nəinki ölkənin hər tərəfinə,
 hətta saraya da həşərat dolar;
 Birələr, bir də ki it milçəkləri
 iyərənc bulud kimi hər yanı alar.

Hökmdann bütün mal-qaralan
Dabaqdan, qoturdan tələf olacaq.
Bütün xalq – başının böyüyü ilə
Yaraya, xoraya hədəf olacaq.
Misir göylərində bir an da belə
ildının səngiməz, dolu dayanmaz.
Həm də alov yağar bu rəzil yurda,
Önündə yaşılı, alı dayanmaz,
Hər şey viran olar – zəmilər, bağlar,
Ağaclar yıxılar quru samantək.
Misirdə hər yerl çayırtkə basar,
Basar bir qaranlıq qatı dumantək.
Üç günə hər yerl viran eləyər
Əl ilə duyulan bu dirli zülmət.
Sonra da qəfildən bir gecəyanı
Qınılar büsbütün başbilən ümmət.
Bax onda yumşalar çay əjdahası,
Xeyli yara alıb, xeyli yumşalar.
Və azad eləyər o gəlmələri,
İçində nə qədər inadçılıq var,
Nə qədər çalışıb boğsa da onu,
əriyən buz kimi təzədən donar,
Daha da qəzəbli edər Fironu –
Təzədən o, qəddar olar ikiqat,
Onun buraxdığı qərib ellilər
Qurtulub zülmədən olsa da azad,
Qovaraq sulara salar onları;
Elə düşünər ki, məhv olacaqlar,
Musa xilas edər bu insanları;
İkiyə bölünər sular bu zaman
Onun əsasının kərəmətilə –
Sular iki yandan bülür divartək
Yanlib dayanar itaət ilə.
Yanlib eləcə qovuşmaz sular
Xilasedilmişlər keçib-gedincə.

Seçkin Bəndəsinə Tanrı bəxş edər,
 Tanrı təlqin edər bu hökmü öncə.
 Özü də yürüyər xalqın önündə
 Bir Mələk cildinə bürünmüş kimi.
 Gah buluda girər, gah od bürcünə,
 Sirlilə bir səs imiş, bir ünmiş kimi
 Çəkər arxasınca o məsumları.
 Bütün gecə boyu təqib etsə də,
 Amma yetə bilməz Firon onlara –
 Gecəniri zülməti sabaha qədlər
 Qoymaz yanaşmağa o, insanlara.
 Tanrı seyr eləyər od sütunundan
 Təqib edənlərin yethayətini.
 Onun əmri ilə Musa bu zaman
 Təzədən göstərər kəramətini:
 yanılmış sulara öz əsasını
 o uzadan kimi – sular bitişər;
 Düşmənin ordusunun başının üstə
 bitişər – bu işin sonu yetişər.
 Seçkin xalq xətersiz-filansız bu vaxt
 Yabanı səhrayla, başı üstə Haqq,
 Uzaşar Hanaan sahillərindən.
 Ehtiyat eləyər cəngə girməyə,
 Qaçar o qaniçən şah ellərindən.
 Bu xalq itaəti rəzillik sanar,
 Odur ki Misirdən kənar ötüşər.
 Sülhə dəyər verən, həyatı sevən,
 Cəngdən uzaq olmaq dilər həmişə.
 Dolaşar səhrada onlar xeyli vaxt,
 Xeyirli bir işə verənlər qərar;
 Bu soyun, tayfanın on iki qolu
 birləşib bu xalqa bir dövlət qurar.
 Ali bir Şurada on iki seçkin,
 nəzarət eləyər qayda-qanuna.
 Enər qanunları elan etməyə

Uca Haqq bu zaman Sinay dağına;
İldinmlar içrə səsləndikcə O,
Ayağı altında dağı titrədən:
Söz açar: bir qurban kəsməkdən tutmuş
Ta ki hər bir kəsin haqqına qədər.
Sırlı rəmzlərlə danışaraq O,
Söz açar gələcək törəmələrdən.
Söyləyər, İlanın başını əzən
Necə xilas edər İnsanı Yerdə.
Tannın verdiyi bu bilgilərdən
Bu fani varlıqlar düşər təşvişə.
Dua eləyərək, lütf diləyərək,
Musanın dilliyə onlar hər işə
Qərar verməsinl istərlər Haqdan.
Onlann arzusu cavabsız qalmaz,
Göylərdən bir səda gələr ki, heç vaxt
Tannıya elçisiz yanaşmaq olmaz.
Musaya tapşırar bir ömək kimi
bu uca mənəbi qəbul etməyi.
O da növbəsində yol qoyar, bir gün
Başqa bir Azmanın, başqa öməyin –
Məsihin dünyaya gəlməsi üçün.
Gələcək zamanın hər peyğəmbəri
Tərənnüm eləyər Məsih dövrünü,
verər ümmətinə müjdə-xəbəri.
Beləliklə, Tann izah edərək
Qanun-qayda haqda öz niyyətini,
İtaət eləyən bəndələrinə
Sevgl göstərərək və məbədinə
onlar arasında tikməkdən ötrü
lütfünü bildirər öz qərarıyla.
İnsan öz əbədi intizarıyla
Gətirməkdən ötrü son pənahını,
Sonu ölüm olan bəndələr içrə
Tikdirər müqəddəs xanəqahını!
Qızilla işlənmiş sidr ağacından

Bir məbəd tikərək ucaldar onlar,
 Orda baş endirmək üçün bir məkan,
 Həm də ki Tanrıya birliyə nişan
 Əhdin yazıldığı lövhə də olar.
 İki Heruvimin qanad gərđiyi
 qübbədə – qızıldan mərhəmət Taxtı.
 Onunsa önündə yeddiyə qədər,
 Qızıldan düzəlmiş gur çilçiraqdı.
 Zodiak bürcünün ulduzlarıtək
 Nur saçır qübbəyə bu yar-yaraşlıq.
 Müqəddəs məbədin damınının üstə
 Gündüz bulud olar, gecələr işıq.
 Bir vaxt İbrahimə, oğullarına,
 Vəd olan həmin o xəyali ölkə
 Açar qucağını indi bu xalqa,
 Beləliklə, onlar Mələklə birgə
 Gəlib yetişərlər bu torpaqlara.
 Mən bu hekayəti çox uzatsaydım,
 Bütün döyüşləri təsvir edərdim.
 Məğlub səltənətlər və şahlar haqda
 Sənə danışmağa sözlüm yetərdi.
 İnsanın sözünə qulaq asaraq
 Yolunu ləngidib dogma kürədə;
 Göyün ortasında vaxtı uzadıb,
 Gecəni yubadan Günəş barədə
 Sənə danışardım. Sənsə bilərdin
 Necə də bir zaman həmin o kəslər
 Günəşə üz tutub beləcə səslər:
 – Ləngi sən Havaon üstə, ey Günəş,
 Ayalon dərəsi üstə dur, ey Ay.
 Durun, İsrailin üstün olması
 Sizin sayənizdə qoy olsun qolay!
 Belə ad alacaq İshakın oğlu,
 Yəni İbrahimin oğul nəvəsi.
 Bu adı qoruyar gələcək nəsli
 Hanaanı fəth edən xalqın cümləsi.

Mələyin sözünü kəsərək Adəm
Bu yerdə söylədi: – Göylər sözcüsü!
Aydınlıq gətirdin zülmətlərimə,
Çox şey aşkar oldu mənimçün, düzü.
Ən xoş xəbər isə İbrahim haqda
və onun nəslinin haqqında oldu.
Sanki, bu xəbərlə mənim qəlbimə
Bir işıq şımağı süzüldü, doldu.
Mən öz həyəcanlı taleyim haqda,
Bəşər barəsində çox şeyi bildim.
Bizi gələcəkdə nələr gözləyir,
Bu haqda hər dürlü gerçəyi bildim.
Bütün tayfaların Bir Ona sanı
Üz tutacaq günü görürəm daha.
Heyif ki, bircə mən yasağı pozub
İdraka can atıb batdım günaha.
Amma anlamıram, dünyada bunca
Qanunlar çoxluğu nəyə gərəkdir?
Onun bolluğunun içində insan
Hər cürə günah da işləyəcəkdir.
Görəsən, Yaradan bu yerdə necə
İnsanlar içində məskunluq seçər?

Mixall söylədi: – Şübhə eləmə,
Günaha tabedi insanlar bütün;
Çünkü səndən artıb törəyib onlar,
Tanrı tərəfindən məhz bunun üçün
Qanun verilibdir: bütün insanlar
Günahı qanuna qarşı yönəldən
Təbii qüvvəsin dərk edə bilsin.
Amma görünməyib elə əzəldən
Qanunla günahın kökü kəsilsin.
Qanun uzaqbaşı üzə çıxardır,
Göstərir haqq nədi və günah nədi.
Öküzü, keçini kəsib, qanıyla
Suçdan tam anırmaq bir əfsanədi.

Burdan belə çıxır, Tanrı önündə
 Suçunu qan töküüb arıdar İnsan;
 Günahı yumağa iman yolunda
 Bəraət gətirər axıdılan qan –
 Bu isə qanunla əmələ gəlmir.
 Eynən hər qanunun əxlaq yönünə
 İnsan cavabdehlik daşıya bilmir,
 Belə olduqdasə – yaşaya bilmir...
 Deməli, qanunda bitkinlik yoxdu,
 Hər şeyi öncədən bildirir ki, o
 Əhdin qəbulunda ucalıq olsun.
 Xəyali şeylərdən əbədiyyətə,
 Cisimdənsə ruha təmizlik dolsun.
 Sıx qanun yolundan saf iradəyə,
 Kölə xofundansa ehtiramacan,
 Kamillik yolunda haqla ucalar
 İmana söykənib keçərsə İnsan.
 Xalqı Hanaana gətirib gələn
 Haqqın sevimlisi Musa deyildi –
 Qanunun quluydu bu işi görən,
 bunu ləyaqətlə bacara bildi.
 Amma İsayə da – İosuaya
 (ona belə deyir bütprəst əhli)
 İlan da düşməntək tabe olacaq.
 O İlan çox da ki İnsanı xeyli
 Azdırıb dünyada ələ salacaq –
 İsasa Cənnətə qaytaracaqdır.
 Gəlib Hanaana girərək bu vaxt
 İsrail yaşayıb çiçəklənəcək.
 Pozaraq dincliyi suç işləyən xalq
 Tanrı qəzəbinə tuş da gələcək,
 Onlara düşmən də göndərəcək Haqq,
 Amma tövbəsini qəbul edərək
 əvvəlcə bir hakim, sonrasa bir şah
 göndərib xilas da eləyəcəkdir.
 Onlardan ikinci öz xidmətində

Böyük işləri və Tanrı xofuyla
Şöhrətə minəcək səltənətində,
Adı əsrlərlə rəmzə dönəcək.
Və nıda gələcək – vəd dolu nıda:
Bu taxt-tac əbədi möhkəmlənəcək.
Həm də peyğəmbərlər bildirəcəklər:
Bir gün Davud şahı şah soylu olan
qadınlar etiraz eləyəcəkdir:
Sənə, İbrahimə olunub elan,
Dünyaya gələcək Oğul barədə –
Təsəlli və sevinc gətirə bilən
Bütün Yer üzünün tayfalanna
Tannın nurunu yetirə bilən,
Yerdə şahlığının sonu olmayan
Sonuncu Şah kimi Oğul gəlişi
Bəs nə vaxt, görəsən, olacaq ayan?
Amma ki tələsmir Haqqın gərdişi,
Bir xeyli hakımlar gəlib-gedəcək;
Davudun ağıllı, dövlətli oğlu
Milsilsiz bir məbəd inşa edəcək.
İçində Tannya ehtiram yeri,
Bulud bürüncəkli gözəl səcdəgah.
İnsanlar Tannya o vaxta kimi
Çadırda gətirmiş həmişə pənah.
Sonra da çox şahlar taxta çıxacaq:
Çıxacaq axmağı və ağıllısı.
Axmağı həddindən artıq olacaq,
Neyləmək olar ki, belədir yazı.
Onların bütələrə iyrənc həvəsi,
Başqa nankorluğu, rəzillikləri,
Xalqınsa pozğunluq girdablarında
Ağıla sığmayan özəllikləri
Tann qəzəbini odlandıracaq;
əlını çəkəcək O, bu diyardan –
şəhərdən, məbəddən, dövlətdən, vardan
qəzəblə çəkinmə nəzarətini

hər şeyi özgələr yağmalayacaq.
 Təlaşla şəhəri tərk eləyənlər
 oranın adını Babil qoyacaq.
 Sən özün görmüsən o boş şəhəri...
 Əsir olacaqlar yetmiş iləcən.
 Amma Davud şaha əhd etdiyindən
 Mərhəmətli Tanrı bir gün eləcə
 Azad eləyəcək o əsirləri.
 Təlqin eləyəndən sonra Uca Haqq
 Babil şahlarının iradəsiylə
 Geriyə, vətənə dönəcək bu xalq.
 Əvvəl məbəd tikib Tanrı adına
 onlar itaətlə ömür sürəcək.
 Bir azca varlanıb-yağlanan kimi
 təzədən üsyana təkan verəcək.
 Elə ilk nifaqı səcdəgahdakı
 barişə cavabdeh möminlər salar.
 Onlar təhqir edər Tanrı Evini,
 təhqir eləyərlər müqəddəs nə var.
 Davud övladların lənətləyərək
 Şahlıq taxt-tacını alarlar ələ.
 Taxta yad adamı çıxarar onlar,
 Bunu edərlər ki, qoy bundan belə
 Məsih doğularsa, qoy onun heç vaxt
 Şahlığa, taxt-taca haqqı olmasın.
 Onun doğumunu bir ulduz deyər –
 Heç vaxt görünməmiş bir Göy almazı.
 Qızıl çevirərlər, buxur yaxarlar
 Şərqin falçıları, cadugərləri;
 Müqəddəs doğumu təsdiqləyərlər,
 düz çıxar Göylərin müjdə-xəbəri.
 Mələk çobanlara gecə örnüşdə
 Söyləyər müqəddəs zühhur yerini.
 Onlar tələsərlər sevinclə ora,
 Duyub Mələklərin nəğmələrini,
 Qulaq kəsilərək bir xeyli xora,

Böyük təntənəyə şahid olarlar.
Körpənin Anası – Məsum Qız-Ana,
Atası – Yenilməz Haqqın Qüdrəti.
O, İrsən gələr Öz Uca Taxtına,
İdarə eləyər bu Səltənəti.
Hökmünün altında olar Yer Üzü,
Şöhrəti can atar Göyü bürsün!

Mələk hiss etdi ki, Adəm sevincdən
Boğa bilməyəcək göz yaşlarını.
Susaraq sözüne bir ara verdi
Kırtmaqçün onun təlaşlarını.
O isə: – Ey sirlər rəsulu! – dedi, –
Sən mənim ən uca ümidlərimi
Təsdiq eləyərək tikdin qəlbimi.
Qəlbimin dibini mənasız yerə
ələk-vələk edib tapmadığımı
İndi dərk elədim mən birdən-birə;
Mən İndi anladım, içim sevincdən
Niyə fərəhlənir, nədən atlanır.
Qadından başlayan İnsan nəslinin
Niyə Təvəkkülü Böyük adlanır.
Sevin, ey Qız-Anal Göylərin Sənə
Sevgisi böyükdü, haraya çəksən.
Sən mənim belimdən gələndən gəlib,
Mənim törəməmdən törəyəcəksən.
Səndənsə doğular Tanrının Oğlu,
O, Sənin bətnindən doğulub gələr.
Qovuşar beləcə İnsanla Tann –
Ah, bu hiss könlümü necə silkələr!..
Daha qurtulammaz ölümdən İlan,
Bəs başı əzilər Mənfurun haçaq?
Söylə, döyüş harda, nə vaxt olacaq?
Və bir də o İyrənc, görün, Qalibin
qutsal dabanını necə sancacaq?

Mələk cavab verdi: – Elə bilmə ki,
 Bu təkbətək döyüş asan olacaq.
 Bu ağır döyüşdə biri başından,
 Biri dabanından yaralanacaq.
 Sənin Düşməninini ikiqat güclə
 Məhv etmək üçünmü – özün düşün bir –
 Tək bundan ötrümü Tanrının Oğlu,
 İnsanla Tanrını ehtiva edir?
 Göylərdən əbədi qovulmuş İblis
 (əslində, ölümdən qat-qat pisdə) bu)
 Sanma ki, asanca məhv olub ölür.
 Hələ tərki etməyib hiyləsi onu,
 O, səni ölümcül sanca da bilər.
 Yaxşı bil, İblisi məhv etməklə yox,
 Onun əməlinə verməklə xitam,
 vurduğu hər cürə ağır yararı
 sənin Xilaskarın sağaldacaq tam;
 Bu, Uca Tanrıdan gələn qanuna
 İtaət etməklə baş tutar ancaq.
 Di gəl ki qanuna xor baxmısan sən,
 O, ölüm xofuyla olsa da yasaq.
 Günahın üzündən sənə, həm də ki
 Bütün İnsanlığa kəsilib cəza.
 Sənin günahını alıb üstünə,
 Onu ölümlə yuyacaq İsa.
 Yalnız belə qurban qane eləyər
 O Uca Ədalət məhkəməsinə.
 Qurtarar qanuna sevgisi ilə,
 itaəti ilə Xilaskar səni.
 O, sənin cəzanı çəkib də dözər,
 Göstərər həyatın əsl üzünü –
 Göstərər həyatın çirkəbdən keçən
 Ölümə yol gələn iyrenc izini.
 O, insan nəslinin günahlarını
 Çəkərək üstünə yuduğu üçün
 Onun xidmətindən zəif olacaq

İnsana xas olan qanunlar bütün.
Rəzillər içində təhqir olunar,
Dözər hər zillətə O Ruhü Uca.
Zorla mühakimə edərlər Onu,
Çarmıxa çəkərək vurarlar xaça.
Həyat bəxş eləyən O Məsum Kəsə
Doğma yurddaşın ölüm gətirər.
Özüylə bərabər alar çarmıxa,
bütün günahlan alıb götürər.
O ölər...Amma ki dirilər yenə,
Çox sürməz ölümün hökmü O Kəsə.
Üçüncü günündə dan şəfəqlək
O qalxar tabutdan – parlaq və təzə.
Bu qurban-həyatı etməsə inkar
və ona bağlasa öz murazını –
Beləcə ölümdən azad olacaq,
İnsan tapacaqdır son xilasını.
Bu İlahi Qurban ləğv edər tamam
Sənin üzərinə kəslən hökmü.
günahınla bağlı qorxunc Ölümün
Baş tutar əbədi, miskin çökümü.
İblisin başını O əzəcəkdir,
əvvəl susduracaq silahlarnı –
Günah və Ölümü məhv edəcəkdir –
Onlarsa sancaraq öz şahlarnı,
Yəni ki İblisin başını sancıb
salacaqlar onu ağır bir hala.
Qalbin və suçdan qurtulanların
Ötəri bir ölüm dabanın çalar.
Amma ki bu ölüm bir yuxu kimi
Ölümsüz həyata sakit keçiddi.
Dirilib qayıdar O, Yer üzünə,
Qayıdar – keçərək o sirli səddi.
Ona qahmar olan şagirdlərinə
Gələr öyrətməyə qısa müddətə.
Yuyulmuş günahla bağlı xəbərlər
Car etmək tapşırar hər bir millətə.

Tapşırar: möminlər əməl eləsin
 O təlqin etdiyi şeylərə görə.
 Çəksinlər xaçları çay sularına
 Suçdan arınmağın nişanəsitək.
 Bu, saf həyat verər mömin qəblərə,
 bərkidər imana ruhən hər kimi.
 Bu zaman çarmıxa hazır olarlar
 Günahları yumuş Xilaskar kimi.
 Bütün Yer üzünün İnsan nəslinə
 Xilas xəbərini şagirdlər yayar.
 Onlar nə İsrail oğullarını,
 Nə İbrahim dinin kənarında qoyar.
 Həvaritək gələn Tanrının Oğlu
 Zəfərlə ucalar təntənələrə.
 Göylərdən yuxarı dikələr yəni,
 Bütün düşmənlərin sərəkək yerə.
 O, Göylər Xanını – İlanı tutar,
 Çəkər zəncirlərdə, kələfçələrdə;
 Aparar Düşmənin səltənətinə,
 Rüsveyçi şəkildə qoyar o yerdə.
 Şanlı Atasının dönər yanına,
 Yanaşı əyləşər Onunla Taxtda.
 Göyün Mələkləri tərif yağdırar,
 Onun o şərəfli dönüşü haqda.
 O, ordan enəcək bax bu dünyanın
 Gəlib yetişəndə fəlakət günü.
 Çəkəcək özünün Haqq Divanına
 O hər bir dirini, hər bir ölünü.
 Məhkum eləyəcək O, dönükləri,
 ədalət Onunla güləcək yenə.
 Göylərin, Yerlərin səadətindən
 Mükafat verəcək hər bir möminə.
 Xoşbəxt günlərinin sonsuzluğuyla
 Nicata qovuşar bu dünya özü;
 Ədəmin özündən neçə yol gözəl
 Cənnətə çevrilər bütün Yer üzü.
 Dünyanın çox böyük gərdişi haqda

Xəbər söyləyərək susdu Mixail.
Heyranlıq içində dinləyən Adəm
Şirin bir yuxudan qalxdı, elə bil:
– Ah, Şərin önündə Xeyirlə duran,
İstəyəndə Şərdən Xeyir doğuran,
Sonsuz Firavanlıq, sən nə sirlisən!
Hətta bu dünyanın yaranış çağı
zülmətdən sıynlan gözəl işığı
gətirən qüvvədən sən hünərlisən!
Bir şübhə bürüyüb mənim canımı:
tövbə eləyimmi qəti, bilmirəm.
Tənn şəfqətinə sevinim yoxsa,
İçimin İstəyi nədi, bilmirəm.
Xilaskar gedincə Göylərə, söylə,
Kütlə içindəki bir ovuc mömin,
İmansız güruhdan necə qorunar,
Kimə arxalanıb olarlar əmin?
Kim zəmin dayanar tərəfdarlara,
Axı kim onlara rəhbərlik elər?
Təqib olunmazmı Onun Özütək,
İman yiyələri – o həvarilər?

Mələk: – Düz deyirsən, – dedli, – Göylərdən
Təsəlliverəni göndərəcək O.
Əhdlər Atasını – Müqəddəs Ruh
Möminlər qəlbinə endirəcək O.
Sevgiyə süslənən dinin qanunu
Haqsevən qəlblərə möhürlənəcək.
İblisin Heenna nizələrini
Ruhani zirehlə onlar yenəcək.
Haqdan qorxanlan ölümə belə
Rəzil zülmkarlar qorxuda bilməz.
Əzaba dözənlər mükafatlanar –
Səbir və təsəlli qazanar hər kəs.
Ruh enər göylərdən Həvarilərə
İncili xalqlara yetirmək üçün
Göylər xəbərini yaymağa görə

Bütün yer üzünə ötürmək üçün,
 Mömin könüllərə enər Uca Ruh.
 Sonra xaç əhlinin könüllərinə
 Dolar səadətdən məbəd tikməyə
 Cürbəcür elləri və tayfaları,
 bu səadət dolu yola çəkməyə,
 möcüzə bəxş edər elçilərinə:
 İlahi möcüzə salar heyrətə –
 Onlara çeşidli dillər bəxş edər
 Haqqı yetirməyə hər bir millətə.
 Şifahi, yazılı o işlər haqda
 Yetincə yerinə tapşırıqları;
 Onlar gözlərini yumar əbədi,
 Gedərlər fanidən baqiyə sarı.
 Amma Həvarilər demiş öncədən,
 qurdlar gələcəkdir onlar gedincə.
 Keşiş libasında, hər cür məkrli
 Xeyirləri üçün hər şeydən öncə,
 Göylərin əhdinə ağ olacaqlar;
 Hiyləgərcəsinə sirri, ehkamu,
 Dəyişib artacaq, çoxalacaqlar.
 Məyyətdə qalar qutsallıq yalnız, –
 Uca Həqiqətin ilahi nuru.
 Onu o azmışlar dərk edə bilməz,
 Bu saflıq – O Uca Ruhun uğuru.
 Dünyəvi taxt-tacı o biriləri
 Zəbt edib şöhrətə, şana can atar.
 Yalandan deyərlər: öhdələrinde
 Yalnız bir ruhani hakimiyyət var.
 Hamının bərabər qisməti olan,
 Əhddə göstərilən İlahi Ruh
 Onlar öz adına çıxarlar bütün,
 Bu cür azdırarlar mömin güruhu.
 Vicdana bağlayıb nəfsin hökmünü,
 Qondarma qanunlar yazarlar ancaq.
 Önlərin verdiyi ruhani hökmü
 Uca Ruh qəlblərə cızmayıb heç vaxt.

Verilmiş ilahi firavanlığı
Tar-mar eləyərlər, sanki, əbədi.
Hər zaman onlardan asılı qalar
Azadlıq – İmanın canlı məbədi.
Dinin və vicdanın əleyhinəyken
Özünü günahsız saymaq olarmı?
Ağır zamanlarda Haqdan dönməzi
Dönüklə yanaşı qoymaq olarmı?
Dini mərasimi çoxdan üzdən
Mərasim xətrinə keçirər elə.
O zaman həqiqət çəklər geri,
Oxlanar min cürə iftira ilə.
Yaxşını rədd edib zalımı sevən
Dünya qiyam edər mənfur qövmünə.
Əhdin vaxtı gələr, suçluya – cəza
və mükafat gələr hər bir möminə.
Təyin olunmuş gün gəlib çatanda
Sənin Xilaskarın, sənin Əfəndin,
Buludlar içindən İlahi nurla
Bir də görərsən ki, Göylərdən endl.
İblisin kökünü kəsməkdən ötrü
O enər Göylərdən sonuncu kərə.
Məhv edər biryolluq pozğun dünyanı,
əbədi bir nicat bəxş edər Yerə.
Yəni ki bu zaman sönməz od-alov
Bütün Kainatı yandırır-yaxar.
Alovda saflaşan xas cisimlərdən
Birləşib təzə Göy, təzə Yer döğər.
Haqqa, ədalətə, sevgiyə söykək
Sonu görünməyən bir zaman gələr.
Onun meyvələri: səadət, sevinc,
Nə tükənmək bilər, nə bir son bilər.

Mələk kiriyincə dilləndi Adəm:
– Ey xoş bəslərətl! Öncəgörümün
Zaman axarını, fəni dünyanı

Sonuncu anacan qapsadı bütün!
 Ordan o tərəfə əbədi boşluq...
 Nə sonu görünər, nə sərhədi var.
 Elə aydınladın ruhumu mənim,
 Getsəm də, ürəyim bir dinclik tapar.
 Başımı – yəni bu gil çanağımı
 Doldurunca qədər bilgi qazandım.
 Ən böyük səadət Tanrı xofuymuş,
 Tanrı sevgisiymiş və tövbə andı.
 Gəzəndə Tanrının önündə gəzir,
 Hər yerdən görünür bir Ona adam.
 Kaş Ondan asılı ola həmişə,
 Onun şəfqətiylə qoruna adam.
 Şəri Xeyir ilə üstələyir O,
 Yerin coşqusunu boş xülya sanır.
 Hər cür müdrikliyin önünə çıxar
 Sadə həlimliklə iman insanı.
 Mən indi bilmişəm haqqın yolunda
 Çilələr çəkməyin sonu nə imiş –
 Ən böyük zəfərə yetməyin yolu
 Bu yoldan savayı əfsanə imiş.
 Ölüm – mömin üçün həyata qapı,
 Həyata girişdi, anladım bunu.
 Günahımı yuyan Xilaskarımın
 Timsalı bu işin haqq olduğunu
 göstərdi. Əbədi eşq olsun Ona!

Mələk qüvvət verdi dərhal İnsana:
 – Bunları dərk edib bilgilər aldın,
 Bundan artığına ümid eləmə.
 Amma bilməyinin nəyi pisdi ki
 Hansı ulduzlardı bütün aləmə
 Nur yayır gecənin qaranlığında.
 Efir güclərinə tam bələd olmaq,
 Bilmək sonsuzluğun bütün sirrini,
 Nə var Təbiətdə fərqi nə varmaq,

Dənizdə, Göylərdə, Torpaqda, yəni
Tann yaratdığı hər nə vardisa,
Dərk edib anlamaq yaxşı olardı.
Sənə bütünlüklə versəydi dünya
Həzzi, səadətli, firavanlığı;
Özün özbaşına hakim olardın
Necə ki sənindir könül xanlığın.
Amma sən çalış ki, keçmə aşın,
Bilginə dözümlü qat, iman, səbir qat.
Birləşdir sevginə yaxşılıqları –
Doğmaya sevgidir tükənməz həyat.
Bu zaman qəm səndən aralı durar,
İçində taparsan itkin Cənnəti;
Orda səadətli yüz dəfə uca
və gözəl olacaq, əmin ol qəti.
İndi seyrəngahdan düşmək çağıdır,
Bu yerdən getməyin zamanı gəlmiş.
Bir bax, keşikçilər tərənlin üstə,
Yürüşçün sıraya qayıb düzəlmiş.
Qılınclar cızan o odlü çevrələr
İşarədir sənli qovulmağına.
Get, oyat Həvvanı – Ulu Anarı,
Təskinlik yuxusu vermişəm ona;
Mən onu gələcək xoşbəxtlik haqda
Xəbərdar etmişəm öz yuxusunda.
Yuxuda itaət və həlimliyə
Dərin bir meyll də oyanıb onda.
Sonra söyləyərsən ona birbəbir,
Məndən eşitdiyini hekayətləri.
Çalış etiqadı sarsılmaz olsun
və söylə, qoy onun olsun xəbəri:
Bütün insanlığın böyük xilas
Qadından doğular bu Yer üzündə.
Həmin o Xilaskar gələr dünyaya
Həvvadan gələnin törəməsindən.
Eləcə yaşayın başlıçında,

Uzun ömür sürün, canbir qəlb olun.
 Ötənlər barədə dərd eləməyin,
 Səadəti görün sonunda yolun.

Söhbəti bitirib dağdan düşdülər,
 Adəm alaçığa sarı tələsdi.
 Həvva oyanaraq nikbin səs ilə
 Onu qarşılayıb yolunu kəsdi:
 – Sən hardan gəlirsən – əyandır mənə,
 Tanrı nizamlayır çünki yuxunu.
 Bizə ibrət olan görüntülərlə
 Özü təlqin edir rüyada bunu.
 Bezərək könlümün qüssələrindən
 Həsərlə özümə daldığım zaman;
 Böyük səadətdən xəbərlər verən
 bir yuxu bəxş etdi mənə Yaradan.
 İndi apar məni burdan, gəl gedək,
 Bir an yubanmaram burda, inan ki...
 Səninlə əl-ələ tutub yerimək
 Cənnətdə qalmaqla eynidi, sanki.
 Yalnız qalmağımca – mənə Cənnəti
 itirmək kimidi biryolluq çəti.
 Sən mənə hər şeydən bu Göylər altda,
 Bu Yerin üzündə tək gümanımsan..
 Suçum ucbatından mənə qoşulub
 Cənnətdən könüllü qovulanımsan.
 Əməlimə görə aldığımı yox,
 mənə vəd olanı söyləyirəm mən:
 Sevinc aparıram bu yerdən ancaq,
 Bədbəxtlik olsa da mənim üzümdən,
 Daha arxayınam bu gündən belə:
 Köniüm də, ruhum da bir aram tapar –
 Çünki vaxt gələcək, mənim Törəməm
 Geri qaytaracaq nə itkimiz var!

Bunları dedikcə o Ulu Ana
 Adəm heyrət ilə qulaq asırdı –

Mələk yaxınlıqda olduğu üçün
O heç nə demirdi, baxıb susurdu.
Təpəlikdən enən Mixail bu vaxt
Bir meteor kimi qarşırdı yeri.
Gedirdi baş çəksin cərgələrinə
Bərq vurub parlayan Heruvimlərin.
Onların cərgəsi səssizcə axdı,
Yerindən sürüşdü səssiz-səmirsiz.
Sanki, bir çay üstə bir qürub vaxtı
Bir duman üzürdü – sakit, hənirsiz.
Cərgənin önündə kometa kimi
Haqqın qılıncıydı odlayıb-ütən;
Livya mehitək Cənnəti qarşan,
Havanı dəyişib dözülməz edən.
Mixail tələsik tutub əlindən
Bir az tələsdirdi ləng əcdadları.
Gətirdi onları Şərq tərəfdəki
Dünyaya açılan Qapıya sanı.
Onlarla qayadan endi vahəyə,
Sonra da yox oldu – çəkildi Göyə.

Qanılarlaq geri sonuncu kərə,
Xoşbəxt sığınacağa bir də baxdılar.
Elə bil, Cənnətin Şərq yamaqları
Qılınc şöləsindən yanacaqdılar.
Orda, Qapıların keçidlərində
Üzlər qorxunc idi, silahlar odlu.
Baxdılar... ah çəkib ağladılar da,
Göz yaşları istiydi və ahları odlu.
Qarşıda bütöv bir dünya var idi –
Onlar yurd salası, yaşayasıydı.
Tutaraq əl-ələ və ağır-ağır
Çıxıb gedirdilər – bu bir yazıydı.
Qəza-qədər idi bu Yaradandan,
Ədəmdən keçərək gedirdi belə.
Qarşıda böyük bir çöllü-biyaban,
Onlarsa gedirdi öz yolu ilə.

QAYTARILMIŞ CƏNNƏT

(poema)

QAYTARILMIŞ CƏNNƏT

BİRİNCİ KİTAB

Mən o ilk İnsanın gözəl Cənnəti
itirməsi haqda nəğmələrimi
oxumaqda idim bu günə kimi.
İndisə rədd edib hər cür günahı,
hiyləni, yalanı, nəfsl, tamahı,
yenidən Cənnəti İnsan nəslinə
qaytarmaqdan ötrü Məlunu yenən,
ayaqlar altına atıb məhv edən
Böyük İnsan haqda ilhama gəlib
nəğmələr qoşuram Ona bu gündən.
Onun sayəsində o gözəl Ədəm
yoxdan var olaraq qalxdı təzədən.
Sən, ey Ruh! Ey o pak qanadlarında
O Uca Varlığı səhraya alan!
O azğın Düşməniə savaşa girib
üstündə əbədi qələbə çalan
O Tann Oğlunu vəsf etmək üçün
gəl mənə ilham ver əvvəlki kimi;
Yoxsa nəğmələrim lal doğulacaq.
Qüdrətli qanadlar üstə fikrimi
götür ucalara. İndi mən ancaq
ölməz qəhrəmanlıq haqda ötürəm.
İstərəm sözümlü sehrə bələyib
bütün insanlara nurtək yetirəm.

İldırım səsiylə Böyük Müjdəçi
səsləndi – sözünü duysunlar deyə:
“Tann Dərgahına az qalıb daha,

Qoy bütün xaç əhli gəlsin Tövbəyə!”
 Hər yerdən axışıb gəldi adamlar,
 Yusifin qanunsuz oğlu da gəldi –
 Gəldi İordana onlarla birgə;
 Sələf dərhal onu tanıdı, bildi.
 “O, məndən güclüdür”, – söylədi, amma
 müqəddəs ayini icra etməyə
 bir qədər çəkindi. Qərar verincə
 bu zaman ucalar-ucası Göyə
 bir aydınlıq gəldi, elə bil, öncə,
 sonra qapıları açıldı onun;
 açıldı üstündə Xaççəkilməsin.
 Endi göyərçintək o Müqəddəs Ruh,
 sonunda müəmma dolu bu işin
 bürüdü Atanın səsi hər yanı:
 “Sevgili Oğlumsan Mənim Sən!” – dedi.
 Gəzib yer üzünü dilxorcasına
 dolaşan Düşmənsə bunu dinşədi,
 şanlı yığıncağa gəlib qatıldı.
 Bir ildırım kimi titrətdi onu
 Uca Haqqın səsi göz qırpımında.
 Kinli, həyəcanlı baxışlarını
 Tanrı övladına dikdi bir anda.
 Qısqanlıq içində qovrularaq o
 döndü Cəhənnəmə nəfəs dərmədən.
 Çağırdı Heenna sultanlarını,
 özəl məşvərətə topladı həməni.
 Girdablar içində sərt bir yığıncaq!
 Dəhşətlə üz tutub zülmətə sarı
 səsləndi özünün mələklərinə:
 “Ey Dünyanın qədim istibdadları –
 Qurunu, Havanı fəth eləyənlər
 (yaxşı olar elə, Cəhənnəmi yox,
 fərəhlə yad etsək Havanı əgər)!
 İnsan hesabıyla gərəkdirmi heç
 indi sadalamaq yüzillikləri?

Adəmi, Həvvanı Cənnətdən edən
mənim o hiyləmdən ta üzü bəri,
bır qorxu içində gözləyirik biz:
nə zaman Həvvanın törəmələri
əzəcək başımı... bırıyolluq, təmiz
mənim axınma çıxacaq, görən.
Aramla hərlənir fələyin çarxı,
ona əbədiyyət bırı an kimidir.
Deyəsən, bu dəfə bu hərləncəyın
aşın sürətli hər cür ümıdı
qıraraq o günü yaxınlaşdır.
Bızə vəd olunan həmin zərbənin
gözlənən məqamı məni çaşdır.
Başım əzilincə, düşünürəm ki,
bizim bu iradə, bu hökmranlıq,
yerlərin, göylərin səltənətində
yetəcək son həddə. Son hədd – qaranlıq...
Bəd xəbər belədir: qədim zamandan
haqqında bəhs olan o Qadın ki var –
onun Törəməsi gəlib dünyaya;
bu qorxunc xəbərdən edərək qubar.
O, öz ağılı ilə, mərhəmətiylə,
öz xöş məramıyla, xoş niyyətiylə
ölməz əməllərə başlayıb indli;
Bu, çox qorxuludur, can titrədəndi.
Xəbər vermək üçün baş verənləri
Ona peyğəmbər də göndərib Ata.
Cər çəkən hamını nəhrə çağır,
günahlar yuyulur, guya, o suda;
Hamını səsləyir o, bu pişvaza –
paklanıb salama gəlməyə Onu.
Cürbəcür adamlar axışib gəlir,
keçsin xaç suyundan Tann Oğlunun.
Baxdıqca içimi heyrət bürüdü –
Mən Ona edlən səcdəni gördüm;
O, sudan çıxınca bülür qapılar

açıldı Göylərdə – Göy baş əydimi?
 Bəyaz bir göyərçin endi oradan,
 qondu da çiyinə – işarəydimi?
 Eşitdim Tanrının ucadan gələn
 Oğluna iltifat edən səsini.
 İnsan ölümüylə doğulmuş Oğul
 Qadirdir hər yədə iradəsini
 göstərə – çünki O, Haqq övladıdır.
 Biz unutmamışıq Onu – O İlki,
 Yanar ildırımla O, bizi yendi –
 Məncə, bu, heç kimə gizli deyil ki...
 Gərək bu Gələni yaxşı öyrənək,
 Əslində, O adi adam kimidir.
 Amma surətində həmin o Nurdur –
 Görkəmi Ucanın Öz görkəmidir.
 Bizi məhvə çəkir Onun qorxusu,
 sözsüz, Ona qarşı lazımdır durmaq.
 Özü də onu heç qüvvəylə deyil,
 hiyləylə gərəkdi əbədi vurmaq.
 Elə etməliyik Onu qoy heç vaxt
 Rəhbər olammasın Yerdə heç kimə.
 Şah kimi, Başçı tək yetişməsin qoy,
 bizi həyəcana, təşvişə gömən.
 Adəmi axtarıb məhv etmək üçün
 Xaosdan yalqızca keçdim qədəmdə.
 Oxşar igidliyə kəsə yol ilə
 gedərəm – zəfərlə dönərəm həm də!”

O susdu. Ağzından çıxan kəlmələr
 İblis qoşununu lərzəyə saldı.
 Dəhşətli xəbərin təsiri altda
 onlar uzun müddət key kimi qaldı.
 İstibdadbaşının təşəbbüsünə
 yığıncaq “hə” dedi bir nəfər kimi.
 Bu, o Başçıydı ki, öz hiyləsiylə
 məğlub eləmişdi bir vaxt Adəmi.

Məğlub eləmişdi – yollar açmışdı
girdablar içindən bütün cahana.
İblis yuvasından daraşmışdılar
şahlığa, xanlığa, taxta, dıvana.
Saysız səltənlər, sonsuz ölkələr,
hər yan bürünmüşdü əcinnələrə.
Və indi İordan sahillərinə –
Tann Oğlu enən həmin o yerə
bir an ləngilmədən uçurdu İblis.
Uçurdu cəlb edib hiylələr ilə
Onu məhv eləyə bu çirkin həris.
Amma bilmirdi ki öz əməliylə,
Tannın işinə kömək edəcək –
Bilmədən özünə qarşı gedəcək.
Uca Haqq bu zaman Səltənətində
Mələk güruhuyla birlikdə idi –
Üzünü Qavri ilə tutaraq dedi:
“Bu gündən, ey Qavril, sən göz qoyarsan,
insan taleyinə nəzarət edən
mələklərlə birgə baxıb duyarsan:
sənin Qalileyə O Pak Qız üçün
çatdırmış olduğun şanlı xəbərə
elə ki bəraət verəcəyəm mən,
bil ki, Tann Oğlu adlanacaqdır
Onun doğacağı, hər kəs tərəfdən.
Olsun ki, O, buna şübhə edəcək;
Amma bu barədə Müqəddəs Ruhun
çatdırdıqlarıyla şübhə bitəcək:
Biləcək Tanrıdır hamisi onun...
Doğulmuş O Oğul böyüyüb indi,
O, Tann Oğludur – mədh olsun gərək.
İblis qoy azdırsın Onu bacarsa;
Özüm yol verirəm buna bilərək.
Qoy gedib öyünsün xəyanətiylə
tərəfdarlarının önündə Düşmən;
Ona lovğalanmaq yaramaz heç də,

O ki İovanın sərt mövqeyindən
 geriye çəkildi qəddarlığıyla.
 Mənim O Qadından törətdiyimsə
 bütün fitnələri Öz Varlığıyla
 hər yerdə rədd edə biləcək, kəsə.
 Kürüyüb tökəcək O, Cəhənnəmə
 Dönük ordusunu bir də təzədən.
 O məhz ilk insanın itirdiyini
 Qələbəylə geri alacaq həməni.
 Qoy bundan ötəri O, səhralıqda
 ağır döyüşlərə başlasın əvvəl.
 Ölümə Günahı göndərrəm sonra
 məhv edər əzabı lütfü əlbəəl.
 O, düşmən gücünü zəiflədərək
 ram edər dünyanı, insan nəfsini.
 Efir ruhlarını, məlakələri,
 indi də, sonra da insan nəslini
 anladar özünün ucalığıyla.
 Hamı dərk eləyər Mənim Oğlumu;
 Göylərin əbədi İftixarını –
 Bütün insanlığın Xilaskarını”.

Bunları dedikcə Əbədi Hakim,
 Göylər donmuş idi heyrət içində.
 Elə bil, qəfildən qırıldı tilsim,
 gözəl nəğmələrlə gözəl biçimdə
 başladı ötməyə Səltənət Xoru:

“Sənə şanlı zəfər, ey Tanrı Oğlu,
 döyüşə gedirsən, bu himni dinlə:
 Fitnəyə, fəsada qılıncla deyil,
 Şanlı qələbə çal müdrikliyinlə.
 Ata arxayındır Şanlı Oğluna,
 Bu ilk döyüşdəcə güvənir Ona.
 O bilir: nəfs də, möhnət də, şər də
 İlahi zəfərlə çatacaq sona;

Zülmətin hiyləsi əbəs olacaq,
İblisin muradı gözdə qalacaq!”

Himni qanad açdı Göylər Xorunun,
keçdi dünyaların cərgələrindən.
Bax elə bu zaman Tanrı Oğlunun
Qədim Vifavarda xaç törəninə,
Uca Müjdəçinin suya çəkdiyi
həmin o müqəddəs inam yerində
qəlbi alışırdı: nədən başlasın?
Bir Xilaskar kimi O, Öz borcunu
bitirmişsə, gücü hara tuşlasın?
Çiyinə qoyulmuş möhtəşəm yükün
İlahi məqamı nədir növbədə?
Odur ki Müqəddəs Ruhla görüşüb
məsləhət almağa çıxdı bu vədə.
Düşüncə içində addımbaaddım
girdi yaxındakı səhralıqlara.
Zülmətlə quculmuş qayalı düzdə
içinə nur axdı, sanki, bu ara:

“Ah, Məni nə qədər gözəl fikirlər,
gözəl düşüncələr sarıb içimdən;
Sırr dolu bu nuru, bu duyğulan
ləp ağlım kəsəndən daşıyıram Mən.
Uşaqlıq qayğısı, körpə şıltağı,
kiçik çağlanımdan yad idi Mənə.
Mən zəka quluydum, Haqq sevdalisi,
Haqq bəyan edirdim Mən hər yetənə.
Yeniyetmə vaxtı Tann Əhdini
oxuduqca bildim həqiqət nədir.
Bundan zövq alınca, kamilləşincə
Zamanı idrakla ötdüm, önlədim.
Pasxa bayramında girdim Məbədə,
O vaxt heç on iki yaşım yoxuydu;
məqsədim dinləmək, niltq etmək idi,

Nitqimlə hamını heyran da qoydum.
 Ancaq qəhrəmanlıq hissləri ilə
 ruhum qanadlanır, yaşayırdım Mən.
 Bircə arzum vardı – kaş İsraili
 qurtarım Romanın əsarətindən.
 Məhv edim, kökünü kəsdim də zülmün,
 lovğa, təkəbbürlü hakimiyyətin;
 bərqərar eləyim xeyirxahlığı,
 çəkim Haqqa sarı Mən cəmiyyəti.
 Amma bundan ötrü Tanrı eşqinə
 gözəl, bəlağətli nitqlərim ilə
 gərək fəth edəydim həssas qəlbləri,
 çaşqın ürəkləri alaydım ələ.
 Deyirdim kaş bütün günahkarları,
 bütün çaşqınları Haqqa çəkəydim.
 Amma çabaların sonu olaraq
 Mən tək cə inadkar kəsləri əydim.
 Artan istəyimi görüb də Ana
 Sevindi və Mənə təklildə dedi:
 “Məramın ucadır, ey Mənim Oğlum,
 ruhundan qida ver, məqama yetir!
 Görk olsun Sənə qoy Uca Haqq Özü,
 Müqəddəs Atana layiq övlad ol!
 Hamıdan üstün ol Öz əməlinlə,
 axıb könüllərə işığınla dol.
 Ağah ol, ölümsüz doğulmusan Sən,
 başqa nə eşitsən, bir əfsanədir.
 Göylərin, Yerlərin Yiyəsi olan
 Doğmaca Atandır O Uca Qadir!
 Sənin Doğumunu bakirə Qızdan
 Milad xəbəriylə verdi Baş Mələk.
 Sənin əzəmətin haqda xəbəri
 şirin müjdəsiylə O yetirərək,
 Davudun müqəddəs səltənətinin
 yeni hakiminin gəldiyi haqda
 və Sənin əbədi hökm sahibi

olmağınla bağlı gözəl soraqdan
xəbərdar elədi. Və Göylər xoru
o sonsuz Vifleyem çöllüklərində
dolaşıb və xəbər gözləyənləri
xəbərdar elədi günün birində.
Xəbərdar olundu hər dürlü kahin
doğumuyla bağlı Uca Məsihin.
İtaət etməyə səsledi həm də;
axışb gəldilər beşiyin üstə,
axışb gəldilər dəstəbədəstə.
Onlar beşiyinə yaxınlaşdılar,
Sırlı bir ulduz da yanırdı göydə.
Buxurlu, qatranlı qoca rəmmallar
təsdiq etdilər ki, bu, nurdu göydə –
və xəbər verir ki, bütün İsrail
qoy xəbərdar olsun yeni Şahından.
Sənin gəlişini bayram etdilər
böyük səltənətin Məbədğahında.
Müqəddəs Simeon və kahin Anna,
o öncəgörənlər söhbət açdılar
məbədə axışb gələn kəslərə:
hər şey çatdırdı, hər şey necə var...”
Görünür, bir zaman salnaməçillər
hər şeyə necə var nəzər salmayıb;
Məsih ilə bağlı peyğəmbərlərin
dedikləri düzgün açıqlanmayıb.
Söhbət Məndən gedir gördüm ki, burda.
Ölüm əzabını çəkib üstümə,
Mənə vəd olunan Şahlıq haqqına
yetişə bilərəm dursam qəsdinə.
Mənsiz, dərdlərini candan çəkdiyim
bu İnsan nəslinin xilasını nəydi?
Heç nə, heç nə qorxunc deyildi Mənə,
Mən Öz məqamımı gözləmədəydim.
Hazırlamaq üçün Məsihi yola
gəldi xaq atası önünə bu an.

(Ondan xəbərdardım heç görməsəm də.)
 Xaçə çəkilməyi Mən ucalardan
 gözləmiş olsam da, müqəddəs suya
 gedirdim çəkiləm hamıyla birgə.
 Amma ki İoann tabe olunca
 Göylərdən haqq olub gələn təhrikə,
 Məni – Məsih! – deyə elədi bəyan;
 əvvəl çəkinsə də, Tanrı Oğlunu
 Mənim təkidimlə o çəkdi suya.
 Müqəddəs Sulardan dikəlincə Mən,
 Göylər əbədiyyət darvazasını
 açınca üzümə, ordanca həmən
 Ruh alıb gətirdi Haqq rızasını;
 Budur, bir hələdir Ata kəlamı,
 O, açıq-aydınca nurtək yayıldı:
 Sevimli Oğlunu – Məni göstərib
 Öz iltifatıyla qaydına qaldı.
 Göylərdən üstümə qoyulan haqdan
 xəbərdar olunca, bildim bu işi –
 Gərək ləyaqətlə bir hakim kimi
 məqama yetirəm bu göstərişi.
 Amma nədən? Bunu bilə bilmirəm,
 İndisə cəlb edir Məni səhralar.
 Bəlkə, zamanında O bildirəcək,
 Bəlkə, hələ tezdür. Burda da sirr var”.

Doğuluşu vaxtı o pakizə Nur
 beləcə ucadan zikr eləyirdi.
 O baxdı səhranın qaranlığına,
 Qorxunc zülmətlərin içinə girdi.
 Yol-iriz olmayan bu biyabandan
 izsiz, işarəsiz dönməkmi olar?
 Hər şeydən xəbərdar edilmişdi O,
 keçmiş və gələcək haqda hər nə var
 aparıb gedirdi O, Öz içində.
 Kübar əyanların seçmə güruhu

çöldə olmalıydı – səhra köçündə.
O, qırx gün dolaşdı düzəngahlan,
Nə yeyib dolandı – sorasan kimdən –
qocaman sıdırlər, ya palıdlarmı
bəsələdlər onu kölgəliyində?
Yoxsa mağaralar aldı qoynuna?
Kımlər hayan oldu, görəsən, Ona? –
Heç nə bəllil deyil bu haqda, heç nə.
Qırx gün qıdasızımı keçinmək olar?
Girdi vəhşilərin əhatəsinə,
İltifat elədi ona canlılar;
Zəhərli ilanlar qaçdı yolundan,
Əqrəblər, həm də ki ölüm böləri.
Bəbirlər, şirlər də çəkindi ondan,
Bax elə bu zaman tənha, sərsəri
bir qoca rast oldu ona səhrada.
O ya sürüsünü itirmiş idi,
Çır-çırpı yığırdı qış üçün ya da.
Qoca yaxınlaşdı. Sualla dolu
gözlərini dikdi onun üzünə.
Gizlədə bilmədi həyəcanını,
beləcə başladı o, öz sözlünə:

“Səni bu yerlərə nə gətiribdir?
Burda ki nə yol var, nə də bir cığır.
Hələ bu səhraya salamat gələn
bir insan yoxdur ki, sağ gedə axır.
Burda çox oğullar susuzdan öldü,
öldülər yeməksiz, yol-yolağasız.
Qoy yerı gəlmişkən soruşum, görüm,
bəlkə də, siz elə həmin ağsız –
İordan çayının dar bərəsində
çəkib xaç suyuna peyğəmbər dedi:
– Bu, Tann Oğludur, tanıyın Onu!
İndi görən kimi içim titrədi...
səhrada bir kimsə qalmayıb axı,

düşüb ehtiyacdan xalq pərən-pərən.
yeni bir xəbərin təşnəsiyik biz,
bizə də işarə gələrmə, görün?”

“Mənəmlədir hər an O Uca Qüvvə,
Daha bələdçiyə nə ehtiyac var”, –
deyincə Xilaskar, qoca söylədi:
“Ancaq möcüzəylə bu mümkündür olar.
Başqa yol görmürəm bu hikmətdə mən,
biz burda vəhşitək ömür sürürük.
Dəvətək dözürlük susuzluqlara,
alaq buğdasiyla vaxt ötürürük.
Əgər Haqq Oğlusan, onda lütf elə,
daşları çörəyə çevirsin Ata.
Həm Özün xilas ol, həm də ki bizlər
yeyib də şükr edək biz bu həyata”.

Xilaskar söylədi: “Çörəyin gücü
səninçün hər şeydən üstündür, deyən.
Yazılanlar axı ayrı şey deyir
(Artıq kimliyini anlayıram Mən)
Tək çörəklə deyil, yaşam sürəci
Tanrı kəlamıyla bərqərar olur.
Bu qoca İsrail ta qədimlərdən
göyün qidasıyla durur, var olur;
Musa da bir zaman susuz, qidasız
Dağda dolaşmışdı qırx gün, qırx gecə.
İlya da müqəddəs orucu ilə
vaxtı yendirərək salmışdı heçə.
Sıra çatmış Mənə. Sənsə içimdə
ümitsizlik dəni səpmə nahaqdan.
Bildiyimə görə, yaxşı bilirsən,
Kim sənin önündə dayanıb bu an”.

Paxırı açılmış Düşmən söylədi:
“Mənəm o bəxtsiz Ruh, həmin qaragün –

qara qüvvələrlə qiyam qaldıran.
Mübarək göylərdən töküldük bütün
zülmətin içinə – dilbəsiz andıra.
Amma Cəhənnəmin darvazalan
mənimçün keçilməz ola bilməzdi.
Asanca tərək edib dərdli zindanı,
mən Göylərdə süzdüm, Yerlərdə gəzdim.
Fani boşluqlarda mən dolaşırkən,
Uca İovadan gəldi buyruğum:
Çox şeyə dözənələr çox gözə çarpır!
Gəldi tapşırığımı özümə uyğun.
Tann mələklərə tapşıranda ki,
Ramafta süquta yetdiyi üçün
yoldan azdırsınlar lovğa Ahavı –
mələklər təşvişlə çırpındı bütün.
Mənsə hazır idim Uca Qüvvənin
yerinə yetirəm hər cür əmrini.
Hələ bundan ötrü elçi dilliyə
Şahın fitvasını verərdim yəni.
Tann şövkətindən olsam da uzaq,
Aralı düşsəm də lütfündən Onun;
Amma ki sevməyi bacarıram mən,
Ağlım başımdadır, çatmayıb sonum.
Bunca şən yiyəsi Tann Oğlunu
Heç ola bilərəmi çıxarım yaddan?
Müdrək sözlərindən, əməllərindən
özümü kənarı qoyum həyatda?
İnsanlar hamısı elə bilir ki,
hamının ən çəti düşməni mənəm.
Amma nəyə görə? Mən ki onlara –
bir deyən gərəkdir – niyə düşməyəm?
Onlardan nə pislik görmüşəm axı,
itirdiklərimdən onlara nə var?
İnsanlarla bütün Yerl bölürəm,
nəfsimə sahibdir həm də ki onlar.
Onlara hər işdə edirəm kömək,

həm öncəgörümdə, həm də ki falda;
 qovuşdururam talelərinə
 onları yuxuda – yuxulu halda.
 Deyirlər: bəxtikəm, dərdli kəslərin,
 guya, mən həmişə sorağındayam.
 Əvvəlcə, Özünüz düşünün, lütfən,
 mən ki dərd nəhrinin qırağındayam;
 Çəkdiyim çəzanı kimləsə bölmək
 məni o nəhrdən heç adladarmı?
 Məgər insanları tora salmağım,
 Cəhənnəmdə mənə kömək olarmı?
 Bu, acı olsa da, həqiqətdir ki,
 insan məhv olsa da, insandır hər an –
 ondan öc almağın mənası yoxdur;
 o xilas olacaq, mənə – heç zaman”.

Çox kəskin qabardı ona Xilaskar:
 “Sən layiq olduğun dərdi çəkirsən.
 Köhnədən yalançı olduğun üçün
 sonunu yalanda bulmalısən sən.
 Cəhənnəmdən Göyə edirsən ümid,
 Hansı məhrəmliyin var ki Göylərə?
 Kölə ki saraya necə bağlıdır,
 səni də o hissmi çəkir o yerə?
 Hə, axı sən orda söz sahibiydin,
 başda oturardın bir əyan kimi.
 Sən daha qovulmuş miskin lovğasan,
 devrilib tapdanmış ruhsan can kimi.
 Göylər ordusunda, haqq məbədində
 Sən gülüş kanısan, nifrət ünvanı.
 Daddığın xoşbəxtlik, rahatlıq deyil,
 əzab alovuyla qovrulur canın.
 Səni Cəhənnəmə qovan Qüvvəyə
 uzaqlığın qədər bir vaxt yaxındın.
 Amma sən köləsən Göylər Şahına!
 İtaət – qorxunu oda yaxandır,

Sevincsə məhv edir çəkilən dərdi.
Sənə qüvvə verən kin deyilsə bəs,
o pak İovaya nəydi nifrətin?
Hər cür cəza verdin, sandın ki, dözməz;
Amma o dözərək hər cür əzaba,
bütün bələlan səbirlə aşdı.
Sən dörd yüz ağzınla yalan deməyə
dərs üçün yalvarıb Haqqa ulaşdın.
Qıdadan vacibdir səninçün yalan,
bütün falçılara ruh verən sənsən;
həqiqət adına, xalqın başını
əlamətlə qatan ya sən deyilsən?
Sən mahir aşpazsan – saxta xörəyə
həqiqət duzunu usta səpirsən.
İbarəylə dolu eyhamlarının
kökündə nə durur, niyə demirsən?
Sual olunanda mızıldayırsan,
cavab verməyi sən həmişə aydın.
Anlamadığınsa – tək bilməməkdir,
məbədinə kimi ağıllı saydın?
Kilmə öyrətmisən dərdədən qaçmağı,
ölüm cələləri qumadıqların
səndən öyrəndimi belə uçmağı?
Hansı xalq ki sənə sitayiş etdi,
onları Haqq sənə elədi qurban.
Bundan ədalətli nə ola bilər,
həqiqət budurmu? Dur, cahil, dayan!
Əgər O istəsə, Öz qüvvəsini
xalqlar arasında bölməzmi, sənə?
Sənin məbədinə lənət yağdırır,
Yerin sipərləri – mələklər öricə.
Onlar görür necə Rəbbin kəlamın
sözbəsöz söyləyib sən öz adından
beləcə alırsan Göylərdən kamı.
Ey yaltaq müftəxor, ey bədbəxt kölə,
Öz haqqın sayırsan Tanrı haqqını,
bax budur məramın, hiyləgər lovğa!

Qazandığın saxta o şöhrət-şanı
 alt-üst eləməyə söz verirəm mən.
 Onda falçılar da susacaq daha,
 rəmlə ata bilməzsən büt-pərəstlərə.
 Qurban tənənəsi yatacaq Delfdə,
 bu hal yayılacaq həm də hər yerə.
 Falçı kahinlərin üstə axışib
 boşuna gələcək gələnlər daha.
 Çünki sən susacaq, lal olacaqsan,
 hamı üz tutacaq başqa dərgaha;
 Doğru yol haqqında bilgi verməyə
 Canlı Elçisini O göndəribdir.
 Haqsevər qəlblərdə Haqqın Ruhunu
 təsdiq eləməyə qərar veriribdir.
 Göylər Elçisini göndərib yerə
 Haqq son iradəsi nədir – bildirə”.

Xilaskar dedikcə Baş Düşmən susdu,
 qəzəbi içini gəmirib yedi.
 Nitqin sonunacan dayandı dözdü,
 Sonda: “Çox sərtidi bu danlağın, – dedi, –
 məni kinim deyil, öz bədbəxtliyim
 yalanlar içində sürüyüb, neynim.
 Həqiqət də olsa dörd bir tərəfim,
 haqsıza gəzmişəm mən dar ağacı.
 Tamahım yalanla artıb çoxalıb,
 qətlə, hiyləyə... nəydi əlacım?
 Sən mənim üstümdə qərar tutmusan,
 Sən – Haqsan. Mən isə sağ qaldığımçün
 sonsuz itaətlə bu töhmətlərə
 boyun əyməliyəm susaraq bütün.
 Həqiqətin yolu tikanlı olur,
 amma ki nəfəsi, səsi gəldimi,
 cana qida verir, ruhu oxşayır
 tütək havasıtək, quş səsi kimi.
 Çəksəm şəkarini dediklərinin,
 qəribə görünər, yəqin ki, Sənə.

Amma ki suçlular xeyirxahlığa
qiymət verən olur! Qoy onda yenə
dikəlim bu yerdə, necə ki təkəm.
Əlim yetməyəne diqqət kəslim,
Sən mənə ümid ver, bari, bir tikə...
Atanız müqəddəs, müdrik və pakdır,
Onun məbədinə girməyi ancaq
qadağan etməyib riyakarlara.
Girib səcdəgahda ayn oxumaq,
toxunmaq da olar istəsən hara.
Müflislər, miskinlər hökmüylə Onun
alır öz payını, deyirlər, yəni.
Odur ki rədd etmə gəl Sən də məni”.

Heç də kükrəmədən dindi Xilaskar:
“Oraya getməyə, hiylə qurmağa
icazə vermərəm mən bilə-bilə.
Həm də nə buyrulub – yoxdur qadağa,
göylərin əmrüylə hərəkət elə”.
O susdu. İblissə baş əydi Ona,
örtdü məqsədini itaətiylə.
Bir anda yox olub əriyib itdi,
Gecə çökdü yerə öz zülmətiylə.
Quşlar yuvasına qayıtdığı an
İblis uzaqdaydı artıq o zaman.

İKİNCİ KİTAB

Xaçə çəkilənlər içində kim ki
sahildə durmuşdu Xaç Atasıyla;
Məsihi – Tannın Oğlu İsanı
görüb dinləmişdi öz sədasıyla.
Təntənəylə təqdim olunan andan
iman gətirənlər, əmin olanlar;

Onunla söz deyib, kəlmə kəsənlər,
 evini onunla bölənlər ki var –
 yəni ki Andrey ilə Simeon,
 həm də ki Müqəddəs Kitabda adı
 yazıya düşməyən bəzi adamlar –
 həsrəti çəkilən sevincdən dadıb
 sonrasa tamarzı qaldılar ona;
 Hər gün kədərlənib şübhələndilər,
 artan şübhələrsə yetmirdi sona.

Şübhə edirdilər: O zühur etdi,
 qəfil də çəkildi Haqq dərğahına.
 Heyrət eləmişdi Musa da dağda:
 İlya bürünəndə alov donuna
 lazım olan vaxtda yetişmək üçün
 cəng arabasını çapırkən bütün
 əlli gənc peyğəmbər hər bir tərəfdə
 düşüb axtarırdı onu bu vədə –
 Vifavar yanında, İyerixonda
 bir gur axın vardı Enona sanı.
 Səlimdə, Maherdə – hər bir şəhərdə
 və Hennisaretdə mədh ustaları;
 Pereydə... hər yerdə... amma bihudə...
 İordan sahili yaxınlığında,
 söyüdlər, qamışlar yellənən yerdə
 şahlar yox – sadələr, məhz balıqçılar
 dönüb daxmalara kədərlə bir də
 bu itki haqqında nə var, necə var
 fikir yürütdülər can yangısıyla:

“Heyif! Çox təəssüf! Ümid ucaltdı,
 yenidən həsrətə bələdi bizi!
 Əcdad dönəmindən o vəd olunan
 Məsih şad edincə gözlərimizi,
 Bizə haqq sözünü yetirəndə O,
 sevincək olmuşduq qəfil, elə bil.

“Xilas arzulayın, – demişdi, – hökmən
şahlıq qazanacaq yenə İsrail”.
Aradan nə keçdi? İndi yenə də
dərdə qapılıraq qalmışıq belə.
O, niyə qeyb oldu? Xalqa görsənib
qalxdımı göylərə müəmma ilə?
Yenə uzansınmı ömrü ümidin?
Ya Rəbb, Sən Məsihi endir yerlərə.
Bu yer hakimləri iztirab verir
Sən seçən kəslərə göz görə-görə.
Şahlar təkəbbürlü və qəddardılar,
Tann qorxusu da yox canlarında.
Bir qalxın ayağa, Tann eşqinə,
çuxın əsarətdən, çuxın bir anda!
Amma ki Məsihi göndərən Haqqın
rəhmində umudlu qalmışıq yenə.
Elçisi yetirib xəbəri bizə,
Məsihi tanıdıb O, Yer üzünə.
Odur ki sevinin! Qorxu-hürkünü
İlahi qədərə tapşıraq gərək.
Haqq pozmaz əhdini, göndərdiyini
geriyə çağırmaq heç də bilərək.
Bizə çox görülməz sevincin dadı,
Burda olmalıdır Rəbbin Övladı!”

Kədəri ümidə bələyib onlar,
bir vaxt diləmədən tapdıqlarını
indiləyərək axtarırdılar.
Tarın Övladının Anası amma
görünce ki Oğlu gəlib çıxmadı –
xaç törəmindəncə dönmədi geri,
Onu pak analıq hissi çulğadı.
Titrədi qəlbinin ən incə yer,
Dərindən ah çəkib belə söylədi:

“Başqa qadınıann arasından Sən,
Xeyir-dua ilə tək seçilmişən!” –

Ah, nəyimə gərək Mənim Tanrıdan
 Döl bağlamaq kimi bu Uca Şərəf;
 Bu fərəh gətirən xəbər də heçdir,
 vahiməliydisə əgər dörd tərəf.
 Körpəmi dünyaya gətirib daha,
 bir daxma gəzirkən daldalanmağa,
 təhlükə sarınca hər bir yanımı,
 sirr dolu çırpıntı üzdü canımı,
 üzüb də içimdən titrətdi məni;
 ah, bunlar gərəyim idimi yəni?
 Ucqar bir kahada tapdıq sığıncaq,
 bəslədim körpəmi o vaxt axırda.
 O qəddar hökmdar ölənə kimi
 Misirə sığındıq qaçıb axırda.
 Bu, o şah idi ki, qəddarcasına
 saysız körpələrin qanını tökür;
 Bütün Vifleyemdə bu amac ilə
 axtarır Körpəmi – tapmırdı heç cür.
 Sonralar qayıtdıq biz Nazaretə;
 Oğlum həyat sürdü sakit və tənha.
 Şübhə doğurmadı şahlarda əsla,
 Böyüyüb yetmişdi həddinə daha.
 Xəbər də böyüdü O böyüdükcə,
 Onu bu dünyanın Xaç Atasının
 tanıması haqda yetişdi xəbər;
 yetişdi məqamı gözəl yazının:
 Ata Öz səsiylə Uca Göylərdən
 Nur elan edincə O Tanrızatı...
 Böyük arzuların zamanı yetdi –
 Qayda-qanununmu? Yox – ehtiyatın!
 Simeon söylədi aydın bir dildə:
 “Bilin, çoxlarını O, İsraildə
 həm məhv eləyəcək, həm ucaldacaq”.
 Mən etiraz etmək istədim bu vaxt.
 O isə söylədi: “İti bir qılinc
 Deşib-dələcəkdir Sənin qəlbini!”
 Bax Mənim şərəfli yazım bu idi,

acıyla bəxtimə enmişdi yəni!
Amma ki qoy yanım-yaxılım belə
bəxtim – rifahımdır. Razılaşıram;
Nə bunu çözlürəm, nə dartışıram.
Amma hanı oğlum? İtdimi həməən?
İyirmi yaşı da yox idi onda,
O itdi. Mən Onu tapdım təzədən –
heç itə bilərmə Rəbbin müjdəsi.
O, Tann hökmünə əməl edirdi,
heç nədən tərk edib getməzdə bizi.
Bildim məsələnin siri nə imiş,
gözdən itməsiylə, yox olmasıyla
Böyük bir amalı O izləyirmiş!
Mən də adət-karam Səbirli olam,
Mən ki dözümlü sözün özüyəm.
Çoxdan öz içimlə peyğəmbərliyin,
öncəgörümlüyün xəzinəsiyəm”.
Beləcə düşünüb-daşındı Məryəm.

Tannın verdiyi müjdə anına
beləcə qayıtdı xatirələrdə;
Səbir də siddə ilə qısıldı Ona.
Onun Oğlu isə elə bu zaman
vəhşi səhralıqla gedirdi yenə.
Müqəddəs hisslərlə dolub-daşırdı,
qapanıb baxırdı Öz ürəyinə.
Ona hökm olunmuş Uca Məramı
yalnız öz içinə alıb gedirdi:
Necə başlamağı və bitirməyi
Baxıb Öz içinə – ayırd edirdi.
Hiyləgərcəsinə dönüş vəd edən
İblissə uzaşmış yox oldu bu dəm.
İtərək havanın hüdudlarında,
Girdi toranlığa çıskındə, çəndə.
Şər Hakimlərinin yığıcağında
söz alıb danışdı kədar içində:

“Siz, ey Hökmdarlar! Bir vaxt Göylərin
 Qədim oğulları tabeydi sizə!
 İndi kortəbii burulğanlarda
 ünsürlər baş əyir hər birinizə!
 O siz deyilsizmi Havaya, Oda,
 Suya və Sərtliyə aid hər nə var,
 hakim kəsilmisiz. Bu saydıqlarım
 məgər hökmünüzlə tutmurmu qərar?
 İtirməmək üçün o rahatlığı
 ayıq olmalıyıq. Xəbər yetibdir:
 Bizi Cəhənnəmlə təhdid eləyən
 qatı düşmənimiz zühur edibdir.
 Mənsə yekdilliklə göndərilmişəm,
 vəkil olunmuşam – axtaram Onu.
 Gəzmişəm, baxmışam, cəlb eləmişəm,
 amma zəhmətimin görünür sonu.
 Adəmlə bacarmaq bundan asanmış,
 Adəm aldanaraq öz qadınına
 çöküb də məhv oldu rüsvayçılıqla –
 Nə vardı qələbə çalmağa ona –
 O, çox cılızıydı nisbətə qalsa.
 Bu Yer Anasından doğulan isə,
 Yəni ki Göylərin bəxşişi ki var,
 Adəmlə edilməz heç müqayisə.
 O, fəvqəlvərlıqdı Haqdan vergili,
 Ağılı, dərrakəsi çox möhtəşəmdir.
 Mən də gəlməmişəm lovğalanam, yox,
 Nə avam Həvva var, nə köhnə dəmdi;
 Yəni ki məkan da göz qırpımında
 qələbə çaldığımı o Ədəm deyil.
 Sizə səslənirəm! Məsləhət verin,
 yalqızca bu işə güc yetən deyil.
 Siz kömək eləyin, siz əl uzadın,
 Etiraf edirəm: çətindir bu gün
 özünə keçmişdən üzü bu yana
 rəqib tanımayan birisi üçün”.

O qocaman İlan nitqini kəsdi,
hamısı söz verdi kömək olmağa,
bildilər gözləmək daha əbəsdİ.
Güclüylə hər yerə səs-soraq salan
təkcə Asmodeydən gəriyə qalan
Alovlı Vellal qalxdı ayağa:

“Ondan göz-qulaq ol, hayana getsə,
dön insan qızına – dur yollarında.
Günəşə bənzəyən bir gözələ dön –
Mələk cazibəsi var onların da.
Yarı-yarışıqlı, həlim, sevgili,
danışığı şirin, gözü canalın,
həm dəymədüşər ol, həm də işvəli,
atəşli ürəyi toruna salan
çevril də qəməzəli bir nazəninə –
O da bax o zaman ram olar sənə.
Beləsi ram edər qüvvətli ruhu,
sevgiyə beləsi fəth edər ancaq.
Şəhvət damarını sorunca, bil ki,
Onda güc deyilən şey qalmayacaq.
Bütün qəhrəmanlar, bütün canlılar
sevgiyə itaət edir kırımış.
Sevgi dediyinin elə gücü var,
poladı maqnitə qul edir bu iş.
Müdrək Süleymanı bir vaxtlar elə
azdırmamışdımı öz qadınları?
O ucaldan zaman kahinələrİ
Kim idi cütlüyün büt olan yan?”

O an sərt bir cavab gəldi İblisdən:
“Sən öz tərəzinlə ölçmə özgəni.
Qadın azğınisan sən, ey Velial,
yaxşı tanıyıram bu üzdən səni.
Hər cür uca qamət, hər cür gözəl üz
səninçün əzizdir ta qədimlərdən.

Ey Rəbbin qondarma oğulları, siz,
 Daşqından əvvəlki vaxtlarda Yerdə
 Azmı pozğunluqlar eləmişdiniz?!
 İnsan qızlarıyla əlaqənizdən
 neçə qəbilələr törəyib orda.
 Gözlə də görünür, söhbət də gəzir,
 xəlvət guşələrdə və saraylarda,
 meşədə, çəməndə, çeşmə başında,
 necə vurnuxursan yetməkdən ötrü
 şirin vüsalına sən gözəllərin –
 Kallisto, Antiop, Semelin ətri,
 həm də Amimonun, Dafnın, Sirinqin...
 (saymaqla qurtarmaz bu adlar, yəqin)
 çəkir ağuşuna səni o ki var.
 Onlar sonra Favni, Zevsi, Silvanı,
 Febi, Paseydonu, Satiri, Panı
 işlənən günaha şərik qoşurlar!
 Amma ki bu yolla İnsan oğlunun
 hər birin aldadıb azdırmaq olmaz.
 Hiyləgər qızlardan üz çevirərək
 Onlar gözəlliyi vecinə almaz.
 Xatırla: haçansa Pelliydə bir vaxt
 bir cavan var idi – qəhrəman, qoçaq.
 Almazdı aqlını Şərq gözəlləri,
 Onlara kibrilə baxardı ancaq,
 baxardı, nifrətlə rədd eləyərdi.
 Elə götürəndə Ssipion da
 qaytarıb o gözəl qadını verdi
 öz iberiyalı ərinə onda.
 Bəs Süleyman özü?! Şan-şöhrətlə bəs,
 yaşayıb özünü xoşbəxt bilən kəs
 qadın tələsinə düşsə də, qəti
 heç vaxt o məsləkə boyun əymədi.
 Haqq Oğlusa gəlib insan fikrini
 uca zirvələrə daşımaq üçün.
 Başa çatmalıdır Rəbbin buyruğu

Onun əməliylə dünyada bütün –
Yüz yol ağıllıdır o, Süleymandan.
Elə qadınımı var, özün de, bu an
Onun yolu üstə bir anlıq çıxa,
Onun o azadə baxışlarını
özünə cəlb edə bircə anlığa?
Gözəllik taxtından ensin şahənə,
o gözəl yanına gəlsin qoy Onun.
Sevgi badəsinin zərif bellinə
əli uzanarmı heç Haqq Oğlunun?
Bəlkə, sanırsan ki, keçmişdə Zevsi
azdınb yolundan çıxaran hiylə;
yəni cəlb edibsə onu özünə
İncəbel Venera öz kəməriylə,
bu gün də yarayar işə o halət?
O Haqqın işığı bir baxışıyla
onu rədd eləyər gözündə nifrət.
Solar o gözəllik zər-naxışıyla
və ruhdan düşüb də anlar hər şeyi...
İtaətlilərin zövqü ayndır,
yaxşı hiss edirlər onlar hər şeyi.
Ləyaqətliləri cəlb eləməkçün
dəyanət, mətanət, şərəf hissi var.
İnsanı saxta bir xalq tərifiylə
zirvəyə qaldınb yıxmaq da olar.
Ya da ki biz Onu şimikiəndirib
çəkərik təblət sınaqlanna.
Mənə məlumdur ki, öz istəyilə
Səhralar açıbdır qoynunu Ona.
Oradasa müşküldür qida sandan,
Çalışıb Onu cəlb edə biəydim.
Təkbətək aparıb mübarizəmi,
Onu bircə qanş ötə biləydim”.
O susdu. Titrədi böyük uğultu,
Dinlədi həmrəylik dolu səsləri.
Bir an yubanmadan dəstə düzəltdi,

yığdı ən hiyləgər, ən bic kəsləri.
 Dondan-dona girib iş qurmaq üçün
 bildi təkçə çatmaz əli heç yerə.
 Yığıb dəstəsini tezçə baş aldı
 Onun dolaşdığı sonsuz çöllərə.
 Rəbbin Oğlu isə səhralıqlarda
 həsrət çəkə-çəkə dolaşırdı tək.
 Qırxıncı gün idi gəzirdi orda,
 Belə danışırdı dilə gələrək:

“Nə zaman yetəcək sona bu gərdiş?
 Beşinci həftədir tərki-dünyayam.
 Bu sayaq aclığı nə layiqli iş,
 nə də məhrumiyyət gərək saymayam.
 Bir qida həsrəti deyildir axı,
 Canı belə üzüb cismi yandıran.
 Hökm Rəbbimindir – Onun hökmüdü
 canı da, cismi də qıdalandıran.
 Mən Öz işarəmi dərk eləyirəm,
 Aclıq sönməsə də – can zədəsizdir.
 Rəbbin qayğısıyla keçinirəmsə,
 xoşbəxtəm deməli – bu, uca hissdir.
 Böyük fikirlərə müştəq içimin
 pozulmaz heç zaman dəngə-düzəni.
 həyata keçirmək ehtirasım var
 Mən Uca Atamın iradəsini”.

Gecəyansıydı, Rəbbin Övladı
 xeyli dolaşmış da usanmış idi.
 Yummuşdu gözünü bir ağac altda,
 sanki, bir çadırdə uzanmış idi.
 Getmişdi gözünə dərin bir yuxu,
 Yuxuda su görür, yemək görürdü.
 Görürdü Horafo çeşməsindədir,
 İlya da burdadır, sakit və hürüdü.
 Qara qarğalarsa hər axşam-səhər

yemək daşıyırlar dimdiklərində.
Gətirib İlyanı təmin edirlər,
Amma aclıq yağır öz tüklərindən.
Gördü ki, peyğəmbər getdi səhraya,
girdi bir tufanın altına – yatdı.
Dan üzü qabxırkən təlaş içində
uzaqdan gördü ki, rəya – həyatdır.
Və mələk söylədi: qalx, ye, iç daha;
Ye, qoy qırx günlüyə tutulsun yükün.
O yedi, yükünü tutdu eləcə,
İlyanın qonağı oldu həmin gün;
Bölüşdü fikrini Danillə də.
Bax elə bu zaman sabah açıldı,
uçdu kol dibindən carçı torağay.
Quşlar oxuduqca bir nur saçıldı,
Qalxdı yaşıllıqdan çıxdı qırağa.
Bildirdi ki, yuxuda görüb hər şeyi,
Bildirdi hər şey olub və heç nə yoxdur.
Keçənə təəssüf etsə də, gördü
axşam ac yatsa da, səhər O toxdur.
Dərhal aşırımın qalxdı belinə,
Qalxdı göz işlədib görsün hər yanı.
Bəlkə, bir daxmadan, pəyədən görə,
Görə bir sürünü, ya bir çobanı.
Dəymədi gözüne heç nə, heyif kil
Amma bir pöhrəlik vardı yaxında,
Quş səslə dolmuş kiçik meşəlik.
İsti hər tərəfi ütüb-yaxanda
Ona qucaq açdı yaşıl guşəlik.
Yaşıl ağacların altına girib
dolanbac cığırlar boyunca baxdı.
Otları, gülləri öpürdü bir meh,
sanki, öpə-öpə oyadacaqdı.
Rəsm kətaniydi, sanki, təblət
(təblət öməkdir rəssamlar üçün),
cahillək bunlara edərdi heyrət

təbiətlə bağlı tanrılar bütün.
 Qəfildən gözüne bir insan dəydi,
 Əvvəlki qoca yox, bu, şəhərliydi.
 Əynində cübbəsi zərli-zibalı,
 nüfuz yiyəsiydi baxanda üzdən;
 yerışı, duruşu varlıya məxsus,
 nəzakət yağırdı dediyi sözdən:
 “Sadiq qulunuzu maraq bürüyür,
 düşünəndə ki, bəs Rəbbin övladı
 Bunca vaxt ötsə də, hələ yürüyür
 başının üstündə səhranın odu.
 Hər şeydən özünü məhrum edərək,
 and olsun, deyəsən, çox həsrət çəkir;
 qədim kitablarda bu hala bənzər
 Belə rəvayət var – var belə fikir:
 Keçmişdə olduqca ali bir insan,
 Sürgün Navayofla qaçqın qul qadın,
 bir də yanlarında körpə uşaqlar
 Çəkmişdi üstünə Göylər qanadın –
 burda acılıqlara dözməkmi olar?
 Həm də Haqq Göylərdən səpirdi ruzi,
 Ölümə nə ilə sinə gərərdi
 yoxsa bəs İsrail tayfası özü?
 Haqqın Fesviyadan olan elçisi
 sərgərdan keçirkən bu səhralıqdan,
 İki yol yeməyə almışdı dəvət,
 əməl eləmişdi buna o zaman.
 Sən isə qırx gündür bu çöllərdəsən,
 Qırx gündür, deyəsən, bir az da çoxdur...”

İsa cavab verdi: “Nə olsun axı?
 Sən deyən kəsləri ehtiyac yıxdı.
 Ehtiyac duymuram heç nəyə mənse”.
 İblis soruşdu: “Bəs istəyin nədir?
 Bax bu an nəyə bir təam verilse
 İmtina edərsən?” İsa söylədi:

“İmtina etməyəm doğma kəs olsa”.
Hiyləgər Düşmənsə: “Bax, ona qalsa,
İmtina etməyə nə haqqın Sənin? –
Bütün yaranmışlar, bütün canlılar,
Önündə əbədi qul deyil yəni?
Haram bir qıdadan açmıram söhbət,
Bütlərə kəsilmiş qurbanlar haqda
Daniil sözünü söyləyib, əlbət.
Düşmən neməti də yox ortalıqda –
Düzdür, yoxsul adlar yerl gələndə
həmin nemətlərçün əl açır həm də.
Bir Özün baxsana, bu üzüntünə
Təblət özü də çox gərillibdir.
Budur, bu dünyanın naz-nemətinin
Sənə seçmələri gətirilibdir.
En, gəl, ey hökmdar, otur, nuş elə”.

O doğru deyirdi. O susan kımı
Boylanıb ətrafa baxdı Xilaskar.
Gördü çəmənlikdə, ağaclar altı
Üstü naz-nemətlə dolu süfrə var.
Orda buğ çıxırdı ov ətlərindən,
həm suda, həm közdə bişəni vardı.
Bütün dənizlərə, göllərə ald
balıqlar növbənöv, çalar-çalardı.
Həm də molyusklar – saysız-hesabsız –
Lukrin boğazına, Ponta və bir də
Bununla, elə bil, əl çəkmişdilər
həm də Liviyada büsbütün Sirtə.
Bunlara, Həvvanı yoldan eləmiş
Ədəm meyvəsi də çatmazdı saydal
Zərif şərablann ətri gəlirdi,
Saqılərin üzü gözəldi aydan,
Gözəldi Haniməd, Hillas kimmilər.
Bir qədər uzaqda nimflər, nayadlar –
O bahar kimmilər, o yaz kimmilər –

torpaq, su əsilli yəni hər pəri,
 gah susur, gah da ki rəqs eləyirdi.
 Hesper Qızlarının süzgün gözləri
 vəsf edən sözlərlə bəhs eləyirdi.
 Belə pəriləri sıx meşəlikdə
 Lancelot görmüşdü – Loqriy igidi.
 Pelley, Pellenor da pərilər haqda
 o gözəl sözlərə bir şərik idi.
 Simli alətlərdən, fleytalardan
 Nəğmənin dalınca nəğmə yağırdı.
 Ərəb qatranının tühaf qoxusu
 yazın nəfəsitək ərsə çıxırdı.
 Bu cah-calalları buraya düzən –
 Yəni o Hiyləgər başladı sözə:

“De, nədən şübhən var, ey Tanrı Oğlu,
 Hər şey burda təzə, gördüklərin – pak.
 Tövbə ki halalı qadağan etmir,
 Dadına baxınca dəyişmir idrak.
 Onlardan yaxşıca ye Sən. Acılığı
 məhv elə, qoy gəlsin təpər dizinə.
 Meşələr, axarlar, havadakılar
 Əfəndi bilirlər Səni özünə
 və sənə xidmətə can atır onlar.
 Niyə yemirsən ki? De, burda nə var?”
 Cavabında Məsih təmkinlə dindi:
 “Bütün yaranmışlar üstə sən əgər
 təsdiq edirdinsə bayaq haqqımı,
 Bəs Məni bu işdən nə çəkindirər?
 Mən xeyirxahlığı hədiyyə kimi
 götürməliyəmmi haqq etmək üçün?
 Səncə, bu çöllükdə belə bir törən
 qurmağa bir anda çatmazmı gücüm?
 Xidmət güruhları Uca Göylərin
 bura – hüzuruma enməzmi, səncə?
 Mən çəkən iztirab üzürmü səni? –

Boş yerə əlləşmə, fikirləş öncə.
Fikir ver etdiyin təkliflərinə,
zəhəri səhv salma yemək yerinə”.

Pərtliklə dilləndi niyakar İblis:
“Mənim də bəxş etmək ixtiyarım var;
Əgər xoş məramla bu gətirdiyim
(hansı ki, kim olsa bəxş etmək olar)
aclığın məhvinə bəs eləyirsə,
niyə rədd edirsən bu qisməti sən?
Hiylə görürsənsə bəxşişlərimdə,
bircə yolum qalıb mənim də, kəsə;
Yəqin, yaxşı olar bu yeməkləri
zəhmətlə buraya düzənlər yesə”.

Yemək də yox oldu bu vaxt, süfrə də...
Tufan ilahəsi qanad çalırdı,
çırpıb ağaclann budaqlannı
yaşıl yarpaqlan yerə salırdı.
İblis eləmiirdi zərrə əndişə,
o, şirin dillini salmışdı işə:
“Bütün canlıları ram edən aclıq
ziyan vurmayıb heç – əyməyib Səni.
Sən məğlubolmazsan, öncəgörənsən,
tələyədüşməzsən və öz qəlbini
Uca səcdəgaha vermişən tamam;
ora can atırsan – amma ki necə?
Gərəkdir yetməkçün ucalıqlara
yolçu həm də ali üsullar seçə.
Sənsə tanınmırsan. Nəslin zəifdir –
Sən ki böyümüsən dülgər evində.
Kasıbılıq çəkmisən, elə indi də
qalmısan aclığın qorxunc dibində.
Görən, yetmək üçün o Ucalığa
Hansı möcüzəyə bel bağlayırsan?
Təbəən varmı ki, hökmün də ola –

özünü aləmdən gen saxlayırsan.
 Nə qədər kütləni yedirtmək üçün
 gücü var başçının – dayağı da var.
 Antipatrin özü nəylə ucaldı? –
 pulla, dostluq ilə tapdı intişar.
 Onun oğlu İrod qızıl xərcləyib
 Yəhudun taxtını almadımı bəs
 (vərəsə olduğun taxtı deyirəm)?
 Əgər bu gün ona etsəydin həvəs,
 Var-dövlət yığardın. Bu, çətin deyil.
 Dinlə bu sərvətlər hökmdarını,
 kimə lütf edirəm mən öz varımı,
 o da zəngin olur. Müdriklik, şərəf
 yalnız var üstündən gətirir göröv”.

Yenə də səbirlə söylədi İsa:
 “İlahi Üçlüyün izni olmasa,
 nə var yığmaq olar, nə də saxlamaq.
 Qoy qədim şahlıqlar yadına düşsün:
 Bütün yüksələnlər devrilincə, bax,
 məgər dönmədimi faniyə bütün?
 Ağlı, ləyaqəti olanlar isə
 fanidən var olub bir gün qalxdılar.
 Yəhudun taxtında olanlar ki var –
 İyevfay, Hedeon və o çobandan
 törəyən o şahlar, o hökmdarlar,
 qeyb edib taxt-tacı yenə tapacaq –
 bu dəfə əbədi olacaq bu iş.
 Fabritsi, Kurtsini, Requl, Kvinti –
 Bütprəst qövmlər içrə bu adlar geniş
 şöhrət tapmayıbmı özünə indi?
 Ehtiram edirəm o kişilərə –
 Bəxşiş almadılar şahlardan heç vaxt.
 Ehtiyac içində ömür sürdülər,
 Tarixə igidlik yazdılar ancaq.
 Bənzər kasıblığın özü bəs Mənə

İşarə deyilmi böyük işlərə?
Var-dövlət? Səfehələr qayğısıdır o –
aqlı adamlara dəxli yox zərrə.
Elə sərvətə də, elə taca da
eyni cür nifrətlə yanaşıram Mən.
Qızıl da, taxt-tac da bir işgəncədir,
odur hərisləri bəlaya gömən.
Səltənət sahibli olduğu üçün
Şah çəkər çiyində xalqın yükünü;
eyni etibarla bölüşməlidir
o həm ağır günü, həm də xoş günü.
Kim ki öz üstündə hakımdır özü,
kim ki cilovlayır nəfsi, qorxunu;
ikiqat şahlığa layiqdir, demək,
hər cür uğur özü tapacaq onu.
Geniş ölkələrdə dönük kütlənin
Taxtına oturan hər uğursuz şah,
qəlbində yoxdursa təbəəsinin –
özü bir kölədir – ona nə pənah?
Amma hansı xalq ki Haqq deyən yolla
yol gedir Xilaskar təlimi altda;
Yetişir idraka o pak üsulla,
Şahlıq taleyi var o xoş büsatdal –
Həm də ki Tanrının ehtiramı var;
Elə o ehtiram, o sayğıyla da
İnsanın qəlbini ram etmək olar.
Yoxsa tək bir canla şahlıq etmək də
bezdırər hökmdar deyilən kəsi.
Tacla vidalaşmaq ona yetməkdən
daha şərəfidir yüz yol kəsəsi.
Sərvətsə – fanidir; deyirsən onsuz
Hökmdar olmağa tapılmaz açar?
Hökmdarlıq nədir? Əsir olmaqdır –
əsirlikdən yalnız ağıllı qaçar...”

ÜÇÜNCÜ KİTAB

Dinlədikcə Onu donmuşdu Məlun,
 götür-qoy edirdi, sanki, durumu.
 Bilmirdi nə desin, nə iş görsün ki,
 bir daha olmasın başqa sorunu.
 Bilirdi sübutu xeyli zəifdir,
 heç də cəlbedici deyil üsulu.
 Odur ki banışıq yaratsın deyə
 İblis dilə basdı tez üzüsulu:

“Görürəm çox şeyi gözəl bilirsən,
 Sözlünlə əməlin düz tutub yolu.
 Sözlərin könlünün bir carçısıdır,
 Könlün haqq mülküdür – müdriklik dolu.
 Xalqlara, şahlara bu dediklərin
 ibrət olaydı kaş, bir görk olaydı.
 Urimi, Tummimi göyə qaldıran,
 qıcan Aaronu yada salaydın –
 Haqq deyən sözləri bir-bir deyərək...
 məsum olaydın kaş Sən də onuntək.
 Silah qurşasaydın sərkerdə kimi,
 Girsəydin lap savaşı meydanına Sən,
 duruş gətirməzdü dünyalar heç vaxt
 Sənin qoşununa, gərək biləsən.
 Bu vəhşi səhrada dolaşmağınla
 Tanrısal qüdrəti gizlətmək niyə?
 Olmazmı iş görüb Sən şöhrətə çat,
 aləmlər də görsün səndən hədiyyə?
 Sərvətdən, qazancıdan üz çevirməklə
 nifrət edirsənsə taxt-taca əgər,
 ancaq bu haqq ilə o pak ruhların
 bir canda coşqusu əks ola bilər.
 Sən öz əməlinlə yetkinsən hədsiz,

Dərrakən alidir, ruhun sərhədsiz.
Makedoniyalı Filippin oğlu,
KİrİN taxt-tacına sahib olanda
və bütün Asiya sirli-soraqlı
onun ayağının altında qalanda –
Səndən balacaydı. Karfagenə də
İgid Ssıplon qalib gələndə –
balacaydı Səndən. Mitrıdatı da
Pompey məğlub edib zəfər çalanda
Səndən balacaydı, kiçikdi onda.
Ağılsa yetişir püxtələşəndə,
Şöhrət yangısına tükənmir – artır.
Dahi Sezannın da yaşam öməyi
çox şeylər söyləyir – bir ibrət vardır
yaşadıqca artan şöhrət eşqində.
O dünya şöhrəti cahangir həm də
şərəfsiz bir ömrü artıq bilirdi –
uzun yaşadıqca kədərlənirdi...
Bir sözlə... Sən hələ gecikməmişən”.

Xilaskar sakitcə söylədi ki: “Sən,
əvvəlcə taxt-taca yetişim deyə
sərvət axtarmağa sövq etdİN mənİ.
Taxt-taca yetməksə şöhrət üçündür,
mənasız şeylərə cəhddir bu yəni.
Şan-şöhrət nədir ki? Qaragüruhun
yalançı tərifİ, yaltaq alqışı.
Gövşəyən heyvana, ya rəyyəyə
edilsəydi bunlar, olardı yaxşı.
Alqışa sanırlar bilmirlər nəyi,
Bilmirlər ki, kimi tərifləyirlər.
Təhqirəlayiq də alır kamını,
tərifəlayiq də. Doğrudur məgər?
Hər rəzil kimsənin ehtiramına
canayatımlımı layiq görülmək?
Adın dillərİndən düşmüşsə, onda

etdikləri tərif təhqirdir, demək.
 Xeyirdaşıyanlar təhqir olursa,
 bu, bəxtdir, taledir, yazılanlardır.
 Müdrikin gözüne şöhrət görünməz,
 şöhrətin çevrəsi, məkanı dardır.
 O vaxt çatarsan ki, əsl şöhrətə
 Rəbb öz nəzərini yönəldər Yerə,
 Baxıb alqışlayar möminliyini,
 Səndən xəbər verər O, mələklərə.
 Göylərdə, Yerlərdə bir zaman eynən
 İov da çatmışdı şərəfə böylə.
 İndi yadına sal və utan, bari! –
 “Sən köləm İovu gördünmü? Söylə!..”
 soranda Uca Rəbb hələ o zaman
 Axmağa ehtiram, alçağa şöhrət
 verən adamların içində İov
 heç də tanınmırdı, məlumdur, əlbət.
 Bu da yalandı ki, hər bir hər b edən
 tərifləyiqdir, guya, necə var.
 Xalqlar qırılırsa hardasa hərbdən,
 şəhərlər batırsa – haqq etmək olar?
 Öldürmək, talamaq, yaxmaq, qul etmək –
 özgə tayfaları sürüb aparmaq;
 azad yaşamağa daha layiqi
 nalayiqcəsinə ondan qoparmaq –
 Budur qəhrəmanlıq! Ya elə deyil?
 Tökdüyü qanla da eləmir aram,
 Sonda bir elan da eləyir hələ:
 Mənə məbəd verin! Mən xilaskaram!
 Rüşvayçı bir ölüm gələrək onu
 bir qatil əliylə haqlayanacan;
 bütün ayıbları faş olub qəfil
 üstünü çirkablar bağlayanacan –
 atası Yupiter, ya da Mars olur!
 Ağıllı kəslərə bu bir dərs olur!
 Xeyir gizlənibsə şöhrət içində,

zühur etməməkçün özgə biçimdə
haqqa və barışa bürünməlidir;
Yalnız sadəlikdə və həllimlikdə
üzə çıxmalıdır, görünməlidir.
Bir daha Mən sənə xatırladıram,
Unutma ki sənün təqlblərinə
İov müqəddəs bir səbirlə dözdü
və yetdi şöhrətin laylıq yerinə.
Sokrat (onun qədər kim vardı şanlı?)
Haqqı tələqin edib, gəl bunun üçün
ölüm tapmadımı yalana görə?
Etdiyi daha çox məlumdur bu gün
cəngavər fərraşə, hərbcı əsgərə.
Nəyə gərəkdir bəs həmin şan-şərəf,
ondan ötrü belə əzab çəkəsən?
Şöhrət yollarında tarixdə axı
axırda nə qalıb əzabçı kəsə?..
Çapılıb-talanmış İtalyanı
Ssiplon qurtardı karfagenlərdən;
şərəfə ıgıdlıq yüksəldi burda –
insan yox. Bilənlər bilir ki, həmin
istəklə qurulmur bu iş axırda.
Mən də axtarımımı fani şöhrəti?
Bir halda ki Məni göndərən Ata
hardan gəldiyimi bildirib qəti,
bundan böyük şərəf yoxdur dünyada”.
Dindi Xəyanətkar dodağı altda:
“Yadsan bu barədə Ulu Atana,
“Boş şeydir şan-şərəf” dediyin səhvdir.
Hər şeyi şöhrətçün yaradıbdır O –
olan itaətlər Ona şərəfdir.
Mələk himnləri Göylərdə zəif
Yerdən mədh umur O – bəlkə, bu sirdir?
Kim ki mədh eləyir – fərqlə yox Ona:
müdrək də, yaxşı da, yaman da birdir.
O ki qurban deyil, tərif acıdır,

hamı, hamı Ona mədh söyləyir:
Qədim ellinlər də, yəhudilər də,
elə barbarlar da: O Haqdır! – deyir.
Hətta bizlərə də – düşmənlərə də,
tərif etməyəndə göndərir hədə”.

Xilaskar şəst ilə səsləndi bu an:
“Hər şeyi düz deyək! Axı Uca Haqq
bütün canlılara ünsiyyət verib;
səncə, bundan ötrü O, nə umacaq? –
Axı var olanlar o ünsiyyətlə
bildirə bilirlər iradəsini.
Tanrı bundan ötrü tək xoş söz umur,
yəni təltiflərin ən sadəsini.
Təşəkkürdən başqa, tərifdən özgə
Nəylə vermək olar Rəbbin haqqını?
Kim ki naşükürdür, nankordur kim ki,
nifrinlə, söyüşlə, guya, haqq qanır,
Yaxşılığa görə nə gəldi deyir,
Vicdansızcasına bədəl ödəyir.
Əgər başdan-başa batıbsa küfrə,
insanı sarıbsa iyrenc bir çevrə,
Əgər dəxli yoxsa şərəfə-şana,
şöhrət özümü can atır insana?
Bürünüb Rəbbinin bəxşişlərinə,
dili yalan dolu, imanı sapıq,
Tanrının şan-şöhrət haqqına qarşı
Xəbisi yaxsa da hirs-hıkkə, acıq –
Tanrı yenə həlim, xəşməramlıdır.
Kim ki Rəbbi üçün haqq məqamlıdır,
sunur şükranını başısağğı,
onunla bölüşür Tanrı haqqını –
Şərəfi, Xeyiri, Uca İşığı.

Bunları deyincə Rəbbin Övladı
Narahat olmağa başladı Düşmən.
Ağır günahları düşdü yadına,

Uzaq keçmişləri andı o, həmən,
Şöhrət arzusuyla uçurlara
necə düşdüyünü o xatırladı;
amma ki vecinə yenə almadı –
Hiyləgər bir gediş elədi yəni:
“Şöhrət barəsində mübahisəni
gəl biz birdəfəlik qoyaq qırağa.
Onu axtarmaqımı? Yamanlamaqımı? –
Bu işə qərar ver Sən özün daha.
Dünyaya gəlmişən Sən şahlıq üçün,
Sənə haqq olunub Davudun taxtı.
Ana babasıydı Davud atanın –
yolunu gözləyir o taxt nə vaxtdır.
Sənə haqq olunub. Ona görə ki,
Səndə əzm vardır – deyilsən gücsüz.
Döyüşlə əllərdən alınanlan
qaytara bilərsən geri döyüşsüz.
Yerlin məskun olan hər bir tərəfi
Səndən umur İndi həmin görəvi.
Varlı Roma xalqı Tiveriyanın
hələ də inləyir əsarətində.
Orda hər canışın, hər adlı sərdar,
Məbədə, Qanuna aslıdır həm də:
Əxlaqsız Antlox çox hədyanlaşıb!
Çölü dolaşmaqla, mübarizəsiz,
Geri qayıdarmı gör heç səltənət.
Makkavey özü də belə deyildi,
Səhraya silahlı getmişdi, əlbət.
Güclü hökmdara qalib gələrək
öz kahin nəslinə qazanmışdı ad.
Davud taxt-tacını almazdan öncə
Modin şəhərini etmişdi azad.
Müqəddəs Borcunu ödəmək üçün
boşuna can atma hökmdarlığa.
O all məramlı Yük ilə Coşqu
təsadüf diləyir bircə anlığa.
Təsadüfsə elə Öz əlindədir:

Öz ata yurdunu dikəldərək Sən
 Bütpərəst tayfadan İsraili də
 alaraq biryolluq azad edərsən.
 Sənin gəlişini öncədən deyən,
 Əbədi olacaq sultanlığını
 öncədən söyləyən peyğəmbərlərə
 Bəraət verərsən Qələbə anı.
 Çıxarsan taxtına xoşbəxtcəsinə!
 Nə qədər tez çıxsan, gözəldir yenə!”

Belə cavab verdi ona Xilaskar:
 “Gərəkən hər şeyin öz vaxtı gələr –
 Məqam məsələsi Əhddə yazılıb.
 Əbədi Şahlığım gərəksə əgər –
 Məndən yox – bu, yenə Ondan asılı.
 Öncə taleyimi təyin eləyib
 O, Məni acılıqla sınağa bilər.
 Kədərlə, əzabla, işgəncələrlə
 Ömrüm qarşılaşar, üz-üzə gələr.
 Və Rəbbim baxar ki, dözüümüm nədir,
 nədir mətanətim, nədir səbatım.
 Təkcə O bilir ki, zülmə dözənlər,
 məşəqqət çəkənlər bilir həyatı.
 Ən yaxşı şah özü – çalışqan quldur –
 Ədalət deməkdir bu böyük sınaq.
 Bunu lütf eləyib göndərib Mənə,
 Şahlığım öncəsi Özü Uca Haqq.
 Mənim qiyamımsa – sənin sonundur,
 Mənim əzəmətim – sənin süqutun.
 Taxta çıxmağıma bəs onda belə
 niyə cəhd edirsən? Nədir umudun?”

Daxilən əzilmiş Hiyləgər dedi:
 “Göylərə dönməyə umudum yoxsa,
 Qoy nə olur-olsun! Əlacım nədir? –
 Umud olmayanda qorxu da itir.

Acı əzabları diləmək özü
onu yaşamaqdan daha acıdır.
Mənsə sonuncunu arzulayıram –
Mənim dincliyimin o əlacıdır.
Mənim son hədəfim, rifahım odur,
o, son limanımdır, pənahım odur.
Günahım – günahdır, taqsınm – taqsır.
İttham olunub onlar içimdə –
Sən taxta çıxsan da, çıxmasan da lap
Onlara cəza var, son var içimdə.
Bəs Sən səltənətə nur paylayanda,
Ey Bəşgətirən, hara üz tutum?
O mülayim baxış, şəfqətli çöhrə,
heç də mərhəməti, rəhmi unudub
ildırım yağdırmaz suçuma görə;
Soyudar Atanın qəzəbini də
(Cəhənnəm odudur Onun qəzəbi),
səngidər hirsini, əsəbini də.
Sənin gəllşinsə, yay qızmannda
bulud kölgəstək arzulanandır.
Əgər görünməmiş bəd vurmuramsa,
Nəyl gözləyirsən? Əsl məqamdır –
Qorx ki gecikəsən haraya sonda.
Axı səndən yaxşı bir hökmdan
bu dünyaya görməyib heç rəyasında.
Fikrə qapılaraq xəyala dalsan –
Vaxtı öldürməklə neyləyəcəksən?
Hədəf qorxuncdurmu yüksək də olsa?
Axı məlumdur ki, adlamısan Sən
Kamillik deyilən uca zirvəni.
O zirvə bəxş olub, ya fəth etmişən?
Bəs niyə tanımır Yer üzünü Səni?
Sən ki yaşamısan səssiz-səmirsiz,
Bir damın altından çıxmada çölə.
İldə bircə dəfə lap Qallleydən
Yerusəlim sən getməklə belə,

nə görüb-götürə bilərdin axı?
 Sən imperiyalar cah-calalından
 dünyaya bir kəmənd atmamısan, yox.
 Heç bir səltənətin, heç bir sarayın
 örnək bulağından dadmamısan, yox.
 Böyük igidliyə aparən yollar
 ancaq ordan keçir, biləsən bunu.
 Müdrək təcrübəsiz olanda, hökmən
 utanır, göstərmir kim olduğunu –
 körpə uşaq kimi qorxaq olur lap...
 amma bu suala var axı cavab –
 Səni apararam o saraylara,
 hər şeyə baxarsan, doyar gözlərin.
 Baxarsan o ali təmtəraqlara,
 Hər şey kamalınla alar öz yerin.
 Səltənət məğzinin sirri və elmi
 sənə hərtərəfli kifayət edər.
 Hökmdarlığında dadına yetər”.

Bu vaxt o qaldırdı Haqq Övladını,
 bir göz qırırımında Göyə dikəldi
 (əlbəttə, Tanrının iradəsiylə),
 Uca bir tərənin başına gəldi.
 O yerin qızılı ətəklərindən
 keçirdi dünyanın geniş çölləri.
 İki çay axırdı dağlar döşündən –
 biri düz axırdı, qırırımdı biri;
 Ayn-aynılıqda axsa da onlar,
 Xərac verirdilər dənizə birgə.
 Ruzi-bərəkətlə dopdolu idi
 onların qucduğu o gözəl ölkə.
 Dopdolu sünbüllü geniş tarlalar,
 hesaba gəlməyən sürülər vardı.
 Qalası, məbədi, saraylarıyla,
 paytaxtı göylərə çatan diyardı.
 Bu diyar o qədər geniş idi ki,

içinə almışdı səhraları da –
həm susuz, həm barsız olanları da.
Belə bir söhbətə başladı İblis:

“Dağların, çöllərin, çökəkliklərin,
axar çeşmələrin, çəmənliklərin,
qədim diyarların üstündən keçdik,
gələrək uğurla bura yetişdik.
Araza, Xəzərə gedib dirənən
Gördüyün bu diyar Assuriyadır;
sərhədi Şərqdə – Hind, Qərbdəsə Fərat,
Burda hər tarixin öz sirri yatır.
Cənubda uzanan Fars görfəzidir,
hər yanı səhradır, təpədir, koldur.
O da Nineviya – qalası boyu
əgər dövrə vursan, üç günlük yoldur.
Paytaxtı Nin özü hakim olanda
tikmişdi, almışdı qalın hasara.
Sonralar orada şahliq eləmək
müeyssər olmuşdu Salmanassara.
Onun uğurları İndiyə qədər
Verir İsrailə ağır bir kədər –
nə qədər əsir var əlində onun.
Ora Babilistan adı daşıyır –
orda çoxdillili bir qövm yaşayır.
O da çox qədimdir, o da uludur:
Davud ocağını, bir də Yəhudu
qəsb edib əsirlər apararı ki var,
Yəni iki dəfə Yerusəlimə
girərək nifrirlər qoparı ki var,
o tikib yenidən tamam bu yurdu.
Amma bir şeyi də yeri var desəm,
o vaxt əsirlikdən, fəlakətli Kir
Persepolu burda, Baktrarı orda,
həmlələr edərək azad edibdir,
əski səltənətə qaytarıb yəni.

O uca istehkam Ekbatanıdı,
 O da Hekatompil – vüqarla durur.
 O – Suza şəhəri, o – Xuaspedi –
 suyundan bir ənbər qoxusu vurur.
 Bu da Nizibisdi – yəni Selevki –
 parfiyalıların və ernafların
 Möhtəşəm əl işi – zəhmət və sevgi.
 O – Artaksatadı, o – Ktezifon,
 burdan çox rahatca görünür onlar.
 Orda Antioxun hakimlərini
 qovaraq hökm edir parfiyalılar
 (burda neçə-neçə yüz illər qabaq
 səltənət yaradıb, hakimlik edib
 parfiyalıların ilk çarı Arsak).
 Sən elə vaxtında zühur etmişən,
 Hədəf al, diqqət et, bax o döyüşə:
 Parfiyalı çarı Ktezifonun
 hücumla çox şeyi sanır dəyişə –
 Döyüşdə üzülən skiflər isə
 Əsl fəlakətli Soqdiyanlara.
 Çar özü yollanıb cəng meydanına –
 O özü köməyə gedib onlara.
 Gör necə bərq vurur dəmir zirehlər,
 orda oxqabılar, oxlar poladdı.
 Döyüş də, təqib də dəhşət doğurur,
 sanki, bu, cəng deyil – qorxunc inaddır.
 Düzbucaq şəkilli, haça şəkilli,
 aypara şəkilli hər gedən cərgə
 bir bax, necə şəstlə yürüyür cəngə”.
 Xilaskar gördü ki, saysız qoşunlar
 çıxaraq şəhərin darvazasından
 döyüş meydanına üz tutur bu an.
 Gedir süvarilər oxlu, kamanlı,
 cəngi bürüyübdür bir çığır-bağır.
 Biri at oynadıb girir döyüşə,
 biri utanmadan aradan çıxır.

Gördü Midiyaya, Adiabenə
yaxın qonşu olan Atropatandan
Valsar İlmanının qərar tutduğu
cənubda yerləşən Suzlanacan,
Marqindən Hirkanın qayalıqları,
qorxunc İberiya dərəsinəcən –
hər yerdən gəlmişdi seçmə oğullar,
döyüşlər görmüşdü hərəsi neçə.
Gördü cəng yerinə göydən, elə bil,
oxların bir leysan yağışı yağır.
Silah parıltısının qan söndürürdü,
qalmışdı torpaqda hər yenik yağdı.
Neçə döyüş fili, cəng arabası,
girdi qovğaya toz qopararaq;
körpülər sınıncə, yenilərinə
salırdı ustalar tağlar quraraq.
Döyüş sursatıyla yüklənib gedən
dəvələr, qatırlar tezəcə ötürdü –
balta-təbərziniə, nizə-qılıncla
yük tutmuş karvanlar gözdən itirdi.
Bir vaxt Albarakkı mühasirəyə
almaq istədiyi o qorxunc anda,
belə ordugaha bunca qoşunu
cəmləyə bilməzdi heç Aqrıkan da.
Çapqın Qallafron həmin şəhərdə
Aqrıkanın qızı Anjelikanı
gizlətmışdi deyə, həm də ki bir də
neçə cəngavər və pəhləvanı
əsir götürmüşdü. Dahi sərkərdə
o vaxt o büt-pərəst – yəni Aqrıkan
böyük bir ordugah qurmuşdu, güman.
Baş Düşmən üz tutdu Rəbb Övladına:

“Özün bax əxz elə. Bu yerdə, yəni
azdırmaq məqsədlim yoxdur heç Səni.
Orda, o gördüyün fəlakətlərdən

xilas eləyirəm bil ki, Səni mən.
 Bura gətirmişəm tək ona görə
 şahid ol bu geniş görüntülərə.
 Qoy Sənə Peyğəmbər, ya da ki Mələk,
 sağlığın haqqında yetirsin xəbər.
 Davud sağlığına bənzəməsin o,
 yoxsa zərər üstədən taparsan zərər.
 Öncəgörünənlər haqq olmaq üçün
 vasitə gərəkdir bu üzədən Sənə –
 Bu iş vasitəsiz boş cəhddir bütün.
 Deyək ki, “hə” dedi samirəlilər,
 verdi razılığın yəhudilər də –
 və çıxdın taxtına bir gün Davudun;
 gücün çatacaqmı onda bu yerdə
 durasan Sən iki od arasında? –
 Parfiya Romayla düşmənəkən yəni,
 necə hökmdarlıq edərsən onda?
 Onlardan birini zərərsizləşdir! –
 Məsləhətim budur: Sən gəl zərbəni
 parfiyalılara öncə ilişdir –
 onların uzaqda deyil məskəni.
 Əl atsan mən deyən bu sərt üsula
 Roma qılıncından qorxmada əsla,
 elə Hirkanın da, Antiqonun da
 qəfildən üstünü alıb bu ara,
 sarsıdıcı zərbə vurmaq gərəkdir
 əldə etdikləri azadlıqlara.
 Onlar yatırılısa, inan ki, o dəm
 hazıram bir az da qısqanclıq edəm.
 Özün seç – ya fəth, ya da ittifaq,
 Yoxsa üzəcəkdir Səni bu nifaq.
 Davud davamçısı, yadında saxla,
 vahid bir üsula əl atsan əgər,
 taxt-tacın əbədi var olacaqdır.
 Yoxsa, inan, başın bəlalər çəkər.
 On nəsil oyankı qardaşlarını –

midiyalılara bir vaxt Qaborda
qulun nə olduğunu anladanlar
azad etməlisən İndi Sən orda;
Orda İakovun on oğlu qalib,
iki oğlu qalib İosifin də.
Bir vaxt İsrail də Musayla bu cür
qurtulub Misirdən günün birində.
Qurtara bilərsən Sən də onları,
İrsi qaytararsan əzabkeşlərə.
Bax yalnız o zaman çıxaraq taxta
hökm edə bilərsən Sən də bu yerə –
Nifrətlə Romanı İənətləyərək
Şahlıq eləyərsən bu səltənətə
Misirdən başlamış ta Fərata tək”.

Xiaskar çox soyuq dindi bu vədə:
“Savaşlar boş yerə almışdır gücü,
Çoxluca boşuna qan tökmüş insan.
Şüuru bir anda dəyişmək üçün
gərəkmi bu qədər canlar alasan?
Sən Mənə çox şeylər göstərdin burda,
əyani, qiyabi dedin o ki var.
Döyüşlər, qovğalar, dostlar, düşmənlər... –
Mənə yox – dünyaya alddır bunlar.
Deyirsən, vasitə tapım özümə? –
Əxz etmək olarmı heç sən deyəni.
Bütün ayıblara öncəgörümlə,
Səncə, don geydirmək haqqımı yəni?
Təkrar eləyirəm: Mənim məqamım
hələ yetişməyib, saxla yadında
(son anın olacaq həmin an sənin).
Bir göz qırpımında borcumu onda
ödəyib yerinə yetirəcəyəm.
Yəni bu məkrli məsləhətlərə
Mənim ehtiyacım yoxdur, biləsən –
İtirmə vaxtını heç hədəf yerə.

Döyüş haqqını da rədd eləyirəm –
 bütün insanlığın bəlası odur.
 Bəşərin gücünə aid deyil o,
 döyüş – zəifliyin bir girovudur.
 On nəsil oyankı qardaşlanmı
 xilas edəcəyəm. Əgər doğrudan
 gərəksə çıxmağım Davud taxtına
 əlimdə şahlığın qızıl əsası,
 israillilərin əgər baxtına
 doğmaq gərəksə – doğulacağam.
 Guya, canın yanır bu işdə Mənə?
 Sən ki cəhd göstərib həm İsraili,
 Davudun özünü, həm səltənəti
 yolundan etmişən bir zaman qəti –
 üç günə yetmiş min insan məhv olub,
 yoxsa unutmusan o məşəqqəti?
 İsrailə kömək etdiyin kimi,
 Mənə də yardımın elə olacaq.
 Həmin əsirlərdən törəyən nəsil
 Küfrüsə özləri qazanıb ancaq –
 Hamısı çevirib üzünü Haqdan.
 Misirin qondarma tanrılarına,
 Vaala, Astarta tapınıb onlar.
 Cisimsiz bütlərdən nə əxz etdilər
 Zirzibil önündə yaltaqlananlar?
 Onlar barışmışdı qul olmaq ilə,
 Unutmuşdular da Uca Atanı.
 Dünyadan tövbəsiz köç edirdilər,
 təkrar eləyirdi həmin xətanı
 qoyub getdikləri nəsil təzədən.
 Bircə sünnət haqda olan qanuna
 əməl eləməklə bu nəsil, sanki,
 xoşgörü duyurdu həm də ki Ona.
 Olmazdımı, görənlər, babalarından
 miras qalmış olan məğrur keçmişə
 qayıda bilsinlər – Danın, Vefilin

cansız bütlərinə heç pərəstişə
ehtiyac olmadan etsinlər bunu?
Yox, qoy düşmənlərin məngənəsində
qalsınlar dostları bütxanaları.
İbrahim eşqinə bir gün Rəbb özü
cəhalət oduna can yaxanları
qaytaracaq yurda – tövbəli, təmiz.
O zaman onların qarşılıqda,
sanki, ayrılacaq o iki dəniz –
(Qırmızı dənizlə İordan yəni)
iki bölünəcək Assur axını.
Həsətlə çəkilən o Torpaqlara
Bir vaxt babaları necə sığınmış,
gəlib sığınacaq onlar da elə.
Bax onda dağlar gözlərdən, yəqin,
cəhalət adlanan o fani yuxu.
İlahi Qədəri tapşırıram onda,
yetişər onlara Rəbbin Buyruğu”.
Bu dartışmanı da burdaca həməni
şərəfsizcəsinə uduzdu Düşməni.

DÖRDÜNCÜ KİTAB

Dücanı olduğu uğursuzluğa
lənət yağdırsa da Hiyələgər Məlan,
özü də bilmədən hər nə danışsa,
üstü açılırdı, olurdu məlum.
Ölürdü içində umudları bir-bir,
Həvvanı yolundan azdıran dillər
görürdü bu yerdə kanna gəlmir –
görürdü heç yana yetişmir əli.
Yəni qiyaqlamaq olardımı heç
Həvva ilə bu boyda Güc Sahibini?
Ölçüb-biçməmişdi İblis heç nəyi,
Sözsüz, məğlub idi bu üzəni yəni.

Kələkdə misilsiz olan birisi
 rüsvay durumdaydı müdrik önündə.
 Davam eləyirdi di gəl ki hirs
 hər dəfə bir fitnə, fəsad yönündə.
 Şirədən, şəkərdən qovulan milçək
 məgər heç o yerdən ayrılı bilir?
 Qovduqca arzusu qalır gözündə,
 qayıdır, yenidən bir də təpilir.
 Amma ovulunca burnu İblisin
 düşündü: susmaqda, bəlkə, xeyir var.
 Susdu – bənşmədi içində ancaq,
 bilmədi dözümlü haracan çatar.
 Tezliklə göstərib Qərb yamacını,
 Başqa bir tərəfə çəkdi diqqəti.
 Xilaskar gördü ki, bu bir ölkədir,
 eniylə uzununu bilinmir qəti.
 Cənubda təpəli aşırımları,
 Şimalda divartək dağları vardı –
 Ordakı bağ-bağat, həm də adamlar
 hər cür soyuqlardan xilas tapardı.
 İkiyə bölürdü bir çay ölkəni;
 hər iki sahili boyunca çayın
 şəhər salınmışdı yeddi təpədə,
 vardı məbədləri, qəsri, sarayı.
 Orda sütunları bol tikintilər,
 heykəllər, hovuzlar, hamamlar vardı
 Orda teatrlar, zəfər tağları,
 evlərin hər yanı bağ-bağçaları.
 Dağların üstündən ovuc içitək
 hər şey görünürdü aydın və qəşəng.
 Sanki, rəsədxana durbini ilə
 zühur eləyirdi misilsiz gerçək.
 Bu zaman sükutu pozdu Hiyləgər:

“Bütün yer üzünə hökmü yeriyan
 Məşhur Romadır o gördüyün şəhər.

Xeyli qəniməti, sərvəti vardır,
məhz ona məxsusdur məşhur zəfərlər.
Bax o hər saraydan ucada duran
Tarpey Qayasında Kapıtolldır.
O da Palatındır – qeysər sarayı,
sanki, sarayların həmallidir.
Məşhur ustaların gözəl əl işi,
Sənətin həm üzü, həm səsidir o.
Meydanı, küçəsi, qüllələrlə,
sanki, gözəlliyin günbəzidir o.
Yanıdakılarsa məbəd deyil, yox,
Patrisiyalılar tikən evlərdir;
o mərmər sütunlu, tağlı binalar,
diqqəti özünə çəkən evlərdir.
Oyma işləridir qızıl əllərin
Sidr qapılarda sümük bəzəklər.
Yaxşı bax şəhərin darvazasına,
Orda diqqətini canlanma çəkər.
Bax o tələsənlər canlınlardır,
Fəxri cangüdənlər, şah qulamları;
keçir legionlar, keçir koqortlar,
Səfirələr olacaq o qalanları –
Appiy və Emili yollarında, bax,
təntənəylə keçir keçənlər ancaq:
Onlar Meroenin, ya Siyenanın,
Bokxun şah olduğu Mavnn səfiri;
Biri Parfiyadan (bir diqqət elə!),
gözəl Hindistandan gəlib o biri.
Biri təmtəraqlı Xerson elçisi,
Elçi yollayıbdır həm də Taproban.
Burda hər kim keçir, hər kim adlayır –
çəkilib üzünə ipəkdən türban.
Qalliydən, Germandan və Albiondan,
Skifdən, Sarmatdan yol gələn kəslər –
Dunaydan Pontacan olan ellərdən
bac-xərac gətirən o bütperəstlər,

bir daha göstərir nədir bu ölkə.
 Sən isə bu azman qüvvəni görüb
 Parfiyalılara üz tutdun, bəlkə.
 Bu iki dövlətdən başqa dünyada
 hər yanda barbarlar məskunlaşmışdır.
 Onların şahları burda tapılmaz,
 Onlara baş qoşan daim çaşıbdır.
 Romadan başla Sən, yaxşısı budur,
 Qeysər də qocalıb – taxtı laxlayar,
 özü də bir şəhvət düşkünüdür o.
 Kapreyi Romadan üstün saxlayan –
 Yəni ki Kampani sahillərində
 əlçatmaz adaya könül bağlayan,
 övladsız, xələfsiz, vecsizdir yəni.
 O, azman Romanın idarəsini
 veribdir öz qəddar adamlarına –
 odur ki xalq nifrət eləyir ona.
 Şah kimi vergili olduğun üçün
 Sən rahat alarsan ələ Romanı.
 Sonra səltənəti təmizləyərsən –
 fahişəxanadır onun dörd yanı.
 İstəsən, bu işdə edərəm kömək,
 alıb səltənəti verərəm Sənə.
 Cəhd elə, fəth elə bütün dünyanı,
 Cəhd elə o uca təmtəraqlara.
 Yoxsa yetişməzsən peyğəmbərlərin
 Səninçün dediyi həmin haqlara.
 Yəni ki lap taxta çıxsan da əgər,
 inanma şahlığın çox uzun çəkər”.

Halını pozmadan dedi Xilaskar:
 “Sənin göstərdiyin parlaq olanlar
 nizədir, qılıncdır – göz qamaşdırır;
 görünən gerçəkdir – göz önündədir –
 nə gözü, nə də ki ağılı çaşdırır.
 Gərək danışaydın romalılardan

necə qanqulu olduqlarını;
Gərək göstərəydin bülbül dilini
yeyib kef eləyən hər bir hannı.
Kritin, Xlossun, Setin, Falerin
şərabı içilən büllur badələr,
badələr üstünün qızıl bəzəyi,
İnci haşiyəsi... gərək bir qədər
onlardan danışib təsvir edəydin.
Uzaqlı-yaxınlı elçilərinsə
yaltaqlıqla dolu təriflərinə
bunca lütf etməyin düşmür yerinə.
Həm də o əcaib qeysər barədə
deyirsən: bəs onu hər hansı vədə
asanca devirib məhv etmək olar;
Mən onu çıxarsam vəhşi biçimdən,
o cini-şeytanı qovsam içindən,
insana çevirsəm – bəs onda necə?
Hələlik o xalqa Mən cəza üçün,
nə də xilas üçün göndərilmişəm.
Yerində çəkirilər cəzalarını,
Qələbə çalınca qurşanıb eysə,
unudub haqq dolu düz hallarını,
ədalət hissini qoyub qırağa,
həmişə xalqları boyunduruğa
salaraq soymağa başlayanlara;
Vəhşiyə insanı cəngə buraxıb
qandan zövq almağı xoşlayanlara,
Qoy öz vicdanları qursun məhkəmə!
Hər gün zəifləyir cah-calal içrə,
Hər gün yeni tamah sarır Romanı.
O alçaq qeysəri yıxmaqdan ötrü
təpilməz o yurdun bir qəhrəmanı –
çünki öz içindən kölə kəslərin
heç vaxt haqq yolunda çıxmaz səsləri.
Mənimsə şahlığım bir ağac kimi
dünyanı qanadı altına alar;

Ya durar qayatak – bütün şahlıqlar
 çırpılaraq ona bir-bir puç olar
 və sonu görünməz Səltənətimin.
 Onlarasa əlac tapılar ancaq;
 Nə sənə bu haqda bilmək gərəkdir,
 Nə Mənə söz açıb burda danışmaq”.
 İblis utanmadan cavab söylədi:
 “Mənim xidmətimin dəyəri yoxdur –
 rahat qəbul olur – tez rədd edilir.
 Heç nə sərf eləmir ciddi olana
 təkcə həzz deyilsə – üstədən ötürülür.
 Mən də öz işimə qiymət qoyanam,
 Havayı deyil heç etdiyim xidmət.
 Sənin bir andaca açdım gözünü,
 Yerlər Şahlığına yetişdin. Son hədd
 hələ bu deyil, yox. Verərəm Sənə
 hər nə verilibsə mənə bir zaman.
 Gözəl hədiyyədir! Bir şərtlə ancaq
 Diz çök də önümdə elə bax bu an:
 “Uca hökmdarım budur”, – söylə Sən.
 Asan olmalıdır bunları demək,
 O boyda bəxşisin yerinə heç də
 böyük bir şey deyil bunu istəmək”.

Nifrətlə dilləndi Uca Xilaskar:
 “Belə iyrənc küfrü təklif edib sən
 Boş-boş və mənasız bir laf edirsən.
 Mənsə səbir edirəm. Uca Haqq nə vaxt
 əmrini göndərsə – əməl olacaq.
 Əhdə bildirilir: “Yalnız Rəbbini
 Rəbbintək qəbul et və iman gətir”.
 Sən Tanrı Oğluna “diz çök” deyirsən,
 özün bilirsənmi bu cəhdin nədir?
 Önündə diz çökmək sənə tərk rəzilin?
 Sənin haqqınımı var, guya ki, Yerdə?
 Ədəmə xaincə girmək haqq deyil,

Bir tulapayıdır verilənlər də...
Hər nə qıyıb sənə, Uca Rəbb qıyıb,
Odur ki sən Ona lütf etməlisən!
Çoxdan itlimsən həyanı, amma
qorxu hissini qeyb etmisən sən.
Belə olmasaydı, Mənim olanı
təklif eləməzdin Mənim Özümə.
Rəbbin Övladını arsızcasına
çağırmazdın heç vaxt rəzil təzilmə
Sən Uca Tannın lənətlədiyi
Şərin Bünövrəsi deyilsənmi bəs?..
Sən Tann deyilsən – Şər padşahısan,
İtil gözlərimdən, İblis adlı kəs!”
Sanki, bu sözlərdən səksəndi Düşmən:
“Təhqir etmə belə, ey Haqqın Oğlu.
Bütün mələklər də insanlar kimi
Haqqın Övladıdır – bir Ona bağlı.
Yalnız əmin olmaq istəyirəm mən,
görüm Sən onlardan üstünsənmi?
Yəni ki Havanın, Odun, Torpağın,
Suyun sahibləri üstünmü? Sənmi?
Əgər gəllşinlə məhv olacamsa,
bilmək yangısı var, Kimsən Sən axı?
Səni şimiklərdim – zərər dəydimi? –
məncə, şərəf verdim. Rüsvey olmağın
boynuma alıram – bu, utanc verər.
Haqq etmərəm daha puç şahlıqları –
Özün götürərsən istəsən əgər.
Amma bir şübhəm var, Sən təbiətə
yadsan Yer üzünün varlıqlarına.
Sənin sevdiyini şey düşüncələrdir,
müdnik qərarlardır – bağlısan ona.
Hələ körpə ikən ana gözündən
qaçıb qapılmışdın yalnız Məbədə.
Musa kürsüsündə haqlamışdılar
axtaran adamlar Səni o vədə.

Öyrənmək yerinə Sən öyrədirdin
 orda neçə-neçə sınaqları.
 Yenə ümidini üzməzsən, yəqin,
 Səni Haqq bilərək inanmışların!
 Yayarsan dünyaya idrak nurunu,
 Bütün dünyaları fəth eləyərək;
 İdrakın həddini, mənəcə, nə Musa,
 nə də ki Peyğəmbər qoyubdur gərək.
 Sənin bu heyrətli fikirlərdən,
 bil ki, büt-pərəstlər az bilmir heç də.
 Təbiət nuruyla əxz edir onlar,
 Onlarla söz-sovun bir xeyli vədə
 çəkəcək. Bilirəm, Səndə coşqu var –
 elminlə onları yenmək coşqusu.
 Sən onları öyrən, onlar da Səni,
 Başqa yolu yoxdur, mənəcə, doğrusu.
 De, necə başqa cür təkzib edərsən
 Onların o fani təlqinlərini?
 Cahil aynasında ölümdən özgə
 heç nə gözə dəyməz – sirdir bu yəni?
 Hələ enməmişik dağlardan Qərbə,
 amma ki yetişər uzatsan əlin.
 Gördüyün Egeydir. Afina isə
 necə də bəzəyir onun sahilin!
 O, gözbəbəyidir Yunanıstanın,
 bütün anaların bəlağətidir.
 Orda çox ağıllı kəslər doğulub,
 onların təlqini, yolu qətidir.
 O da Akademın bağça-bağdır,
 Bir vaxt elm öyrədib Platon orda.
 Bütün yay uzununu Attik quşları
 oxuyur qoynunda gündüz-günorta.
 O da çiçəkləmiş Himmətdir, bir bax,
 hər cürə arını cəlb eləyər o.
 İllis böcəyi də can atar ona,
 alimin ağılı silkələyər o.

Fəxri məktəblərdən görünən ki var,
Bax, fateh İsgəndər dərs alıb onda.
O da mənzərəli Stoeydir, bax,
Bax o da Likeydir qonşuluğunda.
Zərif nəğmələri incə tellərin,
kövrək şeirlərin şah mısraları,
Homerin – yəni kor Melezlgenin
qəlbləri titrədən söz sıraları;
Febin özününkü eları etdiyi
müdrüklüklə dolu kəlamlar yəni
orda o faciə ustalarının
əzablı hissləri saracaq Səni.
Bax o yazılarda Artakserkslərin
taxtını titrətmiş xalqın ruhu var –
Qədim istibdadın bəlağət dolu
məşhur nitqlərini oxumaq olar.
Sonra fəlsəfəyə qulaq as bir az,
Sokratın evidir o işiq yanan.
Rəmmallar, kahinlər onu sayırdı
insanlar içində ən müdrük yunan.
Onun sözlərindən süzülən balı
şagirdlər daşıyıb aparardılar;
Aristotel, Zenon, Epikür özü
doymazdı heç ondan – həp arardılar.
Əxz elə bunları, ya burda düşün,
ya da evdə bunu dərinədən öyrən.
Çünki hökmdarlıq adında yükün
altına çiyini verərsən Sən”.

Xilaskar dilləndi aqilcəsinə:
“Öncə çox bilikli sayırsan Məni,
Sonra xamlığımi çəkirsən önə,
təktib eləyirsən öz sözlərini.
Mənə nə lazımsa, bilirəm onu;
KİMƏ verillrsə Haqqın İşığı,
ona başqa elm gərək deyildir –

Haqq elmi üçünsə nə qaç, nə şığı.
 Qalan elmlərsə cəfəngdi, sözsüz,
 yalandır, yuxudur, qumdan saraydır.
 Bir müdrik söyləyib bax bu sözləri,
 Gör necə doğru söz, düzgün haraydır:
 “Onu bilirəm ki, heç nə bilmirəm!”
 Yalan uydurmağı sevir birisi,
 Başqası hər şeyə şübhəylə baxır.
 Biri də yalnızca rifah istəyir –
 həm də uzun ömür və xoşbəxt axır.
 O filosof isə xeyli məğrurdur,
 gûman eləyir ki, ləyaqətlidir;
 o qədər ağıllı sayır özünü,
 sanır ki, Tanrıya o nisbətlidir,
 ya da ki artıqdır ondan da hələ.
 Tanrıdan, bəndədən heç bir ehtiyat
 eləmir. Baxır o həqarət ilə;
 guya, əlindədir ölüm və həyat.
 Özünü, Tanrını bilməyən kəsin
 yol azar, toz basar – yox olar izi...
 İnsanı, dünyanı, haqqqəlimi
 bilmədən – saymadan tövbə-yasağı,
 bax o da məhv oldu. Amma ölümün
 rifahdan keçdiyini bilmədi axı.
 Elə onun kimi bir çoxları da
 İddia etdikcə keçir sınırı –
 İnsan şərəflidir – söyləyir onlar –
 Nəinki insanı yaradan Tanrı.
 Qəddar olmasın O gərək, deyirlər,
 Adına Qədər, ya Fələk deyirlər –
 və itir haqq olan, məhv olur umud.
 Nədir o boş yalan, o fərziyyələr –
 susuzu aldadan içiboş bulud –
 beləcə haqq deyən susuz da ölər.
 Çoxlu oxumaq da bir bəhrə verməz
 İçində yoxdusa Rəbbin işığı –

Nə qədər oxusan, qaranlıqdasan,
Onun ziyasıdır can yaraşığı.
Əhd mədh üstədir, Zəbur – musiqi,
Onun ziyasıyla doğulur himn,
Onun rızasıyla qopur musiqi.
Nəğməsi yəhudi arfalannın
Sarıncə zəfərlil Babilil bir vaxt;
yunanlar təqlidə başlamışdılar
yaxşı yöndən deyil – pis yöndən ancaq.
Yaxşı olardı ki, tannlannın
günahları haqda oxuyaydılar;
tannları kütsə, özləril vəhşil,
başqa nəğmələrə ehtiyacını var.
Əgər silinərsə şişirtmə vəsflər
əxlaqsız üzünün bir kirşanıtək –
Qane edər səni yerdə nə qalsa,
axtaran deyilsən nə boya, nə rəng.
Əsil zövq Sionun bəstələdiyl
uca himnlərə dəyər verəndir.
Tann və Tannsal qutsal bəndələr
orda doğru-düzgün məqamla təndir.
Nəğmə Haqdan gəlir, əfsanə – səndən,
əgər nəğməkarın ilk tutuşduğu
İşiq sönməyibse öz sinəsində,
Haqdan gəlir, demək, düzüb-qoşduğu...
Sən bir ömək kimi o natiqlərin
bəlağətin burda önə sürürdün.
Sanki, sən onları Haqq elçisindən
daha üstün tutur, önəm verirdin.
Hamıya sirayət edir asanca
Adi danışığı bir peyğəmbərin –
Yunan və Romanın natiqlərindən
sözü sadə olur – sadə və dərin.
Xalqa xoşbəxtliyl necə verməli,
necə qorumalı səltənəti bəs? –
rahat anlaşılır bu, sadə dildə,

bəlağətli dildə qavrana bilməz.
Əsl hökmdar da Əhddən öyrənir
sadə dildə olan təlqini bir-bir”.

Təntiyib qalmışdı İblis xam kimi,
Oxları tükənmiş oxatan kimi
bilmirdi neyləsin. Özündən çıxdı:
“Sənin ki nə sərvət, nə taxt-tac, ya da,
nə hər b, nə də sənət marağın yoxdur.
Əcəba, nə işin var bu dünyada?
Sənin yerin elə boş səhralıqdır,
qaytararam Səni oraya yenə.
Amma unutma ki, kömək əlimi
rədd edib, üstəlik, toxundun mənə.
Sən Davud taxtına yiyələnməyin
imtina elədin asan yolundan.
Bəs Haqqın buyruğu nə vaxt baş tutar –
yoxsa yetişməyib hələ həmin an?
Bax budur, Göylərdən oxuyuram ki,
Yazır ulduzların tühaf gərdişi:
ağrılar, bəlalar saracaq Səni,
saracaq fələyin qəm dirənişi,
həm də ki əzablı ölüm saracaq...
Sənin hökmdarlıq xəbərin də var,
Ruhənmi? Mənənmi? – bilinmir ancaq;
Vaxtın, vədəsin də oxumaq olmur, –
haçan başlayacaq, bitəcək haçan;
ışıqlı ulduzlar axışır indi,
əsas rəqəmləri görmək çətindi”.

Sonra o alaraq Rəbb Övladını
yenidən səhraya gətirib gəldi.
(Onun hökmranlıq məqamınınsa
yetişmədiyini Hiyləgər bildi.)
Sonra yoxa çıxdı, guya, harasa.
Bu vaxt toran düşdü, çökdü qaranlıq.

Qovuşdu cisimsiz gecəylə gündüz,
İsanı sarmadı bu hal bir anlıq.
Hava soyuyurdu, aclıq üzürdü,
fərqlinə varmırdı amma heç nəyin.
Altına girdi ki sıx bir ağacın,
çətir budaqları olsun köməyi –
qorusunlar onu şəhdən, yağışdan.
Amma ki boş yerə, çünki bax o an
Hiyləgər durmuşdu başının üstə,
dəhşətli bəlalər sunurdu Ona.
İldırım çaxaraq od püskürürdü,
yer-göy qovuşunca, sanki, hər yana
göydən alov düşdü, səhra yaxıldı.
Başı göyə dəyən qoca palıdlar
qorub köklərindən yerə yıxıldı.
Bəs nəylə qorxunu Sən buxovladın,
Ey Uca Tannın cəsur Övladı?
Səhranı fəlakət ruhu saranda,
alib dörd yanını, dörd tərəfini
Cəhənnəm ruhları halay vuranda
Sən tələş etmədin zərrə də yəni.
Gecə sübhə kimi keçdi beləcə,
Səhər ayazıdır Göyün qübbəsi.
Sanki, doğan Sabah çıxmışdı yola,
çiyində boz rəngli zəvvar cübbəsi;
Parlaq üzüyünün gur işığıyla
yərbəyer edirdi, sanki, hər şeyi –
İblis güruhunun çaxnaşdığı
yağışı, küləyi, odu, şimşəyi...
Günəş qızdırırdı aramla bu cür
səhra otlarını, ağaclarını.
Quşlar yoxlayırdı, sanki, astadan
tufandan sonrakı avazlarını.
Oyanan bu şaqraq bir təntənədə
Fitnələr Sultanı gəldi çox üzgün.
Ürəyindən idi onun da, sanki,

Açılan bu sabah, doğulan bu gün.
 Elə bil, hiyləsi tükənmiş idi,
 Gəlib yaxınlaşdı o, Xilaskara.
 Bütün canındakı iyrənc hikkəni
 boşaltmaq vaxtıdır sandı bu ara.
 İşıqlı yamacla gedirdi İsa,
 sıx orman da vardı yalın pəsində...
 Bu zaman özünü yetirdi Düşməni
 yenə öz əvvəlki qiyafəsində;
 heç nə olmayıbmiş kimi söylədi:

Sabah çox gözəldir! Doğrumu, amma
 Gecə müdhiş idi, ey Haqq Övladı?!
 Yerlərin, Göylərin çat verən səsi
 uzaqda olsam da, məni haqladı.
 Taleyinə ölüm yazılanlara
 bax belə tufanlar çox qorxunc gələr.
 Həm də ki Göyü də, Yeri də hərdən
 bu cür təlatümlər sarıb-silkələr;
 İnsanı, ağacı, hər bir canlı
 O qəfil çulğayan bir Şər səsidir.
 Çox vaxt insanları birdən haqlayan
 ağır bəlalərin işarəsidir.
 Sənin o yeganə sakin olduğun
 Səhranı da axı sarmışdı tufan.
 Mənim xidmətimi rədd eləyəndə
 Sənə söyləmişdim axı vaxt, zaman
 gözləmir – gərəkdir çıxasan taxta.
 Əgər umudsan ki, Davud taxtını
 Fəth edə bilərsən güvənib baxta,
 Bəs onda nə zaman baş verər bu iş?
 Heç nə yazılmayıb axı bu haqda.
 Alıb öz içinə bu sirri gərmiş –
 Mələklər gətirən həmin soraqda
 Şahlığının vaxtı gizli saxlanıb.
 İstəsən, çözərdin tez bu sorunu,

İstəsən, çıxardın Sən öz taxtına;
Gərəkən zamanı gözləmək niyə –
vaxt ki sərfəlydi – yetərdin ona.
Sən nifrət elədin məsləhətlimə,
İndi özün üçün özün yol ara.
İsrail taxtına çıxanacan Sən
ürcah olacaqsan çox bəlalara.
Gecə tükürpədən tufanlar yəni
Sənə anladırdı gələcəyini”.

Bir an ləngimədən dindi Xilaskar:
“İslanmaqdan başqa hansı cəfanı
yetirdi ki mənə axşam tufanı?
İşarət deyildi Haqdan o çovğun,
Sənin fitnən idi pozan havanı.
Mən nifrət edirəm, göz görə-görə
törətdiyin saxta əlamətlərə.
Hər cür əngəllərə baxmayaraq Mən,
ələ alacağam hökmdarlığı –
onda elə cürə davranacaqsan,
guya, sən vermisən mənə çarlığı –
guya, sən Tannsan. Heç yeri yoxdur!
Daha neyləsən də, xeyli yoxdur –
üstü açılıbdır sənin məkrinin.
Çox cəfəng şey üçün çapalayırsan,
özünə qalacaq cəhdin və künin”.

Elə bil, od aldı İblis bu zaman:
“Davudun nəvəsi, Məryəmin Oğlu, –
bilmirəm Tannın Oğlusan, ya yox,
mən yazılanlara bununla bağlı
gərək nəzər salam – bir bəriyə bax;
Bütün peyğəmbərlər Məsih barədə
soraq yetiriblər – bilirəm bunu.
Müjdə verənlərin dediklərinin
Qavrill də deyib düz olduğunu.

İlk Milad günündə Göyün və Yer
 nəğmələr ötməsi yadıma gəlir.
 Vifleyem yanında mələk xorunun
 Onu vəsf etməsi gəlir yadıma.
 Körpə çağlarından bu günə qədər
 gözümü çəkmədim üstündən bir an.
 Bir vaxt İordanda xaç törəməndə
 İoannın yanına gəldiyin zaman,
 O Göylər Sultanı Səni ucadan
 Öz Sevimli Oğlu bəyan edəndə,
 onda fikirləşdim, məqsəd nədir ki,
 Mən də Haqq Oğluyam lap götürəndə.
 Bütün insanlar da Haqq Övlədidir,
 Sən isə hamıdan uca tutuldun.
 O gündən mən Səni qarabaqara
 izləmək eşqiylə işə qatıldım.
 Və burda, səhranın dərinliyində
 bir daha anladım kim olduğumu.
 Ölümgətirənim, düşmənim Sənsən –
 bəxş eləməlisən mənə Sən sonu.
 Qəribə də olsa, mən qabaqcadan
 can atdım öyrənim rəqibim kimdir.
 Ağı, gücü nədir, bilmək istədim –
 Çünki rəqib mənim öz rəqibimdir.
 Çox yöndən mən Səni vurdum dişimə,
 Gördüm qaya kimi sərt olduğumu.
 Amma Sən, uzağı, dahi bir kəssən,
 özgə üstünlüyün yoxdur, bil bunu.
 Çünki var-dövləti, şöhrəti, taxtı
 saymayanlar olub səndən öncə də.
 Gərək səni bir də yoxlayım görüm
 bütün dindarlardan artıqsan nədə.
 Nədən Göylər Səni Haqq Oğlu sanır?”

O aldı özüylə elə bu vaxtı
 qaldırdı göylərə Tanrı Oğlunu.

Dağlardan bir xeyli yuxarı qalxdı.
Qəfildən gördülər qədimdən qədim –
Müqəddəs Şəhəri – Yerusəlimi –
O qızıl günbəzli Uca Məbədi;
Göylər vüqanmı? Yer gözəlimi?
İblis endirərək Tannı Oğlunu
Qübbənin üstünə gəlib çatanda
Dedi: “Bacarırsan burada dayan,
görüm məharətin çatarmı onda.
Hər şeydən ucadır Ata məbədi,
Səni qaldırımışam ucalığına –
Yoxsa atılmağa qorxursan, nədir?
Sən Tann Oğlusan axı, bir sına!
Zəburda deyilir: “Rəbb Özü Səni
Tapşınıb Mələklər qorusun ancaq.
Səni elə cürə hifz edəcəklər,
ayağın daşa da toxunmayacaq”.

İsa söylədi ki: “Çox tyənc haldır
Haqq olan bir kəsi sınamaq qəsdən”, –
Dedi və dayandı günbəzin üstə –
İblis sarsılaraq quruyub qaldı.
Bir vaxt İrassedə Yer oğlu Antey
Heraklla bu cür girincə cəngə;
məğlub eləyincə pəhləvan Onu –
O bir də cəng açdı. Gəlincə təngə
Herakl məhv etdi Yerlər oğlunu.
Bunu ovulsa da neçə yol eynən,
İblis əl çəkmirdi öz inadından.
Amma rüsvay olub düşdü bu dəfə,
sanki, vurulmuşdu o qanadından.
Eynən belə imiş bir vaxt Edipin
müəmma çözməyə daldığı o an –
Qorxunc İsmenlya uçurumuna
belə yıxılmışdı Sfinks o zaman –
Öz məkri beləcə yıxdı İblisi,

Düşdü Cəhənnəmə fitnə hərisi.
 Dedi məşvərətə yığılanlara:
 Ümid etməsinlər daha uğura.
 Mələk güruhları od şımağıyla
 Şığıdı ildırım kimi bu zaman.
 Alıb Xilaskarı qanadlar üstə,
 Min cür nəvazişlə apardı ordan.
 Bir çeşmə başında, yaşıl çəməndə,
 uzaq bir vadidə endi O, yerə.
 Onun şərəfinə açdılar burda
 naz-nemətlə dolu İlahi süfrə.
 Altı həftə sonra ilk dəfə yedi,
 İtməmiş qüvvəsinə bir daha çatdı –
 Həyat Çeşməsinin suyundan içdi,
 Həyat Ağacından meyvələr daddı.
 Hiylə üzərində, Düşməni üstündə
 Çaldığı o parlaq Qələbəsinə
 İndi Göylər Xoru vəsf eləyirdi,
 yayırdı hər yerə təntənəsini:

“Atanın Sən İşiq təcəllasısan,
 Uca Səltənətə Nur çiləyirsən.
 Cismən məbədinə, Göydən uzaqda
 Haqqı insanlara ərz eləyirsən.
 Ya səhraya qapıl, ya şəhərdə ol –
 Sən Rəbbin Oğlusan, Haqqın Qüruru.
 Dözmədi ilahi həmlələrinə,
 Çökdü o İlk Cəmi – Ədəm qulduru!
 Sən onu Göylərdən çox-çox qədimdə
 bütün qoşunuyla qovmuşdun bir vaxt.
 İndisə Adəmin intiqamını
 həmin Hiyləgərdən qəti alaraq
 Məkrə, cəzb etməyə qələbə çaldın.
 Həm də İtirilmiş Cənnəti ondan
 Sən bu qələbənlə geriye aldın.
 Qədim bir dünyünü çözdün bununla,

O bir də qayıtmaz Ədəmə sarı.
Cələsi, tələsi qırılıb artıq,
cırılıb yoluna qurduğu toru.
Adəmlə qeyb olan Yerlər Cənnətli
Göylər Cənnətiylə yetdi haqqına.
Sənin – Xilaskarın qələbəsiylə
seçkin insan oğlu haqq edər ona.
Heenna İlanı, sənsə agah ol,
buludlar içində çox çəkməz hökmün.
Çox da uzaq deyil Tannı Oğlunun
ayağı altına düşəcəyin gün.
Bir ölüm xəbərlə olmasa da bu,
Sonun müjdəsinin ilk zərbəsidir.
İndi şənlik arzun gözündə qalıb.
Çünkü Avvadonun qorxunc səsidir,
Darvazan ağzında uğultu salıb.
Sən Tann Oğlundan qorx, daha yetər,
Səni, qoşununu öz gur səsiylə
silahsız-filansız O, tar-mar edər.
Qaçıb donuzlarda gizlənəcəksiz,
Buxovlanacaqsız dibsizliklərə;
Əzab məqamınız yetişənəcən
Sizlə gömməyəcək O, hələ yerə.
Bütün aləmlərin varisi olan
Tannın Oğluna alqışlar olsun!
İblisi susduran, insan nəslini
xilas et, əbədi qoy o var olsun”.

Qalib Xilaskarı vəsf elədilər,
Sonra da ziyafət yetişdi sona.
Yolu göstərdilər, O çıxdı getdi –
Doğma Anasının getdi yanına.

MÜNDƏRİCAT

Tərcüməçidən5

POEMALAR

İtirilmiş cənnət12

Qaytarılmış cənnət428

CON MILTON

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

“Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evinin məhsuludur.

www.eastwest.az
www.fb.com/eastwest.az

Buraxılışa məsul **RAFİQ KAZIMOV**

Dizayner **KƏRİM MƏHDƏVİ**

Texniki redaktor **GÜLTƏKİN YUSİFOVA**

Texniki direktor **ALLAHVERDİ KƏRİMOV**

Nəşriyyat direktoru **RASİM MÜZƏFFƏRLİ**

Çapa imzalanmışdır: 10.05.2013. Format 60x88 1/16. Ofset çapı.

Fiziki çap vərəqi 31. Sifariş 13078. Tiraj 1000

“Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evinin mətbəəsində çap olunmuşdur.

AZ1123, Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17

Tel.: (+99412) 374 83 43, Faks: (+99412) 370 18 49

Nəşriyyat Evinin bütün kitablarının toplusu:

<http://www.eastwest.az/az/books/> ünvanda